

mulier instituut

Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2018

Wikke van Stam

Caroline van Lindert

Anouk Brandsema

Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2018

met subsidie van het ministerie van VWS

**Wikke van Stam
Caroline van Lindert
Anouk Brandsema**

Mulier Instituut

sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht

T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl

E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Voorwoord

Deze SBB Monitor is dankzij de input en medewerking van een groot aantal personen en organisaties tot stand gekomen.

Veel dank gaat uit naar de medewerkers van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) voor hun enthousiaste betrokkenheid bij het opstellen van de monitor en het kritisch meelezen.

In het bijzonder willen we leden van de SBB-projectgroep (Kenniscentrum Sport, NOC*NSF, Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en ZonMw) bedanken voor hun welwillende medewerking, het aanleveren van informatie en het meelezen van de teksten.

Ook bedanken we alle overige organisaties die ons van input hebben voorzien of waarvan we onderzoeksresultaten hebben kunnen benutten.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	9
1. Inleiding	17
1.1 Samenhang beleid	18
1.2 Doelstelling SBB Monitor	19
1.3 Medewerking partijen	20
1.4 Kader voor rapportage	20
1.5 Leeswijzer	21
2. De buurtsportcoach	23
2.1 Inleiding	24
2.2 Middelen	25
2.3 Activiteiten en proces	32
2.4 Prestaties en effecten	50
2.5 Geleerde lessen	52
3. De sportimpuls	57
3.1 Inleiding	58
3.2 Middelen	58
3.3 Activiteiten en proces	61
3.4 Prestaties en effecten	82
3.5 Geleerde lessen	91
4. Trends in sport- en beweegdeelname	95
4.1 Inleiding	96
4.2 Sport- en beweegdeelname specifieke groepen	97
4.3 Sport- en beweegaanbod in buurt	97
5. Beschouwing	103
5.1 Inleiding	103
5.2 Ontwikkeling programma SBB	103
5.3 Buurtsportcoach	105
5.4 Sportimpuls	108
5.5 Ondersteuning & implementatie programma	110
5.6 Monitoring	111
5.7 Suggesties voor de toekomst	112
Lijst met afkortingen	115
Referenties	117
Bijlagen	125
Bijlage 1. Toelichting beleidsprogramma Grenzeloos Actief	125

Bijlage 2. Toelichting MAPE-model	127
Bijlage 3. Overzicht van gebruikte bronnen	130
Bijlage 4. Activiteiten landelijke SBB-programmaondersteuning	131
Bijlage 5. Brede impuls combinatiefuncties	141
Bijlage 6. Sportimpuls	144
Bijlage 7. Sport- en beweegdeelname van specifieke groepen	149

Samenvatting

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat veilig en toegankelijk is. Dit heeft als uiteindelijk doel om meer sportdeelname en een gezonde en actieve leefstijl te stimuleren. Het programma SBB loopt tot en met 2018. Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod is een lokale verantwoordelijkheid. Het kabinet wil daar met het programma SBB een positieve bijdrage aan leveren. In deze samenvatting gaan we in op de stand van zaken met betrekking tot de inzet van middelen, het proces en uitgevoerde activiteiten, de bereikte resultaten en de effecten van het programma. We sluiten af met een beschouwing en aanbevelingen voor toekomstig beleid.

Buurt sportcoaches

De ministeries van VWS en OCW investeren in 2018 voor 58,7 miljoen euro in de Brede impuls combinatiefuncties (Bic). Daarmee financieren zij 40 procent van de lokale aanstelling van buurtsportcoaches¹. De rijksbijdrage is structureel. De 368 (van de 380) deelnemende gemeenten financieren samen met lokale partijen de overige 60 procent (ongeveer 88 miljoen euro). Gemeenten bekostigen ruim twee derde van de 60 procent cofinanciering zelf en lokale partijen bekostigen het overige deel. Daarin is ten opzichte van eerdere jaren niet veel veranderd. De totale investering door Rijk, gemeenten en lokale partijen bedraagt in 2018 ongeveer 146,7 miljoen euro: nagenoeg gelijk aan 2017.

De gemeenten hebben per 1 september 2018 gezamenlijk 2.972,43 fte formatieplaatsen gerealiseerd, waarmee de beoogde programmadoelstelling van 2.904 fte buurtsportcoaches ruimschoots is behaald. Uitgedrukt in aantal personen zijn in Nederland momenteel zo'n 5.000 buurtsportcoaches werkzaam.

Gemeenten hebben het werkgeverschap voor het grootste gedeelte in de sector sport belegd. Een vijfde (19%) van de gemeenten geeft aan het werkgeverschap te hebben belegd bij een door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor sport, 8 procent bij een provinciaal sportservicebureau, 7 procent bij het gemeentelijk sportbedrijf en nog 4 procent bij een commerciële sportorganisatie. 16 procent van de gemeenten heeft dit bij een door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor welzijn gedaan. 11 procent van de gemeenten treedt zelf op als werkgever. Overige werkgevers (tussen 1-9%) zijn de door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor cultuur, een aparte stichting, het basisonderwijs en voortgezet onderwijs en een commerciële cultuurorganisatie. Hierin zijn geen veranderingen opgetreden sinds de vorige vorig meting in 2017.

Vanuit de landelijke programmaondersteuning worden verschillende activiteiten en instrumenten ingezet. Buurtsportcoaches, werkgevers en gemeenten gebruiken de website (www.sportindebuurt.nl) het meest, gevolgd door de georganiseerde bijeenkomsten (Lerende Netwerken, Nationale Kennisdag SBB en Landelijke buurtsportcoachdag). De Zelfscan Sportimpuls en de Buurtsportcoachapp zijn de minst bekende vormen van ondersteuning. De ondersteuningsmogelijkheden met veel gebruikers (website, bijeenkomsten en magazine) worden relatief goed beoordeeld door gebruikers en de ondersteuningsmogelijkheden met weinig gebruikers (het buurtactieplan/buurtscan, de

¹ Hiermee bedoelen we ook combinatiefunctionarissen.

Buurtsportcoachapp, het Ondersteuningspunt Sportimpuls en de Zelfscan Sportimpuls) worden door die gebruikers het slechtst beoordeeld. Zowel gemeenten, buurtsportcoaches als werkgevers blijken vooral behoefte te hebben aan ondersteuning bij het monitoren en evalueren van resultaten/effecten van het werk van buurtsportcoaches (respectievelijk 48%, 45% en 49%).

Op 5 juli 2018 is de beroepsvereniging Wij Buurtsportcoaches opgericht. Daarbij zijn drie werkgroepen ontstaan: één werkgroep houdt zich bezig met de organisatievorm en het toekomstige verdienmodel (lidmaatschappen en dergelijke), één werkgroep met communicatie en één werkgroep richt zich op de organisatie van bijeenkomsten voor en door buurtsportcoaches.

De verbreding van de inzet van buurtsportcoaches naar andere sectoren, die sinds 2012 mogelijk is, heeft zich verder gestabiliseerd. Verreweg de meeste fte inzet van buurtsportcoaches (74%; was 76% in 2017 en 81% in 2014) vindt naar opgave van de gemeenten nog steeds plaats in en/of vanuit de sectoren sport (31%), basisonderwijs (29%), cultuur (9%) en voortgezet onderwijs (5%). De overige 26 procent is verdeeld over de 'nieuwe' sectoren (welzijn, zorg, kinderopvang).

Gemeenten zetten hun buurtsportcoaches in op verschillende doelgroepen. De belangrijkste doelgroepen naar opgave van de gemeenten zijn kinderen (4 tot 12 jaar, 95%) en jongeren (12 tot 18 jaar, 85%; meer antwoorden mogelijk). Gemeenten zetten hun buurtsportcoaches ook steeds meer in voor andere doelgroepen. De belangrijkste doelgroepen zijn ouderen (65+; 77%), mensen met een handicap of chronische aandoening (63%), mensen met overgewicht (51%) en volwassenen (45-65 jaar; 49%). Dat buurtsportcoaches kinderen nog steeds als belangrijkste doelgroep hebben, en veel voor het onderwijs werkzaam zijn, wordt door scholen bevestigd. Op 46 procent van alle basisscholen (2017) en 47 procent van de middelbare scholen (2018), waarvan de sectieleider bekend is met de buurtsportcoachregeling, is een buurtsportcoach actief.

De taken waaraan de buurtsportcoach de meeste tijd besteedt, zijn verbinden, coördineren, organiseren/plannen, communiceren en ontwikkelen van nieuwe activiteiten/producten/leerlijnen. De belangrijkste eigenschappen die buurtsportcoaches met elkaar gemeen hebben zijn (volgens de buurtsportcoach zelf): verbindend (62%), assertief/daadkrachtig/gedreven (56%), enthousiast/gemotiveerd (39%), creatief (37%) en sociaal/communicatief (29%). De buurtsportcoaches vinden de belangrijkste vaardigheden waarover een goede buurtsportcoach moet beschikken: communicatieve/sociale vaardigheden (68%), samenwerken (50%), organiseren (33%), verbinden (33%) en activeren (32%). Volgens de buurtsportcoaches is de belangrijkste kennis die een goede buurtsportcoach moet hebben kennis over de doelgroep (55%), (landelijk) beleid en ontwikkelingen (44%), samenwerken (27%), gezondheid/sport/onderwijs (25%) en communiceren/verbinden/netwerken (20%). Zo goed als alle buurtsportcoaches vinden dat zij zelf de door hen genoemde eigenschappen (99%), vaardigheden (100%) en kennis (94%) helemaal of merendeels bezitten.

Over het bereiken van resultaten op doelstellingen zijn betrokkenen positief. Gemeenten met een buurtsportcoach menen dat het sportaanbod van een hogere kwaliteit is dan voordat de buurtsportcoaches er waren, zien signalen dat door de inzet van buurtsportcoaches de sportdeelname stijgt en melden dat de buurtsportcoaches steeds beter de maatschappelijke betekenis van sport benutten. Deze gemeenten onderkennen tegelijkertijd dat hiermee nog geen causaal verband is aangetoond, maar dat het slechts indicaties zijn.

Ondanks de algemene positieve ervaringen van experts en gemeenten, blijkt dat burgers de buurtsportcoach vaak niet kennen. Twee vijfde kent een buurtsportcoach of heeft gehoord dat een dergelijke professional in de buurt actief is. Ook verenigingen zouden meer kunnen samenwerken met een buurtsportcoach: 27 procent van de ondervraagde verenigingen heeft de inzet van een buurtsportcoach weleens benut.

De belangrijkste werkzame elementen van de inzet van buurtsportcoaches is volgens gemeenten het structurele karakter van de cofinanciering van het Rijk (72%), de vrijheid om de werkzaamheden naar eigen lokaal inzicht in te vullen (57%) en het verbinden van sport met andere sectoren (53%). Experts zijn het daarmee eens en noemen aanvullend als werkzame elementen de mogelijkheid voor gemeenten om maatwerk te bieden, dat de regeling structureel is, dat door cofinanciering lokaal draagvlak ontstaat en dat de buurtsportcoach zorgt voor samenwerking tussen sectoren.

Hoewel betrokkenen over het algemeen erg enthousiast over deze beleidsregeling zijn, noemen zij ook belemmerende elementen. Zo geven zij aan dat het bedrijfsleven niet of nauwelijks is aangehaakt bij het programma SBB (experts en 48% van de gemeenten). Ander belemmerende elementen zijn de gecombineerde financiering: deels vanuit het Rijk en deels vanuit gemeenten/lokale partijen (20% van de gemeenten), te veel focus op het aanbieden van activiteiten door buurtsportcoaches (experts) en moeilijkheden bij het aantonen van resultaten en de samenwerking met andere sectoren (experts).

De Sportimpuls

In de ronde van 2018 is de reguliere Sportimpuls alleen nog maar opengesteld voor aanvragen die zijn gericht op kwetsbare doelgroepen (chronisch zieken, ouderen en mensen met een beperking). De ronde van 2018 is tevens de laatste ronde van de Sportimpuls.

In totaal zijn sinds de start van de regeling in 2012 1.024 Sportimpulsprojecten gehonoreerd. In 2017 zijn in totaal 197 aanvragen voor de Sportimpuls ingediend, duidelijk minder dan de jaren daarvoor (in 2016 290, en in 2015 459 aanvragen). Hiervan zijn er 106 gehonoreerd, twee minder dan in 2016. 31 aanvragen zijn binnen de reguliere Sportimpuls gehonoreerd, 54 aanvragen in de Sportimpuls Jeugd in Lage InkomensBuurten (JILIB) en 21 aanvragen in de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG). Voor de ronde van 2018 zijn 223 aanvragen ingediend, dit is iets meer dan in 2017. In totaal zijn in 2018 145 aanvragen goedgekeurd (39 meer dan in 2017), 52 binnen de reguliere Sportimpuls, 62 voor JILIB en 31 voor de KSG. Dit zijn voorlopige cijfers.

Voor lokale Sportimpulsprojecten heeft het Rijk in 2018 in totaal 11 miljoen euro beschikbaar, exclusief de middelen voor ondersteuning. Dat is meer dan in 2017, toen 8,1 miljoen euro beschikbaar was. In 2018 is 2,9 miljoen euro bestemd voor reguliere Sportimpulsprojecten, 2,8 miljoen voor KSG en 5,3 miljoen voor JILIB.

Bij het indienen van kwalitatief goede aanvragen en bij de uitvoering van hun projecten krijgen lokale aanbieders op allerlei manieren hulp. Dit wordt gecoördineerd door de landelijke programmaondersteuning. Projectaanvragers kunnen worden ondersteund door het Ondersteuningspunt Sportimpuls, sportbonden en lokale adviseurs. Daarnaast worden regionale en landelijke bijeenkomsten georganiseerd.

Het Ondersteuningspunt Sportimpuls heeft tot nu toe 50 gehonoreerde Sportimpulsaanvragen uit de rondes 2016 en 2017 en 80 aanvragers in de ronde van 2018 ondersteund. De buurtsportcoach blijkt de

meest gebruikte vorm van ondersteuning voor aanvragers te zijn. De buurtsportcoach is in 2017 ingezet door 77 procent van de aanvragers van een reguliere Sportimpuls, 76 procent van de aanvragers van een KSG-project en 83 procent van de aanvragers van JILIB.

Erkende interventies die Sportimpulsaanvragers kunnen gebruiken, worden geplaatst op de Menukaart Sportimpuls. Op de Menukaart Sportimpuls (die ook gebruikt wordt voor JILIB-projecten) zijn momenteel 95 erkende interventies te vinden (peildatum 13-08-2018; ten opzichte van 107 in 2017) en op de Menukaart KSG zijn dat er 20 (peildatum 13-08-2018; ten opzichte van 21 in 2017). Het traject van het erkennen van interventies en de menukaarten worden als nuttig ervaren door gebruikers, ontwikkelaars en andere betrokkenen van interventies. De mate waarin (potentiële) gebruikers, zoals gemeenten, buurtsportcoaches of sportverenigingen, bekend zijn met het bestaan van erkende interventies verschilt. Hoe dichter zij bij de daadwerkelijke uitvoering ervan staan, hoe beter zij weten wat een erkende sport- en beweeginventie is. Bijna alle gemeenten en de meeste buurtsportcoaches zetten sport- en beweeginventies in om de sport- en beweegdeelname onder inwoners te stimuleren. Maar weinig sportverenigingen doen dit. Als sport- en beweeginventies worden ingezet geeft ruim de helft van de gemeenteambtenaren en ruim twee vijfde van de buurtsportcoaches aan dat zij erkende interventies gebruiken. Gemeenteambtenaren en buurtsportcoaches zijn over het algemeen redelijk goed op de hoogte van het bestaan van de verschillende online databanken waarin erkende interventies zijn te vinden.

Sinds de eerste ronde in 2012 zijn de meeste projecten toegekend in de provincie Zuid-Holland (n=153, 16%), gevolgd door Noord-Holland (n=132, 14%) en Noord-Brabant (n=110, 12%). Ten opzichte van het aantal inwoners zijn relatief veel reguliere Sportimpulsprojecten gehonoreerd in Overijssel, en relatief weinig in Zuid-Holland en Gelderland. In Overijssel, Friesland en Groningen zijn relatief veel JILIB-projecten gehonoreerd en in Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg relatief weinig. Ten opzichte van het aantal inwoners zijn relatief veel KSG Sportimpulsprojecten gehonoreerd in Zuid-Holland, Gelderland, Limburg en Drenthe en relatief weinig in Utrecht.

Toegekende Sportimpulsprojecten (ronde 2017) zijn vrij gelijkmatig verdeeld over de kleine, middelgrote en grote gemeenten. JILIB-projecten zitten relatief veel in grote gemeenten, reguliere Sportimpulsprojecten relatief veel in middelgrote gemeenten en KSG-projecten relatief veel in kleine gemeenten. Opvallend is dat in de provincies en steden waar veel overgewicht voorkomt, relatief weinig KSG-projecten zijn gehonoreerd.

Net als in voorgaande jaren wordt een groot aandeel van de projecten uit de ronde 2017 in de buurt uitgevoerd (77% van de reguliere Sportimpulsprojecten, 74% van de JILIB-projecten en 57% van de KSG-projecten). Bij KSG-projecten zijn zorg (57%) en school (48%) logischerwijs een veel voorkomende setting. Voor JILIB-projecten geldt dat de meeste projecten in de sector onderwijs (91%) worden uitgevoerd. Reguliere Sportimpuls- en JILIB-projecten uit de ronde 2017 worden voornamelijk door sportverenigingen die aan een sportbond zijn verbonden uitgevoerd. KSG-projecten daarentegen worden vooral door zorg- en welzijnsorganisaties uitgevoerd. Net als in eerdere jaren is gezondheidsbevordering het grootste thema in de verschillende typen Sportimpulsprojecten.

Van de gehonoreerde reguliere Sportimpulsaanvragen in 2018 is het merendeel gericht op ouderen. Sinds de ronde van 2013 verschuift de doelgroep van de projecten al duidelijk van jeugd in de richting van ouderen en volwassenen. Sinds de ronde van 2018 mogen binnen de reguliere Sportimpuls alleen nog maar aanvragen worden gedaan voor de kwetsbare doelgroepen ouderen, mensen met een beperking en

chronisch zieken, waardoor de andere doelgroepen zijn weggevallen. Het gevolg daarvan is ook dat veel meer aanvragen voor chronisch zieken en mensen met een beperking (uitgezonderd 2016) zijn gehonoreerd. De KSG-projecten richten zich sinds 2017 op kinderen van 0-18 jaar met (risico op) overgewicht. Van de gehonoreerde KSG-projecten (ronde 2017) richt 71 procent zich op 4 tot 12 jaar, 43 procent op 0 tot 4 jaar (was 65% in 2016) en 24 procent op 12 tot 18 jaar (was 41%, in 2016). JILIB-projecten richten zich primair op de doelgroep jeugd in lage inkomensbuurten. De meerderheid van de toegekende projecten (ronde 2017) richt zich op jeugd in de leeftijd van 4 tot 12 jaar (80%) en 12- tot 23-jarigen (46%). Dit is in lijn met voorgaande jaren.

Projectleiders van Sportimpulsprojecten slagen erin om samenwerking tussen organisaties tot stand te brengen en te versterken. Binnen 96 procent van de ondervraagde afgeronde projecten uit de ronde 2014 is tijdens de projectperiode samengewerkt met andere partijen, waarvan drie kwart aangeeft dat de Sportimpuls heeft gezorgd voor intensivering van de samenwerking met bestaande partners of een uitbreiding van het netwerk met nieuwe partners. De gemeente (64%), andere sportverenigingen (60%) en de buurtsportcoach (53%) zijn de belangrijkste drie partijen waarmee samenwerking is geïntensiveerd en/of uitgebreid. De helft van de projecten uit de ronde 2014 (52%) vindt dat het sport- en beweegaanbod is uitgebreid en ook de helft vindt dat het aantal leden is toegenomen. Ook menen projectleiders dat de kwaliteit van sportactiviteiten (42%) en van trainers (32%) is verbeterd. De belangrijkste resultaten van de afgeronde Sportimpulsprojecten waren volgens de projectleiders: ervaring met opzetten/uitvoeren project (57%), meer bekendheid organisatie (54%), uitbreiding sport- en beweegaanbod (52%) en toename aantal leden (51%).

Van de ronde uit 2014 blijkt dat bij 38 procent van de ondervraagde projecten de sport- en beweegactiviteiten nog steeds in zijn geheel worden uitgevoerd en dat bij 51 procent de activiteiten nog deels worden uitgevoerd. 11 procent is gestopt. Bij KSG-projecten is het percentage projecten waarbij de activiteiten helemaal zijn gestopt het hoogst (40%). Uit eerdere jaren bleek dat borging bij Sportimpulsprojecten nog vaak vrij laat op de agenda staat. Dit is ook de zorg van de experts die in het kader van het programma SBB zijn geïnterviewd. Ook 35 procent van de gemeenteambtenaren sport noemt in de gemeentepijling dat borging van de Sportimpulsprojecten een knelpunt is. De financiering van de activiteiten bij projecten uit de ronde 2014 vindt vooral plaats door deelnemersbijdragen en/of lidmaatschapsgelden (70%). Daarnaast speelt de inzet van vrijwilligers bij de uitvoering (36%) een belangrijke rol bij de continuering van de activiteiten.

In 30 procent van de projecten (ronde 2014) is meer dan de helft van de deelnemers structureel blijven sporten. Bij de JILIB-projecten uit ronde 2014 lijkt het aantal deelnemers dat structureel blijft sporten en bewegen lager te zijn dan bij de reguliere en KSG-projecten. Concrete aantallen van doorgestroomde deelnemers zijn niet gevraagd in het onderzoek. Uit interviews met (deels) voortgezette projecten uit de ronde 2014 blijkt wel dat het aantal unieke deelnemers per activiteit bij de meeste activiteiten tussen de vijf en vijftien deelnemers ligt.

De belangrijkste werkzame elementen van de Sportimpuls zijn volgens experts van het SBB programma de verplichte samenwerking bij de aanvraag en uitvoering, het werken met interventies, de verbeterde randvoorwaarden zoals de handtekening van de gemeente op de aanvraag en de eis van cofinanciering, en de stimulans die van de Sportimpuls uitgaat om een vereniging anders te laten denken (vanuit de lokale vraag). Vanuit het borgingsonderzoek worden daarop aanvullend onder andere draagvlak voor (nieuwe) sport- en beweegactiviteiten/doelgroep binnen de eigen organisatie, bij partners en deelnemers en enthousiaste trekkers/uitvoerders genoemd.

De experts noemen bij de Sportimpuls meer belemmerende dan werkzame elementen. Ze zijn kritisch over onder andere de aanvraagprocedure (te ingewikkeld), de monitoring en borging, de beperkte focus (alleen sport- en beweeginterventies) en de projectperiode van twee jaar (te kort om structureel aanbod op te zetten). Gemeenteambtenaren voegen daar aan toe dat het bedrijfsleven niet of nauwelijks is aangehaakt bij het programma SBB (48%), de voorwaarde om te werken met erkende interventies (27%) en dat deelname aan de Sportimpuls een verantwoording vergt met veel administratieve lasten (25%).

Slotbeschouwing

Het programma SBB is in 2012 gestart als overkoepelend beleidsprogramma voor het stimuleren van sport en bewegen voor de gehele bevolking. De inzet van middelen vanuit het Rijk werd noodzakelijk geacht om een omslag te maken naar een sportieve samenleving waarin iedereen kan kiezen voor een actieve en gezonde leefstijl. Hiervoor werd een breed programma opgezet, in eerste instantie zonder specifiek doelgroepenbeleid. Het doel was lokaal meer kansrijke verbindingen te laten ontstaan tussen sport- en beweegaanbieders en andere partijen, door ruimte te geven aan lokaal ondernemerschap en in te zetten op het wegnemen van belemmeringen en datgene toepassen wat werkt. De belangrijkste pijlers waarop het programma rustte waren de verbrede en extra inzet van de sinds 2008 bestaande combinatiefunctionarissen, omgedoopt tot buurtsportcoaches, en de financiering van de tweejarige Sportimpulsprojecten. Het programma is in de loop der tijd veranderd, waarbij de focus steeds meer kwam te liggen op die twee hoofdpijlers. Andere elementen kregen wat minder aandacht en er kwam meer aandacht voor kwetsbare burgers.

Kijken we specifiek naar de Buurtsportcoachregeling, dan zien we een programmaonderdeel dat zeer succesvol is verlopen. Nog steeds mag dit beleidsinstrument (blijven) rekenen op grote betrokkenheid van gemeenten en lokale partners. Gemeenten vinden dat de inzet van de buurtsportcoach een impuls geeft aan hun lokale sport- en beweegbeleid. Buurtsportcoaches brengen verbinding tussen lokale organisaties en zorgen voor 'doekracht' zodat op lokaal niveau nieuw sport- en beweegaanbod tot stand komt of bestaand aanbod wordt verbeterd. We zien een beroepsgroep die steeds meer volwassen is geworden. Ondanks grote verschillen in taken, rollen en doelgroepen, hebben buurtsportcoaches in de kern een aantal eigenschappen met elkaar gemeen. Vooral het verbindende karakter van de functie staat centraal. Door de jaren heen is veel aandacht geschonken aan de kwaliteit en beroepsontwikkeling van de buurtsportcoach. Ook in de komende jaren zal dit nodig blijven. Van de inzet van buurtsportcoaches wordt immers veel verwacht, zo blijkt uit het Nationaal Sportakkoord. Om hen goed toe te rusten voor hun specifieke taak, rol of doelgroep zullen partijen moeten investeren in hun opleiding en kennisdeling moeten faciliteren. Ook monitoring blijft van belang, zodat Rijk, gemeenten, buurtsportcoaches en overige betrokkenen kunnen leren van het gevoerde beleid en de uitgevoerde activiteiten.

De Sportimpuls stopt na de ronde van 2018, maar de uitvoering van de lokale projecten werkt waarschijnlijk nog lange tijd na. De Sportimpuls heeft op groot enthousiasme kunnen rekenen van lokale sport- en beweegaanbieders en heeft veel lokale initiatieven opgeleverd die nog (deels) worden voortgezet. De gedachte achter de regeling, het bieden van mogelijkheden om lokaal projecten op te zetten voor specifieke doelgroepen door gebruik te maken van bestaande aanpakken, kan ook buiten de Sportimpuls worden voortgezet. Er is veel energie gestoken in het opsporen, beschrijven en verbeteren van interventies binnen de sport- en beweegsector. Deze zijn nu voor iedereen te vinden in een online databank en vooral gemeenten en buurtsportcoaches kunnen in de toekomst baat hebben bij de inzet

van deze aanpakken. Belangrijk is na te gaan welke lessen uit de Sportimpulsperiode kunnen helpen bij toekomstige borging van lokale aanpakken en te onderzoeken wat de werkzame elementen zijn van veel gebruikte interventies en in hoeverre aanpassing aan de lokale context mogelijk is.

1. Inleiding

Met het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB) wil het kabinet bereiken dat voor iedere Nederlander, jong en oud, een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is, dat bovendien veilig en toegankelijk is. Dit heeft als uiteindelijk doel om meer sportdeelname en een gezonde en actieve leefstijl te stimuleren. Het programma kent twee hoofdonderdelen, namelijk de Brede impuls combinatiefuncties (hierna Bic genoemd) en de Sportimpuls.

Het realiseren van een passend sport- en beweegaanbod in de buurt, waarbij mensen zelf kunnen kiezen aan welke sport- of beweegactiviteit ze willen deelnemen, vraagt om lokaal maatwerk. Dit is een taak van vele partners op lokaal niveau, waaronder gemeenten, sport- en beweegaanbieders en het bedrijfsleven. Het kabinet wil met de jaarlijkse investering in het programma een positieve bijdrage leveren aan deze lokale taak. In 2018 bedroeg de rijksbijdrage € 69,7 miljoen (exclusief de bijdrage voor de programmaondersteuning van SBB), een kleine € 3 miljoen meer dan de bijdrage uit 2017. Een belangrijk middel om bovenstaande doelstelling te bereiken, is dat lokaal (meer) kansrijke verbindingen worden gelegd tussen sport- en beweegaanbieders en partijen uit andere sectoren, zoals onderwijs, zorg, welzijn en werk. Deze verbindingen kunnen nieuw zijn of op bestaande vormen van samenwerking voortborduren. Daarnaast wil het kabinet stimuleren dat bestaande sport- en beweeginterventies die hun waarde al hebben bewezen, worden toegepast. Dit moet leiden tot een kwalitatieve verbetering van het sport- en beweegaanbod. Met het programma SBB wil de minister verder lokaal ondernemerschap stimuleren, maar ook belemmeringen wegnemen die kansrijke verbindingen tussen de sport en andere sectoren in de weg staan. De buurtsportcoaches² die vanuit Bic, onderdeel van SBB, met verschillende partners gezamenlijk worden gefinancierd, gaan hiermee aan de slag. Ook de Sportimpuls, waarbij lokale sport- en beweegaanbieders financiële ondersteuning kunnen aanvragen bij het opzetten en uitvoeren van activiteiten, moet hieraan bijdragen. Omdat op lokaal maatwerk wordt ingezet, zijn op landelijk niveau geen concrete doelstellingen op het niveau van prestaties en effecten geformuleerd.

Het programma SBB had oorspronkelijk een looptijd van vier jaar, van 2012 tot en met 2016. Om het programma de kans te geven tot volle wasdom te komen, heeft de minister van VWS besloten tot een verlenging met twee jaar, tot en met 2018 (Ministerie van VWS, 2015a). In deze verlenging is in overleg met de partners een aantal verbeterpunten in het programma aangebracht. Deze zijn vastgelegd in de bijgestelde bestuurlijke afspraken (Ministerie van VWS, 2016a), en in een addendum voor de Bic en addendum voor de Sportimpuls. De Bic is een decentralisatie-uitkering, waarvan de rijksfinanciering structureel is. Na 2018 stopt het programma SBB. Hierdoor heeft de laatste ronde van de Sportimpuls in 2018 plaatsgevonden. De projecten die in 2018 starten, lopen echter nog wel 2 jaar door. De Bic stopt niet na 2018, maar wordt voortgezet als zelfstandig beleidsinstrument in de Brede Regeling Combinatiefuncties 2019-2022 (Brc³; Ministerie van VWS, 2018). Door de Brc worden de rijks gelden per 2019 voor vier jaar toegekend, waarbij maximaal € 73,3 miljoen per jaar beschikbaar is, oftewel een

² Dit is inclusief de combinatiefuncties die vanuit de Impuls brede scholen, sport en cultuur gerealiseerd zijn. De impuls voor buurtsportcoaches bouwt hierop voort en is een verbreding.

³ Voor meer informatie over de Brede Regeling Combinatiefuncties is te vinden in de webinar Nieuwe kansen voor buurtsportcoaches en cultuurcoaches: <https://www.sportindebuurt.nl/webinar/index.html>

verhoging van 2.900 fte naar 3.665 fte.⁴ Omdat we in deze rapportage terugkijken naar 2018, zullen we op de Bic en de Sportimpuls in respectievelijk hoofdstuk 2 en 3 uitgebreider ingaan.

1.1 Samenhang beleid

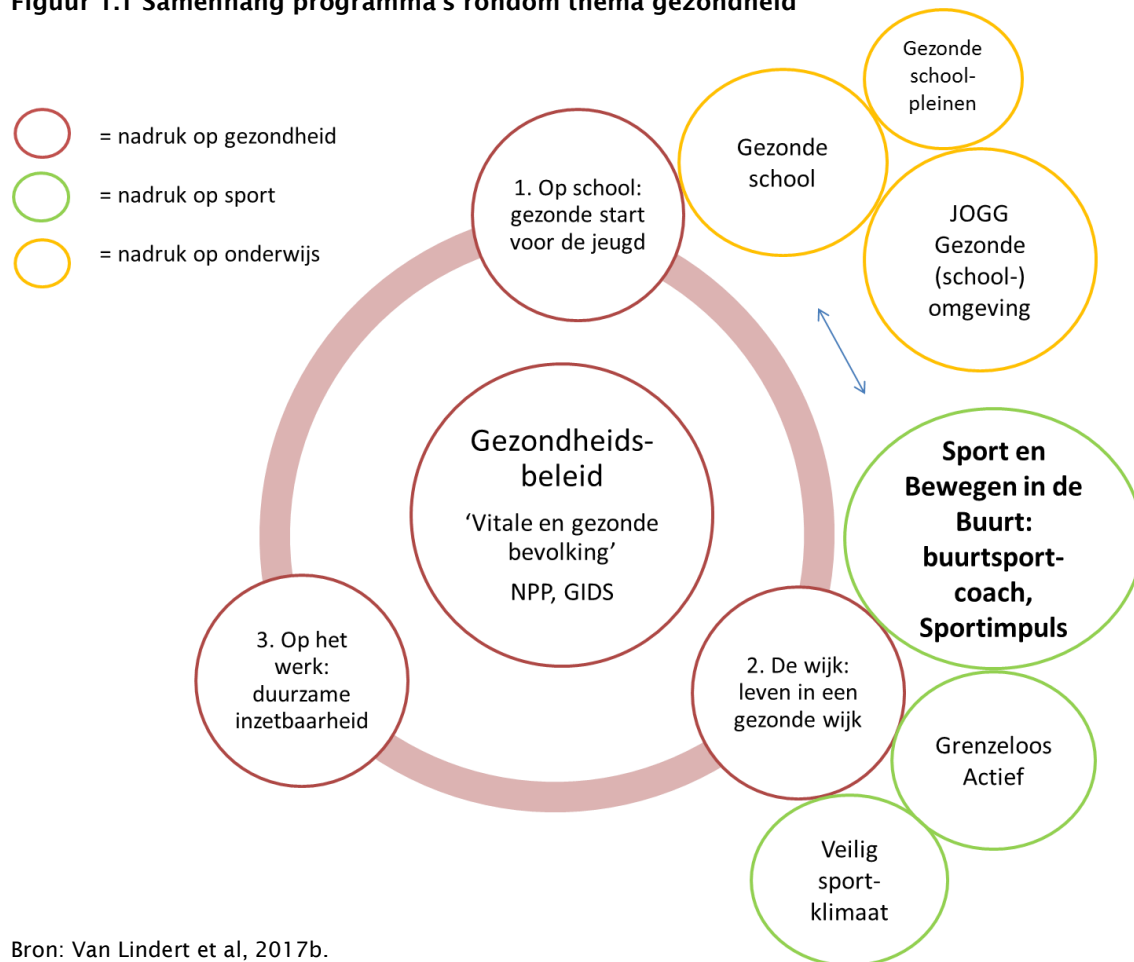
Vanaf de start van het programma SBB was het de bedoeling dat zowel op lokaal niveau als op nationaal niveau betere en kansrijkere verbindingen tot stand zouden komen tussen sport en andere sectoren. Op nationaal niveau streefde het kabinet naar afstemming tussen verschillende beleidsprogramma's en initiatieven. De bedoeling was (onder andere via het programma SBB) om zoveel mogelijk mensen aan het sporten en bewegen te krijgen, door zoveel mogelijk en zo divers mogelijk aanbod te creëren, via sportverenigingen, de buurt, scholen, zorg- en welzijnsinstellingen, werk en buitenschoolse opvang. Daarvoor was een veilige en plezierige omgeving nodig, waar mensen zichzelf kunnen zijn. Dit wilde het kabinet onder andere bereiken via het actieplan 'Naar een Veiliger Sportklimaat (VSK). Behalve in de breedtesport, investeert het kabinet in topsport. Als land 'uitblinken in de sport' kan naast medailles ook een 'wij-gevoel' en nationale trots opleveren en een positieve uitstraling hebben richting de breedtesport. Daarnaast investeert het kabinet in kennis en innovatie in de sport.

Het kabinet droeg met het programma SBB bij aan het Nationaal Programma Preventie (NPP) 'Alles is gezondheid' en het stimuleringsprogramma Gezond in de Stad (GIDS). Het Nationaal Programma Preventie liep van 2014 tot en met 2016, maar is verlengd tot en met 2021 (Ministerie van VWS, 2016b). Het programma SBB had duidelijke raakvlakken met onder andere de aanpak Gezonde School, met de aanpak Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) en het actieplan Veilig Sportklimaat (zie figuur 1.1). Met het gehandicaptensportbeleid 'Grenzeloos actief' wordt onder andere beoogd dat het programma SBB beter aansluit bij mensen met een beperking (zie voor meer uitleg over dit programma bijlage 1). Het programma SBB is een zelfstandig programma waarmee het ministerie van VWS eigen doelstellingen wil nastreven. Het effect van het eigen programma moest zoveel mogelijk versterkt worden door de samenhang met de andere beleidsprogramma's en vice versa: SBB kon ook aan doelstellingen van andere beleidsprogramma's bijdragen. In figuur 1.1 is de samenhang van het programma SBB met ander(e) beleid(s)programma's te zien.⁵

⁴ Zie het antwoord op de vraag 'Wat zijn de grootste wijzigingen t.o.v. de Bic' op <https://www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/veelgestelde-vragen-buurtsportcoaches>.

⁵ In voorgaande SBB Monitor (Van Lindert, Scholten & Brandsema, 2017c) beschreven we in een aparte bijlage in welke mate de inzet van buurtsportcoaches en de Sportimpuls een verbinding had met deze (beleids)programma's. Omdat vanuit de andere programma's hier niet op werd gemonitord, was het niet mogelijk hierover zinnige uitspraken te doen. In deze SBB Monitor gaan we niet apart op deze samenhang in, maar komt het aan de orde in hoofdstuk 2 of 3 wanneer hier sprake van is.

Figuur 1.1 Samenhang programma's rondom thema gezondheid

Bron: Van Lindert et al, 2017b.

1.2 Doelstelling SBB Monitor

Deze rapportage staat in het teken van de voortgang van het programma SBB en is de zesde, en tevens laatste, in de reeks.⁶ Het Mulier Instituut stelt jaarlijks, ondersteund door het ministerie van VWS, op basis van de cijfers en inzichten uit registraties en onderzoeken van verschillende partijen, een integrale voortgangsrapportage op (hierna genoemd SBB Monitor). Doel is op hoofdlijnen de voortgang van het programma zichtbaar te maken, zodat doorontwikkeling en/of bijsturing van (onderdelen) van het programma mogelijk zijn. Met deze rapportages worden ook de Tweede Kamer en bestuurlijke en ondersteuningspartners geïnformeerd. In 2017 is het programma SBB als thema meegenomen in de beleidsdoorlichting van het volledige sportbeleid van het Ministerie van VWS (Andersson Elffers Felix, 2017).

⁶ De eerste rapportage verscheen in 2013 (De Jong, Van Lindert & Van der Poel), de tweede in 2014 (Van Lindert, Van der Bol, Reijgersberg, Cevaai, Van den Dool & Van der Poel), de derde in 2015 (Pulles, Van Lindert & Van der Poel), de vierde in 2016 (Van Lindert, Pulles & Van der Poel) en de vijfde in 2017 (Van Lindert, Scholten & Brandsema, 2017b).

1.3 Medewerking partijen

Diverse partijen hebben aan de totstandkoming van de SBB Monitor bijgedragen door hun rapporten en registraties beschikbaar te stellen, zoals BMC Onderzoek, Kenniscentrum Sport, NOC*NSF, Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), ZonMw en het Mulier Instituut zelf. De belangrijkste bevindingen van deze rapportages, registraties of analyses zijn in dit rapport verwerkt. Veel dank gaat uit naar alle partijen die voor deze monitor relevante informatie hebben aangeleverd en feedback hebben gegeven op de conceptrapportage. RIVM heeft diverse kaarten beschikbaar gesteld die op de website van '[Sport op de kaart](#)' worden gepubliceerd. Een overzicht van de gebruikte bronnen voor deze rapportage is opgenomen in bijlage 3.

1.4 Kader voor rapportage

Voor de rapportage over de voortgang van de verschillende programmaonderdelen is wederom gebruikgemaakt van het MAPE-model (zie Bouckaert & Auwers, 1999; Bouckaert, 2005) en het VBTB-model voor beleidsevaluatie (Ministerie van Financiën, 1999; Van der Knaap, 2001). Dit zijn beide beheer- of sturingsmodellen die kunnen worden gebruikt om (overheids)beleid resultaatgericht in te richten en daarmee de besluitvorming over de besteding van (publieke) middelen te verbeteren. De modellen gaan uit van vier soorten prestatie-indicatoren op basis waarvan (overheids)beleid kan worden ontwikkeld en geëvalueerd. Deze modellen lopen van middelen (input) via activiteiten (proces) naar prestaties (output) en uiteindelijk naar effecten (outcome). Zie bijlage 2 voor een toelichting op het model. We gebruiken de modellen als kader om na te gaan hoe het programma SBB (door)werkt en als praktisch hulpmiddel om de beschikbare informatie over de voortgang van de verschillende SBB programmaonderdelen te rangschikken. Het gaat hier vooral om de middelen, de activiteiten, het proces en de prestaties, aangezien de beschikbare registraties en monitoren daarop het meest zijn gericht. Over de effecten van de verschillende onderdelen van SBB, is minder informatie of onderzoek beschikbaar. In figuren B2.2 en B2.3 in bijlage 2 is een vertaalslag gemaakt van het MAPE-model en de indicatoren naar de Brede impuls combinatiefuncties en de Sportimpuls.

Onderzoeksvragen

Via de volgende vragen wordt nagegaan hoe het programma SBB (door)werkt (gebaseerd op het MAPE-model en VBTB-model):

- Welke middelen zijn ingezet in het kader van het programma SBB?
- Welke activiteiten worden uitgevoerd in het kader van het programma SBB én op welke wijze gebeurt dat en wat zijn de ervaringen daarmee?
- Welke prestaties worden waargenomen als gevolg van de uitgevoerde activiteiten?
- Welke effecten worden waargenomen als gevolg van de geleverde prestaties?

Naast deze meer algemene vragen om het verloop en resultaat van de verschillende programmaonderdelen te beschrijven, hebben we een aantal meer inhoudelijke vragen geformuleerd waar we bij de verzameling van de data en rapportages op reflecteren. Deze vragen hebben betrekking op de voorgenomen wijzigingen in het programma en actuele vraagstukken:

- Op welke wijze is gevolg gegeven aan de door de minister voorgestelde wijzigingen in het programma SBB en wat zijn de ervaringen met deze wijzigingen bij betrokken partijen?
 - Doorontwikkeling beroepsprofiel buurtsportcoach om inactieve doelgroepen te bereiken.
 - Invoering cofinanciering Sportimpuls vanaf 2017.

- Experimenteerruimte om duurzaam sport- en beweegaanbod te realiseren voor kwetsbare groepen.
- Hoe werken de verschillende elementen van het programma SBB (buurtsportcoach, Sportimpuls Regulier, Sportimpuls Jeugd in Lage Inkomensbuurten, Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht) in op het bereiken van kwetsbare doelgroepen en wat is daarbij de samenhang tussen de verschillende programmaonderdelen?
- Hoe werkt de Sportimpuls in op het bevorderen dat mensen dichterbij huis passend sport- en beweegaanbod kunnen vinden?
- Welke prestaties en/of effecten worden waargenomen bij het bereiken van kwetsbare doelgroepen als mensen met een beperking, chronisch zieken en ouderen?
- In welke gebieden/regio's zijn/worden Sportimpulsprojecten uitgevoerd en hoe verhoudt zich dat tot ontwikkelingen in de regio's voor wat betreft de sport- en beweegdeelname en sociaaleconomische achterstanden in deze regio's?
- In welke mate worden erkende sport- en beweeginterventies gebruikt en door wie, wat zijn de behoeften en ervaringen van gebruikers met het werken met erkende interventies, welke stimulansen en belemmeringen ervaren zij daarbij?

Bij alle hierboven geformuleerde onderzoeksvragen is het steeds de vraag of en in welke mate we met behulp van bestaande gegevens, registraties en/of onderzoeken per programmaonderdeel (buurtsportcoach, Sportimpuls) het antwoord daarop kunnen formuleren. Enerzijds gaan we inhoudelijk in op middelen, activiteiten en proces, prestaties en effecten van het programma, anderzijds reflecteren we op de vraag of de monitoring op deze onderdelen toereikend is, wat daarin veranderd is ten opzichte van eerdere jaren en doen we aanbevelingen voor monitoring in de toekomst voor zover relevant, gezien de beëindiging van het programma SBB eind 2018. Indien voor onderwerpen geen nieuwe gegevens beschikbaar zijn in vergelijking met vorig jaar, wordt voor die onderwerpen verwezen naar de monitor van 2017 (Van Lindert et al., 2017b) of ander onderzoek uit het recente verleden.

1.5 Leeswijzer

In deze rapportage brengen we in verschillende hoofdstukken het materiaal samen dat als basis dient voor het beschrijven van de voortgang van het programma SBB en de verschillende onderdelen daarvan. In hoofdstuk 2 over de buurtsportcoach beschrijven we de voortgang van de Bic en de inzet van buurtsportcoaches. In hoofdstuk 3 doen we dit voor de voortgang van de Sportimpuls. Daar waar geen informatie over een betreffend thema beschikbaar is, wordt dit vermeld. In deze hoofdstukken beschrijven we ook welke ondersteunende activiteiten vanuit het programma SBB worden ingezet om partijen te helpen om optimaal gebruik te maken van de mogelijkheden. Een uitgebreid overzicht van programmaondersteunende activiteiten is opgenomen in bijlage 4. In hoofdstuk 4 beschrijven we de voortgang op een aantal kernindicatoren met betrekking tot sport en bewegen en beschrijven we resultaten van overig relevant onderzoek. In hoofdstuk 5 zijn conclusies en een afsluitende beschouwing opgenomen. Door de rapportage zijn hyperlinks opgenomen naar relevante websites of publicaties. In de referentielijst achterin zijn tevens hyperlinks opgenomen naar de recente publicaties die voor deze monitor zijn gebruikt (tussen oktober 2017 en oktober 2018).

2. De buurtsportcoach

Algemeen

- Belangrijkste werkzame element van de inzet van buurtsportcoaches is het structurele karakter.
- Grootste hulpvraag is het monitoren en evalueren.

Middelen

- Rijksbijdrage ($\pm 40\%$) is 58,7 miljoen euro (2018). Bijdrage lokale partijen ($\pm 60\%$) is ± 88 miljoen euro (2018).
- 368 gemeenten (97%) doen mee aan de Bic, en realiseren gezamenlijk ruim 2900 fte. Dat zijn 5.189 personen.

Activiteiten

- Er is divers landelijk ondersteuningsaanbod, zoals website, bijeenkomsten, digitale tools en magazine.
- Beroepsvereniging buurtsportcoaches is opgericht.
- Werkgeverschap is vaak belegd bij een door de gemeente gesubsidieerde organisatie in de sport of welzijn.
- Het grootste deel fte buurtsportcoaches (74%) is ingezet in de oorspronkelijke sectoren sport (31%), basisonderwijs (29%), cultuur (9%) en voortgezet onderwijs (5%).
- Buurtsportcoaches worden nog steeds het vaakst ingezet op jeugd van basisschoolleeftijd (4-12 jaar).
- Belangrijkste werkzaamheden van de buurtsportcoach zijn verbinden, coördineren, organiseren, communiceren, ontwikkelen en uitvoeren.
- De buurtsportcoach vindt het belangrijk dat hij/zij verbindend is, communicatief en sociaal vaardig is en goede kennis van de doelgroep heeft.

Prestaties

- 13 procent van de Nederlanders kent een buurtsportcoach of weet dat buurtsportcoaches in de buurt actief zijn en 9 procent heeft wel eens van dergelijke functionarissen gehoord.
- 27 procent van de verenigingen heeft de inzet van een buurtsportcoach weleens benut.
- Verbinden en samenwerken zijn de belangrijkste kenmerken van buurtsportcoaches.

Effecten

- Gemeenten menen dat het sportaanbod nu van hogere kwaliteit is dan voordat de buurtsportcoaches er waren.
- Gemeenten die een buurtsportcoach inzetten zien dat de sport- en beweegdeelname stijgt, maar het is erg moeilijk een causaal verband aan te tonen.

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de huidige stand van zaken met betrekking tot de inzet van buurtsportcoaches. Hiermee bedoelen we ook combinatiefunctionarissen, cultuurcoaches en andere professionals die in gemeenten vanuit de Brede impuls combinatiefuncties worden gefinancierd. In dit hoofdstuk beschrijven we de voortgang van de decentralisatie-uitkering buurtsportcoach aan de hand van de prestatie-indicatoren middelen, activiteiten/proces, resultaten en effecten, zoals weergegeven in figuur B2.2 in bijlage 2. Zie bijlage 5 voor meer achtergrondinformatie over de decentralisatie-uitkering Brede impuls combinatiefuncties (Bic). In deze rapportage spreken we nog over de Bic en niet over de Brede regeling combinatiefuncties zoals deze vanaf 2019 zal heten. In deze rapportage beschrijven we immers de voortgang van de regeling zoals die nog onder het programma SBB valt tot einde 2018. In paragraaf 2.2 geven we een overzicht van de ingezette middelen en van de cofinanciering van het Rijk aan het aantal buurtsportcoaches dat voor de Bic wordt ingezet. In paragraaf 2.3 gaan we in op de landelijke ondersteuning, het lokale uitvoeringsproces en de activiteiten die lokaal worden uitgevoerd. In paragraaf 2.4 beschrijven we de prestaties en effecten van de Bic. In paragraaf 2.5 zetten we de geleerde lessen op een rij.

Voor dit hoofdstuk over de buurtsportcoach is gebruikgemaakt van diverse bronnen. In deze onderzoeken zijn, tenzij anders aangegeven, cultuurcoaches meegenomen als onderdeel van alle buurtsportcoaches. Belangrijke bronnen zijn de december- en meicirculaire van het gemeentefonds (Ministerie van BZK, 2017a; 2017b; 2018) en resultaten uit de monitor die BMC Onderzoek jaarlijks uitzet onder alle Nederlandse gemeenten (Wajer, Van den Heuvel & De Boer, 2018)⁷. Ook refereren we naar panelonderzoek dat het Mulier Instituut heeft uitgevoerd onder gemeenten⁸, buurtsportcoaches⁹ (geen cultuurcoaches geïnccludeerd; van dit panelonderzoek is een factsheet verschenen: Slot-Heijs & Van Lindert, 2018a), werkgevers van buurtsportcoaches¹⁰ (van dit panelonderzoek is een factsheet verschenen: Slot-Heijs & Van Lindert, 2018b) en burgers¹¹. In de tekst verwerken we ook de resultaten van expertinterviews die het Mulier Instituut begin 2018 heeft uitgevoerd (interne rapportage, Van

⁷ Aan dit onderzoek namen alle Nederlandse gemeenten deel die aan de Bic deelnemen. BMC Onderzoek verzamelt bij alle gemeenten onder andere informatie over het daadwerkelijk aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches.

⁸ In samenwerking met de VSG zet het Mulier Instituut in het kader van de SBB Monitor jaarlijks een online vragenlijst uit onder de contactpersonen van de VSG bij alle Nederlandse gemeenten. Dit zijn meestal ambtenaren met sport in de portefeuille. Aan de peiling in 2018 deden 202 gemeenten (respons 53%) mee. Binnen deze responsgroep zaten relatief veel kleine gemeenten (< 50.000 inwoners) en relatief weinig grote gemeenten (> 100.000 inwoners) (Mulier Instituut, 2018a).

⁹ In 2018 heeft het Mulier Instituut in het kader van de SBB Monitor een onderzoekspanel van buurtsportcoaches opgezet. Dit panel is nog in opbouw. In 2018 namen 133 buurtsportcoaches deel aan de eerste peiling (Mulier Instituut, 2018b). In totaal hebben 154 buurtsportcoaches na aanmelding een vragenlijst met achtergrondkenmerken ingevuld. We noemen dit de intropeiling (Mulier Instituut, 2018c).

¹⁰ In 2018 heeft het Mulier Instituut in het kader van de SBB Monitor een onderzoekspanel van werkgevers van buurtsportcoaches opgezet. Dit panel is nog in opbouw. In 2018 namen 41 werkgevers deel aan de eerste peiling (Mulier Instituut, 2018d).

¹¹ Burgers worden bevraagd via het Nationaal Sportonderzoek. Dit is een initiatief van het Mulier Instituut. Het veldwerk vindt plaats via online panelonderzoek onder de Nederlandse bevolking (Mulier Instituut, 2018f).

Lindert & Van Stam, 2018).¹² In de SBB Monitor van 2017 (Van Lindert et al., 2017b) bespraken we uitgebreid de resultaten van een evaluatieonderzoek naar de werking van de Bic uitgevoerd door het Mulier Instituut en Sportkunde-opleidingen (Van Lindert, Brandsema, Scholten & Van der Poel, 2017a; Van Lindert & Brandsema (Reds.) 2017). In deze SBB Monitor verwijzen we daar soms naar wanneer relevant. In de tekst verwijzen we naar deze bronnen en ander relevant onderzoek. Voor een schematisch overzicht van de bronnen, zie bijlage 3, figuur B3.1.

2.2 Middelen

In deze paragraaf gaan we allereerst in op de rijksmiddelen die worden ingezet en hoeveel gemeenten en lokale partners bijdragen aan de financiering voor de realisatie van buurtsportcoaches. Daarna gaan we in op het landelijk aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches, als middelen voor gemeenten om op lokaal niveau activiteiten uit te voeren die op lokale doelen zijn gericht. Vervolgens gaan we in op de investeringen in menskracht die op landelijk niveau worden ingezet om de Bic uit te voeren.

Inzet rijksmiddelen

Bij de start van de decentralisatie-uitkering in 2008, kregen gemeenten op basis van het aantal inwoners tot 18 jaar in hun gemeente een aantal fte aan combinatiefunctionarissen toegewezen. Met de uitbreiding van de toenmalige Impuls brede scholen, sport en cultuur naar buurtsportcoaches in 2012, kunnen gemeenten meedoen voor 60, 80, 100, 120 of 140 procent van het voor hen oorspronkelijk geldende aantal formatieplaatsen. Bij onvoldoende rijksgeld wordt het maximale aantal te vragen percentage verlaagd. Om tijdig een inschatting te maken van de deelname voor 2018, is aan gemeenten verzocht voor 1 oktober 2017 bij de VSG een intentieverklaring in te leveren voor het volgende jaar, waarin zij aangeven wat het gewenste deelnamepercentage voor 2018 zou zijn.

Rijksinvestering in 2018

In 2018 bedraagt de 40 procent rijksbijdrage aan de Bic gezamenlijk 58,7 miljoen euro (zie figuur 2.1). Hiervan is ruim 11 miljoen euro afkomstig van het budget van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). De deelnemende gemeenten en lokale partijen leggen de overige 60 procent bij. Dit is ongeveer 88 miljoen euro. De totale investering van Rijk, gemeenten en lokale partijen in de inzet van buurtsportcoaches bedraagt daarmee in 2018 146,7 miljoen euro.

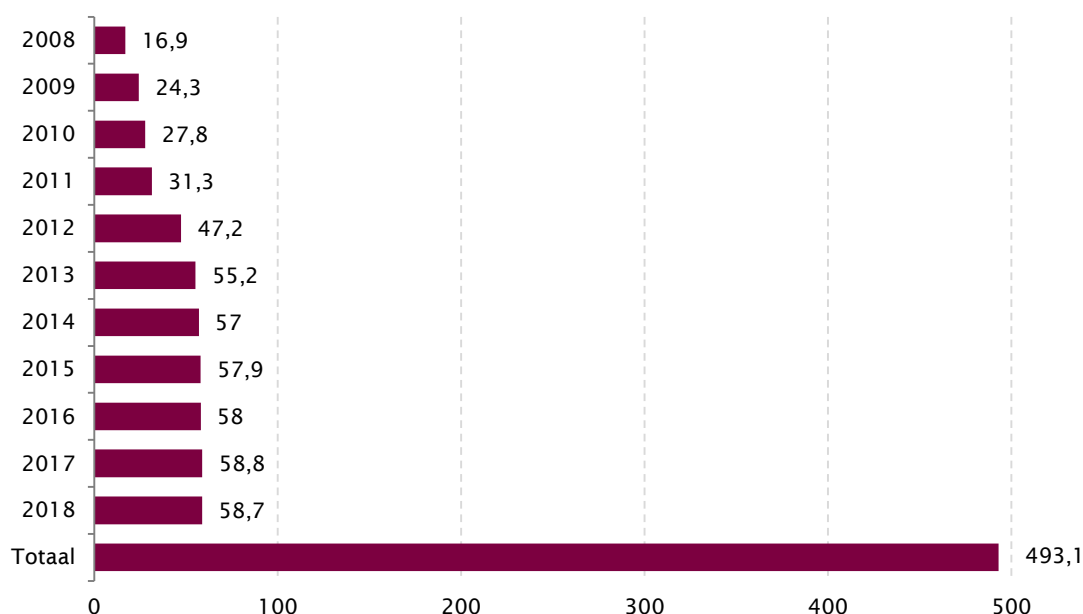
De rijksbijdrage (40%) vanuit de ministeries van VWS en OCW is structureel. Met de nieuwe Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties (2019-2022), vastgesteld in juni 2018, heeft het Rijk aangegeven van de 40 procent financiering van de buurtsportcoaches te continueren. De verdeelsleutel onder gemeenten is jongeren tot 18 jaar en inwoners. Het Rijk stelt vanaf 2019 maximaal € 73,3 miljoen per jaar beschikbaar voor in principe 3.665 fte¹³, oftewel een verhoging van 765 fte (uitgaande van de 2.900 fte die als einddoelstelling tot en met 2018 was gesteld). De middelen blijven via een decentralisatie-uitkering in het gemeentefonds worden gestort. Het is de bedoeling dat ook de lokale

¹² Begin 2018 heeft het Mulier Instituut in het kader van de SBB Monitor verdiepende interviews uitgevoerd onder 23 personen die betrokken zijn bij het programma SBB of door hun functie in staat zijn te reflecteren op het programma (Van Lindert & Van Stam, 2018).

¹³ Zie het antwoord op de vraag 'Wat zijn de grootste wijzigingen t.o.v. de Bic' op <https://www.sportindebuurt.nl/buurtsportcoaches/veelgestelde-vragen-buurtsportcoaches>.

investering (de cofinanciering van gemeenten en/of lokale partijen) een structureel karakter heeft. De toekenning geschiedt op basis van een outputmonitor over de situatie in 2018. Gemeenten kunnen voor 15 oktober 2018 een intentieverklaring indienen met het oog op het gewenste aantal te realiseren fte in 2019-2022. De definitieve bedragen per gemeente voor 2019 worden opgenomen in de decembercirculaire gemeentefonds 2018. Gemeenten kunnen hun deelnamepercentage jaarlijks aanpassen. In deze rapportage gaan we niet verder in op de kenmerken van de nieuwe regeling, maar blikken we terug op de impuls zoals deze nu onder het programma SBB bestaat.

Figuur 2.1 Rijksbijdrage combinatiefuncties en buurtsportcoaches per jaar en totaal in de periode 2008-2018 (in miljoenen euro's)

Bron: Ministerie van BZK (circulaires gemeentefonds), 2008-2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Middelen gemeenten en lokale partijen

In 2018 bedraagt de 60 procent lokale bijdrage aan de Bic gezamenlijk ongeveer 88 miljoen euro. Over deze cofinanciering door gemeenten en lokale partijen zijn via de monitor die BMC Onderzoek jaarlijks onder gemeenten uitzet landelijke cijfers beschikbaar (Wajer et al., 2018). Uit de laatste meting (peildatum 1 september 2018) blijkt dat de aan de Bic deelnemende gemeenten gezamenlijk volledige dekking hebben gerealiseerd voor de gestelde norm van 60 procent cofinanciering (104%, tabel 2.1). Vooral de gemeenten uit de negende, tiende en elfde tranche hebben nog geen volledige dekking geregeld. Dit patroon zien we bij iedere meting terug. Deze gemeenten zijn dan ook pas met de Bic gestart. Overigens wordt volledige dekking ook in de zesde tranche nog niet volledig gehaald.

Tabel 2.1 Cofinanciering gemeenten en lokale partijen naar tranche (in aantal fte en in procenten)*

Tranche	Cofinanciering aantal fte totaal	% cofinanciering t.o.v. de norm voor gemeenten	Bekostiging aantal fte door gemeenten	Bekostiging aantal fte door externe partijen	Bekostiging aantal fte door gemeente (%)	Bekostiging aantal fte door externe partijen (%)
1e tranche	584,65	104%	442,20	142,45	76%	24%
2e tranche	464,48	104%	304,09	160,39	65%	35%
3e tranche	266,85	106%	182,20	84,65	68%	32%
4e tranche	221,95	103%	160,11	61,84	72%	28%
5e tranche	157,87	106%	83,48	74,39	53%	47%
6e tranche	34,89	97%	23,23	11,66	67%	33%
7e tranche	13,12	100%	10,52	2,60	80%	20%
8e tranche	11,66	109%	5,55	6,12	48%	52%
9e tranche	13,46	86%	8,61	4,85	64%	36%
10e tranche	5,07	82%	2,65	2,42	52%	48%
11e tranche	35,25	88%	27,29	7,96	77%	23%
Totaal	1.809,26	104%	1.249,93	559,33	69%	31%

Bron: Wajer et al., 2018.

*De gemeenten is gevraagd in te vullen hoeveel fte zij zelf bekostigen, hoeveel externe partijen en hoeveel fte dan in totaal door cofinanciering wordt bekostigd. De totale cofinanciering (tweede kolom) is niet de optelsom van de vierde en vijfde kolom, maar geeft het aantal fte weer dat volgens gemeenten door cofinanciering wordt bekostigd.

In totaal wordt 69 procent van de cofinanciering door gemeenten zelf bekostigd en 31 procent door externe partners (zie tabel 2.1). Dit is ongeveer gelijk aan de vorige meting in 2017, toen 67 procent door gemeenten zelf werd bekostigd (Wajer, Van den Heuvel, Salomé & Kirchner, 2017). Vooral in de eerste tranche (76%; hieronder vallen de grootste gemeenten), de zevende tranche (80%; de gemeenten die hieronder vallen halen dit jaar voor het eerst net hun volledige dekking) en de elfde tranche (77%; deze gemeenten zijn net begonnen) bekostigen gemeenten veel zelf.

Uit de peiling van het Mulier Instituut onder gemeenten (Mulier Instituut, 2018a) komt een vergelijkbaar beeld. Binnen de gemeentelijke organisatie draagt de afdeling sport het meest bij aan de personele lasten van de buurtsportcoach, maar ook andere afdelingen betalen mee. Buiten de gemeente, dragen diverse lokale partners bij, zoals uit de sectoren onderwijs, zorg en welzijn en sport (figuur 2.2). Uit de monitor van BMC Onderzoek (Wajer et al, 2018) komt een vergelijkbaar beeld van lokale partners die bijdragen met cofinanciering, waarbij de top drie uit onderwijs, door gemeente gesubsidieerde instellingen voor sport, welzijn en cultuur en kinderopvang bestaat. Vergeleken met 2016 (Mulier Instituut, 2016a) zijn de cofinanciers ongeveer dezelfde afdelingen/partners. Opvallend is dat de grootste bijdragers (gemeentelijke afdeling sport, gemeentelijke afdeling sociale zaken/welzijn/maatschappelijke ontwikkeling en lokale onderwijspartners) twee jaar geleden ook de grootste bijdragers waren, maar dat het verschil met de andere cofinanciers toen minder groot was.

Figuur 2.2 Wie dragen de personele lasten van de buurtsportcoach? (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=197)

Bron: Mulier Instituut, 2018a.

Uit de peiling onder werkgevers van buurtsportcoaches (Mulier Instituut, 2018b), dit zagen we ook in het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017a), liggen de rol van cofinancier en die van werkgever niet altijd in elkaars verlengde. Ruim de helft van de werkgevers uit het panel geeft aan niet zelf de inzet van de buurtsportcoaches te cofinancieren.

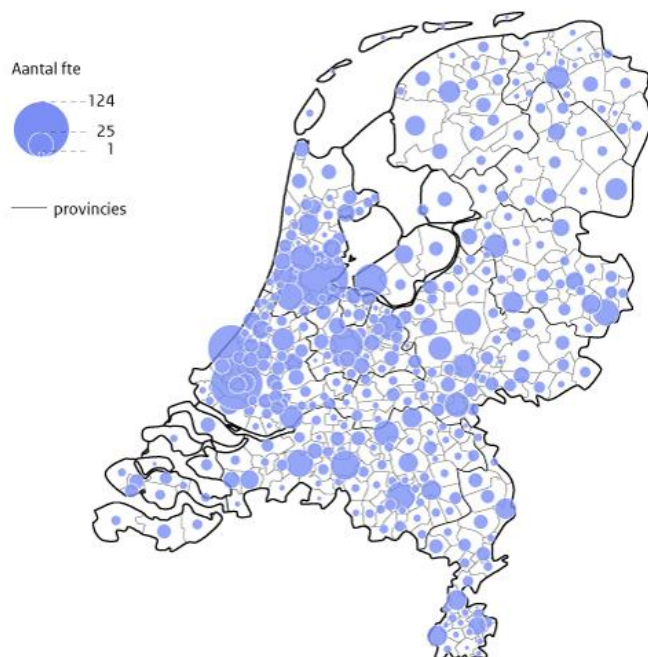
Aantal (fte) buurtsportcoaches

Aantal te realiseren fte in 2018

In 2018 doen in totaal 368 van de 380 gemeenten (97%) mee aan de Brede impuls combinatiefuncties. Zij hebben ingetekend voor 2.994 fte (Ministerie van BZK, 2017b). Dit aangevraagde aantal fte is hoger dan het beschikbare budget. Dit betekende dat het deelnamepercentage van 140 procent in 2018 niet gehonoreerd kon worden en daarom werd bijgesteld naar 135 procent (138% in 2016 en 136% in 2017; Ministerie van BZK, 2017b).

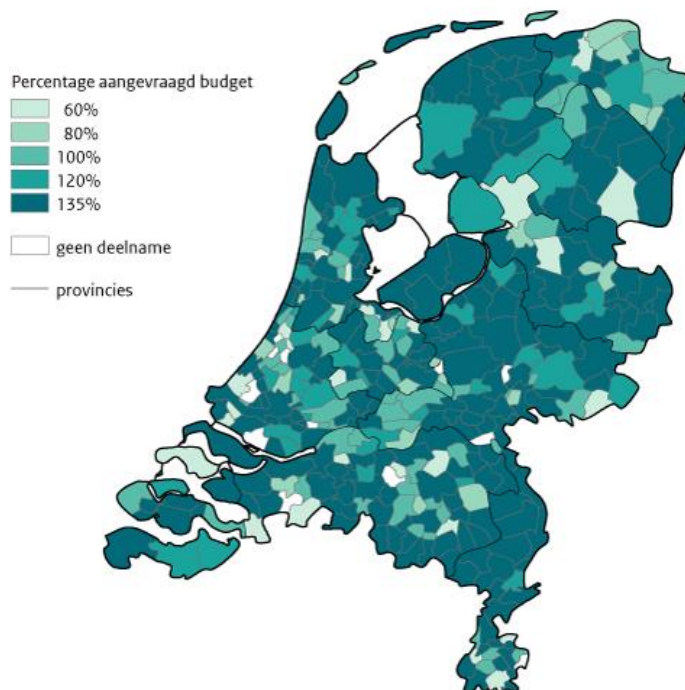
Alle gemeenten die een hoger percentage hadden aangevraagd zijn teruggezet naar 135 procent. Gemeenten die in 2017 niet het aangevraagde aantal fte hebben gerealiseerd, krijgen in 2018 een lager deelnamepercentage toegekend en konden dit niet verhogen. Daardoor komt het totaal aantal te realiseren fte in 2018 uit op 2.904. Op kaart 2.1 is voor alle gemeenten weergegeven voor hoeveel fte buurtsportcoaches zij voor 2018 een aanvraag hebben gedaan. Op kaart 2.2 is het percentage te realiseren fte aan formatieplaatsen per gemeente in 2018 weergegeven. Daarbij is te zien dat gemeenten kiezen voor verschillende percentages van deelname (tussen 60% en 135% van het aantal toegekende formatieplaatsen). Kaart 2.3 geeft een overzicht van de verdeling van te realiseren fte buurtsportcoaches naar inwonertal per gemeente. Deze kaarten zijn door het RIVM gepubliceerd op '[Sport op de kaart](#)'.

Kaart 2.1 Aantal te realiseren fte aan formatieplaatsen buurtsportcoaches en cultuurcoaches per gemeente in 2018

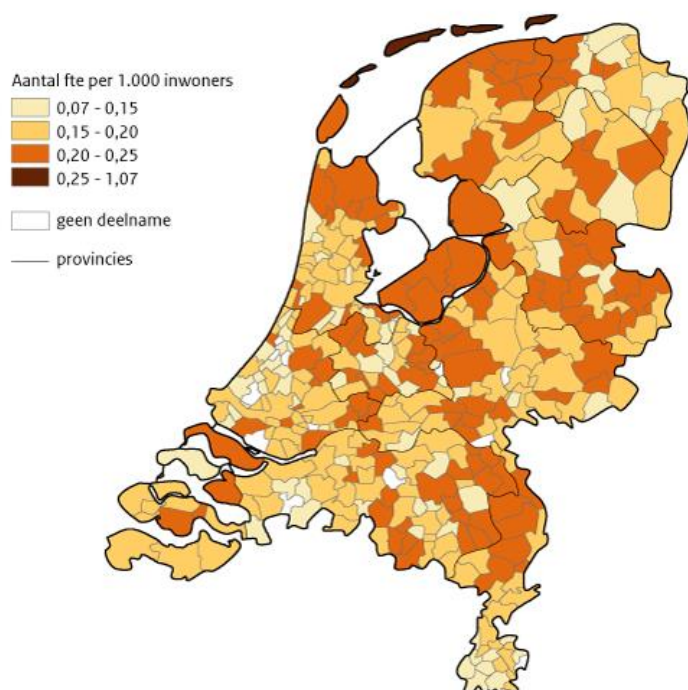
Bron: Gemeentefonds, 2018. Bewerking: RIVM.

Kaart 2.2 Percentage (op basis van het inwoneraantal tot 18 jaar) te realiseren fte aan formatieplaatsen voor buurtsportcoaches en cultuurcoaches per gemeente in 2018

Bron: Gemeentefonds, 2018. Bewerking: RIVM.

Kaart 2.3 Aantal te realiseren fte buurtsportcoaches en cultuurcoaches per gemeente per 1.000 inwoners (op basis van het inwoneraantal tot 18 jaar) in 2018

Bron: Gemeentefonds, 2018. Bewerking: RIVM.

Aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches in 2018

BMC Onderzoek voert jaarlijks in opdracht van de VNG een meting uit onder alle deelnemende gemeenten waarin wordt nagegaan hoeveel fte buurtsportcoaches zij daadwerkelijk hebben gerealiseerd en hoe deze zijn verdeeld naar sector.

Uit de resultaten (peildatum 1-9-2018) komt naar voren dat gemeenten per 1 september 2018 gezamenlijk 2.972,43 fte formatieplaatsen hebben gerealiseerd, zie tabel 2.2 (Wajer et al., 2018). Dit is 102 procent van het aantal te realiseren formatieplaatsen, uitgaande van de beoogde 2.904,41 fte tot en met 2018. De doelstelling van 2.900 formatieplaatsen was reeds in 2017 behaald. De verwachting is dat eind december 2018 3.016,57 fte wordt gerealiseerd.

Tabel 2.2 Fte buurtsportcoaches naar tranche, norm, gerealiseerd (peildatum 1-9-2018) en verwacht (31-12-2018; in aantallen en procenten)

Tranche	Norm fte 2018	Gerealiseerd aantal fte per 1-9-2018	Verwachte realisatie per 31-12-2018	% norm fte 2018 per 1-9-2018	% norm fte 2018 per 31-12-2018
1e tranche	933,62	977,35	984,77	105%	105%
2e tranche	744,53	760,40	766,03	102%	103%
3e tranche	418,60	423,21	426,32	101%	102%
4e tranche	357,51	365,92	372,78	102%	104%
5e tranche	247,30	256,44	264,94	104%	107%
6e tranche	59,88	58,60	58,60	98%	98%
7e tranche	21,86	21,87	21,87	100%	100%
8e tranche	17,88	18,48	18,85	103%	105%
9e tranche	25,99	22,54	23,63	87%	91%
10e tranche	10,27	10,22	10,95	100%	107%
11e tranche	66,97	57,40	67,83	86%	101%
Totaal	2.904,41	2.972,43	3.016,57	102%	104%

Bron: Wajer et al., 2018.

Aantal personen werkzaam als buurtsportcoaches

In de SBB monitor 2016 (Van Lindert, Pulles & Van der Poel, 2016) gaven we aan dat buurtsportcoaches veelal een parttime functie hebben. Dit betekent dat het aantal personen dat als buurtsportcoach bij de gemeenten werkzaam is, hoger uitkomt dan de ruim 2.900 fte die hierboven is benoemd. Het aantal buurtsportcoaches werd geschat op ongeveer 4.500 personen. Het onderzoek van BMC (Wajer et al., 2018) rapporteert dat op basis van opgaven van gemeenten per 1 september 2018 in totaal 5.189 personen werkzaam zijn als buurtsportcoach. Iets meer dan de helft van deze personen staat bekend onder de titel combinatiefunctionaris, en iets minder dan de helft onder de titel buurtsportcoach (zie tabel 2.3).

Tabel 2.3 Aantal personen werkzaam als buurtsportcoach naar tranche en functietitel (in aantallen en procenten)

Tranche	Aantal personen combinatiefuncties	Aantal personen buurtsportcoaches	Totaal aantal personen	Aantal personen combinatie- functies (%)	Aantal personen buurtsport- coaches (%)
1e tranche	1.081	535	1.616	67%	33%
2e tranche	712	483	1.195	60%	40%
3e tranche	421	305	726	58%	42%
4e tranche	448	362	810	55%	45%
5e tranche	125	372	496	25%	75%
6e tranche	7	98	105	7%	93%
7e tranche	10	27	37	27%	73%
8e tranche	9	20	29	31%	69%
9e tranche	7	48	55	13%	87%
10e tranche	10	24	34	29%	71%
11e tranche	36	50	86	42%	58%
Totaal	2.866	2.323	5.189	55%	45%

Bron: Wajer et al., 2018.

Landelijke ondersteuningsstructuur

Het programma SBB kent een landelijke ondersteuningsstructuur. Over de doelen, uitwerking en uitvoering van de verschillende programmaonderdelen heeft het kabinet bestuurlijke afspraken gemaakt met VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland (Ministerie van VWS, 2016a). NOC*NSF, Kenniscentrum Sport, VSG en ZonMw zijn betrokken bij de uitvoering van het programma SBB. Doel van de ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat zij optimaal gebruikmaken van het programma SBB, zodat de doelstellingen worden behaald.

De verantwoordelijkheid van de ondersteuning met betrekking tot buurtsportcoaches (exclusief cultuurcoaches) ligt voornamelijk bij VNG en VSG. Bij cultuurcoaches gebeurt dit door het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) (VNG, 2017). Zie bijlage 4 voor een uitgebreidere toelichting van de doelen en werkwijze van de landelijke programmaondersteuning.

2.3 Activiteiten en proces

In deze paragraaf gaan we in op verschillende aspecten van de landelijke ondersteuning rondom buurtsportcoaches en het lokale uitvoeringsproces van de Brede impuls combinatiefuncties.

Activiteiten landelijke ondersteuning

Om buurtsportcoaches lokaal zo optimaal en doelbewust mogelijk in te (kunnen) zetten, is een aantal landelijke ondersteuningsactiviteiten opgezet. Sinds de start van de Bic in 2008, maar zeker vanaf 2012 met de inrichting van de projectorganisatie SBB, is veel aandacht voor de (verbetering van) kwaliteit van de inzet van buurtsportcoaches. Deze activiteiten zijn gericht op gemeenten die deelnemen aan de Bic, op buurtsportcoaches zelf en op organisaties die lokaal gebruik kunnen maken van hun inzet. Het doel van de activiteiten is onder andere om te zorgen dat gemeenten en lokale organisaties samen verantwoordelijkheid dragen voor de inzet van buurtsportcoaches (werkgeverschap en cofinanciering

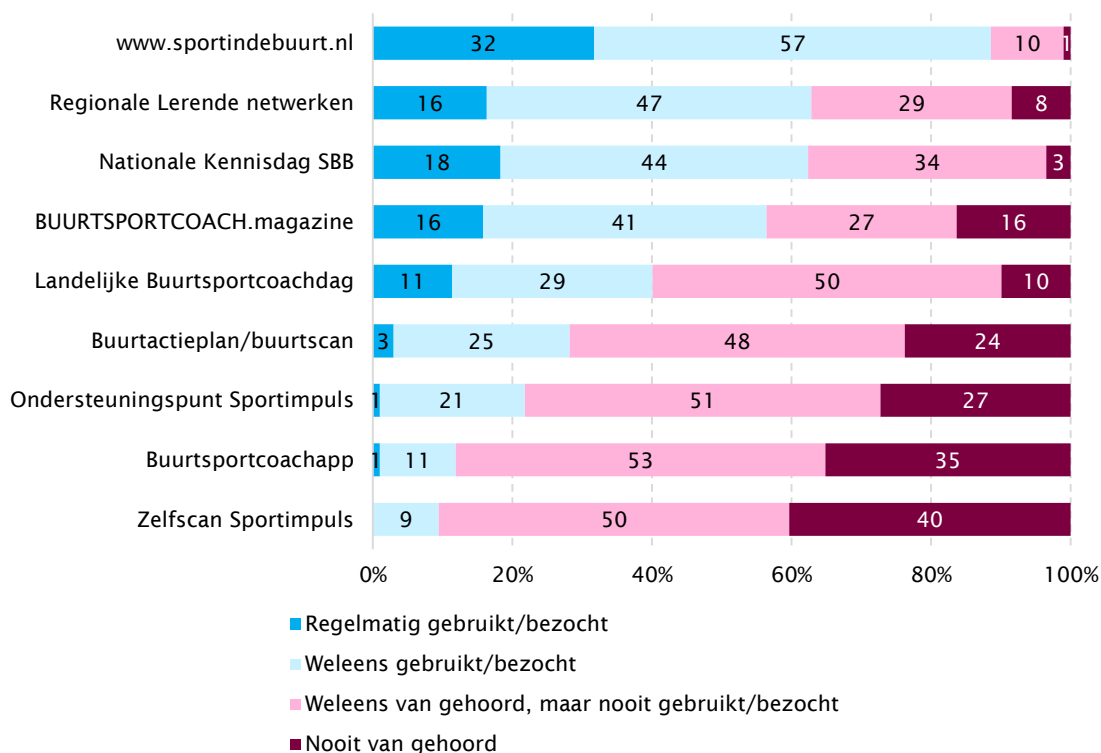
delen). Daarnaast moeten de landelijke ondersteuningsactiviteiten ertoe bijdragen dat buurtsportcoaches zelf handvatten hebben om specifieke doelgroepen te bedienen door een verbindende rol te spelen tussen lokale organisaties uit de sport en andere sectoren, zoals onderwijs, zorg, welzijn en het bedrijfsleven. Op basis van evaluaties van diverse bijeenkomsten wordt nagegaan of het ondersteuningsaanbod aansluit bij de wensen in het veld, zoals tijdens de regionaal Lerende Netwerken en de Nationale Kennisdag SBB. De ondersteuning wordt op basis daarvan steeds aangepast.

Verschillende activiteiten en instrumenten die worden ingezet zijn website, bijeenkomsten, factsheets, app, magazine en online tools zoals de [buurtscan](#). De website www.sportindebuurt.nl is ontwikkeld zodat gemeenten, lokale partners en buurtsportcoaches inspiratie kunnen opdoen met onder andere filmpjes, praktijkvoorbeelden, factsheets en op de hoogte worden gehouden van bijscholingsmogelijkheden. Begin 2018 heeft Kenniscentrum Sport de tipsheet '[Duurzame en integrale lokale inzet van de buurtsportcoach](#)' uitgebracht, op basis van praktijkonderzoek en het evaluatieonderzoek van Mulier Instituut (Van Lindert et al., 2017a). De succesfactoren, tips en links naar handige documenten en praktijkvoorbeelden gaan over uiteenlopende zaken zoals goed werkgeverschap, integrale samenwerking en beleid en randvoorwaardelijke zaken zoals monitoring, evaluatie en communicatie. Betrokkenen kunnen ook deelnemen aan de regionaal Lerende Netwerken (vooral gericht op buurtsportcoaches), de slotbijeenkomst in 2018 (een samenvoeging van de Nationale Kennisdag SBB en de Landelijke Buurtsportcoachdag die in de jaren ervoor apart georganiseerd werden) en overige bijeenkomsten zoals VSG-congressen. Welke activiteiten in het kader van de landelijke ondersteuning in 2018 zijn uitgevoerd en welke hiervan zijn geëvalueerd, is opgenomen in bijlage 4.

Gebruik landelijk ondersteuningsaanbod

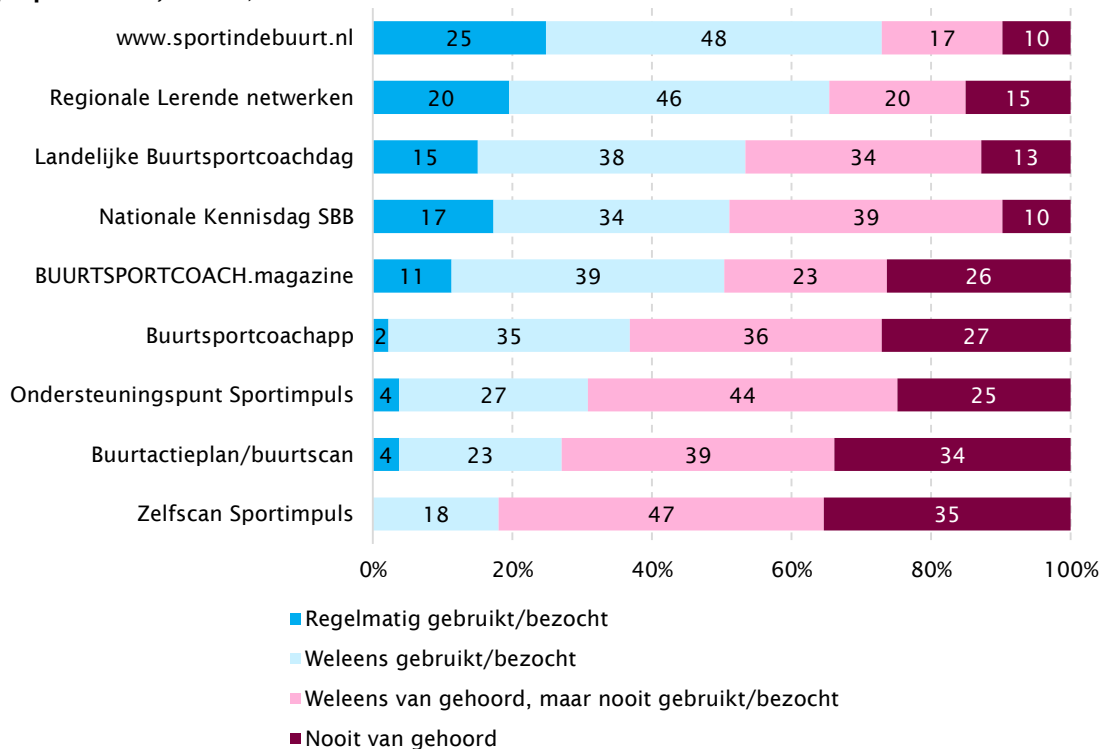
De landelijke ondersteuning bestaat uit diverse producten en diensten, variërend van een website, landelijke en regionale bijeenkomsten, digitale tools tot een magazine. In verschillende panels onder gemeenten, buurtsportcoaches en werkgevers (Mulier Instituut, 2018a; 2018b; 2018c) is gevraagd naar het gebruik en de waardering van verschillende ondersteuningsmogelijkheden. Daaruit blijkt dat bij alle onderzochte doelgroepen de website (www.sportindebuurt.nl) van de ondervraagde opties de meest gebruikte ondersteuningsmogelijkheid is, gevolgd door de georganiseerde bijeenkomsten (zie figuren 2.3, 2.4 en 2.5). De [Zelfscan Sportimpuls](#) en de [Buurtsportcoachapp](#) zijn de minst bekende vormen van ondersteuning bij alle drie de groepen (respectievelijk gemeenten 13%, buurtsportcoaches 29% en werkgevers 22%). De landelijke ondersteuningsmogelijkheden zijn bekender bij gemeenten die één of meer erkende interventies en/of Sportimpulsprojecten inzetten dan bij gemeenten die dit niet doen (niet in figuur). Ook blijkt dat kleine gemeenten (< 20.000 inwoners) met name de ondersteuningsmogelijkheden Landelijke Buurtsportcoachdag, Nationale Kennisdag SBB, Regionale Lerende netwerken en Buurtactieplan/buurtscan significant minder gebruiken dan grotere gemeenten.

Figuur 2.3 Gebruik van landelijke ondersteuningsmogelijkheden door gemeenten (in procenten, n=202)

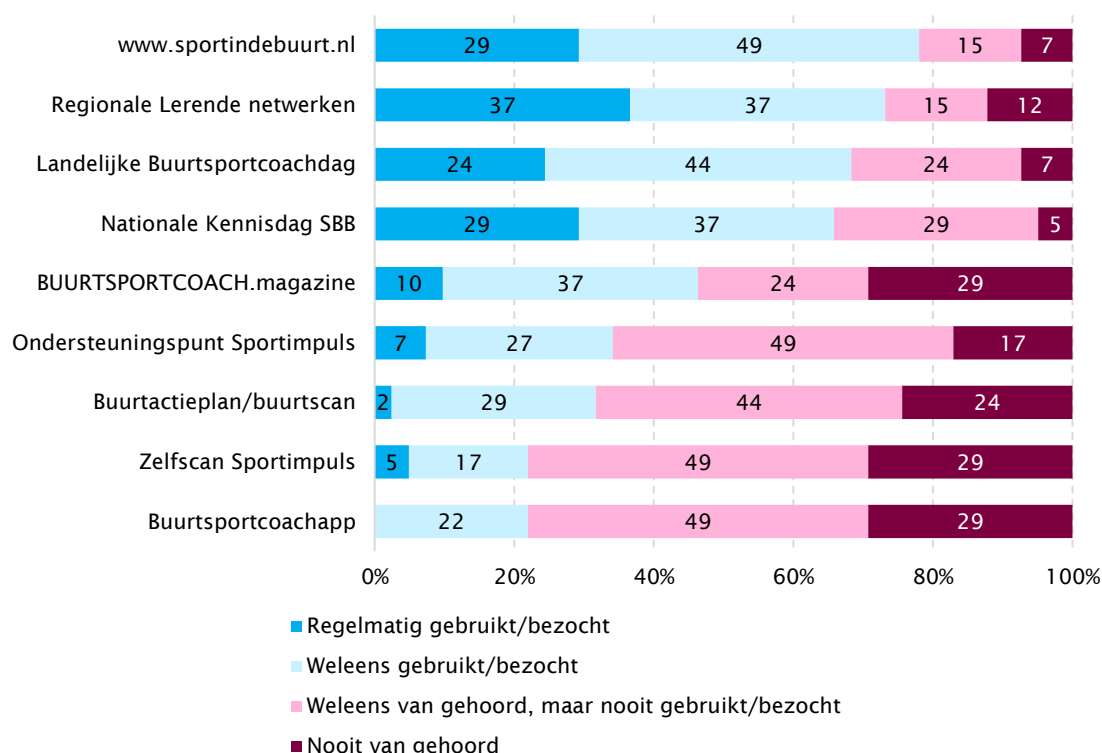
Bron: Mulier Instituut, 2018a.

Figuur 2.4 Gebruik van landelijke ondersteuningsmogelijkheden door buurtsportcoaches (in procenten, n=133)

Bron: Mulier Instituut, 2018b.

Figuur 2.5 Gebruik van landelijke ondersteuningsmogelijkheden door werkgevers (in procenten, n=41)

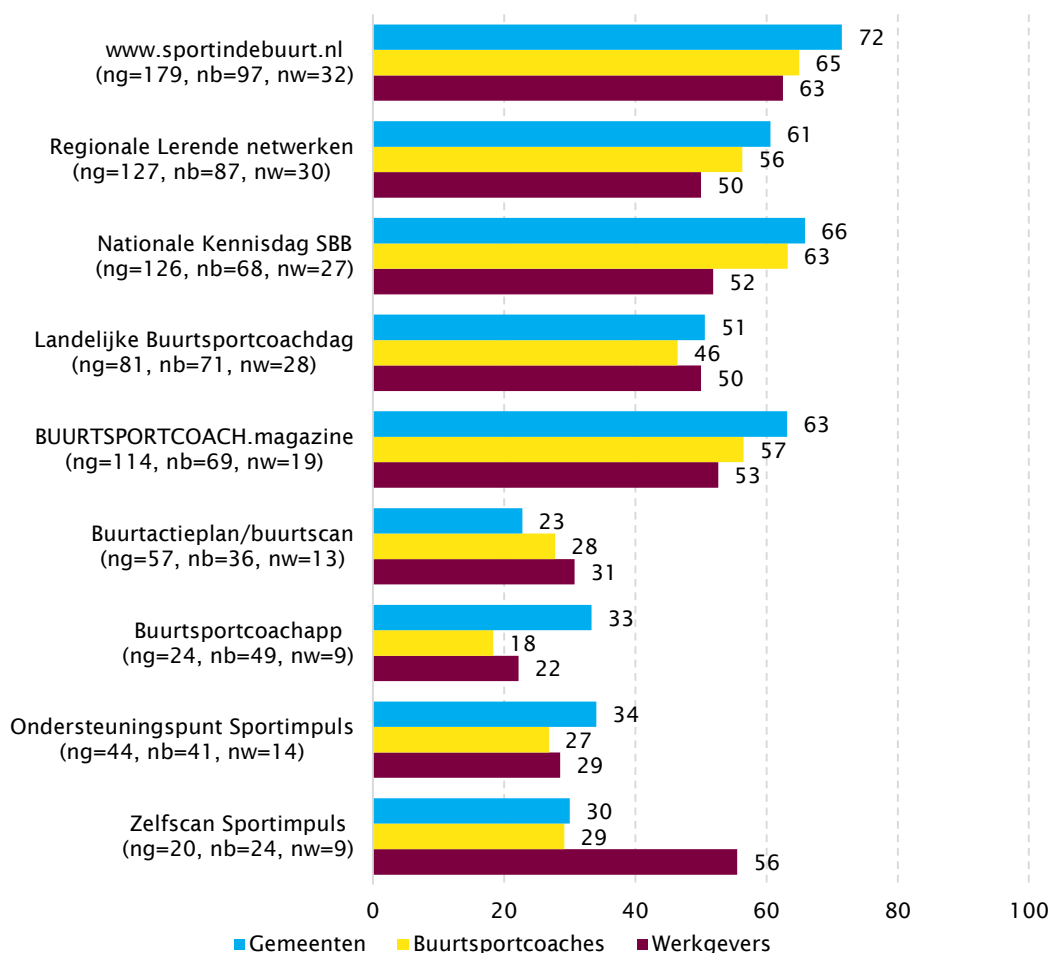

Bron: Mulier Instituut, 2018d.

Waardering landelijk ondersteuningsaanbod

Uit dezelfde panels (Mulier Instituut, 2018a; 2018b; 2018c) blijkt dat de verschillende gebruikersgroepen de ondersteuningsmogelijkheden vergelijkbaar waarderen (zie figuur 2.6). De gegevens moeten wel met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden, aangezien de n (het aantal respondenten) af en toe laag is. Opvallend is dat de ondersteuningsmogelijkheden met veel gebruikers (website, bijeenkomsten en magazine) relatief goed worden beoordeeld door gebruikers, en dat de ondersteuningsmogelijkheden met weinig gebruikers (het buurtactieplan/buurtscan, de Buurtsportcoachapp, het Ondersteuningspunt Sportimpuls en de Zelfscan Sportimpuls) het slechtst door die gebruikers worden beoordeeld.

Figuur 2.6 Waardering van landelijke ondersteuningsmogelijkheden door de gebruikers: gemeenten (in figuur aangegeven met ng), buurtsportcoaches (in figuur aangegeven met nb) en werkgevers (in figuur aangegeven met nw; percentage (zeer) goed)

Bron: Mulier Instituut, 2018a; 2018b; 2018c.

Experts van het programma SBB vinden dat de Lerende netwerken en de website www.sportindebuurt.nl hun nut hebben bewezen om kennis te delen en uit te wisselen (Van Lindert & Van Stam, 2018). Lerende netwerken worden volgens de experts echter door steeds dezelfde mensen bezocht, waardoor de vraag kan worden gesteld of wel de juiste mensen worden bereikt. Het zou volgens hen goed zijn om de bijeenkomsten steeds meer een lokaal/provinciaal karakter te geven zodat deelnemers andere betrokkenen uit de buurt ontmoeten en kennis en informatie relevant voor de regio kunnen uitwisselen.

Uit de evaluatie van de Lerende Netwerken in najaar 2017 en voorjaar 2018 (Van der Meer, 2018a en 2018b) blijkt dat deelnemers vooral komen om te netwerken, inspiratie en nieuwe ideeën op te doen en/of meer te leren over de onderwerpen van de workshops. De algemene indruk van de deelnemers aan de bijeenkomsten was ruim voldoende tot goed, hoewel volgens bezoekers meer ruimte mag zijn voor verdieping op inhoud. Zij willen graag nieuwe inzichten opdoen. In december 2017 heeft de Nationale Kennisdag plaatsgevonden, waar veel buurtsportcoaches en ambtenaren sport van gemeenten op af kwamen. De motieven om te komen waren gelijk aan die van de Lerende Netwerken, en de

algemene beoordeling van de deelnemers was ruim voldoende (Van der Meer, 2018c). De Landelijke Buurtsportcoachdag werd in 2017 wat beter beoordeeld dan voorgaande jaren (2015 en 2016).

Behoefte aan ondersteuning

Zowel gemeenten, buurtsportcoaches als werkgevers (Mulier Instituut, 2018a; 2018b; 2018c) blijken vooral behoefte te hebben aan ondersteuning bij het monitoren en evalueren van resultaten/effecten van het werk van buurtsportcoaches (respectievelijk 48%, 45% en 49%). Veel gemeenten noemen verder dat ondersteuning bij het organiseren van cofinanciering bij lokale partijen (38%) en bij het verbinden van sport met het sociaal domein, ruimtelijke ordening, cultuur, etc. (33%) wenselijk zou zijn. Buurtsportcoaches zouden ook ondersteuning willen in verbinden (samenwerkingsverbanden leggen of verbeteren) en aansturen van teamleden bij hun werk en ontwikkeling (beide 41%, zie ook Slot-Heijs & Van Lindert, 2018a). Werkgevers noemen verder dat ze behoefte hebben aan ondersteuning op het gebied van professionaliseren van de functie van buurtsportcoach (44%) en fiscale zaken (btw; 32%, zie ook Slot-Heijs & Van Lindert, 2018b).

Gemeenten ontvangen het liefst ondersteuning door het lezen/horen van goede voorbeelden van andere gemeenten (66%), via regionale/lokale kennisuitwisseling (63%) en digitaal via websites en online artikelen/tools (56%). Buurtsportcoaches zouden graag ondersteuning willen via een cursus (71%), workshop (57%) of door intervisie met buurtsportcoaches buiten hun eigen team (52%). Werkgevers zouden het liefst ondersteuning ontvangen door kennisuitwisseling met andere werkgevers (66%) en via informatie op internet (52%). Opvallend aan deze resultaten is dat intervisie met gelijken bij alle groepen in de top van ondersteuningsmogelijkheden staat.

Kwaliteit buurtsportcoaches

Om de kwaliteit van buurtsportcoaches op peil te houden en te verbeteren, wordt op verschillende manieren landelijke ondersteuning geboden. Hieronder wordt uiteengezet wat de kwaliteitsimpuls en het EVC-traject (Erkennen van Verworven Competenties) afgelopen tijd hebben bewerkstelligd, wordt ingegaan op de verschillende beroepsprofielen waarmee buurtsportcoaches zich kunnen specialiseren, wordt de oprichting van de beroepsvereniging uitgelicht en wordt kort ingegaan op betrokken partijen in dit landelijke proces.

Buurtsportcoaches zelf staan open voor kwaliteitsverbetering. Uit de peiling onder buurtsportcoaches (Mulier Instituut, 2018b) blijkt dat veel buurtsportcoaches (59%) het belangrijk vinden dat er een beroepsopleiding voor buurtsportcoaches komt. Slechts 16 procent vindt dit niet belangrijk.

Kwaliteitsimpuls

In lijn met de behoefte die buurtsportcoaches hebben aan ondersteuning (zie hierboven, Mulier Instituut 2018b) liep van 2014 tot en met 2016 de Kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches, waarvan het resultaat onder meer een uitgebreid overzicht was van opleidingen, (bij)scholingen en workshops die mogelijk interessant zijn voor buurtsportcoaches. Niet bekend is hoe vaak de verschillende bij- en nascholingen zijn afgenomen. Ook is in het kader van deze kwaliteitsimpuls de Buurtsportcoachapplicatie (app) ontwikkeld, waarin buurtsportcoaches op basis van hun expertise (op bepaalde doelgroepen of thema's) collega's kunnen vinden en met elkaar kunnen overleggen. In juli 2018 telde de app 238 gebruikers. Daarnaast wordt aan buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen een overzicht geboden van praktische kennisproducten en -instrumenten. Deze kennisproducten en -instrumenten zijn gerangschikt op relevante thema's (waaronder aanbod, zichtbaarheid, samenwerking en Veilig Sportklimaat). Dit instrument is in ontwikkeling, het kan steeds met relevante thema's of kwesties worden aangevuld.

Erkennen van Verworven Competenties

Om buurtsportcoaches en werkgevers te ondersteunen en meer zicht te krijgen op de kennis en vaardigheden van buurtsportcoaches, is in 2016 een pilot uitgevoerd met het EVC-traject (Erkennen van Verworven Competenties) van de buurtsportcoach. In deze pilot werd een eerste aanzet gedaan om verworven competenties van actieve buurtsportcoaches vast te leggen en te erkennen door middel van een branchecertificaat. Het (branche)competentieprofiel dat werd gebruikt in het EVC-traject is naar aanleiding van de pilot en een evaluatie door het Mulier Instituut (Van Ginneken & Lucassen, 2017) bijgesteld door Kenniscentrum Sport (Kenniscentrum Sport, 2017a). In het voorjaar van 2018 hebben tien buurtsportcoaches het EVC-traject doorlopen en een ervarings- dan wel branchecertificaat behaald (of ze krijgen dat nog. Meerdere werkgevers hebben bij Kenniscentrum Sport interesse getoond en willen in gesprek om te bepalen of ze met het certificaat gaan werken. Uit de peiling onder buurtsportcoaches (Mulier Instituut, 2018b) blijkt dat twee derde (69%) van de buurtsportcoaches het belangrijk vindt om certificaten te halen zodat ze kunnen laten zien over welke kennis en/of vaardigheden ze beschikken. Ook 63 procent van de werkgevers (Mulier Instituut, 2018d) hecht waarde aan zo'n certificaat.

Beroepsprofiel

Zoals reeds vermeld in eerdere SBB Monitors (o.a. Van Lindert, Pulles & Van der Poel, 2016) hebben Kenniscentrum Sport en VSG in het kader van de kwaliteitsimpuls acht voorbeeldfunctieprofielen opgesteld voor buurtsportcoaches die lokaal in verschillende settings en voor diverse doelgroepen actief zijn. De profielen van de werkgroep Flankerend beleid buurtsportcoaches (2012) zijn als basis voor deze voorbeeldfunctieprofielen gebruikt. Daarnaast is het brede functieprofiel gebruikt dat is opgesteld voor het EVC-traject. De conceptversies van de acht functieprofielen zijn voorgelegd aan enkele werkgevers, experts en buurtsportcoaches die werkzaam zijn in de betreffende setting. Hun feedback is verwerkt in de profielen. De profielen zijn bedoeld om buurtsportcoaches, gemeenten en (andere) werkgevers te inspireren en te ondersteunen bij de inzet van de buurtsportcoach.

De focus van de inzet van buurtsportcoaches komt steeds meer te liggen op kwetsbare groepen, in ieder geval landelijk, maar ook op steeds meer plekken lokaal. Waarom specifieke groepen (vrouwen/meisjes met een migratieachtergrond, ouderen en chronisch zieken) minder sporten en bewegen en wat nodig zou zijn om dat te veranderen is onderzocht door DSP (Deelen, Özgül & Langendijk, 2018). Zij concluderen dat het voor deze kwetsbare groepen nodig is om persoonlijke aandacht, stimulans en begeleiding te krijgen, positieve associaties met sporten, bewegen en gezonde leefstijl te verwerven en gevarieerd en laagdrempelig sport- en beweegaanbod te hebben. Dat is iets waar professionals zoals buurtsportcoaches op in kunnen spelen. Eind 2017 is het buurtsportcoach magazine Kwetsbare doelgroepen verschenen. Dit magazine laat het werk zien van de buurtsportcoaches en hoe zij de ontmoetingen met kwetsbare doelgroepen realiseren, met als doel zoveel mogelijk Nederlanders mee te laten doen in de maatschappij. Sport en bewegen wordt hiervoor als vliegwiel gebruikt. Van 2015 t/m 2018 wordt via het programma Grenzeloos actief extra aandacht besteed aan de inzet van buurtsportcoaches voor de specifieke doelgroep mensen met een beperking. Het monitoren van de voortgang hierop maakt onderdeel uit van het programma. In bijlage 1 is meer informatie over Grenzeloos actief opgenomen.

Om de inzet van buurtsportcoaches op kwetsbare personen en (doel)groepen verder te professionaliseren, wordt ingezet op de vakmanschapslijn. Deze lijn draait om een gespecialiseerde buurtsportcoach, de buurtsportcoach+, die kan worden ingezet in ketens van partijen (ketenaanpak) die zich richten op specifieke personen en (doel)groepen met complexe problematiek, ofwel de kwetsbare

groepen. Binnen deze lijn wordt toegewerkt naar het benoemen van benodigde competenties van de buurtsportcoach+, het beschrijven van lokale samenwerkingsverbanden en ketenaanpakken en het achterhalen van scholingsbehoefte. Eventuele nieuwe informatie over de ontwikkeling van het profiel van de buurtsportcoach+ is niet beschikbaar ten opzichte van de SBB monitor 2017 (Van Lindert et al., 2017b).

Tijdens het schrijven van deze rapportage (september 2018) wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw profiel voor buurtsportcoaches die zich inzetten voor jeugd met overgewicht, in samenwerking met JOGG en KSG-experts. Buurtsportcoaches die werken met kinderen met overgewicht geven in onderzoek aan dat het belangrijk is dat deze kinderen plezier moeten hebben in bewegen, ouders betrokken moeten worden en dat een gezonde omgeving gecreëerd moet worden (Dellas & Van Lindert, 2018). Daarvoor is het belangrijk dat buurtsportcoaches bekwaam zijn en zich kunnen ontwikkelen en dat zij voldoende tijd krijgen om een vertrouwensrelatie op te bouwen met de kinderen met overgewicht. Kenniscentrum Sport heeft eind 2017 het artikel 'Dit moet een buurtsportcoach weten over aanpak overgewicht bij jeugd' uitgebracht (Van Schie & Van Brussel, 2017) en begin 2018 het Whitepaper Jeugd en Overgewicht (Kenniscentrum Sport, 2018b), waarin de buurtsportcoach ook een rol heeft.

Sport & Zaken zet zich, namens de SBB partnerorganisaties VNO-NCW en MKB-Nederland, in om de verbinding tussen sport en het bedrijfsleven (publiek-private samenwerking (PPS)) te bevorderen. Op de [website sport in de buurt](#) staat een overzicht van artikelen en tips voor sportaanbieders en bedrijven over succesvolle samenwerking, waaronder het artikel [Professioneel, laagdrempelig en resultaatgericht](#) uit het buurtsportcoach magazine van 2017 waar de interventie X-FITTT wordt uitgelicht. Sport & Zaken heeft bijgedragen aan het vormgeven van het profiel buurtsportcoach bedrijfsleven (één van de [acht voorbeeldfunctieprofielen](#)). Uit de introductiepeiling van het buurtsportcoachpanelonderzoek (Mulier Instituut, 2018c) blijkt dat 7 procent van de buurtsportcoaches deels of geheel in de sector bedrijfsleven werkzaam is.

Beroepsvereniging

Begin 2017 is op initiatief van Kenniscentrum Sport een groep van zo'n 20 buurtsportcoaches (uit de klankbordgroep kwaliteitsimpuls en het EVC-traject) bij elkaar gekomen om over een beroepsvereniging voor buurtsportcoaches te praten. Bij een tweede bijeenkomst is deze aanjaaggroep in gesprek gegaan met experts van de KVLO (Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding) en de beroepsverenigingen voor leefstijladviseurs en sportmassieurs, waarbij het ging over de (on)mogelijkheden van een beroepsvereniging. Op 5 juli 2018 is de beroepsvereniging Wij Buurtsportcoaches opgericht. Kenniscentrum Sport zal bij deze beroepsvereniging de rol van tussenpersoon en procesbegeleider op zich nemen. Er zijn tevens drie werkgroepen ontstaan vanuit de aanjaaggroep: één werkgroep houdt zich bezig met de organisatievorm en het toekomstige verdienmodel (lidmaatschappen en dergelijke), één werkgroep houdt zich bezig met communicatie en één werkgroep met de organisatie van bijeenkomsten voor en door buurtsportcoaches. Deze laatste werkgroep wordt via Kenniscentrum Sport in verbinding gebracht met andere initiatieven (van onder andere scholen) en de Lerende netwerken. Kennispraktijk monitort het proces, waarvan de uitkomsten in 2019 beschikbaar komen. Het initiatief om een beroepsvereniging op te zetten kan rekenen op steun van een ruime meerderheid van de buurtsportcoaches, aangezien uit het buurtsportcoachpanel (Mulier Instituut, 2018b) blijkt dat 59 procent het (zeer) belangrijk vindt dat er een beroepsorganisatie voor buurtsportcoaches is. Werkgevers vinden dat minder (zeer) belangrijk (twee vijfde, Mulier Instituut, 2018d).

Betrokken partijen

In de interviews met verschillende experts (Van Lindert & Van Stam, 2018) kwam naar voren dat de experts over het algemeen tevreden zijn over de partijen die op landelijk niveau bij de opzet en uitvoering van het programma SBB zijn of waren betrokken en over de samenwerking tussen deze partijen. Vanuit de sport gezien waren dit de juiste partners en de samenwerking heeft ertoe geleid dat partijen elkaar goed weten te vinden (in hun specifieke rol en op andere terreinen). Wel geven experts aan belang te hechten aan het vooraf goed voorbereiden van de samenwerking tussen partijen. Vragen daarbij zijn: ‘welke personen zet je bij elkaar?’, ‘wat zijn de verschillende belangen en hoe stem je die op elkaar af?’, ‘hoe verdeel je de middelen eerlijk en transparant?’. Experts hebben ook partijen gemist die niet betrokken waren bij het programma SBB. Dit heeft vooral te maken met de noodzakelijke verbindingen die op lokaal niveau moeten worden gelegd in het sociaal domein, waarbij het nuttig zou zijn geweest om ook op landelijk niveau die verbinding te hebben (als goed voorbeeld en aanjaagfunctie). Daarnaast zijn experts teleurgesteld in de geringe betrokkenheid van het bedrijfsleven in het programma op landelijk, maar vooral ook op lokaal niveau. Het gevoel is dat kansen zijn gemist om bedrijven goed te laten aanhaken bij de mogelijkheden van het programma SBB, passend bij wat zij te bieden hebben (kennis en kunde) en wat zij kunnen halen uit de samenwerking (sport- en beweegaanbod voor hun werknemers).

Lokale uitvoeringsprocessen en activiteiten

Buurtsportcoaches voeren lokaal activiteiten of taken uit, in samenwerking met diverse partijen die verschillende belangen en doelen hebben. Deze lokale context beïnvloedt uiteraard de werkwijze en activiteiten van buurtsportcoaches. In deze paragraaf gaan we in op dit lokale uitvoeringsproces en de activiteiten die buurtsportcoaches uitvoeren.

Werkgeverschap

De monitor van BMC Onderzoek (Wajer et al., 2018) biedt landelijke cijfers over de plaats waar gemeenten het werkgeverschap van buurtsportcoaches beleggen (tabel 2.4). Een vijfde (19%) van de gemeenten geeft aan het werkgeverschap te hebben belegd bij een door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor sport; 16 procent heeft dit bij een door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor welzijn gedaan. 11 procent van de gemeenten treedt zelf op als werkgever. Hierin zijn geen veranderingen opgetreden sinds de vorige meting in 2017 (Wajer, Heuvel, Salomé & Kirchner, 2017).

Tabel 2.4 Sector werkgeverschap buurtsportcoaches per 1-9-2018 (in procenten)

Door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor sport	19
Door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor welzijn	16
Gemeente	11
Door de gemeente gesubsidieerde organisatie voor cultuur	9
Aparte stichting	8
Provinciaal Sportservicebureau	8
Basisonderwijs	7
Gemeentelijk sportbedrijf	7
Commerciële sportorganisatie	4
Voorgezet onderwijs	2
Commerciële cultuurorganisatie	1
Overig	8

Bron: Wajer et al., 2018.

In de praktijk kunnen het materieel werkgeverschap (de organisatie die de dagelijkse aansturing regelt) en het formeel werkgeverschap (de organisatie die het salaris betaalt) bij verschillende organisaties liggen. Dit blijkt uit de introductiepeiling onder deelnemers aan het buurtsportcoachpanel (Mulier Instituut, 2018c). Zo geeft twee derde van de buurtsportcoaches uit het panel aan dat het materiaal werkgeverschap bij de gemeente ligt, maar zijn zij maar bij een vijfde van de buurtsportcoaches formeel werkgever. Buurtsportcoaches zelf noemen de gemeente (22%), een gemeentelijk sportbedrijf (17%), een provinciaal sportservicebureau (22%) en een welzijnsinstelling (15%) het vaakst als hun formele werkgever. Terwijl als materieel werkgever, naast de gemeente die veruit het vaakst wordt genoemd (65%), bijvoorbeeld ook een gemeentelijk sportbedrijf (18%), een welzijnsinstelling (18%), een sportorganisatie of -vereniging (12%), een onderwijsinstelling (13%) of een provinciaal sportservicebureau worden genoemd. In mindere mate (minder dan 10%) noemen zij een samenwerkingsverband van eerdere organisaties of bijvoorbeeld zorginstellingen als materiaal werkgever.

Volgens een ruime meerderheid van de werkgevers (87%) uit het panel van werkgevers van buurtsportcoaches, werken de buurtsportcoaches waarvoor zij een werkgeversrol vervullen onder een collectieve arbeidsovereenkomst (cao). Als cao noemt de helft van hen sport, ruim een tiende welzijn en bijna een tiende zwembaden. Minder dan een tiende noemt gemeente en onderwijs (Mulier Instituut, 2018d).

Inzet buurtsportcoach

In de SBB Monitor van 2017 (Van Lindert et al., 2017b) is uitvoerig ingegaan op de werking van de Bic aan de hand van de resultaten van het evaluatieonderzoek onder 34 casegemeenten (Van Lindert et al., 2017a). Daaruit kwam onder andere naar voren dat de Bic op diverse wijzen is geïmplementeerd in gemeenten. De verschillen tussen gemeenten zijn groter dan de overeenkomsten. Grotere gemeenten hebben meer capaciteit en mogelijkheden dan kleinere gemeenten bij de inzet van buurtsportcoaches, maar hebben ook vaker te maken met een groter aantal lokale partijen en dus meer complexiteit. Gemeenten kunnen en willen niet meer zonder de buurtsportcoach en 95 procent van de gemeenten ervaart de Bic als een impuls voor lokaal sportbeleid. Belangrijk is dat gemeenten een duidelijke visie hebben en dat zij deze opstellen in samenspraak met lokale partners, zodat hun betrokkenheid bij de implementatie groter wordt en lokaal maatwerk wordt bevorderd. Uit het onderzoek kwam tevens naar voren dat lokale doelstellingen zeer divers zijn naar soort (sport als doel of sport als middel) en niveau (activiteiten, prestaties of effecten). De meeste gemeenten herkennen zich in de landelijke doelstellingen. Het SMART formuleren van doelen vinden gemeenten dikwijls lastig, evenals het evalueren van de doelstellingen. De samenwerking tussen gemeenten en lokale partijen is een bevorderende factor bij het laten slagen van de inzet van de buurtsportcoaches in de gemeente. Het is hierbij van belang dat de doelstelling van de gemeente is gekoppeld aan het belang van de lokale partijen. Ook bleek uit hetzelfde onderzoek dat buurtsportcoaches gemiddeld in bijna drie verschillende sectoren werkzaam zijn. De helft van de buurtsportcoaches (50%) gaf aan dat de sportsector het primaire werkveld was, voor 28 procent was het onderwijs het primaire werkveld en voor 5 procent was kunst en cultuur¹⁴ het primaire werkveld. Waar nieuw onderzoek omtrent de inzet van de buurtsportcoaches afgelopen jaar is gedaan, vermelden we dat hieronder. Het gaat daarbij om de sectoren waarin de buurtsportcoach werkzaam is en doelgroepen die de buurtsportcoach bereikt.

¹⁴ Dit is mogelijk vertekend vanwege het lage aantal respondenten onder 'cultuurcoaches'.

Sectoren waarin de buurtsportcoach werkzaam is

Uit de monitor van BMC Onderzoek (Wajer et al., 2018) komt naar voren dat, net als voorgaande metingen, volgens opgaven van de gemeenten het grootste deel fte buurtsportcoaches (74%, was 76% in 2017) is ingezet in de vier oorspronkelijke sectoren sport (31%), basisonderwijs (29%), cultuur (9%) en voortgezet onderwijs (5%, zie tabel 2.5). De overige 26 procent (was 24% in 2017) is verdeeld over de 'nieuwe' sectoren, zoals welzijn en zorg. De verbreding naar andere sectoren die sinds 2012 mogelijk is, heeft zich daarmee iets verder doorgezet, hoewel het verschil met 2017 klein is.

Tabel 2.5 Gerealiseerde fte buurtsportcoaches naar sector en peildatum (in procenten)

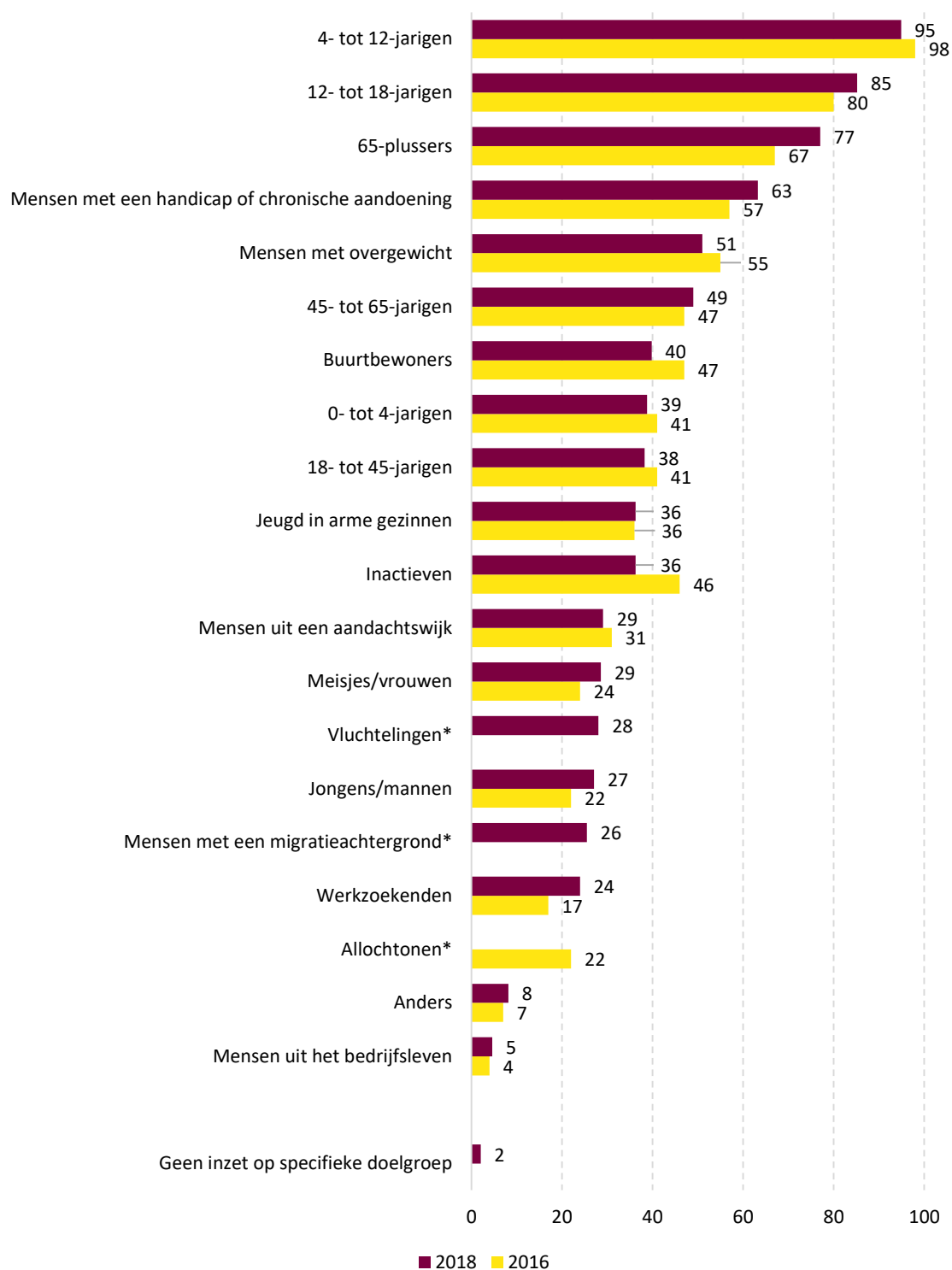
Sector	Peildatum					
	1-1-2013	1-1-2014	1-1-2015	1-9-2016	1-9-2017	1-9-2018
Sport	37	34	36	32	32	31
Basisonderwijs	31	32	30	29	29	29
Cultuur	11	10	10	9	10	9
Welzijn	6	9	8	9	9	9
Voortgezet onderwijs	6	5	5	5	5	5
Ouderen(zorg)	2	2	2	4	4	4
Jeugd(hulp)	2	1	2	3	3	3
Zorg	1	1	2	3	3	3
Kinderopvang	1	1	1	2	2	2
Bedrijfsleven/MKB	1	0	0	1	0	0
Overig	2	4	4	3	4	4

Bron: Wajer et al., 2018.

Doelgroepen

Buurtsportcoaches zijn voor diverse doelgroepen werkzaam. Uit de peiling van het Mulier Instituut (2018a) onder gemeenten blijkt dat gemeenten hun buurtsportcoaches het vaakst inzetten op jeugd in de basisschoolleeftijd (4-12 jaar) en middelbare schoolleeftijd (12-18 jaar). Gemeenten zetten hun buurtsportcoaches ook op andere doelgroepen in, het meest op ouderen, mensen met een handicap, mensen met overgewicht en volwassenen (45-46 jaar, figuur 2.7). Dat was ook zo in de afgelopen jaren, zo blijkt uit een vergelijking met de peiling onder gemeenten in 2016 (Mulier Instituut, 2016). Opvallend is dat in 2016 meer gemeenten aangaven hun buurtsportcoaches in te zetten op inactieven dan in 2018 (respectievelijk 46% om 36%). Een mogelijke verklaring kan zijn dat inactieven een algemene term is, waaronder verschillende andere doelgroepen vallen, en dat gemeenten in 2018 gerichtere doelgroepen hebben geformuleerd.

Figuur 2.7 Doelgroepen waarvoor de buurtsportcoach werkzaam is, volgens gemeenten in 2016 (n=249) en 2018 (n=197; meer antwoorden mogelijk, in procenten)

Bron: Mulier Instituut, 2016; 2018a.

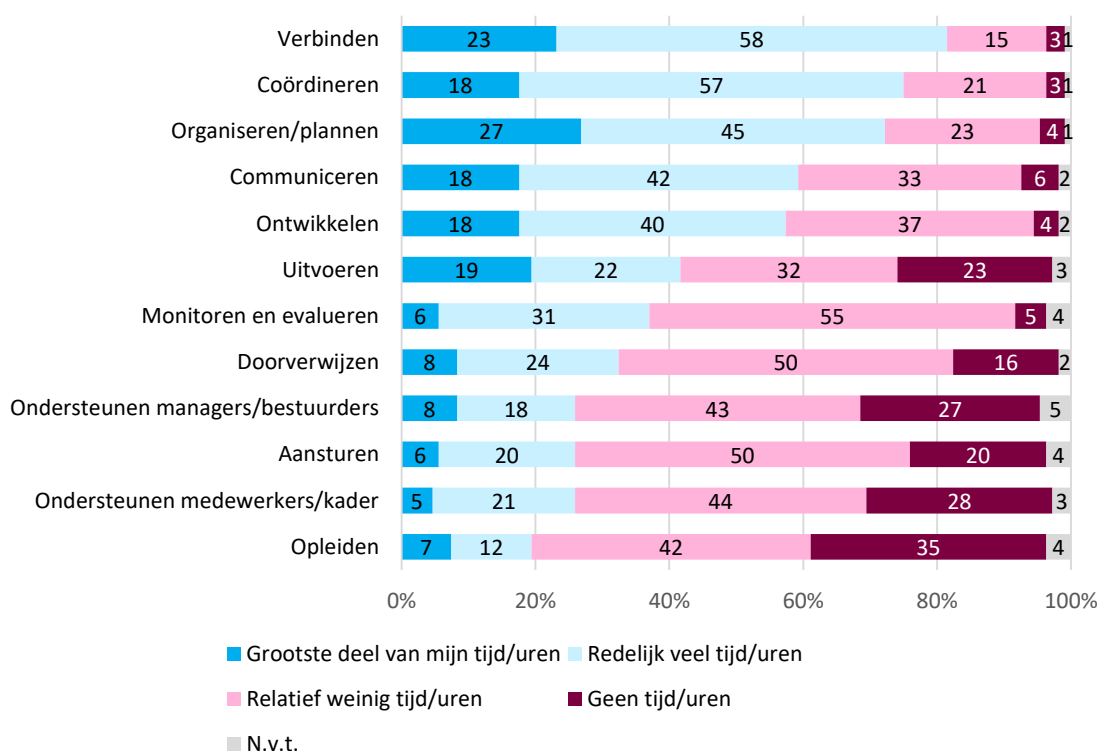
* De antwoordoptie 'allochtonen' uit 2016 is in 2018 vervangen door de opties 'vluchtelingen' en 'mensen met een migratieachtergrond'.

Uit de gemeentepeiling van het Mulier Instituut (2018a) blijkt verder dat grotere gemeenten vaker inzetten op specifieke doelgroepen (niet in figuur). Zo blijkt dat buurtsportcoaches in kleine gemeenten (< 20.000 inwoners) zich significant minder vaak richten op mensen met een handicap of chronische aandoening, jeugd in arme gezinnen of werkzoekenden. Wellicht komt dat doordat deze groepen in kleine gemeenten minder vertegenwoordigd zijn. Ook richten buurtsportcoaches in kleine gemeenten (< 20.000 inwoners) zich significant minder op mensen uit een aandachtswijk of bewoners van een specifieke buurt. Hetzelfde verschil is te zien in stedelijkheid van gemeenten: gemeenten die (zeer) sterk stedelijk zijn richten zich significant vaker op mensen uit aandachtswijken. Deze verschillen komen waarschijnlijk omdat grote steden vaak werken met specifieke problematiek in specifieke wijken.

Werkzaamheden en rollen van de buurtsportcoach

Buurtsportcoaches hebben verschillende taken en werkzaamheden. Deze hangen samen met de doelstellingen die zij nastreven, de sectoren waarin zij werkzaam zijn, de doelgroepen waarop zij zich richten en de activiteiten die zij daarvoor ontplooiën. Uit onderzoek onder buurtsportcoaches in de 34 gemeenten die in 2016/2017 deelnamen aan het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017a) zagen we al dat verbinden, organiseren, coördineren, communiceren en uitvoeren belangrijke taken zijn. De buurtsportcoaches uit het buurtsportcoachpanel (Mulier Instituut, 2018b) wijzen deze taken/rollen ook aan als de taken waaraan de buurtsportcoach het meeste tijd besteedt (zie figuur 2.8). Alleen ontwikkelen van nieuwe activiteiten/producten/leerlijnen is in die top 5 erbij gekomen.

Figuur 2.8 Mate waarin een buurtsportcoach tijd besteedt aan verschillende taken of rollen als buurtsportcoach (in procenten, n=133)

Bron: Slot-Heijs & Van Lindert, 2018a.

Nagenoeg alle buurtsportcoaches willen zich (verder) ontwikkelen in bepaalde taken of rollen, blijkt uit hetzelfde buurtsportcoachpanelonderzoek (Mulier Instituut, 2018b).

Samenwerking met en tussen lokale partijen

Samenwerking is een essentieel onderdeel van de werkwijze van buurtsportcoaches, zo bleek uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017a). Samenwerking is niet een doel op zich, maar vaak ondersteunend in het werk. Zonder samenwerking is er geen contact met de doelgroep, geen draagvlak voor hun werkwijze en zijn er geen partijen die zelf aanbod organiseren.

Middelbare scholen zijn een belangrijke partner voor buurtsportcoaches die met en voor jongeren werken. Uit de 1-meting lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs (Slot-Heijs & Lucassen, 2018c) blijkt dat 72 procent van de sectieleiders lichamelijke opvoeding en 57 procent van de schoolleiders op de hoogte is van het bestaan van buurtsportcoaches. Dit is ongeveer gelijk aan de 0-meting vier jaar geleden in 2014 (respectievelijk 70% en 55%; Reijgersberg, Lucassen, Beth & Van der Werff, 2014). Op bijna de helft (47%) van de middelbare scholen waarvan de sectieleiders de buurtsportcoach(regeling) kennen, was ook de afgelopen 12 maanden daadwerkelijk een buurtsportcoach actief (was 48% in 2014). Een derde (30%) van die scholen ziet de buurtsportcoach minimaal maandelijks, en ruim twee derde (70%) één of enkele keren per jaar. Daarbij zijn geen significante verschillen gevonden in de aanwezigheid van een buurtsportcoach tussen scholen met verschillende achtergrondkenmerken. De scholen zijn niet positief of de buurtsportcoach ook heeft bijgedragen aan het gelijk blijven of toenemen van het aanbod van sportactiviteiten: 12 procent van de sectieleiders van scholen waarop het sportaanbod gelijk is gebleven dan wel is toegenomen vindt van wel, maar volgens de overige sectieleiders van scholen waarop het sportaanbod gelijk is gebleven dan wel is toegenomen heeft de buurtsportcoach daaraan weinig bijgedragen (25%), helemaal niet bijgedragen (53%) of weten zij dit niet (9%).

Zoals vermeld in de SBB Monitor 2017 is, volgens schoolleiders, op 46 procent van de basisscholen een buurtsportcoach actief¹⁵ (Slot-Heijs, Lucassen & Reijgersberg, 2017). Op een meerderheid van deze scholen is de buurtsportcoach bij het bewegingsonderwijs betrokken (59%). Voor het basisonderwijs zijn geen nieuwe gegevens beschikbaar.

Uit onderzoek onder buurtsportcoaches die werken met kinderen met overgewicht (Dellas & Van Lindert, 2018) blijkt dat deze buurtsportcoaches met name samenwerken met basisscholen, zorgaanbieders (denk aan fysiotherapeuten), diëtisten, psychologen en beweegaanbieders. Die samenwerking is waardevol omdat de buurtsportcoaches via deze partners het beste hun doelgroep (de kinderen met overgewicht en hun ouders) kunnen bereiken. Ook geven de buurtsportcoaches aan dat zo'n samenwerkingsverband uiteindelijk de beste resultaten oplevert in het kader van het tegengaan van overgewicht. Dat komt omdat deze partners binnen hun netwerk vaak een groot netwerk en aanzien hebben. Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat een lastig aspect van samenwerken met veel partners is dat niet altijd de juiste persoon wordt gevonden of dat dat veel moeite kost. Niet al het personeel van de partnerorganisaties is op de hoogte van de werkzaamheden van de buurtsportcoach. Daarnaast ervaren de buurtsportcoaches veel wisselingen bij de partnerorganisaties, waardoor zij vaak andere contactpersonen krijgen.

¹⁵ Op basis van 6.347 basisscholen in 2016 (bron: www.onderwijsin cijfers.nl) betekent dit dat op ongeveer 2.920 basisscholen een buurtsportcoach actief is.

Movisie concludeert dat het merendeel (83%) van de gemeenten werkt met (sociale) wijkteams (Van Arum & Van den Enden, 2018). Hierin zitten professionals uit de zorg en uit welzijnswerk. Het belangrijkste doel is steeds meer het bieden van passende ondersteuning op maat. De buurtsportcoach is een logische verbinder tussen de casuïstiek van een wijkteam en sportverenigingen en andere sport- en beweegaanbieders. Toch is samenwerking tussen het wijkteam en de buurtsportcoach nog niet altijd vanzelfsprekend. Slechts 38 procent van de buurtsportcoaches lukt het goed om de verbinding te leggen met sociale wijkteams in de gemeente, zo bleek uit het evaluatieonderzoek naar buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017a; zie ook SBB Monitor 2017 Van Lindert et al., 2017b). Dat komt deels door het hoge aantal casussen van individuele hulpvragen en zware problematiek bij de wijkteams waardoor zij niet met een duidelijk plan de wijk in gaan, en deels door het cultuurverschil tussen de sport en zorg/welzijn waardoor ze niet dezelfde taal spreken en de ‘doeners’, zoals de buurtsportcoaches, soms aanlopen tegen bureaucratie bij andere organisaties (Aalbers, 2018). De tip aan buurtsportcoaches is dan ook om in gesprek te gaan met iemand uit de wijkteams en/of zichzelf te presenteren tijdens een wijkteamoverleg. Daarin kan de buurtsportcoach laten zien hoe hij/zij het wijkteam kan ontlasten en kan een samenwerking ontstaan (Aalbers, 2018). In de vorige SBB Monitor (Van Lindert et al., 2017b) verwezen we naar de [factsheet met tien tips voor buurtsportcoaches](#) om samen te werken met wijkteams. Daarin beveelt Kenniscentrum Sport aan om te investeren in relaties met de wijkteams en die relaties goed te onderhouden.

Competenties buurtsportcoach

Opleidingsniveau

BMC Onderzoek heeft in de jaarlijkse meting onder alle deelnemende gemeenten in 2018, net als in 2017, vragen opgenomen over het opleidingsniveau van de buurtsportcoaches. Gemeenten konden aangeven hoeveel fte buurtsportcoaches werkzaam waren op vier verschillende opleidingsniveaus. Het merendeel van de fte buurtsportcoaches is aangesteld op niveau hbo-5 (61%, zie tabel 2.6, Wajer et al., 2018). Dit is hetzelfde beeld als in 2017 (tabel 2.6). Een dergelijk beeld kwam ook naar voren in het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches waarover in 2017 is gerapporteerd (Van Lindert et al., 2017a). Ook het merendeel van de leden van het buurtsportcoachpanel heeft hoger onderwijs genoten (Mulier Instituut, 2018c).

Tabel 2.6 Gerealiseerde fte buurtsportcoaches naar opleidingsniveau en peildatum (in procenten)

Opleidingsniveau	Peildatum	
	1-9-2017	1-9-2018
Niveau mbo-1/2: assisterend/ondersteunend (en uitvoerend)	2	2
Niveau mbo-3/4: programmerend (en uitvoerend)	26	27
Niveau hbo-5: initiërend/coördinerend/organiserend (en uitvoerend)	61	61
Niveau hbo-6/plus: coördinerend/ beleidsmatig	9	9
Overig	2	2

Bron: Wajer et al., 2018.

Buurtsportcoaches geven zelf aan (Mulier Instituut, 2018b) dat ze hun functie gelijk aan hun opleidingsniveau (69%) of onder hun opleidingsniveau (27%) ervaren. Slechts een enkeling (3%) zegt de functie boven zijn opleidingsniveau te ervaren.

De belangrijkste eigenschappen die buurtsportcoaches met elkaar gemeen hebben zijn (volgens de buurtsportcoach zelf): verbindend (62%), assertief/daadkrachtig/gedreven (56%), enthousiast/gemotiveerd (39%), creatief (37%) en sociaal/communicatief (29%). Dat blijkt uit een open vraag in het buurtsportcoachpanel (Mulier Instituut, 2018b, zie ook Slot-Heijs & Van Lindert, 2018a). Werkgevers zitten wat dat betreft op één lijn met hun buurtsportcoaches (respectievelijk 51%, 46%, 39%, 27% en 37%; Mulier Instituut, 2018d). Zo goed als alle buurtsportcoaches vinden dat zij de eigenschappen die zij belangrijk vinden voor een goede buurtsportcoach helemaal (56%) of merendeels (43%) zelf bezitten. In onderstaande figuur (2.9) zijn de eigenschappen die buurtsportcoaches in de open antwoorden hebben genoemd in een *wordcloud* opgenomen, op volgorde van meest genoemd naar lettergrootte.

[illegible]

*Hoe groter het woord, hoe vaker aangeven.

De buurtsportcoaches uit datzelfde panel (Mulier Instituut, 2018b, zie ook Slot-Heijs & Van Lindert, 2018a) vinden de belangrijkste vaardigheden waarover een goede buurtsportcoaches moet beschikken: communicatieve/sociale vaardigheden (68%), samenwerken (50%), organiseren (33%), verbinden (33%) en activeren (32%). Ook wat dit betreft denken de werkgevers (Mulier Instituut, 2018d) redelijk hetzelfde (communiceren 63%, samenwerken 63% en organiseren en plannen 46%). Als nummer 4 en 5 van hun top 5 noemen werkgevers nog enthousiasmeren/motiveren (20%) en overtuigen (17%). Alle buurtsportcoaches vinden dat zij over de door henzelf ingevulde vaardigheden helemaal (44%) of merendeels (56%) beschikken. 78 procent van de buurtsportcoaches wil zijn/haar vaardigheden (verder) ontwikkelen, met name op het gebied van communiceren (26%) en/of les-/leidinggeven (17%). In onderstaande figuur (2.10) zijn de vaardigheden die buurtsportcoaches in de open antwoorden hebben genoemd in een *wordcloud* opgenomen, op volgorde van meest genoemd naar lettergrootte.

[illegible]

*Hoe groter het woord, hoe vaker aangeven.

Kennis

Volgens de buurtsportcoaches (Mulier Instituut, 2018b, zie ook Slot-Heijs & Van Lindert, 2018a) moet een goede buurtsportcoach vooral kennis hebben over de doelgroep (55%), (landelijk) beleid en ontwikkelingen (44%), samenwerken (27%), gezondheid/sport/onderwijs (25%) en communiceren/verbinden/netwerken (20%). Met de top 2 is de werkgever (Mulier Instituut, 2018d) het eens (respectievelijk 56% en 27%). Daarnaast vindt de werkgever dat een goede buurtsportcoach moet beschikken over kennis over onderwijzen/uitleggen (22%), sport- en beweegaanbieders (22%) en lokale situatie/werkveld (17%). 23 procent van de buurtsportcoaches geeft aan over de kennis te beschikken die hij/zij belangrijk vindt voor een goede buurtsportcoach en bijna drie kwart (71%) vindt dat hij/zij merendeels die kennis heeft. Vier op de vijf buurtsportcoaches willen kennis (verder) verbreden (80%), met name over de doelgroep (24%), beleidszaken (15%) en financiën (14%). In onderstaande figuur (2.11) is de kennis die buurtsportcoaches in de open antwoorden hebben genoemd in een *wordcloud* opgenomen, op volgorde van meest genoemd naar lettergrootte.

Figuur 2.11 Kennis die een goede buurtsportcoach moet hebben, volgens buurtsportcoaches (open antwoorden, n=133)*

Bron: Mulier Instituut, 2018b.

*Hoe groter het woord, hoe vaker aangeven.

2.4 Prestaties en effecten

Voor een beschrijving van de prestaties (output) en effecten (*outcome*) van de Bic gaan we in deze SBB Monitor uit van een aantal vooraf gekozen indicatoren, zoals opgenomen in figuur B2.2 in bijlage 2. Voor prestaties zijn dat onder andere ‘meer lokale verbindingen’, ‘meer/beter sport- en beweegaanbod’, ‘veranderingen in infrastructuur’ en het ‘bereik van doelgroepen/aantal deelnemers’. Voor effecten was dat onder andere ‘toename sport- en beweegdeelname’. Deze indicatoren zijn onder meer afgeleid van de landelijke doelstellingen (zie bijlage 5, tabel B5.1), maar ook van lokale doelstellingen die gemeenten zelf formuleren.

In de SBB Monitor 2017 (Van Lindert et al., 2017b) gingen we uitgebreid in op de ervaren prestaties en effecten van de inzet van buurtsportcoaches en de Bic bij de in 34 casegemeenten betrokken gemeenteambtenaren, buurtsportcoaches en organisaties (Van Lindert et al., 2017a). Daaruit bleek dat gemeenten behoorlijk positief zijn over het behalen van resultaat op de diverse landelijke doelstellingen. Buurtsportcoaches en betrokken organisaties bleken iets kritischer over het behalen van de landelijke doelen. Het afgelopen jaar zijn geen nieuwe evaluatieonderzoeken uitgevoerd waarmee we harde uitspraken kunnen doen over de prestaties en effecten van de inzet van buurtsportcoaches. Wel is bij de peilingen onder gemeenten, buurtsportcoaches en werkgevers (Mulier Instituut, 2018a; 2018b; 2018c) en tijdens de interviews met de experts (Van Lindert & Van Stam, 2018) gevraagd naar werkzame elementen van het programma, en in het bijzonder de Bic, en naar hoe de functie van buurtsportcoach zich in de toekomst zou moeten ontwikkelen. Over het algemeen kunnen we constateren dat de inzet van buurtsportcoaches door deze partijen redelijk positief wordt gezien. Geïnterviewde experts (Van Lindert & Van Stam, 2018) geven allen aan dat veel goede initiatieven zijn opgezet, maar dat zij niet goed kunnen bewijzen of dit ook tot blijvende effecten heeft geleid. In de gesprekken werd bij dit onderwerp de wens uitgesproken de monitoring te verbeteren. Gemeenten ervaren de inzet van buurtsportcoaches over het algemeen als effectief (Mulier Instituut, 2018a). Dat blijkt onder andere uit het feit dat 43 procent van de gemeenten meer fte buurtsportcoaches zou willen inzetten. Dit willen zij met name omdat er binnen de gemeente nog vraagstukken liggen waarvoor geen capaciteit is. Van de gemeenten die meer fte zouden willen inzetten, zou 79 procent dat doen op een uitvoerende functie, 53 procent op een coördinerende functie en 16 procent op een functie voor het oplossen van complexere vraagstukken. Dit komt overeen met conclusies uit het eerdergenoemde evaluatieonderzoek buurtsportcoaches.

Prestaties

Bekendheid buurtsportcoach

Ondanks de algemene positieve ervaringen van experts en gemeenten, blijkt dat burgers de buurtsportcoach vaak niet kennen. Twee vijfde kent een buurtsportcoach of heeft gehoord dat een dergelijke functionaris in de buurt actief is (Mulier Instituut, 2018f, zie ook paragraaf 4.2). Ook verenigingen zouden meer kunnen samenwerken met een buurtsportcoach, slechts 27 procent van de ondervraagde verenigingen (Mulier Instituut, 2018e) heeft de inzet van een buurtsportcoach weleens benut. Om als beroepsgroep meer bekendheid te verkrijgen, kan het helpen de verschillende functietitels voor sport- en beweegprofessionals in de buurt (denk aan buurtsportcoach, combinatiefunctionaris, etc.) die nu in omloop zijn om te vormen tot één nationaal gebruikte functietitel. Zowel drie kwart van de gemeenten (67%; Mulier Instituut, 2018a) als van de buurtsportcoaches (68%; Mulier Instituut, 2018b) zou het beter vinden als buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen en iedereen die soortgelijk werk doet, onder dezelfde naam bekend zijn.

Lokale verbindingen

Verschillende onderzoeken naar de resultaten van buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017a; Lagendijk, Deelen & Duijvestijn, 2018; panelonderzoek buurtsportcoaches 2018 van het Mulier Instituut) laten zien dat verbinden en samenwerken belangrijke randvoorwaarden zijn voor het werk van de buurtsportcoaches. De buurtsportcoach legt de verbinding tussen sport en andere sectoren, en zorgt zo voor een netwerk dat zich steeds verder uitstrekt. 81 procent van de buurtsportcoaches geeft aan redelijk veel tot het grootste deel van zijn/haar tijd te besteden aan verbinden (Mulier Instituut, 2018b, zie figuur 2.8). We beschikken niet over een registratiemethode om het aantal, de kwaliteit en het resultaat van gelegde verbindingen of samenwerkingsrelaties vast te leggen en te monitoren. Daarom kunnen we niet concluderen hoeveel deze tijdsinvestering uiteindelijk oplevert aan echte verbindingen.

Sport- en beweegaanbod

In recent onderzoek heeft DSP (Lagendijk et al., 2018) gekeken naar de resultaten van de inzet van buurtsportcoaches. Bij de zes aan het onderzoek deelnemende gemeenten werden deze resultaten gevonden: meer maatschappelijk georiënteerde sportverenigingen, het ontstaan van goede samenwerkingsrelaties met scholen en (jeugd)zorginstellingen, sterkere verenigingsorganisaties door ondersteuning op maat, sporttechnisch kader en vrijwilligers, meer en beter bewegingsonderwijs op basisscholen door inzet van de buurtsportcoach als vakleerkracht lichamelijke opvoeding, meer en beter sportaanbod op en rond scholen door de verbindende rol van de buurtsportcoach en/of meer en beter sportaanbod in buurten en wijken waar het aanbod onvoldoende was. Daardoor menen deze gemeenten dat het sportaanbod van een hogere kwaliteit is dan voordat de buurtsportcoaches er waren.

Andere nieuwe gegevens over de ontwikkeling van het sport- en beweegaanbod (op scholen, in de buurt, bij verenigingen) door de inzet van de buurtsportcoach zijn niet beschikbaar. In de vorige SBB Monitor 2017 (Van Lindert et al., 2017b) rapporteerden we op basis van het evaluatieonderzoek dat een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen wordt nagestreefd door 89 procent van de gemeenten en dat gemeenten (100%), buurtsportcoaches (79%) en betrokken organisaties (60%) (behoorlijk) positief zijn over het bereikte resultaat op deze doelstelling. Verder gaven gemeenten (81%) wat betreft sport- en beweegaanbod in de buurt aan dat met de inzet van de buurtsportcoach meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt. Ook over de resultaten op de doelstelling van sterkere sportverenigingen bleken gemeenten (96%), betrokken organisaties (69%) en buurtsportcoaches (85%) positief. In de SBB Monitor van 2016 (Van Lindert et al., 2016) concludeerden we dat verenigingen met een buurtsportcoach hoger scoren op de indicator voor het invullen van hun maatschappelijke functie. Recente cijfers hierover zijn (nog) niet beschikbaar.

Veranderingen in infrastructuur

Samenwerking is een essentieel onderdeel van de werkwijze van buurtsportcoaches, zo bleek uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017a). In de paragraaf activiteiten en proces in het huidige hoofdstuk is aandacht besteed aan een aantal veel voorkomende samenwerkingspartners van de buurtsportcoach. Door de inzet van buurtsportcoaches ervaren verschillende betrokkenen dat verbindingen ontstaan tussen organisaties die anders niet tot stand zouden zijn gekomen (Van Lindert et al., 2017b). Het is echter ingewikkeld om veranderingen in de infrastructuur goed te monitoren en om de inzet van de buurtsportcoach daarmee in verband te brengen. Hiervoor bestaan geen uniforme instrumenten die op landelijke niveau kunnen worden ingezet.

Bereik doelgroepen/aantal deelnemers

Gemeenten zetten buurtsportcoaches op diverse doelgroepen in. Steeds vaker niet alleen op de jeugd, maar eveneens op de kwetsbare burger (zie figuur 2.7). Buurtsportcoaches zijn zelf van mening dat zij hun doelgroep goed weten te bereiken, maar hoeveel deelnemers zij bereiken vinden zij lastig te beantwoorden (Van Lindert et al., 2017a). Het ontbreekt de gemeenten en buurtsportcoaches tot nu toe aan een goed registratie-instrument om het bereik van doelgroepen en aantal deelnemers goed te monitoren. Nieuwe data zijn dan ook niet beschikbaar.

Effecten

Toename sport- en beweegdeelname en doorstroom

In het onderzoek van DSP (Lagendijk et al., 2018) geven de zes gemeenten die aan dat onderzoek deelnamen aan signalen te zien dat door de inzet van buurtsportcoaches de sportdeelname stijgt. Ook melden deze gemeenten dat de buurtsportcoaches steeds beter de maatschappelijke betekenis van sport benutten. Dit hebben deze gemeenten beoordeeld door middel van registratiegegevens van deelnamecijfers van de professionals, stijgend ledenaantal bij deelnemende verenigingen en/of hogere sportparticipatie volgens een gemeentelijke sportmonitor. Deze gemeenten onderschrijven tegelijkertijd dat hiermee nog geen causaal verband is aangetoond, maar dat het slechts indicaties zijn. Dit komt overeen met de resultaten uit het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches (Van Lindert et al., 2017a), waarin werd geconstateerd dat gemeenten (96%), buurtsportcoaches (90%) en betrokken organisaties (59%) over het algemeen aangeven dat door de inzet van de buurtsportcoach meer mensen zijn gaan sporten en dat meer mensen lid zijn van een sportvereniging (91% gemeenten, 92% buurtsportcoaches, 78% betrokken organisaties).

2.5 Geleerde lessen

In deze laatste paragraaf gaan we in op werkzame en belemmerende elementen van de inzet van buurtsportcoaches volgens betrokkenen. Daarnaast geven we aan wat de behoefte aan monitoring en evaluatie, (een van) de meest benodigde ondersteuningsbehoefte(n) bij gemeenten, buurtsportcoaches en werkgevers, precies inhoudt. Tot slot geven we aan tot wat betrokkenen de regeling in de toekomst het liefst zien ontwikkelen.

Werkzame (en belemmerende) elementen

Experts en gemeenten is gevraagd aan te geven wat volgens hen werkzame elementen zijn van het programma SBB, waaronder de inzet van buurtsportcoaches. Volgens gemeenten (Mulier Instituut, 2018a) hebben de belangrijkste werkzame elementen te maken met de inzet van buurtsportcoaches. Daarbij noemen ze met name het structurele karakter van de cofinanciering van het Rijk (72%), gevolgd door de vrijheid om de werkzaamheden naar eigen lokaal inzicht in te vullen (57%) en het verbinden van sport met andere sectoren (53%; zie tabel 2.7).

Tabel 2.7 De belangrijkste werkzame elementen van de buurtsportcoachregeling volgens gemeenten (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=202)

Het structurele karakter van de cofinanciering van het Rijk voor de Bic	72
De vrijheid om de taken van buurtsportcoaches naar eigen inzicht in te vullen	57
De opdracht om sport te verbinden met andere sectoren	53
De mogelijkheid/stimulans tot lokaal maatwerk	46
De 'doekracht' die buurtsportcoaches brengen in de lokale sportwereld ('handen en voeten')	44
Deelname aan de Bic zonder een verantwoording met veel administratieve lasten	41

Bron: Mulier Instituut, 2018a.

Als belangrijkste knelpunten van het programma SBB zien gemeenten daarentegen verschillende aspecten die met de Sportimpuls te maken hebben (Mulier Instituut, 2018a, zie paragraaf 3.4). Het enige grote knelpunt dat ook betrekking heeft op de buurtsportcoaches, is dat het bedrijfsleven niet of nauwelijks is aangehaakt bij het programma SBB (48%) en de gecombineerde financiering: deels vanuit het Rijk en deels vanuit gemeenten/lokale partijen (20%).

Bij de interviews met verschillende experts (Van Lindert & Van Stam, 2018) kwam naar voren dat de deskundigen de volgende onderdelen zien als de belangrijkste werkzame elementen van de inzet van buurtsportcoaches: de mogelijkheid voor gemeenten om maatwerk te bieden, dat de regeling structureel is, dat door cofinanciering lokaal draagvlak ontstaat en dat de buurtsportcoach zorgt voor samenwerking tussen sectoren. Over het algemeen zijn de experts erg enthousiast over deze beleidsregeling. Zij zien echter ook belemmerende elementen, namelijk: een matige focus op het bedrijfsleven, te veel focus op het aanbieden van activiteiten door buurtsportcoaches en moeilijkheden bij het aantonen van resultaten en de samenwerking met andere sectoren.

Blinde vlekken in het beleid waren volgens de experts dat de buurtsportcoach nog geen beroepsgroep was, ze onder verschillende cao's vallen, het maatwerk per gemeente verschilt, dat er geen eenheid in de term is, een opleiding ontbreekt en resultaten van de werkzaamheden van een buurtsportcoach lastig inzichtelijk te maken zijn. Ook werd genoemd dat het goed zou zijn om het ondernemerschap onder buurtsportcoaches en lokale partijen wat meer te stimuleren en dat de samenwerking tussen sport en cultuur (landelijk en lokaal) nog niet vanzelfsprekend is.

Lokale monitoring en evaluatie

In de vorige SBB monitor is al benoemd dat resultaten op effectniveau lastig te meten zijn, ondanks dat veel doelstellingen wel op effectniveau zijn geformuleerd (Van Lindert et al., 2017b). Door te monitoren welke activiteiten worden georganiseerd, hoe het proces verloopt en welke resultaten de inzet van de buurtsportcoaches oplevert, wordt aangenomen dat de effectdoelstelling waarschijnlijk ook behaald is of zal worden. Ook in onderzoeken uit het afgelopen jaar blijkt dat monitoring en evaluatie omtrent werkzaamheden van buurtsportcoaches lastig blijft. Tijdens de interviews met experts (Van Lindert & Van Stam, 2018) is de wens uitgesproken de monitoring te verbeteren. Uit de gemeentepijling blijkt dat 48 procent van de gemeenten aangeeft behoefte te hebben aan ondersteuning bij het meten van resultaten/effecten (monitoring en evaluatie) (Mulier Instituut, 2018a), waarmee het de meest benodigde ondersteuningsbehoefte is. Ook buurtsportcoaches (45%) en werkgevers (49%) hebben behoefte aan ondersteuning bij het monitoren en evalueren van resultaten/effecten van het werk van buurtsportcoaches (Mulier Instituut, 2018b; 2018c).

Ook in een behoeftepeiling van het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport in 2017 naar ondersteuning bij monitoring en evaluatie (niet gepubliceerd) komt naar voren dat gemeenten een hulpvraag hebben als het gaat om monitoring en evaluatie van de inzet van buurtsportcoaches. De bevraagde gemeenten geven aan graag ondersteuning te willen op het gebied van:

- Het formuleren van juiste (en meetbare) doelstellingen;
- Het kiezen van de juiste uitkomstmaten (indicatoren) en monitoren (welke bestaande monitor kan het beste gebruikt worden);
- Inzichtelijk maken van de (beleids- en maatschappelijke) effecten van inzet van de buurtsportcoach, zowel op het gebied van sport en bewegen als andere beleidsterreinen;
- De mogelijkheid tot vergelijking/benchmarking met andere gemeenten/partijen/uitvoerende organisaties door het gebruik van dezelfde meetinstrumenten en definities van uitkomstmaten. Goede voorbeelden van eenvoudige, goed werkbare en betaalbare tools en instrumenten; tips, do's en don'ts met betrekking tot (de uitvoering van) monitoring en evaluatie;
- Een instrument waarmee de (maatschappelijke) kosten en baten van inzet van de buurtsportcoach inzichtelijk kunnen worden gemaakt;
- Ondersteuning bij de opzet en daadwerkelijke uitvoering van monitoring en evaluatie;
- Tools en instrumenten voor monitoring en evaluatie gericht op (mate van) borging van activiteiten;
- Het op een juiste manier presenteren van de resultaten aan de gemeenteraad of andere partijen;
- Monitoring en evaluatie financieel realiseerbaar houden.

Om tegemoet te komen aan een deel van die behoeften, heeft het Mulier Instituut een stappenplan ontwikkeld waarin gemeenten/buurtsportcoaches in acht stappen worden ondersteund in het uitvoeren van een gedegen monitoring en evaluatie (Van Stam, Brandsema & Van Lindert, 2018). Daarnaast heeft Kenniscentrum Sport (Hoying & Hiemstra, 2018) een Monitoring-en Evaluatie wijzer ontwikkeld waarmee gemeenten hun sport- & beweegbeleid kunnen monitoren en evalueren.

De buurtsportcoach in de toekomst

Om in de toekomst het beleid ten aanzien van de buurtsportcoaches succesvol te continueren moet, volgens de experts, door de landelijke partners gefocust worden op een aantal onderdelen (Van Lindert & Van Stam, 2018):

- Geef aandacht aan doelgroepen die lastig te bereiken zijn. Zorg dat buurtsportcoaches voldoende tijd kunnen steken in deze moeilijke taak door hen structureel te binden (bijvoorbeeld door een buurtsportcoach een vast contract te geven).
- Geef meer aandacht aan de beroepsontwikkeling en opleiding van buurtsportcoaches.¹⁶ Zorg voor meer kennisdeling en -verspreiding, liefst op regionaal niveau en ook binnen gemeenten en tussen gemeenten en buurtsportcoaches. Besteed in de opleiding aandacht aan de rollen die buurtsportcoaches, ook buiten de sport, moeten of kunnen vervullen. Maak onderscheid in soorten functies en niveaus en zorg voor flexibiliteit in beloning.
- Denk goed na over de financieringsstructuur van de regeling (structureel houden of op termijn afbouwen, activiteitenbudget, extra budget voor specifieke buurtsportcoaches, flexibel

¹⁶ Dit is expliciet benoemd in de Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2019-2022.

belonen). Duidelijkheid over het structurele karakter van de buurtsportcoach versterkt zijn positie in het veld.¹⁷

- Betrek buurtsportcoaches bij het beslisproces. Geef hen een stem. Laat buurtsportcoaches een actieve rol innemen in het inventariseren van de lokale vraagstukken en laat hen een verbindende rol spelen in het samenbrengen van partijen om problemen op te lossen.
- Geef als landelijke overheid het goede voorbeeld bij het aangaan van samenwerkingsrelaties met andere beleidsterreinen. Combineer ook sport en cultuur en zie beiden als gelijke onderdelen van de vrijetijdsbesteding van mensen. Zet de cultuurcoach breder in. Maak de sportinfrastructuur sterker en ondersteun buurtsportcoaches bij hun taak verenigingen te helpen zodat zij toegerust zijn om maatschappelijke problemen aan te pakken.
- Verbeter de communicatie over de functie van buurtsportcoach, zodat zij in de praktijk worden herkend.
- Maak betere afspraken met gemeenten over monitoring van de werkzaamheden van buurtsportcoaches.

Gemeenteambtenaren zien de buurtsportcoach zich in de toekomst vooral ontwikkelen als een duizendpoot die coördineren, verbinden, organiseren en uitvoeren kan combineren en/of als een generalist met een verbindende rol tussen partijen (Mulier Instituut, 2018a). Maar ook specialistischere taken worden benoemd, zie figuur 2.12.

Figuur 2.12 Functie van de buurtsportcoach in de toekomst volgens gemeenten (in procenten, meer antwoorden mogelijk, n=202)

Bron: Mulier Instituut, 2018a.

Werkgevers hebben over het toekomstige profiel van buurtsportcoaches een iets andere mening dan gemeenten. Zeven op de tien vinden dat deze zich moet ontwikkelen als generalist, twee derde als

¹⁷ Dit is vastgelegd vanuit de landelijke overheid voor de komende vier jaar in de Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2019-2022.

duizendpoot, bijna de helft als specialist met kennis van specifieke doelgroepen en ruimt twee vijfde als verenigingsondersteuner (Mulier Instituut, 2018d).

Verder vindt 88 procent van de gemeenten het een goede zaak dat de rijksbijdrage voor de Bic duidelijk gelabeld in het Gemeentefonds wordt gestort (Mulier Instituut, 2018a). Daarnaast vindt 72 procent van de gemeenten dat de gemeentelijke bijdrage aan de Bic op termijn niet hoger moet worden; 9 procent van de gemeenten vindt het wel logisch als dat gebeurt. Aangezien 43 procent van dezelfde gemeenten graag meer fte aan buurtsportcoaches in de toekomst zou willen inzetten, blijft de financieringsstructuur een uitdaging.

3. De Sportimpuls

Algemeen

- Reguliere Sportimpuls is in 2018 alleen opengesteld voor kwetsbare doelgroepen (chronisch zieken, ouderen, mensen met een beperking).
- Na ronde 2018 stopt de Sportimpuls.

Middelen

- Rijksbudget is 11 miljoen euro (2018).
- 145 Sportimpulsen zijn gehonoreerd in 2018.
- Minimaal 15 procent cofinanciering is verplicht.

Activiteiten

- Momenteel 95 erkende interventies op Menukaart Sportimpuls en 20 op de Menukaart KSG.
- Ondersteuning van projectleiders door ondersteuningspunt Sportimpuls (80 aanvragers en 50 lopende projecten ondersteund) of lokale partijen zoals de buurtsportcoach.
- 2 rondes Lerende Netwerken en een Nationale Kennisdag georganiseerd voor projectleiders en andere betrokkenen.
- Gezondheidsbevordering is het meest voorkomende thema onder Sportimpulsprojecten. Buurt (regulier), zorg & buurt (KSG) en onderwijs (JILIB) zijn de meest voorkomende settings. Fitness (regulier), spelvormen (KSG) en voetbal (JILIB) zijn de meest voorkomende sporten (ronde 2017).

Prestaties

- Belangrijkste resultaten volgens projectleiders: ervaring met opzetten/uitvoeren project (57%), meer bekendheid organisatie (54%), uitbreiding sport- en beweegaanbod (52%) en toename aantal leden (51%) (ronde 2014, borging).
- Gemeente (64%), andere sportverenigingen (60%) en de buurtsportcoach (53%) zijn de belangrijkste drie partijen waarmee samenwerking door Sportimpulsaanvragers is geïntensiveerd/uitgebreid.
- 24 sport- en beweeginventies zijn ondersteund om hun interventie in kwaliteit te verbeteren.

Effecten

- In 30 procent van de projecten (ronde 2014) is meer dan de helft van de deelnemers structureel blijven sporten.

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staan de ontwikkelingen ten aanzien van de Sportimpuls centraal. De voortgang van de regeling Sportimpuls wordt beschreven in de paragrafen middelen (3.2), activiteiten en proces (3.3), resultaten en effecten (3.4) en geleerde lessen (3.5), zoals weergegeven in figuur B2.3 in bijlage 2. Een samenvatting is aan het begin van dit hoofdstuk te vinden.

De Sportimpuls is een subsidieregeling die projecten ondersteunt die als doel hebben vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat te realiseren. De nadruk ligt daarbij op het fysiek in beweging brengen van de doelgroep. Tot de doelgroep van de Sportimpuls behoort iedereen die niet (meer) sport en beweegt of dreigt uit te vallen. Binnen de Sportimpuls hebben sport- en beweegaanbieders drie mogelijkheden om een aanvraag in te dienen: de reguliere Sportimpuls, de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG) en de Sportimpuls Jeugd In Lage InkomensBuurten (JILIB). In de ronde van 2018 is de reguliere Sportimpuls alleen nog maar opengesteld voor aanvragen die zijn gericht op kwetsbare doelgroepen (chronisch zieken, ouderen en mensen met een beperking). De ronde van 2018 is tevens de laatste ronde van de Sportimpuls. Meer informatie over deze regeling, achtergrondinformatie en de doelen is te vinden in bijlage 6.

Voor dit hoofdstuk gebruiken we diverse bronnen. Denk aan de managementrapportages die ZonMw jaarlijks opstelt over de aangevraagde en toegekende Sportimpulsprojecten. In dit hoofdstuk verwerken we ook de belangrijkste bevindingen uit een onderzoek naar de bekendheid en inzet van erkende interventies (Ooms, Dellas & Van Lindert, 2018a) en een onderzoek naar de borging van Sportimpulsprojecten uit de ronde 2014 (Ooms, Dellas & Van Lindert, 2018b). Tevens bespreken we de resultaten van interviews met experts van het programma SBB (Van Lindert & Van Stam, 2018) en gaan we in op resultaten van de peiling bij gemeenten die het Mulier Instituut in samenwerking met VSG heeft uitgezet (Mulier Instituut, 2018a). Voor het hoofdstuk is feedback en input gevraagd van de SBB partners. Voor een schematisch overzicht van de gebruikte bronnen, zie bijlage 3, figuur B3.1.

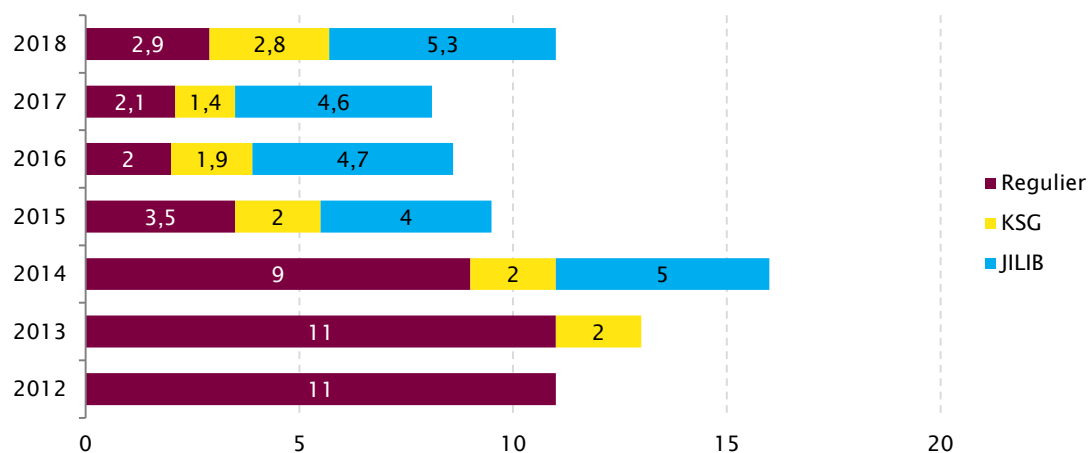
3.2 Middelen

In deze paragraaf lichten we toe welke middelen het Rijk voor de Sportimpuls ter beschikking heeft gesteld. Daarnaast wordt ingegaan op de ondersteuningsstructuur en gemaakte afspraken binnen de regeling.

Inzet rijksmiddelen

Het totaal beschikbare rijksbudget voor de Sportimpulsprojecten is door de jaren heen gemiddeld constant gebleven. In 2012 werd gestart met een budget van totaal 11 miljoen euro, in de jaren direct daaropvolgend was dat meer, de jaren daarna weer minder en in 2018 is het opnieuw 11 miljoen euro. Het budget voor de reguliere Sportimpuls is in de loop van de jaren afgenomen, terwijl het budget voor KSG-projecten (vanaf 2013) en JILIB-projecten (vanaf 2014) licht toenam (zie figuur 3.1). Voor de gehele periode 2012-2018 bedraagt het beschikbare rijksbudget 77,2 miljoen euro.

Figuur 3.1 Beschikbaar rijksbudget naar ronde en soort Sportimpuls (regulier, KSG en JILIB) in de periode 2012-2018 (in miljoenen euro's)

Bron: managementrapportages ZonMw, 2013-2018.

Het maximaal aan te vragen budget per project is in de loop van de tijd veranderd. Waar in 2012 het maximale budget nog 150.000 euro was, is dit in 2018 gedaald naar maximaal 80.000 euro (zie tabel 3.1). Dat kwam door tussentijdse consultatie met het veld, waaruit bleek dat het maximaal aan te vragen bedrag per project voor veel sportaanbieders te hoog was. Dit maximaal aan te vragen bedrag is vervolgens naar beneden bijgesteld zodat meer aanvragen konden worden gehonoreerd (volgens opgave ministerie van VWS).

Tabel 3.1 Maximaal aan te vragen budget naar ronde en soort Sportimpuls (regulier, KSG en JILIB) in de periode 2012-2018 (in tienduizenden euro's)

		Regulier	KSG	JILIB
2012	Minimaal	10	x	x
	Maximaal	150	x	x
2013	Minimaal	10	50	x
	Maximaal	150	150	x
2014	Minimaal	10	10	10
	Maximaal	125	125	125
2015	Minimaal	10	10	10
	Maximaal	100	100*	100
2016	Minimaal	10	10	10
	Maximaal	100	100*	100
2017	Minimaal	10	10	10
	Maximaal	80	80	80
2018	Minimaal	10	10	10
	Maximaal	80	80	80

Bron: managementrapportages ZonMw., 2013-2018. Bewerking: Mulier Instituut.

* Het budget mocht met maximaal 25.000 euro worden overschreden, indien deze extra kosten worden ingezet voor de doorontwikkeling van de interventie voor de doelgroep 0-4 jaar.

Landelijke ondersteuningsstructuur

Zoals ook in hoofdstuk 2 is aangegeven, kent het programma SBB een landelijke ondersteuningsstructuur. Over de doelen, uitwerking en uitvoering van de verschillende programmaonderdelen heeft het kabinet bij de start van het programma bestuurlijke afspraken gemaakt met VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland.¹⁸ Doel van de ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat zij optimaal gebruikmaken van de Bic en Sportimpuls, zodat de doelstellingen van het programma worden behaald. Wat betreft de Sportimpuls vervullen VWS, NOC*NSF, VNG, VNO-NCW, MKB-Nederland, ZonMw en Kenniscentrum Sport verschillende rollen en taken. De activiteiten van deze landelijke programmaondersteuning worden besproken in paragraaf 3.2. De rollen zijn beschreven in bijlage 4, evenals een uitgebreidere toelichting van de doelen en werkwijze van de landelijke programmaondersteuning.

Aantal Sportimpulsprojecten

ZonMw houdt jaarlijks bij hoeveel aanvragen per ronde zijn ingediend, hoeveel daarvan zijn gehonoreerd en om wat voor soort projecten het gaat. ZonMw gebruikt hiervoor informatie uit de aanvraagformulieren. Vanaf 2014 moet van ieder project een voortgangsverslag en eindverslag worden ingediend. In 2012 en 2013 hoefden alleen projecten boven de 90.000 euro een voortgangsverslag in te dienen (45 projecten in 2012, 39 projecten in 2013). Projectleiders van gehonoreerde projecten dienen in een daarvoor opgezet registratiesysteem ook een aantal kwantitatieve gegevens bij te houden.

In de vorige SBB Monitor (Van Lindert et al., 2017b) zijn de voorlopige cijfers voor de Sportimpulsronde uit 2017 opgenomen. Inmiddels zijn de definitieve cijfers in de vorm van managementrapportages uitgekomen (ZonMw, 2018a, 2018b, 2018c). In deze paragraaf gaan we nogmaals in op de ronde uit 2017. Daar waar nieuwe informatie over deze ronde bekend is, wordt deze gepresenteerd. Over de ronde uit 2018 zijn momenteel alleen de (voorlopige) aantallen aangevraagde en gehonoreerde projecten bekend. In het najaar van 2018 verschijnt in de vorm van managementrapportages meer informatie over deze ronde.

Aantal Sportimpulsprojecten rondes 2012 tot en met 2018

In totaal zijn voor de ronde van 2017 197 Sportimpulsaanvragen ingediend, waarvan 106 gehonoreerd. Dit is minder dan in de voorgaande jaren. De aanvragen zijn door een onafhankelijke commissie op relevantie en kwaliteit beoordeeld. Hieronder worden eerst de voorlopige gegevens over de ronde van 2018 gepresenteerd.

ZonMw ontving 223 subsidieaanvragen voor de ronde 2018, waarvan 145 aanvragen zijn goedgekeurd: 52 voor de reguliere Sportimpuls, 62 voor JILIB en 31 voor KSG (zie tabel 3.2). In alle drie de rondes is dit een verhoging van het aantal goedgekeurde aanvragen ten opzichte van het jaar ervoor. Opvallend is dat het aantal aanvragen voor de reguliere Sportimpuls ten opzichte van 2017 iets lager was terwijl het aantal goedgekeurde aanvragen hoger lag. Wellicht heeft dit te maken met dat deze regeling in 2018 voor een kleinere doelgroep is opengesteld (alleen de kwetsbare doelgroepen mensen met een beperking, chronisch zieken en ouderen, zie verder paragraaf *Doelgroepen*, figuur 3.4).

¹⁸ Zie bijgestelde bestuurlijke afspraken Sport & Bewegen in de Buurt tot en met 2018 (getekend januari 2017) en addendum.

De daling in het aantal aangevraagde projecten is in 2018 veranderd in een lichte stijging (zie tabel 3.2). In 2018 is het aantal gehonoreerde projecten hoger dan in de drie jaren daarvoor, omdat voor zowel reguliere Sportimpuls, KSG als JILIB meer budget beschikbaar was én sinds 2017 het totaal aan te vragen budget per project lager is. In totaal zijn sinds de start van de Sportimpulsregeling in 2012 1.024 Sportimpulsprojecten gehonoreerd. Het toegekende budget voor de periode 2012 tot en met 2018 bedraagt bijna 75,5 miljoen euro, en valt daarmee iets lager uit dan het totaal beschikbare budget over die periode (77,2 miljoen).

Tabel 3.2 Aantal aangevraagde en gehonoreerde projecten en toegekend budget naar ronde en soort Sportimpuls (regulier, KSG en JILIB) in de periode 2012-2018 (in aantallen en euro's)

		Regulier	KSG	JILIB	Totaal
2012	Aantal aangevraagd	904	x	x	904
	Aantal gehonoreerd	172	x	x	172
	Toegekend budget	€ 11.248.060	x	x	€ 11.248.060
2013	Aantal aangevraagd	638	115	x	753
	Aantal gehonoreerd	146	20	x	166
	Toegekend budget	€ 10.488.703	€ 2.253.624	x	€ 12.742.327
2014	Aantal aangevraagd	364	78	88	511
	Aantal gehonoreerd	122	26	60	208
	Toegekend budget	€ 9.784.380	€ 2.297.438	€ 4.730.161	€ 16.811.979
2015	Aantal aangevraagd	306	33	120	459
	Aantal gehonoreerd	53	16	50	119
	Toegekend budget	€ 3.781.030	€ 1.352.988	€ 3.896.092	€ 9.030.110
2016	Aantal aangevraagd	177	24	94	290
	Aantal gehonoreerd	31	17	60	108
	Toegekend budget	€ 2.227.707	€ 1.359.271	€ 4.923.735	€ 8.510.713
2017	Aantal aangevraagd	93	36	72	197
	Aantal gehonoreerd	31	21	54	106
	Toegekend budget	€ 2.061.340	€ 1.305.855	€ 3.798.713	€ 7.165.908
2018*	Aantal aangevraagd	88	42	93	223
	Aantal gehonoreerd	52	31	62	145
	Toegekend budget	€ 3.446.276*	€ 2.001.167*	€ 4.474.924*	€ 9.922.367*
Totaal	Aantal gehonoreerd	607	131	286	1.024
	Toegekend budget	€ 43.037.497*	€ 10.570.343*	€ 21.823.625*	€ 75.431.464*

Bron: managementrapportages ZonMw, 2013-2018. Bewerking: Mulier Instituut.

* Dit zijn voorlopige cijfers. De managementrapportage van ZonMw voor de ronde van 2018 is nog niet beschikbaar.

3.3 Activiteiten en proces

In deze paragraaf bespreken we verschillende aspecten van de landelijke ondersteuning en het lokale uitvoeringsproces van de Sportimpuls.

Activiteiten landelijke ondersteuning

Binnen de landelijke ondersteuning van Sport en Bewegen in de Buurt, is een aantal activiteiten specifiek ter ondersteuning van de Sportimpuls opgezet om het behalen van de doelstellingen te bevorderen. Zo is een procedure opgesteld voor het indienen en toekennen van aanvragen voor Sportimpulsprojecten, wordt ondersteuning geboden aan aanvragers en projectleiders van Sportimpulsprojecten en wordt het gebruik van erkende interventies verplicht. Zie bijlage 4 voor een uitgebreid overzicht van de activiteiten binnen de landelijke ondersteuning.

Procedure Sportimpuls

Sinds de start van de Sportimpuls in 2012, zijn in de procedure van de regeling een aantal veranderingen aangebracht (zie tekstkader B6.1 in bijlage 6). Het doel van de wijzigingen is om de kwaliteit van de aanvragen te bevorderen door onder andere te zorgen voor een betere inbedding in het gemeentelijk beleid en een sterkere binding met eigenaren van interventies uit de Menukaart Sportimpuls. Kwalitatief betere aanvragen leiden volgens de projectgroep Sport en Bewegen in de Buurt tot betere projecten, meer resultaat en een betere financiering en borging. De doelen voor de Sportimpuls zijn in de loop van de jaren niet gewijzigd.

Voor de ronde van 2018 is cofinanciering verplicht voor minimaal 15 procent van het aangevraagde bedrag (zie de procedure). Het verschil tussen de ronde van 2018 en voorgaande rondes is dat een versmalling heeft plaatsgevonden naar kwetsbare doelgroepen binnen de reguliere Sportimpuls, waardoor nu alleen nog aanvragen zijn gehonoreerd voor projecten gericht op chronisch zieken, ouderen en mensen met een beperking. De gehonoreerde projecten starten uiterlijk 1 september 2018.

Beoordelingscriteria

Alle subsidieaanvragen worden door twee referenten op zowel relevantie als kwaliteit beoordeeld. Een aanvraag moet altijd minimaal relevant en van voldoende kwaliteit zijn om voor honorering in aanmerking te komen. In tabel 3.3 staan de relevantie- en kwaliteitscriteria die in de beoordeling van de subsidieaanvragen worden gewogen.

Tabel 3.3 Beoordelingscriteria Sportimpuls-aanvragen

Sportimpuls Regulier/JILIB	Sportimpuls KSG
<i>Relevantie</i> 1. Huidige situatie 2. De lokale samenwerking 3. De structurele deelname door de doelgroep	<i>Relevantie</i> 1. Huidige situatie 2. De doelgroep 3. De lokale samenwerking 4. Het aanbod
<i>Kwaliteit</i> 1. De beschrijving van de doelgroep (en ouderbetrokkenheid) 2. De doelstelling, resultaten en monitoring en evaluatie 3. Het aanbod 4. Het plan van aanpak 5. De organisatie en uitvoering 6. De verhouding kosten-baten 7. Borging van aanbod, samenwerking en kennis 8. Cofinanciering en financiële borging	<i>Kwaliteit</i> 1. De doelstelling, resultaten en monitoring en evaluatie 2. Het plan van aanpak 3. De organisatie, uitvoering en planning 4. De verhouding kosten-baten 5. De continuïteit en borging van aanbod, samenwerking en kennis 6. Cofinanciering en financiële borging

Aan de hand van een prioriteringsschema worden alle projecten gerangschikt. Volgens opgave van ZonMw (ZonMw 2018a, 2018b, 2018c) is de kwaliteit van de aanvragen van de reguliere Sportimpuls in 2017 vergelijkbaar met die van 2016 en hoger is dan de jaren ervoor. De kwaliteit van de aanvragen van JILIB lijkt in 2017 lager dan het jaar ervoor, want er zijn minder aanvragen die de beoordeling ‘zeer relevant-zeer goed’ kregen. Ook de kwaliteit van de KSG-aanvragen lijkt in 2017 iets te zijn afgenomen ten opzichte van het jaar daarvoor. Daarvoor is geen verklaring te geven.

Van de aanvragen voor de reguliere Sportimpuls 2017 zijn alleen de aanvragen gehonoreerd met een eindoordeel van minimaal ‘relevant en goed’. Binnen ‘relevant en goed’ is een nadere weging toegepast omdat slechts een deel van deze aanvragen gehonoreerd kon worden. Uit voorlopige gegevens blijkt dat in 2018 voor de reguliere Sportimpuls alle aanvragen zijn gehonoreerd die minimaal relevant-goed gescoord hebben. Er heeft geen nadere weging plaatsgevonden omdat ze allen binnen het beschikbare budget vielen. Van de aanvragen voor KSG en JILIB zijn in 2017 alle projecten die minimaal ‘relevant en voldoende’ hebben gescoord gehonoreerd. Uit voorlopige gegevens blijkt dat in 2018 hetzelfde geldt.

Ondersteuning projectaanvragers en -eigenaren

Projectaanvragers en -eigenaren kunnen wanneer zij daar behoefte aan hebben, worden ondersteund bij de aanvraag, uitvoering of afronding van Sportimpulsprojecten. Projectaanvragers kunnen worden ondersteund door het Ondersteuningspunt Sportimpuls, sportbonden en lokale adviseurs. Tevens worden bijeenkomsten georganiseerd. Hieronder gaan we in op deze instrumenten, het gebruik ervan en de waardering hiervoor. Aan gemeenteambtenaren (gemeentepeiling, Mulier Instituut, 2018a), buurtsportcoaches (buurtsportcoachpanel, Mulier Instituut, 2018b) en werkgevers van buurtsportcoaches (werkgeverspanel, Mulier Instituut, 2018d) is gevraagd in hoeverre zij (weleens) gebruikmaken van deze ondersteuningsmogelijkheden en hoe zij deze waarderen.¹⁹ De resultaten op deze vragen zijn reeds in

¹⁹ De resultaten over de waardering van de ondersteuningsinstrumenten bij gemeenteambtenaren, buurtsportcoaches en werkgevers zijn gebaseerd op uitspraken van diegenen die de instrumenten (weleens) gebruiken. Zie figuur 2.6 in hoofdstuk 2.

hoofdstuk 2 gepresenteerd in een totaaloverzicht over de bekendheid en het gebruik van alle SBB ondersteuningsmogelijkheden (figuur 2.3, 2.4 en 2.5) en de waardering hiervoor (figuur 2.6).

Zelfscan Sportimpuls

De zelfscan Sportimpuls is bedoeld voor sport- en beweegaanbieders die bezig zijn met het opstellen van een reguliere Sportimpulsaanvraag. De zelfscan is opgesteld aan de hand van de kwaliteits- en relevantiecriteria van ZonMw. Door de vragen in te vullen, krijgt de potentiële aanvrager een indruk in hoeverre zijn/haar aanvraag aan deze criteria voldoet. De zelfscan staat los van de beoordelingsprocedure: er kunnen geen rechten aan worden ontleend. Bij iedere aanvraag worden diverse tips en links gegeven om de conceptaanvraag te verbeteren. Tussen 1 augustus en 4 oktober 2017²⁰ zijn 243 bezoekers op de website van de zelfscan geweest, met een gemiddelde bezoekduur van 1 minuut 40. Zij hebben in totaal 92 keer de zelfscan uitgevoerd. Aangezien per 4 oktober 2017 geen nieuwe gegevens beschikbaar zijn over websitebezoek, is vergelijking met eerder jaren niet mogelijk. Uit de gemeentepijling komt naar voren dat 9 procent van de gemeenten de zelfscan weleens heeft gebruikt en 50 procent er wel van heeft gehoord, maar het nooit heeft gebruikt. Van de gemeenten die de zelfscan hebben gebruikt, waardeert 30 procent het als (zeer) goed, staat 65 procent er neutraal tegenover en beoordeelt 5 procent het als (zeer) slecht. Van de buurtsportcoaches heeft 18 procent de zelfscan weleens gebruikt en van de werkgevers 22 procent. Van hen waardeert 29 procent van de buurtsportcoaches en 56 procent van de werkgever deze als (zeer) goed.

Buurtscan

Een goede voorbereiding zorgt ervoor dat de activiteiten goed kunnen worden uitgevoerd en dat de kans van slagen groter is. Cijfers die inzicht geven in de lokale situatie zijn van belang bij deze voorbereiding. Lokale cijfers kunnen bijvoorbeeld in kaart worden gebracht met behulp van een buurtactieplan. Een buurtactieplan is de vertaling van gemeentelijk (sport)beleid naar een uitvoeringsplan op het niveau van een buurt. Een buurtactieplan kan worden opgesteld met behulp van de buurtscan (een database die instrumenten bevat om de situatie in de buurt in kaart te brengen) die door VSG en Kenniscentrum Sport is ontwikkeld. Tussen 1 augustus 2017 en 24 maart 2018 (gegevens na 24 maart zijn helaas niet beschikbaar) hebben 1.372 bezoekers de buurtscan via www.sportindebuurt.nl bezocht, zie ook bijlage 4. Uit de gemeentepijling blijkt dat 28 procent van de gemeenten de buurtscan en/of het buurtactieplan (weleens) heeft gebruikt en dat 23 procent van die gemeenten de scan/het plan als (zeer) goed waardeert. Van de buurtsportcoaches die zijn ondervraagd via het buurtsportcoachpanel heeft 27 procent deze instrumenten (weleens) gebruikt en van de werkgevers is dat 31 procent. 28 procent van de buurtsportcoaches en 31 procent van de werkgevers waardeert deze producten als (zeer) goed. De effecten van de buurtscan op de kwaliteit van de Sportimpulsaanvragen worden niet gemonitord en zijn daarom niet bekend.

Naast het buurtactieplan en buurtscan, kunnen Sportimpulsaanvragers via de website van sport in de buurt ook een beknopte rapportage opvragen van de KISS-cijfers (Kennis- en Informatiesysteem Sport) voor hun regio. In 2018 is hier 67 keer gebruik van gemaakt. In 2017, 2016 en 2015 was dit respectievelijk 31, 86 en 133 keer. Na de dip in 2017 zijn in 2018 meer aanvragen voor KISS-cijfers

²⁰ Per 4 oktober 2017 is de database www.sportenbeweeginterventies.nl gelanceerd, waardoor www.effectiefactief.nl kwam te vervallen. Bij de nieuwe website zijn geen cijfers meer verzameld.

gedaan. Dit is mogelijk te verklaren door de stijging in het totaal aantal Sportimpulsaanvragen in 2018 ten opzichte van 2017.

Ondersteuningspunt Sportimpuls

Projectaanvragers en -eigenaren kunnen, wanneer zij daar behoefte aan hebben, niet alleen ondersteund worden bij de aanvraag, maar ook bij de uitvoering of afronding van Sportimpulsprojecten. De decentrale Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI) had tot 1 januari 2017 de voornaamste rol in het bieden van ondersteuning bij de voorbereiding van de Sportimpulsaanvraag. Sinds 1 januari 2017 is dit vervangen door een centraal aanspreek- en verdeelpunt georganiseerd door NOC*NSF: Ondersteuningspunt Sportimpuls. In plaats van ondersteuning tijdens de aanvraagperiode, richt Ondersteuningspunt Sportimpuls zich iets meer op de procesbegeleiding en borging bij gehonoreerde Sportimpulsprojecten. Ondersteuningspunt Sportimpuls coördineert ook de afstemming van vragen van lokale projectleiders met betrekking tot ondersteuning bij lopende toegewezen Sportimpulsaanvragen en de inzet van procesbegeleiding. Hierbij wordt gebruikgemaakt van het platform Jellow in samenwerking met partner Back to Basics. Het ondersteuningspunt is te bereiken via sportimpuls@nocnsf.nl.

Het Ondersteuningspunt Sportimpuls heeft tot nu toe 50 gehonoreerde Sportimpulsaanvragen uit de rondes 2016 en 2017 ondersteund door middel van telefonische gesprekken en inzet van een procesbegeleider. Aan de toegekende Sportimpulsaanvragen 2018 zal de mogelijkheid geboden worden om gebruik te maken van een sessie waarbij de insteek is om te komen tot een structurele samenwerking gericht op het neerzetten van een succesvol project.

Daarnaast heeft het Ondersteuningspunt Sportimpuls zich tussen november 2017 en februari 2018 beziggehouden met het begeleiden van de lokale sport- en beweegaanbieders om te komen tot succesvolle Sportimpulsaanvragen in de ronde van 2018. Daarbij zijn 40 aanvragers per e-mail en evenzoveel aanvragers telefonisch ondersteund. Daarnaast heeft Ondersteuningspunt Sportimpuls op diverse plaatsen sessies gehouden om kennis over te dragen aan betrokkenen van Sportimpulsaanvragen 2018. In januari en februari 2018 heeft de piek qua dienstverlening plaatsgevonden (piekbelasting voor opstellen en indienen Sportimpulsaanvragen ronde 2018). Ten opzichte van voorafgaande jaren kwamen vragen over de Sportimpuls eerder, namelijk vanaf november 2017. Een reden hiervoor kan zijn dat in 2018 de laatste ronde Sportimpuls heeft plaatsgevonden. Gezien dat in 2018 de reguliere Sportimpuls alleen gericht was op specifieke kwetsbare groepen, heeft frequent overleg plaatsgevonden tussen de desbetreffende interventie-eigenaren en het Ondersteuningspunt Sportimpuls.

Uit de gemeentepijling blijkt dat 22 procent van de gemeenten het Ondersteuningspunt Sportimpuls (weleens) heeft gebruikt en 51 procent er wel van heeft gehoord, maar het nooit gebruikt. Van deze gemeenten waardeert 34 procent het als (zeer) goed, staat 59 procent er neutraal tegenover en beoordeelt 7 procent het als (zeer) slecht. 31 procent van de buurtsportcoaches en 34 procent van de werkgevers heeft het ondersteuningspunt (weleens) gebruikt. Van hen waardeert 29 procent van zowel de buurtsportcoaches als werkgevers het als (zeer) goed).

Overige ondersteuningsorganisaties

Naast het Ondersteuningspunt Sportimpuls, zijn diverse mogelijkheden voor ondersteuning beschikbaar. Tevens moet de gemeente tekenen dat de aanvraag past binnen het gemeentelijk beleid, waardoor in de aanvraagperiode vaak meerdere gesprekken plaatsvinden tussen de projectgroep en de gemeente.

Uit de managementrapportages van ZonMw (ZonMw, 2018a; 2018b; 2018c) blijkt dat voor de ronde van 2017 door 77 procent van de aanvragers van een reguliere Sportimpuls, 76 procent van de aanvragers van een KSG-project en 83 procent van de aanvragers van JILIB gebruik is gemaakt van de ondersteuning van een buurtsportcoach. Dit was dan ook de meest gebruikte ondersteuning, gevolgd door ondersteuning van een gemeentelijk sportadviseur. Bij de reguliere Sportimpuls is het toekenningspercentage het hoogst bij projecten die bij de subsidieaanvraag zijn ondersteund door een provinciaal sportadviseur (48%) en een zelfstandig adviesbureau (47%). Bij KSG zijn alle projecten die zijn ondersteund door een provinciaal sportadviseur of een NOC*NSF-adviseur goedgekeurd. Bij JILIB zijn ook alle projecten die zijn ondersteund door een provinciaal sportadviseur goedgekeurd, en is het toekenningspercentage daarna het hoogste bij projecten die zijn ondersteund door een zelfstandig adviesbureau (89%). Het is goed om te weten dat het Ondersteuningspunt Sportimpuls niet meeschrijft bij de aanvragen, andere partijen mogen dat wel. Verder valt op dat de enige aanvraag die in 2017 is gehonoreerd zonder ondersteuning een aanvraag van JILIB is. In totaal zijn een stuk minder aanvragen ingediend zonder ondersteuning, met name bij de reguliere Sportimpuls (zie tabel 3.4).

Tabel 3.4 Sportimpulsprojecten aangevraagd en toegekend zonder ondersteuning naar ronde en soort Sportimpuls (regulier, KSG, JILIB) in de periode 2014-2017* (in aantallen)

	Regulier		KSG		JILIB	
	Aanvragen	Toegekend	Aanvragen	Toegekend	Aanvragen	Toegekend
2014	27	5	5	0	5	2
2015	12	0	2	0	5	0
2016	12	1	0	0	2	2
2017	5	0	2	0	3	1

Bron: ZonMw, 2013a; 2013b; 2015a; 2015b; 2015c; 2016a; 2016b; 2016c; 2017a; 2017b; 2017c; 2018a; 2018b; 2018c.

* Gegevens over de jaren 2012 en 2013 zijn niet bekend, dit is toentertijd niet gevraagd.

Communicatie en bijeenkomsten

Een andere manier waarop projectaanvragers worden ondersteund is door middel van communicatie en bijeenkomsten rondom de Sportimpuls, zoals via praktijkvoorbeelden op de website sportindebuurt.nl, de regionaal Lerende Netwerken of Nationale Kennisdag SBB.

In het najaar van 2017 zijn zes Lerende Netwerken georganiseerd, in het voorjaar van 2018 ook zes en in het najaar van 2018 staan nog zes bijeenkomsten gepland. Aan deze Lerende Netwerk-bijeenkomsten hebben respectievelijk 360 en 380 deelnemers deelgenomen (Van der Meer, 2018a en 2018b, zie verder bijlage 4). Uit peilingen van het Mulier Instituut blijkt dat een groot deel van de gemeenteambtenaren (63%), buurtsportcoaches (66%) en werkgevers van buurtsportcoaches (74%) de Lerende Netwerken (weleens bezoekt) en (ruim) de helft van hen deze als (zeer) goed waardeert (respectievelijk 61%, 56%, 50%, zie figuren 2.3 t/m 2.5 in hoofdstuk 2, Mulier Instituut, 2018a; 2018b; 2018c). Uit evaluaties van de Lerende Netwerken onder deelnemers blijkt dat hun algemene indruk van de bijeenkomsten (najaar 2017 en voorjaar 2018) ruim voldoende tot goed was. De deelnemers aan deze bijeenkomsten gaven vooral aan dat zij meer zouden willen weten over het bereiken van (moeilijke) doelgroepen (Van der Meer, 2018a en 2018b, zie verder bijlage 4).

Op 14 december 2017 vond de Nationale Kennisdag SBB plaats met 150 bezoekers. Deze dag werd door de deelnemers met gemiddeld een 6,9 beoordeeld (in 2016 met een 7,1, Van der Meer, 2018c, zie verder bijlage 4). Uit de peilingen van het Mulier Instituut blijkt dat de Nationale Kennisdag door 62

procent van de gemeenteambtenaren, 51 procent van de buurtsportcoaches en 66 procent van de werkgevers (weleens) wordt bezocht en dat ruim de helft van hen deze als (zeer) goed waardeert (respectievelijk 66%, 63%, 52%, zie figuren 2.3 t/m 2.5 in hoofdstuk 2, Mulier Instituut, 2018a; 2018b; 2018c).

In de periode oktober 2017 tot en met juli 2018 hebben 26.806 bezoekers de website van Sport en Bewegen in de Buurt bezocht (zie bijlage 4). Uit peilingen van het Mulier Instituut blijkt dat van de SBB ondersteuningsmogelijkheden de website het meest (weleens) wordt gebruikt, door 89 procent van de gemeenteambtenaren, 73 procent van de buurtsportcoaches en 78 procent van de werkgevers. Circa twee derde (72%, 65%, 63%) waardeert deze als (zeer) goed (zie figuren 2.3 t/m 2.5 in hoofdstuk 2, Mulier Instituut, 2018a; 2018b; 2018c).

Small Business Innovation Research

Als onderdeel van het programma SBB is in oktober 2016 een SBIR-oproep (*Small Business Innovation Research*) aan ondernemers uitgezet om nieuwe producten en diensten te ontwikkelen voor duurzaam sport- en beweegaanbod voor kwetsbare doelgroepen. Doel was om binnen het programma SBB te experimenteren met projecten gericht op kwetsbare doelgroepen. De oproep beoogde ondernemers te vinden die innovatieve projecten willen opstarten waarmee duurzaam sport- en beweegaanbod kan worden gerealiseerd voor groepen waarbij sprake is van bewegingsarmoede. Uit een eerste ronde zijn vijf projecten geselecteerd die in het voorjaar van 2018 presentaties mochten geven tijdens een demonstratiemiddag. De ontwikkelde innovaties dragen bij aan het in beweging brengen van kwetsbare groepen. Of ze ook daadwerkelijk duurzaam zijn, zal de komende tijd duidelijk moeten worden, wanneer de ondernemers de ontwikkelde innovatie op de markt brengen.

Erkende interventies

Het kabinet wil stimuleren dat lokaal zoveel mogelijk gebruik kan worden gemaakt van producten en werkwijzen die elders al succesvol zijn gebleken. Binnen het programma SBB krijgen lokale sport- en beweegaanbieders de kans om bestaand sport- en beweegaanbod in hun eigen buurt toe te passen. Daarvoor zijn de Menukaart Sportimpuls (inclusief JILIB) en de Menukaart KSG ontwikkeld. Om het aanbod van sport- en beweeginterventies in Nederland in kaart te brengen, verzamelt Kenniscentrum Sport zoveel mogelijk interventies en brengt deze onder in de database Sport- en beweeginterventies. De kwaliteit en mate van effectiviteit van sport- en beweeginterventies worden gepeild en beoordeeld via een erkenningstraject (zie verder onder kopje *Kwaliteit interventies*).

Menukaarten

De Menukaart Sportimpuls en Menukaart KSG zijn rechtstreeks verbonden aan het programma SBB en binnen dat kader opgesteld. De Menukaarten bevatten een geselecteerd overzicht van sport- en beweegaanbod dat de afgelopen jaren door sportbonden, beweegaanbieders, fitnessorganisaties en anderen is ontwikkeld. Aanvragers moeten de Menukaart Sportimpuls benutten voor de invulling van het door hun gewenste project. Bij projecten binnen JILIB wordt dezelfde Menukaart als bij de reguliere Sportimpuls gebruikt. Voor KSG is een aparte Menukaart ontwikkeld met interventies voor de doelgroep 0 tot 4 jaar, 4 tot 12 jaar en 12 tot 18 jaar met (risico op) overgewicht.

Bij alle Sportimpulsprojecten dient goede afstemming te zijn tussen de aanvragers en de interventie-eigenaar over de lokale toepassing van het aanbod. De interventie-eigenaar geeft op elke aanvraag een advies met toelichting en tekent bij akkoord de intentieverklaring. Doorontwikkeling van de KSG-interventies verloopt vanaf 2017 rechtstreeks via de interventie-eigenaren.

Op de website van de Menukaart Sportimpuls zijn momenteel 95 erkende interventies te vinden (peildatum 13-08-2018; ten opzichte van 107 in 2017); op de website van de Menukaart KSG zijn dat er 20 (peildatum 13-08-2018; ten opzichte van 21 in 2017). Alle interventies uit de Menukaart Sportimpuls staan ook in het totaaloverzicht van de databank van sport- en beweeginterventies van Kenniscentrum Sport (zie verder onder kopje *Kwaliteit interventies*).

Kwaliteit interventies

De beoordeling van de interventies op de Menukaart is een resultaat van het aan SBB gelieerde programma Effectief Actief. Toen de extra financiering voor dit programma in 2014 afliep, is het onderdeel geworden van de kerntaken van destijds NISB en nu Kenniscentrum Sport. Het programma heeft tot doel om de kwaliteit van sport- en beweeginterventies in het algemeen te verbeteren en de inzet ervan te stimuleren. Interventies kunnen worden beoordeeld als goed beschreven, goed onderbouwd of bewezen effectief. De laatste stap 'bewezen effectief' wordt nauwelijks bereikt, omdat het erkennen van interventies in de sportsector nog relatief nieuw is en omdat het nog redelijk ongebruikelijk is om effectonderzoek te laten doen naar interventies in de sport. Om op de Menukaart Sportimpuls of KSG te komen, moet een interventie minimaal de erkenning 'Goed beschreven' hebben. Dit is het laagste niveau van het erkenningstraject.

In 2017 zijn 24 interventies gestart met een tweejarig kwaliteitstraject voor de doorontwikkeling van hun interventie, waarvan tussentijds één interventie is gestopt. Op initiatief van de minister van VWS hebben zij vanuit vrijgevallen Sportimpulsgelden de mogelijkheid gekregen dit traject te volgen. Uit de tussentijdse evaluatie in 2017 (Van Brussel-Visser, 2017) bleek dat de meeste projecten op schema liepen en werkten aan de inhoudelijke kwaliteit, een procesevaluatie en/of theoretische onderbouwing. Interventie-eigenaren gaven aan vooral behoefte te hebben aan het uitwisselen van ervaringen. Uit de tussentijdse evaluatie in 2018 (Van Schie & Beck, 2018) komt naar voren dat de interventie-eigenaren door het kwaliteitstraject meer aandacht hebben voor theoretische onderbouwing en ze bewust en kritisch reflecteren op hun aanpak. Daardoor lijkt het kwaliteitstraject een goede impuls voor het versterken van interventies.

Om te zorgen dat interventies uit verschillende sectoren eenduidig worden beoordeeld voordat ze op bijvoorbeeld de Menukaart Sportimpuls komen, hebben verschillende landelijke kennisinstituten (RIVM Centrum Gezond Leven, Kenniscentrum Sport, Movisie, Nederlands Jeugdinstituut, Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, Trimbos en Vilans) in 2015 de krachten gebundeld in een erkenningstraject.

In 2017 is de erkenning van interventies (het erkenningstraject en de verschillende online databanken waarin erkende interventies te vinden zijn) geëvalueerd onder gebruikers van interventies (o.a. lokale professionals en beleidsmakers), ontwikkelaars van interventies, commissieleden en praktijkbeoordelaars, begeleiders/secretariaten van de diverse instituten die betrokken zijn bij het erkenningstraject en andere stakeholders (o.a. subsidieverstrekkers en brancheorganisaties) (Gelinck, 2018). Het doel van de evaluatie was om inzicht te krijgen in de manier waarop en de mate waarin het erkenningstraject en de databanken bijdragen aan de kwaliteitsverbetering van interventies in het veld van de betrokken sectoren en welke verbeterpunten daarin mogelijk zijn. Aan het onderzoek namen ongeveer 600 respondenten deel waarvan een klein deel aangaf in de sector Sport en Bewegen werkzaam te zijn (13%) en iets meer dan een kwart (27%) een gebruiker was van interventies. Uit het onderzoek blijkt dat vier vijfde van de ondervraagden bekend is met het erkenningstraject, een vijfde is dit niet. 23 procent kent de database met sport- en beweeginterventies van Kenniscentrum Sport.

Verder blijkt dat zowel het erkenningstraject als de verschillende databanken als heel nuttig worden ervaren, maar dat het vooral schort aan het daadwerkelijke gebruik van erkende interventies. 38 procent van de respondenten geeft aan dat in hun sector de voorkeur uitgaat naar de inzet van erkende interventies, voor de sport- en beweegsector in het bijzonder gaat het om 35 procent van de respondenten. Onbekendheid met het erkenningstraject en de databanken, onduidelijkheid over de meerwaarde van het inzetten van een erkende interventie en de onbereidheid van gemeenten om erkende interventies te financieren zijn redenen waarom erkende interventies (nog) niet worden ingezet. Daarnaast spelen een gebrek aan geschikte erkende interventies voor een bepaalde sector/doelgroep en de voorkeur geven aan eigen (ontwikkelde) interventies een rol (Gelinck, 2018, zie verder paragraaf 3.3 Prestaties en effecten).

Bekendheid en gebruik interventies

In 2018 is in het kader van de SBB Monitor een verdiepend onderzoek uitgevoerd naar de bekendheid en inzet van (erkende) sport- en beweeginterventies onder verschillende (potentiële) gebruikersgroepen (Ooms, Dellas & Van Lindert, 2018a). Het onderzoek keek naar de behoeften van (potentiële) gebruikers om, ook buiten de Sportimpuls, erkende sport- en beweeginterventies in te zetten. Daarnaast werden achterliggende factoren in kaart gebracht die een rol spelen bij het al dan niet inzetten van een erkende interventie in de sport- en beweegsector. Data zijn verzameld bij gemeenteambtenaren sport, buurtsportcoaches, sportverenigingen, eerstejaarsstudenten bewegingswetenschappen van de Vrije Universiteit Amsterdam, vertegenwoordigers van sportkunde-opleidingen en de lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding (ALO) en via een casestudie in een middelgrote gemeente in Nederland.²¹

Uit de resultaten blijkt dat de mate waarin (potentiële) gebruikers bekend zijn met het bestaan van erkende sport- en beweeginterventies verschilt. Hoe dichter zij bij de daadwerkelijke uitvoering ervan staan, hoe beter zij weten wat een erkende sport- en beweeginterventie is. Een meerderheid van de gemeenteambtenaren, buurtsportcoaches en sportverenigingen lijkt hiermee bekend te zijn. Ruim een derde van deze groepen geeft aan dat zij niet weet of de sport- en beweeginterventies die ze inzetten erkend zijn. Een meerderheid van de vertegenwoordigers van de sportkunde- en ALO-opleidingen lijkt van het erkenningstraject op de hoogte te zijn, waarbij de vertegenwoordigers van de sportkunde-opleidingen beter op de hoogte zijn dan vertegenwoordigers van de ALO-opleidingen. Eerstejaars studenten bewegingswetenschappen zijn het minst bekend met erkende interventies. Uit het onderzoek valt op dat verschillende opvattingen bestaan over wat precies een erkende interventie is. Zo worden niet-erkende interventies als voorbeeld van erkende sport- en beweeginterventies gegeven en wordt vaak aangenomen dat het gaat om interventies waarvan wetenschappelijk is onderzocht en bewezen dat ze effectief zijn, wat alleen overeenkomt met het erkenningsniveau 'Bewezen Effectief'.

Kijken we naar de daadwerkelijke inzet, dan blijkt dat door bijna alle gemeenten en door de meeste buurtsportcoaches in de afgelopen 12 maanden (of daarvoor) sport- en beweeginterventies²² zijn ingezet

²¹ Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van de gemeentepeiling (n=202), het buurtsportcoachpanel (n=133) en het verenigingspanel (n=407) van het Mulier Instituut. 26 studenten van de VU vulden een vragenlijst in. Bij 6 vertegenwoordigers van sportkunde-opleidingen en 4 van ALO-opleidingen zijn telefonische interviews afgelegd.

²² Sport- en beweeginterventies werden in de vragenlijst als volgt toegelicht: zijn bedoeld om structurele sport- en beweegdeelname onder deelnemers te stimuleren. Denk bijvoorbeeld aan een beweegprogramma

om de sport- en beweegdeelname onder inwoners te stimuleren. Sportverenigingen hebben dit in mindere mate gedaan (tabel 3.5). Als sport- en beweeginterventies worden ingezet, geeft 55 procent van de gemeenteambtenaren, 44 procent van de buurtsportcoaches en 23 procent van de sportverenigingen aan dat zij erkende interventies²³ gebruiken (tabel 3.5).

Tabel 3.5 Inzet sport- en beweeginterventies in de afgelopen 12 maanden en erkende sport- en beweeginterventies door gemeenten, buurtsportcoaches en sportverenigingen (in procenten)

	Gemeenten (n=202)	Buurtsportcoaches (n=133)	Sportverenigingen (n=407)
<i>Inzet sport- en beweeginterventies</i>			
Ja	89	81	22
Nee, maar daarvoor wel	2	11	10
Nog nooit	5	8	63
Weet niet	4	*	6
<i>Inzet erkende sport- en beweeginterventies</i>			
	(n=184)**	(n=122)**	(n=151)***
Ja (of heb ik gedaan)	55	44	23
Nee	8	16	39
Weet niet****	37	39	38

Bron: Ooms et al., 2018a. Bewerking: Mulier Instituut.

* Was geen antwoordoptie bij buurtsportcoaches.

** Basis is respondenten die sport- en beweeginterventies inzetten of dit hebben gedaan.

*** Basis is verenigingen die sport- en beweeginterventies hebben ingezet en (zeker/misschien) van plan zijn in de toekomst.

**** Bij gemeenten is dit inclusief antwoordoptie 'nog nooit gehoord van erkenningstraject'.

De inzet van erkende interventies blijkt groter in gemeenten waar weleens een Sportimpulsproject is ingezet dan in gemeenten waar dit niet is gebeurd. Dit geldt ook voor buurtsportcoaches die (weleens) betrokken zijn geweest bij een Sportimpulsproject (niet in tabel). Uit onderzoek van Kenniscentrum Sport onder interventie-eigenaren blijkt dat interventies niet alleen afhankelijk zijn van een regeling zoals de Sportimpuls, maar ook buiten de Sportimpuls worden ingezet. De gemeente is in veel gevallen de aanvrager of financier (Willemsen, Van der Meer en Van Brussel, 2018).²⁴

voor ouderen, wekelijkse sportactiviteiten op de basisschool voor kinderen of een hardloopcursus voor vrouwen met een migratieachtergrond. Het gaat hierbij niet om een eenmalige sport- of beweegactiviteit.

²³ Over erkende interventies is in de vragenlijsten toegelicht dat sport- en beweeginterventies binnen het Erkenningstraject Interventies worden beoordeeld op kwaliteit, uitvoerbaarheid en effectiviteit en dat sprake is van drie erkenningsniveaus (goed beschreven, goed onderbouwd, effectief) en dat als een interventie positief wordt beoordeeld op één van deze niveaus, we spreken van een erkende interventie.

²⁴ Voor het onderzoek is een online vragenlijst uitgezet onder 115 interventie-eigenaren die hun interventie op de Menukaart Sportimpuls en/of Menukaart KSG hebben staan. 29

Voor de bekendheid met de online databanken met erkende sport- en beweeginterventies zien we hetzelfde beeld onder (potentiële) gebruikers, behalve dat naast de studenten bewegingswetenschappen (niet in tabel) ook sportverenigingen niet goed bekend zijn met de databanken. Van de gemeenteambtenaren heeft bijvoorbeeld 83 procent de Menukaart Sportimpuls weleens of regelmatig bezocht, van de buurtsportcoaches is dat 75 procent, van de sportverenigingen is dat 8 procent (tabel 3.6, Ooms et al., 2018a).

Tabel 3.6 Bekendheid met online databanken bij gemeenten, buurtsportcoaches en sportverenigingen (in procenten)*

	Gemeenten (n=184)	Buurtsportcoaches (n=133)	Sportverenigingen (n=407)
<i>Interventiedatabase sport- en beweeginterventies</i>			
Nooit van gehoord	20	21	79
Weleens van gehoord, nooit bezocht	23	20	18
Weleens/regelmatig bezocht	57	59	3
<i>Menukaart Sportimpuls</i>			
Nooit van gehoord	6	8	66
Weleens van gehoord, nooit bezocht	10	17	26
Weleens/regelmatig bezocht	83	75	8
<i>Menukaart KSG</i>			
Nooit van gehoord	7	14	67
Weleens van gehoord, nooit bezocht	18	26	26
Weleens/regelmatig bezocht	75	61	7

Bron: Ooms et al., 2018a. bewerking: Mulier Instituut.

* Bij gemeenten is de vraag gesteld aan gemeenten die sport- en beweeginterventies inzetten, bij buurtsportcoaches en sportverenigingen is de vraag aan alle respondenten gesteld.

De belangrijkste aspecten bij de keuze om een (erkende) sport- en beweeginterventie in te zetten zijn dat deze aansluit bij de gekozen doelgroep en het gemeente- en/of verenigingsbeleid, aan te passen is aan de lokale situatie en betaalbaar is. Redenen om geen gebruik te maken van erkende sport- en beweeginterventies zijn meer praktisch van aard. Gemeenteambtenaren sport en buurtsportcoaches spelen een belangrijke rol bij het kiezen van een aanpak voor sport- en bewegingsstimulering van inwoners. Toch zien we dat de meeste gemeenten nog niet actief bezig zijn om de inzet van erkende interventies te stimuleren. De manier waarop erkende sport- en beweeginterventies worden uitgevoerd verschilt, maar de ervaringen van betrokkenen zijn overwegend positief. Binnen de Sportkunde- en ALO-opleidingen is nog weinig aandacht voor erkende sport- en beweeginterventies en de online databanken. De opleidingen vinden het thema wel goed passen binnen de opleidingen.

interventie-eigenaren hebben de vragenlijst ingevuld. Specifiek is gevraagd naar de aanvraag en inzet van hun interventie buiten de Sportimpuls in 2016 en 2017.

Om de bekendheid en inzet van erkende sport- en beweeginterventies te verbeteren, is het onder andere belangrijk om informatie over (het belang van) erkende sport- en beweeginterventies regelmatig te verspreiden onder relevante (potentiële) gebruikers. Belangrijke doelgroepen zijn hierbij gemeenteambtenaren sport, studenten aan hogescholen (o.a. Sportkunde- en ALO opleidingen) en universiteiten (o.a. opleiding bewegingswetenschappen), en trainers van sportverenigingen. Ook is het belangrijk om na te denken hoe meer praktische aspecten in het erkenningstraject en de verschillende erkenningsniveaus kunnen worden geïntegreerd. Verder wordt aanbevolen om duidelijker te communiceren naar (potentiële) gebruikers over de inhoud en de betekenis van de verschillende erkenningsniveaus (Ooms, Dellas & Van Lindert, 2018a).

Lokale uitvoeringsproces en activiteiten

Sportimpulsprojecten worden lokaal uitgevoerd met als doel om lokale resultaten te bereiken. De context waarin deze projecten worden uitgevoerd, beïnvloedt uiteraard de werkwijze en activiteiten binnen de projecten.

12 procent van alle verenigingen is nu of in het verleden bij Sportimpulsprojecten betrokken (geweest), zo blijkt uit de Verenigingsmonitor van het Mulier Instituut (Mulier Instituut, 2018e). In 63 procent van de gemeenten is volgens de gemeenteambtenaren weleens een Sportimpulsproject ingezet, in 23 procent van de gemeenten nog nooit (gemeentepeiling, Mulier Instituut, 2018a).

Aanvraagprocedure

Zoals eerder is toegelicht, dienen aanvragers van de Sportimpuls-subsidie het aanbod van de Menukaart toe te passen. Zij moeten de relevantie- en kwaliteitscriteria (zie tabel 3.3) duidelijk op papier zetten. Sportimpulsaanvragen worden ingediend door een sport- of beweegaanbieder die fungeert als hoofdaanvrager. Lokale samenwerking met organisaties die in direct contact staan met de doelgroep is belangrijk. Bij het schrijven van een aanvraag kunnen aanvragers worden ondersteund door diverse andere partijen, zoals gemeenten, interventie-eigenaren, lokale professionele partners (o.a. zorg/welzijn) en sportondersteuningsorganisaties (zie ook paragraaf 3.1).

Inzet intermediairs: buurtsportcoaches

De inzet van buurtsportcoaches en andere intermediairs kan een bijdrage leveren aan het succes van de Sportimpuls. Buurtsportcoaches organiseren sport- en beweegaanbod in de buurt en creëren verbindingen tussen sport- en beweegaanbieders en andere sectoren zoals zorg, welzijn, jeugdzorg, onderwijs, etc. Met deze taken kan de buurtsportcoach een belangrijke rol spelen bij de samenwerking binnen Sportimpulsprojecten. De betrokkenheid van een buurtsportcoach is bij een project niet verplicht, maar wordt wel gestimuleerd. Uit de rapportages van ZonMw over de ronde van 2017 blijkt dat bij de overgrote meerderheid van de in 2017 gehonoreerde projecten een buurtsportcoach betrokken is. Bij 90 procent van de toegekende reguliere- en KSG-projecten, en bij 98 procent van de toegekende JILIB-projecten, is een buurtsportcoach betrokken (ZonMw, 2018a; 2018b; 2018c). In 2018 is bij 95 procent van de toegekende Sportimpulsprojecten een buurtsportcoach betrokken (respectievelijk 90% van de reguliere Sportimpuls, 100% van JILIB en 94% van KSG; voorlopige gegevens, volgens opgave ZonMw).

Spreiding en locatie projecten

Geografische spreiding

Binnen de Sportimpuls wordt niet op landelijke spreiding gestuurd. Alleen de relevantie en kwaliteit van de subsidieaanvragen zijn binnen het beoordelingsproces leidend. Totaal over alle rondes sinds 2012 (incl. de ronde 2018) en voor de drie typen Sportimpulsregelingen gezamenlijk, zijn de meeste projecten toegekend in de provincie Zuid-Holland (n=153, 16%, zie tabel 3.7). Na Zuid-Holland volgen Noord-Holland (n=132, 14%) en Noord-Brabant (n=110, 12%) met de meeste toegekende Sportimpulsprojecten sinds 2012.

Tabel 3.7 Gehonoreerde Sportimpulsprojecten (regulier, KSG, JILIB) naar ronde en provincie (in aantallen en procenten van het totaal)

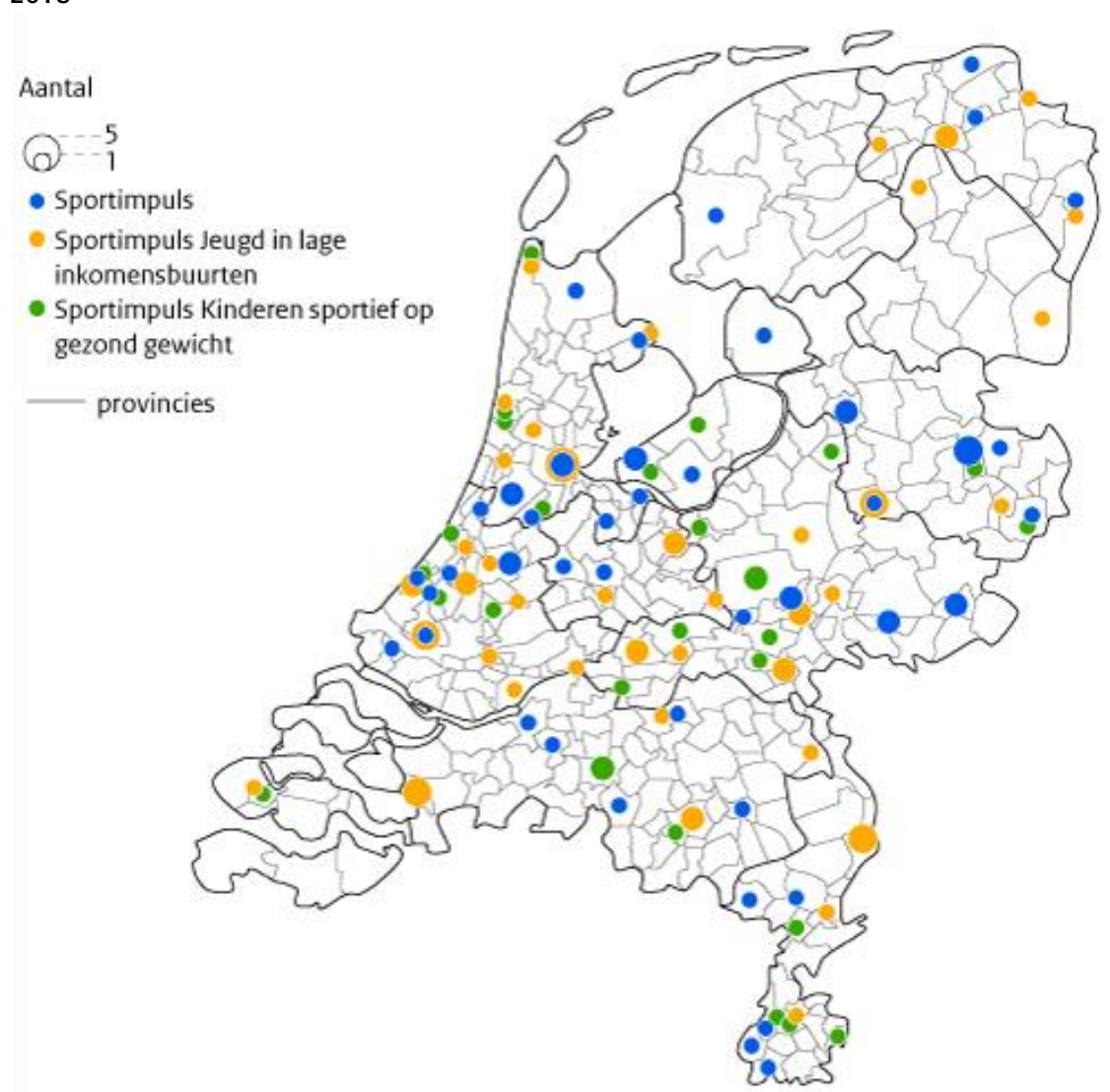
Provincie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*	Totaal (aantal)	Totaal (%)
Zuid-Holland	29	30	35	17	21	13	25	170	17
Noord-Holland	26	26	27	16	15	14	21	145	14
Noord-Brabant	28	21	23	15	8	10	15	120	12
Gelderland	19	23	21	9	13	11	23	119	12
Overijssel	17	15	23	9	11	16	15	106	10
Groningen	12	12	23	16	8	8	8	87	8
Limburg	6	16	18	7	11	8	14	80	8
Utrecht	14	4	13	15	8	6	10	70	7
Drenthe	8	5	3	3	5	4	2	30	3
Flevoland	3	4	7	5	2	4	6	31	3
Friesland	7	1	7	4	3	8	4	34	3
Zeeland	2	7	8	3	3	2	2	27	3
BES-Eilanden	1	2	-	-	-	2	-	5	0
Totaal	172	166	208	119	108	106	145	1024	100

Bron: gegevens ZonMw (2017; 2018). Bewerking: Mulier Instituut.

* Gegevens 2018 zijn voorlopig (managementrapportage over deze ronde nog niet beschikbaar).

In kaart 3.1 is de landelijke spreiding van de Sportimpulsprojecten van 2018 naar type Sportimpuls weergegeven. Deze kaart is door het RIVM gepubliceerd op '[Sport op de kaart](#)'. In bijlage 6 is de landelijke spreiding van de Sportimpulsprojecten van de rondes van 2012 tot en met 2017 per ronde weergegeven (kaart B6.1 tot en met B6.6) en is een overzichtskaart van alle projecten voor 2012 tot en met 2018 opgenomen (kaart B6.7).

Kaart 3.1 Overzicht Sportimpulsprojecten (regulier, KSG en JILIB) per gemeente in de ronde 2018

Bron: ZonMw. Bewerking: RIVM.

Door het aantal Sportimpulsprojecten af te zetten tegen het aantal inwoners (ZonMw, 2018a; 2018b; 2018c), ontstaat een genuanceerder beeld van de geografische spreiding van de gehonoreerde aanvragen over de ronde van 2017. Ten opzichte van het aantal inwoners zijn relatief veel reguliere Sportimpulsprojecten gehonoreerd in Overijssel, en relatief weinig in Zuid-Holland en Gelderland. In Overijssel, Friesland en Groningen zijn relatief veel JILIB-projecten gehonoreerd en in Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg relatief weinig. Ten opzichte van het aantal inwoners zijn relatief veel KSG-Sportimpulsprojecten gehonoreerd in Zuid-Holland, Gelderland, Limburg en Drenthe en relatief weinig in Utrecht.

Spreiding gemeenten

In 2017 zijn de toegekende reguliere Sportimpulsprojecten, net als in voorgaande jaren, vrij gelijkmatig verdeeld over de kleine (0-40.000 inwoners), middelgrote (40.000-100.000 inwoners) en grote (100.000 of meer inwoners) gemeenten (ZonMw, 2018a), waarbij de middelgrote gemeenten het best zijn vertegenwoordigd. In 2017 zijn ook de gehonoreerde KSG-projecten redelijk gelijkmatig verdeeld,

waarbij de kleine gemeenten het best zijn vertegenwoordigd (ZonMw, 2018c). Bij Sportimpuls JILIB is, net als voorgaande jaren, ruim de helft van de toegekende projecten afkomstig uit een grote gemeente (ZonMw, 2018b).

Uit de gegevens van ZonMw over de gehonoreerde projecten sinds 2012 (inclusief ronde 2018²⁵, regulier, KSG en JILIB) blijkt dat de top tien van gemeenten met de meeste projecten bestaat uit Amsterdam, Arnhem, Deventer, Rotterdam, Den Haag, Eindhoven, Zwolle, Utrecht, Enschede en Almere (tussen 40 en 18 projecten gehonoreerd sinds 2012).

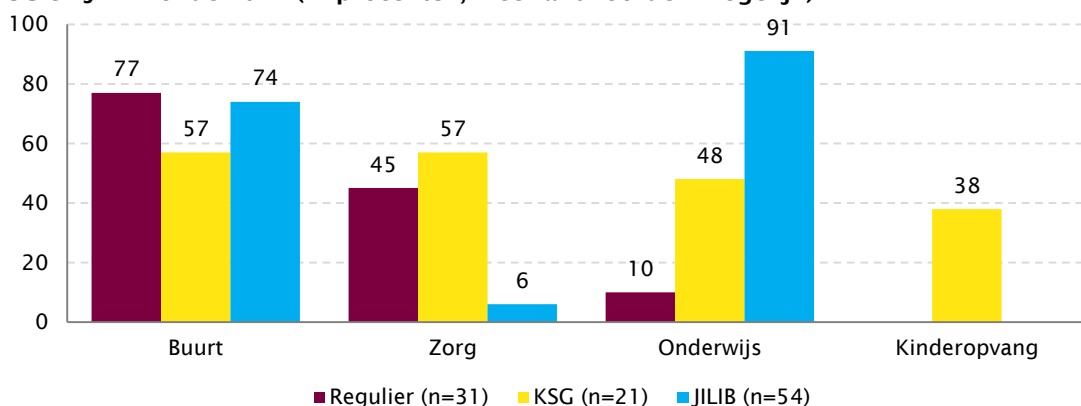
Spreiding en overgewicht

In de managementrapportage van KSG over de ronde van 2017 (ZonMw, 2018c) is de prevalentie van overgewicht en ernstig overgewicht onder jongeren van 4 tot 25 jaar in 2012 inzichtelijk gemaakt op basis van de Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Hieruit blijkt dat (ernstig) overgewicht bij jongeren vooral veel voorkomt in de provincies Overijssel en Flevoland. Ook in de grote steden (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag) is de prevalentie van (ernstig) overgewicht onder jongeren hoog. Opvallend genoeg heeft dit weinig overlap met de locaties waar relatief veel subsidieaanvragen zijn gehonoreerd: KSG-projecten zijn niet gehonoreerd in Overijssel, Zeeland of Flevoland, en slechts twee zijn gehonoreerd in de genoemde grote steden. Verder blijkt dat 76 procent van de KSG-projecten in 2017, net als het jaar ervoor, in een JOGG-gemeente wordt uitgevoerd.

Omgeving Sportimpulsprojecten

Net als in voorgaande jaren wordt een groot aandeel van de projecten uit de ronde 2017 in de buurt uitgevoerd. Zo wordt 77 procent van de reguliere Sportimpulsprojecten, 74 procent van de JILIB-projecten en 57 procent van de KSG-projecten in de sector buurt uitgevoerd (ZonMw 2018a; 2018b; 2018c, zie figuur 3.2). Bij KSG-projecten zijn zorg (57%) en school (48%) logischerwijs een veelvoorkomende omgeving. Voor JILIB-projecten geldt dat de meeste projecten in de sector onderwijs (91%) worden uitgevoerd.

Figuur 3.2 Meest voorkomende omgeving gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls, KSG en JILIB ronde 2017 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: ZonMw 2018a; 2018b; 2018c. Bewerking: Mulier Instituut.

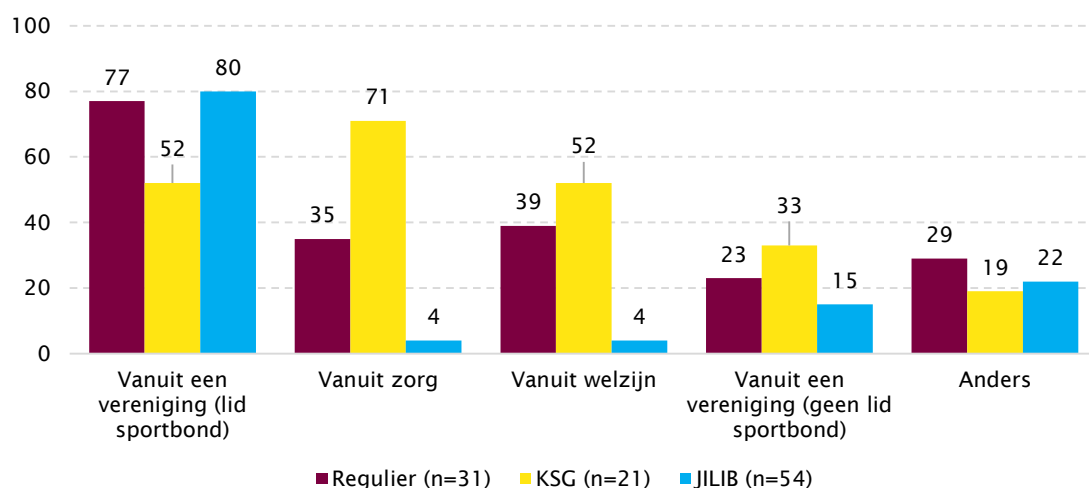
²⁵ Cijfers van de ronde van 2018 zijn nog voorlopig.

Samenwerking

Bij de uitvoering van een Sportimpulsproject wordt samenwerking gezocht met andere organisaties, vaak ook een ander type organisatie. Allereerst wordt inzichtelijk gemaakt vanuit welke organisaties de projecten worden georganiseerd en vervolgens wordt ingegaan op de ervaringen met betrekking tot de samenwerking binnen de projecten.

Reguliere Sportimpuls- en JILIB-projecten uit de ronde 2017 worden voornamelijk door sportverenigingen die aan een sportbond zijn verbonden uitgevoerd (zie figuur 3.3). KSG-projecten daarentegen worden vooral door zorg- en welzijnsorganisaties uitgevoerd. Ten opzichte van de vorige ronde, is het percentage reguliere Sportimpulsprojecten dat is uitgevoerd vanuit een sportvereniging die is aangesloten bij een sportbond, iets gedaald (71%, was 84% in 2016). Bij JILIB-projecten is dat percentage nu iets hoger (80%, was 77% in 2016). JILIB-projecten worden in 2017 ook minder vanuit zorg (4%) en welzijn (4%) georganiseerd dan in de ronde van 2016 (was 8% resp. 17% in 2016). Voor KSG-projecten geldt dat zij in 2017 vaker vanuit welzijn (52%) worden georganiseerd dan in 2016 (was 35%). Reguliere projecten worden in 2017 iets vaker vanuit de zorg (35%) georganiseerd dan in de ronde van 2016 (was 29%, ZonMw (2018a; 2018b; 2018c).

Figuur 3.3 Verband van waaruit aanbod wordt georganiseerd van gehonoreerde projecten reguliere Sportimpuls, KSG en JILIB ronde 2017 (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: ZonMw 2018a; 2018b; 2018c. Bewerking: Mulier Instituut.

Thema's Sportimpulsprojecten

Uit de managementrapportages van ZonMw over de ronde van 2017 blijkt dat, net als in de jaren ervoor, gezondheidsbevordering het grootste thema is onder de verschillende typen Sportimpulsprojecten (ZonMw, 2018a; 2018b; 2018c). In tabel 3.8 is te zien op welke andere thema's de projecten zich richten.

Tabel 3.8 Thema's van gehonoreerde projecten ronde 2017, naar Regulier, KSG en JILIB (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

	Regulier (n=31)	KSG (n=21)	JILIB (n=54)
Gezondheidsbevordering	100	100	87
Leefbare buurt	45	14	69
Motorische ontwikkeling	35	62	70
Integratie	32	10	52
Empowerment	48	29	50
Anders	13	0	9

Bron: ZonMw 2018a; 2018b; 2018c. Bewerking: Mulier Instituut.

Sporttakken

Bij de reguliere en JILIB-aanvragen (ronde 2017) is voetbal een populaire sport, terwijl bij KSG vooral gymnastiek populair is. In tabel 3.9 is de top vijf van aangeboden sporten per type Sportimpuls weergegeven. Ten opzichte van ronde 2016 zijn spelvormen in populariteit toegenomen (bij KSG en JILIB staan ze in de top 5, en bij de reguliere Sportimpuls op plek 6).

Tabel 3.9 Top 5 aangeboden sporten Sportimpuls 2017, naar type project

	Sportimpuls 2017	KSG 2017	JILIB 2017
1.	Fitness	Spelvormen	Voetbal
2.	Voetbal	Gymnastiek	Vechtsport
3.	Gymnastiek	Fitness*/	Spelvormen
4.	Wandelen	Judo*/	Gymnastiek
5.	Dansen	Vechtsport*/	Basketbal
		Voetbal*/	
		Zwemmen*	

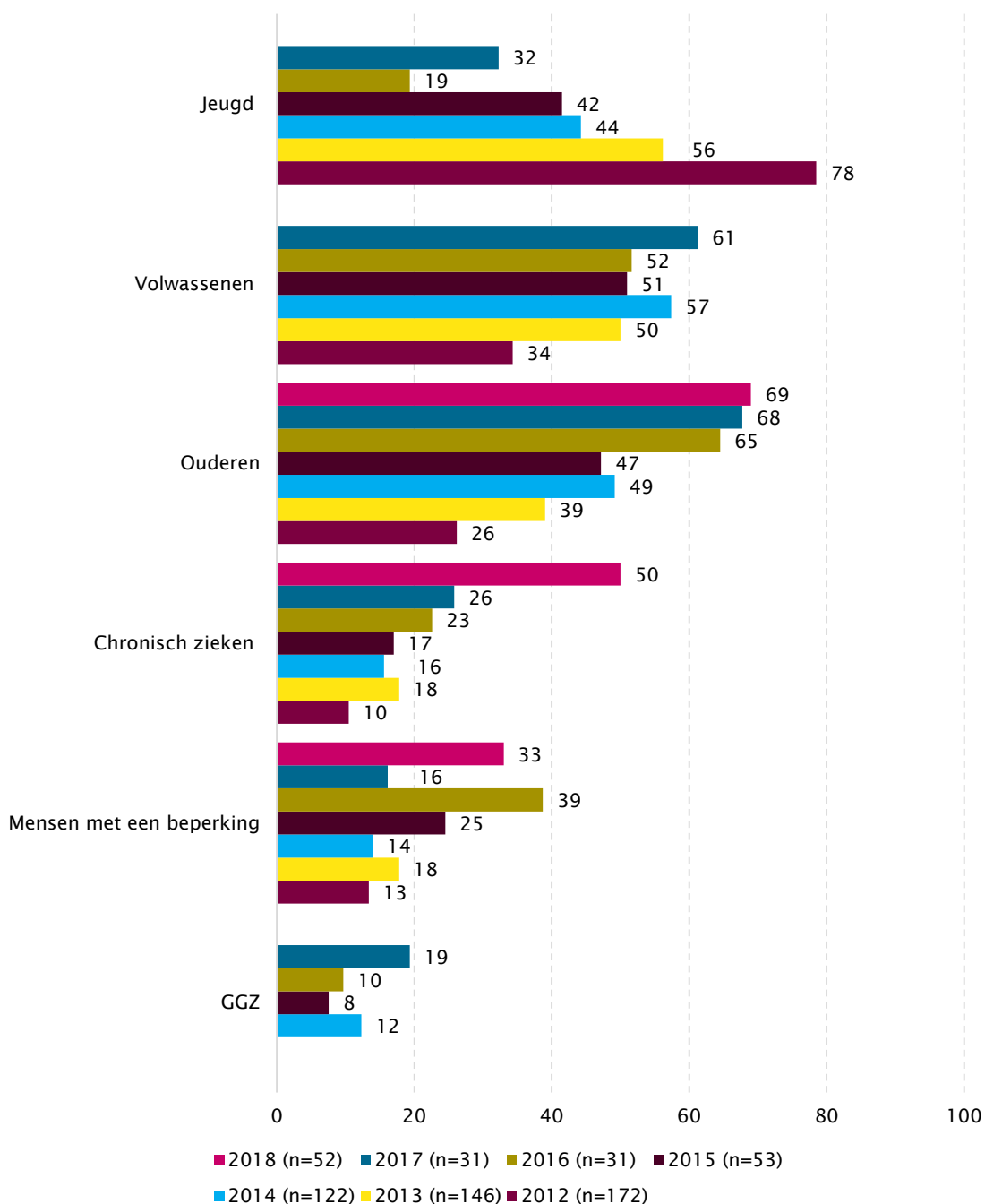
Bron: ZonMw 2018a; 2018b; 2018c. Bewerking: Mulier Instituut.

*Fitness, Judo, Vechtsport, Voetbal en Zwemmen staan bij KSG op een gedeelde derde plek.

Doelgroepen

Van de gehonoreerde reguliere Sportimpulsaanvragen in 2018 is het merendeel gericht op ouderen (zie figuur 3.4). Sinds de ronde van 2013 verschuift de doelgroep van de projecten duidelijk van jeugd in de richting van ouderen en volwassenen. Dit komt waarschijnlijk door de toevoeging van de Sportimpuls KSG en Sportimpuls JILIB. Deze twee typen Sportimpuls hebben kinderen en jeugd als specifieke doelgroep. Subsidieaanvragers die iets met de doelgroep jeugd willen doen, lijken steeds vaker voor een van deze regelingen te kiezen. Sinds de ronde van 2018 mag binnen de reguliere Sportimpuls alleen nog maar een aanvraag worden gedaan voor de kwetsbare doelgroepen ouderen, mensen met een beperking en chronisch zieken. Daarom zijn in 2018 de andere doelgroepen weggevalen. Gevolg daarvan is ook dat veel meer aanvragen op chronisch zieken en mensen met een beperking (uitgezonderd 2016) zijn gehonoreerd.

Figuur 3.4 Doelgroepen gehonoreerde projecten Sportimpuls regulier 2012 t/m 2018* (in procenten, meer antwoorden mogelijk)²⁶

Bron: cijfers volgens opgave ZonMw, 2012 t/m 2018.

*Cijfers 2018 zijn voorlopig

²⁶ In de SBB monitors van 2013 en 2014 zijn andere percentages opgenomen. Een Sportimpulsproject kan meerdere doelgroepen bedienen. In deze grafiek zijn de percentages berekend van het totaal aantal gehonoreerde projecten.

De KSG-projecten richten zich sinds 2017 op kinderen van 0-18 jaar met (risico op) overgewicht. De leeftijdscategorie 4 tot 12 jaar is in deze ronde toegevoegd. Van de gehonoreerde KSG-projecten (ronde 2017) richt 71 procent zich op 4 tot 12 jaar, 43 procent op 0 tot 4 jaar (was 65% in 2016) en 24 procent op 12 tot 18 jaar (was 41%, in 2016). Bij de categorieën is deels overlap omdat sommige projecten zich op meerdere doelgroepen richten (8 van de in totaal 21 projecten).

KSG-projecten zijn verder gericht op kinderen en jeugd uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status (52% in 2018, 29% in 2017, 41% in 2016, 19% in 2015) en mensen met een migratieachtergrond (19% in 2018, 10% in 2017, 29% in 2016, 6% in 2015). Een grote groep projecten is gericht op ouders (90% in 2018, 52% in 2017, 76% in 2016 en 56% in 2015).

JILIB-projecten richten zich primair op de doelgroep jeugd in lage inkomensbuurten. Binnen deze doelgroep kunnen de projecten zich richten op (een combinatie van) de doelgroepen 0-4 jaar, 4-12 jaar en 12-23 jaar. De meerderheid van de toegekende projecten (ronde 2017) richt zich op jeugd in de leeftijd van 4 tot 12 jaar (80%) en 12- tot 23-jarigen (46%). Dit is in lijn met voorgaande jaren. Ook ouderparticipatie is een voorwaarde bij de Sportimpuls JILIB. Toch zien we dat bij alle ouderleeftijdsgroepen (23-40 jaar, 40-55 jaar en 55-plus) het aantal projecten in 2017 fors is afgenomen. Het is lager dan alle jaren daarvoor in alle drie de leeftijdscategorieën. Hiermee is de stijgende lijn veranderd in een daling.

Kwetsbare groepen

In 2018 zien we een flinke stijging van het aantal aanvragen en het aantal gehonoreerde aanvragen bij de reguliere Sportimpuls voor de groepen mensen met een beperking, chronisch zieken en ouderen (zie tabel 3.10). Dit is een logisch gevolg van de versmalling van de doelgroepen; in 2018 mocht alleen nog voor deze drie doelgroepen een aanvraag worden ingediend.

Tabel 3.10 Aanvragen en toekenningen reguliere Sportimpulsprojecten voor speciale doelgroepen, naar ronde en doelgroep (in aantallen en procenten)

Ronde	Aantal aanvragen gericht op doelgroep	Aantal gehonoreerd	Percentage gehonoreerd (van aanvragen gericht op doelgroep)	Percentage van totaal gehonoreerde SI-aanvragen
<i>Mensen met een beperking</i>				
2012	132	23	18	13
2013	96	26	27	18
2014	54	18	33	15
2015	46	13	28	25
2016	38	12	32	39
2017	15	5	33	16
2018	33	17	52	33
<i>Chronisch zieken</i>				
2012	118	18	15	11
2013	114	26	23	18
2014	56	19	34	16
2015	54	9	17	17
2016	43	7	16	23
2017	21	8	38	26
2018	43	26	60	50
<i>Ouderen</i>				
2012	249	44	18	26
2013	231	57	25	39
2014	135	60	44	49
2015	142	25	18	47
2016	96	20	21	65
2017	55	21	38	68
2018	63	36	57	69

Bron: gegevens ZonMw 2017; 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Interventies

Binnen de Sportimpuls maken de projecten gebruik van bestaande kennis door één of meerdere interventies van de Menukaart Sportimpuls of Menukaart KSG te kiezen. In 2017 stonden 106 verschillende interventies op de Menukaart Sportimpuls. Bij de reguliere Sportimpuls zijn de interventies ‘Sportdorp’ en ‘Beweegpret 55+ aan Zet’ het vaakst gehonoreerd. Bij JILIB is de interventie ‘Sportkanjerclub’ niet alleen de meest aangevraagde interventie, maar ook het meest toegekend (zie tabel 3.11).

Tabel 3.11 Meest toegekende interventies reguliere Sportimpuls (n=31) en JILIB 2017 (n=54; in aantallen)

Interventie Reguliere Sportimpuls	Aantal toekenningen	Interventie JILIB	Aantal toekenningen
Sportdorp	4	Sportkanjerclub	8
Beweegpret 55+ aan Zet*	4	B-Fit	7
Old Stars/Walking Football*	2	Respons	6
Beweegkuur	2	Schooljudo.nl	4
Sportclub als Buurthuis van de Toekomst	2	Beweegdiploma	4
Klaar voor de Start?	2	Sport in de Wijk	3
		Schoolactieve verenigingen	3
		Vechtsporten voor iedereen	3
		Sportdorp	3

Bron: ZonMw, 2018a; 2018b.

* Interventie voor ouderen.

Op de Menukaart KSG stonden in 2017 elf interventies voor de doelgroep 0 tot 4 jaar, dertien interventies voor de doelgroep 4-12 jaar en acht interventies voor de doelgroep 12 tot 18 jaar. Een subsidieaanvraag diende in ronde 2017, net als in de jaren daarvoor, drie kernelementen te bevatten: samenwerking sport en zorg, opvoedingsondersteuning en ouderparticipatie en passend sport- en beweegaanbod. De beschikbare interventies op de Menukaart KSG hebben één, twee of alle drie de kernelementen in zich. Indien een interventie uit de Menukaart niet aan alle drie de kernelementen voldoet, diende de subsidieaanvrager deze kernelementen in de aanvraag lokaal aan te vullen. Daarom heeft een aantal subsidieaanvragers gebruikgemaakt van meerdere interventies om aan de eisen van drie kernelementen te kunnen voldoen.

Voor de doelgroep 0 tot 4 jaar zijn 'Beweegkriebels 0-4', 'Beweegwijs 1,5-4', 'Beweegdiploma' en 'Tigers LSE 2-4 jaar' (allen 2 keer) het meest ingezet. Voor de doelgroep 4 tot 12 jaar is dat 'Cool 2B Fit 8-13 jr' (7 keer). Voor de doelgroep 12 tot 18 jaar waren opvallend weinig aanvragen, en zijn er ook maar twee goedgekeurd, namelijk 'Realfit 12-18' en 'Judo in de zorg'.

Vanaf 2018 konden voor de reguliere Sportimpuls alleen nog maar projecten worden ingediend voor kwetsbare doelgroepen (zie ook kopje *Procedure Sportimpuls*). De top tien interventies die zijn aangevraagd bestaat uit interventies specifiek voor deze doelgroepen: 'Iedereen kan sporten' (15 keer), 'In Balans' (10 keer), 'Old stars/Walking Football' (9 keer), '50 plussport' (8 keer), 'Beweegcoach' (6 keer), 'Meer Bewegen voor Ouderen' (6 keer), 'Beweegtuin voor ouderen' (5 keer), 'Bewegen op recept bij de sport' (5 keer), 'GALM' (5 keer) en 'Sportdorp' (5 keer, volgens opgave ZonMw).

Als we alle rondes samen nemen (2013-2018) dan zien we, volgens opgave van ZonMw, dat een aantal interventies tientallen keren zijn uitgevoerd. Zo staat bij de reguliere Sportimpuls de interventie Sportdorp op nummer 1 (53 keer toegekend), bij JILIB staat B-Fit bovenaan (42 keer toegekend) en bij KSG is dat Realfit (21 keer toegekend).

Samenvatting gehonoreerde Sportimpulsprojecten 2017

Omdat voorgaande paragrafen veel informatie bevatten over de verschillende type Sportimpuls, zijn in onderstaande tabel (3.12) de belangrijkste resultaten samengevat.

Tabel 3.12 Overzicht gehonoreerde Sportimpulsprojecten ronde 2017 (in aantallen en euro's)

	Regulier	KSG	JILIB
Inzet rijksmiddelen	€ 2.061.340	€ 1.305.855	€ 3.798.713
Aantal toegekende projecten	31	21	54
Meest voorkomende omgeving	Buurt Zorg Welzijn	Zorg & Buurt School	Onderwijs Buurt Buitenschoolse opvang
Voornaamste drie uitvoerders	Vereniging Welzijn Zorg	Zorg Vereniging Welzijn	Vereniging Welzijn Zorg
Voornaamste twee gekozen sporten	Fitness Voetbal	Spelvormen Gymnastiek	Voetbal Vechtsport
Voornaamste drie doelgroepen	Ouderen Volwassenen Jeugd	4 tot 12 jaar 0 tot 4 jaar 12 tot 18 jaar	4 tot 12 jaar 12-23 jaar 0 tot 4 jaar
Meest toegekende interventie	Sportdorp/ Beweegpret 55+ aan Zet	Cool 2B Fit 8-13 jr	Sportkanjerclub

3.4 Prestaties en effecten

De Sportimpuls beoogt een hogere structurele sport- en beweegdeelname door het stimuleren van vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat. De Sportimpuls is dus lokaal maatwerk. De effecten van de Sportimpuls zijn dan ook mede afhankelijk van de doelen van de lokale Sportimpulsprojecten.

In deze paragraaf beschrijven we voor zover hierover informatie beschikbaar is, de prestaties (output) en effecten (*outcome*) van de Sportimpuls. Deze worden beschreven aan de hand van een aantal indicatoren zoals genoemd in figuur B2.3 (bijlage 2). Voor wat betreft prestaties gaat het om 'meer lokale verbindingen', 'betere kwaliteit van interventies', 'meer/beter sport- en beweegaanbod', 'meer sterke verenigingen' en 'bereik doelgroepen/deelnemers' en 'borging projecten'. Voor effecten gaat het om 'meer mensen kunnen sporten en bewegen' en 'meer inactieven zijn doorgestroomd naar structureel sport- en beweegaanbod'.

Over het algemeen stellen de experts die in het kader van het programma SBB zijn geïnterviewd (Van Lindert & Van Stam, 2018) dat de Sportimpuls als regeling heeft geleid tot lokale initiatieven en een andere manier van denken bij sportverenigingen. Zij kunnen echter niet goed hardmaken of dit ook tot blijvende effecten heeft geleid. Daarbij geven ze aan het gevoel te hebben dat de borging bij de Sportimpuls een aandachtspunt is. Sterk aan de Sportimpuls is dat specifieke doelgroepen meer aandacht hebben gekregen.

Hieronder gaan we specifiek in op de opbrengsten bij genoemde indicatoren.

Prestaties

Meer lokale verbindingen

Het tot stand brengen of verbeteren van de lokale samenwerking behoort tot één van de nevendoelen van de Sportimpulsregeling. Naar verwachting leidt dit tot nieuwe lokale verbindingen. Er zijn geen cijfers bekend over het aantal nieuwe verbindingen dat door de Sportimpuls tot stand is gekomen, dit is lastig te onderzoeken.

In de vorige SBB Monitor (Van Lindert et al., 2017b) beschreven we dat projectleiders erin slagen om samenwerking tussen organisaties tot stand te brengen en te versterken. Dit was gebaseerd op verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls (Nieuwenhuis-Leijenhof, Steenberg, Ooms & Scholten, 2017) en op het borgingsonderzoek onder projecten uit de ronde 2012 en 2013 (Ooms, Scholten & Van Lindert, 2017). Dit blijkt ook uit het borgingsonderzoek naar de ronde 2014 (Ooms et al., 2018b). Binnen 96 procent van de ondervraagde projecten uit de ronde 2014 is tijdens de projectperiode samengewerkt met andere partijen, waarvan drie kwart aangeeft dat de Sportimpuls heeft gezorgd voor intensivering van de samenwerking met bestaande partners of een uitbreiding van het netwerk met nieuwe partners. De gemeente (64%), andere sportverenigingen (60%) en de buurtsportcoach (53%) zijn de belangrijkste drie partijen waarmee samenwerking is geïntensiveerd en/of uitgebreid (Ooms et al., 2018b). Deze resultaten kwamen ook terug in het borgingsonderzoek onder projecten uit de ronde 2012 en 2013 (Ooms et al., 2017). Diverse andere partijen worden genoemd door projecten uit de ronde 2014, waaronder de buurt- of wijkorganisatie (36%), welzijnsorganisatie (28%) en het regulier onderwijs (22%). Uit het borgingsonderzoek 2014 komt naar voren dat de samenwerking tussen partners vaak al voor de Sportimpulsperiode bestond. Net als bij het borgingsonderzoek rond 2012/2013 is een belangrijke succesfactor in de samenwerking tussen partijen dat het voor alle partijen iets oplevert, dat er sprake is van een win-winsituatie. Sportorganisaties en zorgorganisaties kunnen cliënten bijvoorbeeld naar elkaar doorverwijzen. Een andere succesfactor is dat partijen een gezamenlijk doel hebben waarvoor ze zich sterk maken en bereid zijn om de samenwerking intensiever te maken.

Wanneer de samenwerking intensiever is geworden, wordt vooral samengewerkt met partijen op het gebied van het delen van kennis en expertise (61%), het uitvoeren van sport- en beweegactiviteiten (61%), promotie van sport- en beweegaanbod (58%) en gebruik van de accommodatie (56%). Ook de inzet van menskracht (47%), werving van de doelgroep (46%) en financiële middelen (35%) worden genoemd (Ooms et al., 2018b). Bij de ronde 2012 en 2013 stonden promotie van sport- en beweegaanbod, delen van kennis en expertise en uitvoeren van sport- en beweegactiviteiten in de top 3 (Ooms et al., 2017). Bij KSG-projecten werkt meer dan de helft van de projecten ook samen met andere partijen om de betrokkenheid van ouders bij het bewegen van hun kind(eren) te vergroten (Ooms et al., 2018b).

Bij 35 procent van de projecten uit ronde 2014 is één of meerdere samenwerkingsverbanden gestopt met als belangrijkste reden dat de samenwerking voor het voortzetten van de activiteiten niet meer nodig is. Denk aan de samenwerking met de lokale sportservice-organisatie of de interventie-eigenaar die vooral in de aanvraagfase betrokken waren (Ooms et al., 2018b). In de ronde 2012 en 2013 ging het om 38 procent van de projecten en de belangrijkste redenen waarom samenwerkingsverbanden stopten waren het ontbreken van gezamenlijke ambities/doelen, een gebrek aan menskracht en tijd en verschillende belangen (Ooms et al., 2017).

Middelbare scholen zijn een belangrijke partner voor Sportimpulsprojecten die met en voor jongeren werken. Uit de 1-meting van de monitor bewegingsonderwijs in het voortgezet onderwijs (Slot-Heijs et

al., 2018b) blijkt dat 22 procent van de sectieleiders lichamelijke opvoeding en 24 procent van de schoolleiders op de hoogte is van het bestaan van de Sportimpuls.

Betere kwaliteit interventies

In paragraaf 3.2 (Erkende interventies) haalden we het onderzoek van Gelinck (2018) aan, waarin de resultaten zijn beschreven van een evaluatieonderzoek naar de erkenning van interventies. Het onderzoek is uitgevoerd onder gebruikers van interventies, ontwikkelaars van interventies, commissieleden en praktijkbeoordelaars en andere betrokkenen. Het ging om interventies die zijn ontwikkeld vanuit verschillende werkvelden (sport en bewegen, jeugd en leefstijl).²⁷ Het doel was inzicht te krijgen in de mate waarin het erkenningstraject en de online databanken bijdragen aan de kwaliteitsverbetering van interventies in het veld.

Uit het onderzoek komt naar voren dat de databanken zeer waardevol worden gevonden (93%). De databanken dragen bij aan de kwaliteit en zijn bruikbaar voor professionals in beleid en uitvoering. Bijna 80 procent van de respondenten in de verschillende werkvelden geeft aan dat het erkenningstraject bijdraagt aan de kwaliteitsverbetering in de betreffende sector. Dit geldt in mindere mate voor de respondenten uit de sport- en beweegsector (64%). Vooral professionals in beleid en uitvoering vinden de databanken een belangrijk instrument voor kwaliteitsverbetering in de sector. Bijna 80 procent van alle respondenten vindt dat een databank met overzicht van erkende interventies bijdraagt aan de kwaliteitsverbetering van interventies. Respondenten uit de sport- en beweegsector vinden dat iets minder vaak (61%). Een groot deel van de respondenten (71%), uit de sport- en beweegsector iets minder (59%), vindt dat de databanken met erkende interventies inzicht geven in de kwaliteit van de interventies. Ruim de helft van alle respondenten (ook voor hen uit de sport- en beweegsector) vindt dat de databanken met erkende interventies inzicht geven in de uitvoerbaarheid van de interventies. Respondenten zijn ook kritisch over het erkenningstraject en de databanken. De prikkel om gebruik te maken van erkende interventies in het werkveld ontbreekt vaak en de databanken zijn in het werkveld niet goed bekend. Van alle respondenten (ook die uit andere werkvelden dan sport en bewegen) kent 23 procent de databank met sport- en beweeginventies. Meer aandacht voor werkzame elementen is belangrijk, vindt een groot deel van alle respondenten (71%; 81% uit de sport- en beweegsector). Uit het onderzoek komt naar voren dat volgens de respondenten (41%) gemeenten het gebruik van de databanken beperkt stimuleren, terwijl dat volgens hen wel bij hun rol past (71% vindt dit). Het erkenningstraject stimuleert volgens respondenten (60%) wel onderzoek naar de werkzaamheid van een interventie (67% uit sport- en beweegsector).

Uit paragraaf 2.2 (Erkende interventies) bleek dat binnen de ondervraagde (potentiële) gebruikersgroepen (gemeenten, buurtsportcoaches en verenigingen) een meerderheid van de respondenten redelijk bekend is met erkende sport- en beweeginventies en de online databanken waarin deze te vinden zijn, met uitzondering van de sportverenigingen (Ooms et al., 2018a). Belangrijk bij de keuze om een erkende interventie in te zetten, is dat deze aansluit bij de gekozen doelgroep en het gemeente- en/of verenigingsbeleid, aan te passen is aan de lokale situatie en betaalbaar is. Een

²⁷ Het onderzoek was een gezamenlijk initiatief van Kenniscentrum Sport, Movisie, NCJ, NJi, RIVM CGL, Trimbos en Vilans. 605 respondenten uit de verschillende werkvelden namen deel aan het vragenlijstonderzoek. 11 procent van de respondenten is via Kenniscentrum Sport aangeschreven, 13 procent was werkzaam in de sector sport en bewegen. Tevens zijn verdiepende bijeenkomsten gehouden en gesprekken gevoerd.

wetenschappelijke onderbouwing of dat de effecten van de interventie in (wetenschappelijk) onderzoek zijn aangetoond, vinden respondenten minder belangrijk. Buurtsportcoaches blijken bij de keuze van een lokale aanpak (ook) vooral uit te gaan van hun eigen ervaring en kennis die zij tijdens hun opleiding hebben opgedaan, zoals ook bleek uit eerder evaluatieonderzoek (Van Lindert et al., 2017a). Het onderzoek laat zien dat verschillende opvattingen bestaan over wat een erkende interventie precies is. De meest voorkomende incorrecte opvatting is dat het om interventies gaat waarvan wetenschappelijk is onderzocht en bewezen dat ze effectief zijn, wat (alleen) overeenkomt met het erkenningsniveau 'Bewezen effectief', terwijl de meeste sport- en beweeginterventies in de databank voldoen aan het eerste niveau van 'Goed beschreven'. Het is belangrijk om hierover goed te communiceren, vooral bij gemeentambtenaren sport en buurtsportcoaches, omdat zij vaak bepalen welke aanpakken worden ingezet voor sport- en beweegstimulering. Gemeenten blijken overigens het gebruik van erkende interventies in hun gemeente nog niet actief te stimuleren (Ooms et al., 2018a).

24 sport- en beweeginterventies zijn het afgelopen jaar ondersteund om hun interventie in kwaliteit te verbeteren (Van Brussel, 2017). Door dit traject hebben de interventie-eigenaren meer aandacht voor theoretische onderbouwing en reflecteren ze bewust en kritisch op hun aanpak. Daardoor lijkt het kwaliteitstraject een goede impuls voor het versterken van interventies (Van Schie & Beck, 2018).

Belangrijke tegenstrijdigheid bij de inzet van erkende interventies is dat gebruikers de interventie in de praktijk vaak aanpassen om deze te laten aansluiten bij de lokale situatie (Ooms et al., 2018a). De interventie wordt dan niet uitgevoerd zoals bedoeld door de ontwikkelaar, waardoor de werkzaamheid mogelijk minder is. Tegelijkertijd kan het ook een succesfactor zijn dat een interventie niet een-op-een gekopieerd wordt en rekening wordt gehouden met de lokale context. Onderzoek (bij interventie-eigenaren) om aan te tonen of het aanpassingsgedrag van lokale uitvoerders juist bevorderend dan wel belemmerend werkt voor de effectiviteit is niet beschikbaar.

Meer/beter sport- en beweegaanbod

Sportverenigingen kunnen profiteren van de financiële impuls die aan het lokale sport- en beweegaanbod wordt gegeven. Zo kunnen met de middelen vanuit de Sportimpuls activiteiten worden verbeterd en nieuwe activiteiten worden opgezet, waarbij zowel de lokale bevolking als de sportvereniging baat heeft. Objectieve cijfers over de mate waarin het sport- en beweegaanbod en de kwaliteit ervan is toegenomen zijn niet beschikbaar en dit is ook lastig meetbaar te maken. Hier is geen monitorinstrument voor beschikbaar. Voor uitspraken hierover zijn we afhankelijk van de opgegeven ervaren resultaten van projecteigenaren en betrokkenen.

In de SBB Monitor van 2015 (Pulles, Van Lindert & Van der Poel, 2015) en in de SBB Monitor van 2017 (Van Lindert et al., 2017b) rapporteerden we, op basis van de eindrapportages van ZonMw over de rondes van 2012 (ZonMw, 2015d) en 2013 (ZonMw, 2017d), dat volgens projectleiders met de reguliere Sportimpulsprojecten veel nieuw aanbod is gerealiseerd. Projectleiders van bijna alle projecten geven aan dat nieuw aanbod is gerealiseerd. Nieuwe gegevens zijn er nog niet omdat ZonMw over de rondes vanaf 2014 gezamenlijk een eindrapportage maakt als ook de ronde van 2018 is afgerond.

In de SBB Monitor 2017 (Van Lindert et al., 2017b) beschreven we resultaten uit het borgingsonderzoek over de ronde 2012 en 2013 (Ooms et al., 2017). 57 procent van alle ondervraagde Sportimpulsprojecten uit ronde 2012 en 2013 vond dat het sportaanbod is uitgebreid en ook dat het aantal leden is toegenomen. De helft van de projecten uit de ronde 2014 (52%) vindt in het borgingsonderzoek over de

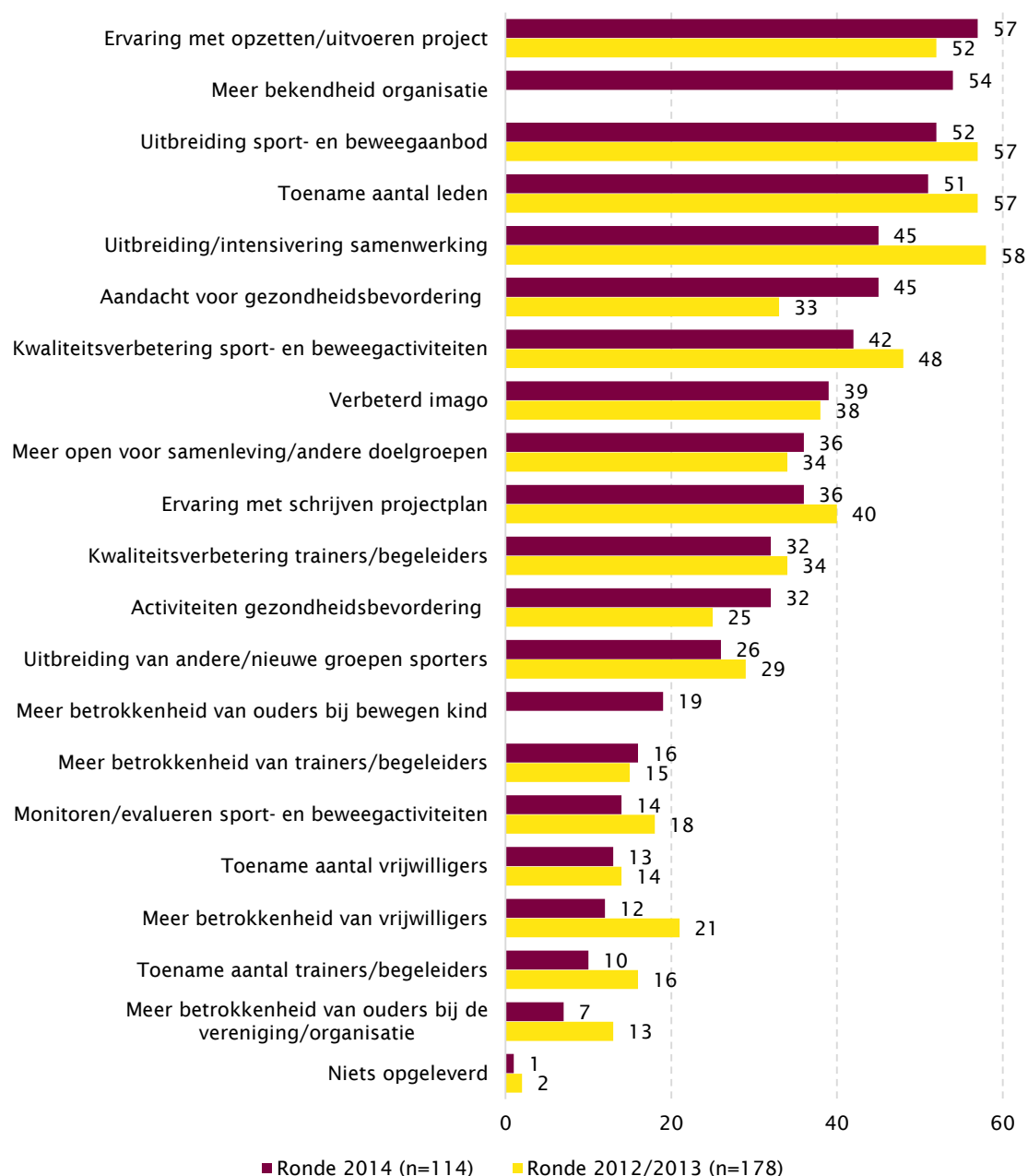
ronde 2014 dat het sport- en beweegaanbod is uitgebreid en ook de helft vindt dat het aantal leden is toegenomen (Ooms et al., 2018b).

Meer sterke verenigingen (met het oog op hun maatschappelijke functie)

Door de financiële impuls kunnen de vaardigheden van het verenigingskader worden versterkt. De sterkte van verenigingen en hun maatschappelijke functie worden gemeten via het Verenigingspanel van het Mulier Instituut. In 2014 en 2016 scoorden sportverenigingen die betrokken zijn bij een Sportimpulsaanvraag significant hoger op de indicator voor sterke verenigingen en op de indicator voor maatschappelijke functie (Van Lindert et al., 2017b). Voor deze SBB Monitor zijn geen nieuwe gegevens beschikbaar.

Zowel uit het borgingsonderzoek onder projecten uit de ronde 2012 en 2013 (Ooms et al., 2017, in SBB Monitor 2017) als het borgingsonderzoek over de ronde 2014 (Ooms et al., 2018b) blijkt dat de kwaliteit van sportactiviteiten (48% resp. 42%) en van trainers (34% resp. 32%) is verbeterd. Ook is de betrokkenheid van vrijwilligers toegenomen (21% resp. 12%). Projecten uit de ronde 2014 noemen als opbrengst van de Sportimpuls bijvoorbeeld ook ervaring met het opzetten/uitvoeren van een project (57%) en dat de organisatie meer bekendheid heeft gekregen (54%, Ooms et al., 2018b). Ook relevant voor de maatschappelijke betrokkenheid van een vereniging is de aandacht voor gezondheidsbevordering en het open staan voor de samenleving, buurt of andere doelgroepen. Projecten in beide borgingsonderzoek zien hierop ook in enige mate resultaat (figuur 3.5).

Figuur 3.5 Belangrijkste resultaten Sportimpulsprojecten ronde 2012 en 2013 en projecten ronde 2014* (in procenten, meer antwoorden mogelijk)

Bron: Ooms et al., 2017; 2018b.

* Voor ronde 2014 zijn 2 categorieën aan de vragenlijst toegevoegd (meer bekendheid organisatie; meer betrokkenheid van ouders bij bewegen kind)

Bij beide borgingsonderzoeken zien we dat bij de ondervraagde projecten de opgedane kennis en ervaringen vooral geborgd zijn doordat betrokkenen bij het project nog steeds inzetbaar zijn (70% 2012/2013; 68% 2014). Andere belangrijke manieren waarop kennis en ervaringen zijn vastgelegd, zijn voorbeelddocumenten (43% 2012/2013; 39% 2014) en een handleiding/protocol/stappenplan voor de uitvoering (33% 2012/2013; 36% 2014, Ooms et al. 2017; Ooms et al., 2018b).

Bereik doelgroepen/aantal deelnemers

In vorige SBB Monitors (Pulles et al., 2015; Van Lindert et al., 2017b) namen we cijfers op uit de eindrapportages van ZonMw over de ronde van 2012 (ZonMw, 2015d) en de ronde van 2013 (ZonMw, 2017d). In 2012 had een Sportimpulsproject gemiddeld 1.184 deelnemers. In 2013 waren dat 958 deelnemers. In 2013 waren er meer kleinere projecten. In zowel 2012 als 2013 hadden de meeste projecten 100 tot 500 deelnemers. Nieuwe gegevens over latere rondes zijn nog niet beschikbaar.

Uit eerder verdiepingsonderzoek (Nieuwenhuis-Leijenhorst et al., 2017; Boers, Schuttert & Steenberg, 2016) bleek het lastig voor projecten om het bereik van deelnemers in concrete aantallen te benoemen. In gesprekken met projectleiders van reguliere Sportimpulsprojecten bleek dat zij over het algemeen tevreden zijn over het bereiken van de doelgroep, terwijl projectleiders van KSG-projecten dit niet altijd goed lukt. Bij KSG en JILIB werd wel expliciet aandacht besteed aan het behoud van de deelnemers, door bijvoorbeeld deelnemersbijdragen laag te houden en in te zetten op begeleiding en scholing. In het borgingsonderzoek over de ronde 2014 is niet specifiek gevraagd naar het bereiken van de doelgroep, maar is wel genoemd hoe bereikte deelnemers behouden kunnen worden. Het opzetten van laagdrempelig aanbod voor doelgroepen waarvoor geen geschikt aanbod aanwezig is, wordt als succesfactor gezien. Begeleiding door professionele trainers, aandacht voor het individu en aandacht voor sociale binding (goede groepssfeer) zorgen ervoor dat deelnemers enthousiast blijven en aan de activiteiten blijven deelnemen. Dit leidt tot continuering of uitbreiding van het opgezette aanbod en het ontstaan van nieuwe sport- en beweeggroepen binnen de organisatie (Ooms et al., 2018b).

Borging projecten

Monitoren en (financieel) borgen van Sportimpulsprojecten is gedurende de looptijd van de Sportimpulsregeling een belangrijk thema gebleken. Uit eerdere SBB Monitors en verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls (Boers et al., 2016) bleek dat borging bij Sportimpulsprojecten nog vaak vrij laat op de agenda staat. Dit is ook de zorg van de experts die in het kader van het programma SBB zijn geïnterviewd (Van Lindert & Van Stam, 2018). Ook 35 procent van de gemeentebesturen sport noemt in de gemeenteteiling (Mulier Instituut, 2018a) dat borging van de Sportimpulsprojecten een knelpunt is binnen het programma SBB. In de ronde van 2017 en 2018 zijn in de voorwaarden van de Sportimpuls wijzigingen doorgevoerd die moeten zorgen voor een betere borging. Zo is cofinanciering ingevoerd. Nog onbekend is of dit daadwerkelijk leidt tot een betere borging van de activiteiten, omdat de projecten uit de ronde 2017 en 2018 nog niet zijn afgerond. Volgens opgave van ZonMw hebben aanvragers in deze rondes wel beter nagedacht over de financiële borging op het moment van aanvragen omdat ze cofinanciering moeten inbrengen. In de honorerings- en afwijzingsbrieven voor de ronde 2018 is minder vaak het argument van financiële borging ingebracht. Concrete cijfers hierover zijn nog niet beschikbaar. Hieronder gaan we specifiek in op de borging van de activiteiten en financiering van de projecten. De borging van de ontstane samenwerkingsverbanden is in deze paragraaf al beschreven onder het kopje *Meer lokale verbindingen*. De borging van opgedane kennis en expertise als gevolg van het Sportimpulsproject is in deze paragraaf beschreven onder het kopje *Meer sterke verenigingen*.

Borging activiteiten

In de vorige SBB Monitor (Van Lindert et al., 2017b) gaven we aan dat van de projecten uit rondes 2012 en 2013 de helft van de opgezette activiteiten nog geheel wordt uitgevoerd en bij 10 procent deze geheel zijn gestopt (Ooms et al., 2017). Bij de overige bijna 40 procent worden de activiteiten nog deels uitgevoerd. In het borgingsonderzoek onder projecten uit de ronde 2014 worden bij 38 procent van de ondervraagde projecten de sport- en beweegactiviteiten nog steeds in zijn geheel uitgevoerd en bij 51 procent worden de activiteiten nog deels uitgevoerd. 11 procent is gestopt. Bij KSG-projecten is het

percentage projecten waarbij de activiteiten helemaal zijn gestopt het hoogst (40%, Ooms et al., 2018b). Projecten die hun activiteiten voortzetten zijn projecten die voldoende deelnemers hebben en waarbij het financieel mogelijk is en projecten waarbij verschillende sportaanbieders activiteiten opzetten, zo blijkt uit interviews. Projecten die hun activiteiten inperken zijn voornamelijk projecten waarbij op specifieke doelgroepen wordt gericht en deelnemers door professionals worden begeleid. De sport- en beweegactiviteiten die (geheel of deels) worden voortgezet zijn in drie kwart van de gevallen wekelijks terugkerende activiteiten en bij bijna een kwart van de gevallen betreft het losse kennismakingslessen en bij een vijfde sportkennismakingsaanbod/cursus. Bij JILIB- en KSG-projecten komen losse kennismakingslessen (32% resp. 33%) en sportkennismakingsaanbod (32% resp. 33%) vaker voor. De meest genoemde soorten sport- en beweegactiviteiten (die geheel of deels zijn voortgezet) zijn voetbal, fitness (in een groep of individueel), gymnastiek/turnen, wandelsport, judo, spelvormen en/of beweegactiviteiten en tennis (Ooms et al., 2018b).

Indien de voortgezette activiteiten geen wekelijks terugkerende activiteiten zijn, dan heeft iets meer dan een kwart van de projecten uit ronde 2014 een vervolgaanbod gerealiseerd bij zijn eigen vereniging/organisatie, een kwart bij een samenwerkingspartner. Bij 4 procent is er geen vervolgaanbod (Ooms et al., 2018b).

De belangrijkste redenen voor projecten uit de ronde van 2014 om te stoppen met de activiteiten na de Sportimpulsperiode zijn geen of weinig vraag vanuit de doelgroep (39%) en een gebrek aan financiële middelen bij uitvoerders (36%, Ooms et al., 2018b). Deze redenen speelden ook een rol bij projecten uit de rondes van 2012 en 2013. Gebrek aan financiële middelen bij de doelgroep, problemen met de werving van de doelgroep, vertrek van sleutelfiguren en een gebrek aan ledenwerving spelen tevens een rol voor projecten in de ronde van 2014 (21%-27%). Uit interviews blijkt dat vooral het gebrek aan animo bij deelnemers een reden is om te stoppen. Weinig deelnemers resulteert in weinig inkomsten.

Een indicatie voor de mate waarin activiteiten die voortkomen uit Sportimpulsprojecten zijn geborgd, is of deze zijn opgenomen in het standaard aanbod van de betrokken organisaties. Bij 47 procent van de projecten uit de ronde 2014 waarbij activiteiten (deels of geheel) zijn voortgezet, zijn deze opgenomen in het standaard aanbod van de organisatie, bij 40 procent gaat het om een deel van de activiteiten (Ooms et al., 2018b). Bij projecten uit de ronde 2012 en 2013 ging het om 54 procent van de projecten waarbij alle activiteiten waren opgenomen in het standaard aanbod van de organisatie (Ooms et al., 2017). Bij 44 procent van de projecten uit de ronde 2014 zijn alle activiteiten onderdeel van het langetermijnbeleid, 39 procent heeft maar een deel van de voortgezette activiteiten opgenomen in het langetermijnbeleid. Ook uit interviews met projecteigenaren blijkt dat van de meeste projecten die (deels) zijn voortgezet de activiteiten zijn opgenomen in het beleid van de organisatie of dat deze onderdeel vormen van een algemener/groter beleid. Wanneer dit niet het geval is, kan dit leiden tot situaties waarin niet iedereen zich verantwoordelijk voelt voor de uitvoering (Ooms et al., 2018b).

Borging financiering

De financiering van de activiteiten bij projecten uit de ronde 2014 vindt vooral plaats door deelnemersbijdragen en/of lidmaatschapsgelden (70%). Daarnaast speelt de inzet van vrijwilligers bij de uitvoering (36%) een belangrijke rol bij de continuering van de activiteiten. Ook noemen projecten (gemeentelijke) regelingen gericht op mensen met lage inkomens (26%), dat activiteiten zijn ondergebracht bij het sportaanbod van de buurtsportcoach (23%), gemeentelijke subsidie (19%) en financiële bijdrage/ureninzet partners (15%) of sponsoring (12%) als manieren om de activiteiten financieel te borgen. Uit interviews met projecteigenaren komt naar voren dat het merendeel van de

activiteiten wordt gefinancierd door de gemeente en/of een eigen bijdrage door de (ouders van de) deelnemers. Gemeenten vinden de activiteiten vaak belangrijk en sluiten deze aan op het lokale sport- en beweegbeleid of gezondheidsbeleid. Projecten waar deelnemers een eigen bijdrage leveren, deden dat ook al gedurende de Sportimpulsperiode (maar vaak een lager bedrag). Dat deelnemers afhaken vanwege de eigen bijdrage is in de interviews zelden naar voren gekomen (Ooms et al., 2018b).

Effecten

Meer mensen/inactieven zijn doorgestroomd naar structureel sport- en beweegaanbod

In de vorige SBB Monitor (Van Lindert et al., 2017b) rapporteerden we resultaten uit het borgingsonderzoek bij projecten uit 2012 en 2013 (Ooms et al., 2017). Daaruit bleek dat bij voortgezette projecten het deel van de deelnemers dat structureel is gaan sporten en bewegen na deelname aan het project behoorlijk varieert. Volgens 28 procent van de ondervraagden was meer dan de helft van de deelnemers aan de activiteiten structureel gaan sporten en bewegen. Bij iets meer dan een derde van de projecten lag dit percentage tussen de 25 en 49 procent. Volgens 26 procent van de ondervraagden was minder dan een kwart van de deelnemers structureel gaan sporten en bewegen. 12 procent van de ondervraagden wist niet in hoeverre de activiteiten hebben geleid tot structurele sport- en beweegdeelname bij de deelnemers (Ooms et al., 2017). In het borgingsonderzoek onder projecten uit de ronde 2014 zien we vergelijkbare resultaten (Ooms et al., 2018b, zie tabel 3.13).

Tabel 3.13 Het percentage deelnemers van projecten dat structureel is gaan sporten en bewegen na deelname aan de (deels) voortgezette sport- en beweegactiviteiten, projecten ronde 2012 en 2013 en projecten ronde 2014 (in procenten)

	2012/2013 (n=156)	2014 (n=101)
0-24% van de deelnemers	26	27
25-49% van de deelnemers	35	33
50-74% van de deelnemers	16	18
75-100% van de deelnemers	12	12
Weet ik niet	12	11

Bron: Ooms et al., 2017; 2018b.

Bij de JILIB-projecten uit ronde 2014 lijkt het aantal deelnemers dat structureel blijft sporten en bewegen lager te zijn dan bij de reguliere en KSG-projecten (niet in tabel).

Concrete aantallen doorgestroomde deelnemers zijn in het onderzoek niet gevraagd. Wel blijkt uit interviews met (deels) voortgezette projecten uit de ronde 2014 dat het aantal unieke deelnemers per activiteit bij de meeste activiteiten tussen de vijf en vijftien deelnemers ligt. Dit heeft te maken met dat sommige projecten veel verschillende activiteiten aanbieden en dat projecten waarbij theorielessen en één-op-éénbegeleiding wordt gegeven vaak beperkte ruimte hebben. Wel is vaak sprake van meerdere groepen waardoor uiteindelijk meer mensen worden bereikt. Bij grootschalige activiteiten ligt het aantal unieke deelnemers hoger. Hoeveel deelnemers naar structureel sport- en beweegaanbod doorstromen, verschilt per doelgroep en de mate waarin deelnemers in dit traject worden begeleid. Zo is het doorstromen van kinderen naar structureel aanbod erg afhankelijk van de ouders. Van projecten waarbij het begeleiden naar structureel aanbod onderdeel is van de aanpak, bijvoorbeeld onder begeleiding van de buurtsportcoach, stromen meer deelnemers door dan bij projecten waar dit niet het geval is, zo blijkt uit interviews (Ooms et al., 2018b).

Ook uit eerder verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls (Nieuwenhuis-Leijenhof et al., 2017; Boers et al., 2016) rapporteren projectleiders positieve resultaten op structurele sport- of beweegdeelname van de deelnemers, hoewel een cijfermatige onderbouwing vaak niet is te geven.

In de SBB Monitor van 2015 (Pulles et al., 2015) en 2017 (Van Lindert et al., 2017b) rapporteerden we over de resultaten van de Sportimpulsprojecten ronde 2012 en 2013, gebaseerd op de eindrapportages van ZonMw over deze rondes (2015d; 2017d). Daaruit bleek dat structureel sporten voor de doelgroep, volgens eigen opgave van de projecten, bij 93 procent van de Sportimpulsprojecten uit ronde 2013 was geborgd tegenover 96 procent van de projecten uit 2012. In deze rapportages zijn wel aantallen vermeld. Van de in totaal 137.993 deelnemers die volgens projectleiders dankzij de Sportimpulsprojecten uit 2013 in beweging waren gekomen, was 13 procent na twee jaar doorgestroomd naar structureel sportaanbod (17.921 mensen), iets minder in vergelijking met de Sportimpulsronde van 2012 (14%, 26.751 mensen).

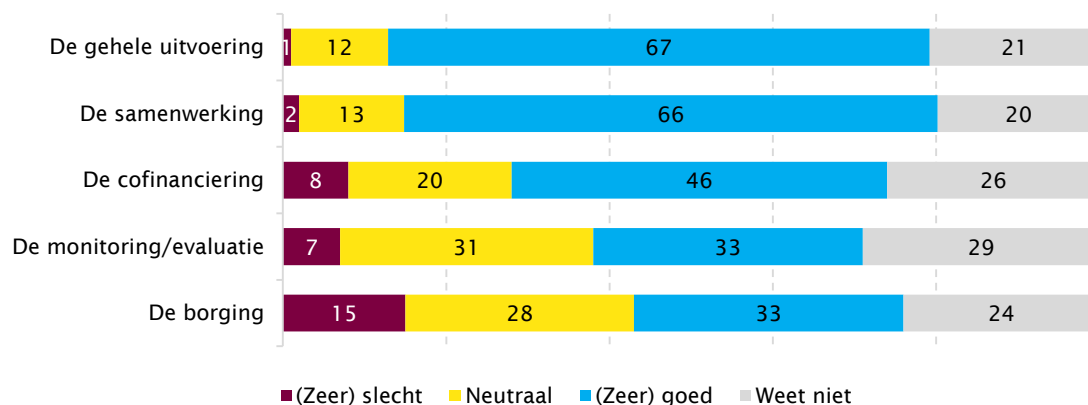
3.5 Geleerde lessen

In deze laatste paragraaf gaan we in op werkzame en belemmerende elementen van de Sportimpuls volgens betrokkenen. Eerst geven we een beeld hoe gemeenten het verloop van een Sportimpulstraject ervaren. Daarna benoemen we wat betrokkenen werkzame elementen van de inzet van een Sportimpuls vinden en vervolgens wat zij als belemmerende factoren zien. Tot slot geven we aan tot wat betrokkenen de regeling in de toekomst het liefst zien ontwikkelen.

Verloop Sportimpulsprojecten in gemeenten

Uit de peiling onder gemeenteambtenaren van het Mulier Instituut (2018a) blijkt dat 63 procent van de gemeenten weleens een Sportimpulsproject heeft ingezet. In die groep zitten significant meer gemeenten die relatief veel fte buurtsportcoaches (deelnamepercentage van 135%) in hun gemeente hebben rondlopen en significant meer grotere gemeenten (> 50.000 inwoners). Van die gemeenten die een Sportimpulsproject inzetten, zeggen veruit de meesten dat de gehele uitvoering en de samenwerking met partners goed ging, maar lijken wat problemen te zijn met de borging en de monitoring en evaluatie (zie figuur 3.6).

Figuur 3.6 Verloop van onderdelen van Sportimpulsprojecten volgens gemeenten (in procenten, n=192)

Bron: Mulier Instituut, 2018a.

Werkzame elementen

Uit de expertinterviews die het Mulier Instituut in het kader van de SBB Monitor heeft afgenomen (Van Lindert & Van Stam, 2018) zijn meerdere factoren naar voren gekomen die partners van het programma SBB beschouwen als de werkzame elementen van de Sportimpuls:

- De verplichte samenwerking bij de aanvraag en uitvoering van een Sportimpulsproject;
- Het werken met interventies;
- De verbeterde randvoorwaarden, zoals het tekenen door de gemeente en de eis van cofinanciering;
- De stimulans die van de Sportimpuls uitgaat om een vereniging anders te laten denken (vanuit de lokale vraag).

Alle experts waarderen de goede initiatieven die zijn voortgekomen uit de Sportimpuls, het feit dat deze lokaal tot meer samenwerking hebben geleid en dat gebruik kan worden gemaakt van bestaande interventies. Het idee om via een impuls lokaal ondernemerschap te stimuleren wordt tevens gewaardeerd. De experts zijn voorstander van tijdelijke financiering voor projecten zoals bij de Sportimpuls en het verplichten van cofinanciering en borging door lokale partijen. Verdeling van de middelen voor een regeling zoals de Sportimpuls moet door een onafhankelijke partij plaatsvinden.

In het borgingsonderzoek naar projecten uit de ronde 2014 komt een aantal werkzame elementen naar voren dat een rol speelt bij de borging van de projecten (Ooms et al., 2018b). Deze komen aardig overeen met de elementen die in het borgingsonderzoek over de ronde 2012 en 2013 (Ooms et al., 2017) werden genoemd en in de vorige SBB Monitor (Van Lindert et al., 2017b) zijn beschreven. Werkzame elementen die de borging van activiteiten hebben bevorderd zijn:

- Samenwerking waarin iedereen ruimte krijgt om zijn of haar eigen expertise in te zetten;
- Planmatig en vraaggericht werken;
- Draagvlak voor (nieuwe) sport- en beweegactiviteiten/doelgroep binnen de eigen organisatie, bij partners en deelnemers;
- Enthousiaste trekkers/uitvoerders;
- Nieuw laagdrempelig sport- en beweegaanbod voor een (inactieve) doelgroep waarvoor geen aanbod was;
- Nieuwe professionele trainers/begeleiders, die ook in de toekomst kunnen worden ingezet;
- Activiteiten die zichtbare resultaten opleveren;
- Meer bekendheid van de organisatie en het sport- en beweegaanbod bij de doelgroep;
- Kennis en ervaringen die zijn opgedaan binnen het Sportimpulsproject waardoor de uitvoering en borging van de huidige activiteiten worden bevorderd.

In eerder verdiepingsonderzoek naar de Sportimpuls (Nieuwenhuis-Leijenhof, Steenberg, Ooms & Scholten, 2017) werden ook de samenwerking, enthousiasme bij de projectleiders, uitvoerders en deelnemers en planmatig en vraaggericht werken als werkzame elementen voor het slagen van een project gezien.

Belemmerende elementen

De geïnterviewde experts van het SBB programma (Van Lindert & Van Stam, 2018) noemen bij de Sportimpuls meer belemmerende dan werkzame elementen. Ze zijn kritisch over het volgende:

- De aanvraagprocedure is te ingewikkeld geworden voor sportverenigingen. Commerciële partijen springen in dit gat;

- De monitoring en borging van de Sportimpulsprojecten. Er zijn geen goede cijfers over in hoeverre lokale initiatieven zijn gecontinueerd of dat deelnemers structureel zijn gaan sporten en bewegen of dat experts hebben gehoord van projecten waar dat niet is gelukt. De meningen van de experts berusten op dit punt op gebrekkige data en het ontbreken van duidelijke voorbeelden waar projecten zijn geslaagd;
- De strenge regels en geringe flexibiliteit in de regeling zelf;
- De beperkte focus op alleen sport- en beweeginterventies;
- De beperkte focus op het verzamelen van goede voorbeelden en succesverhalen;
- De projectperiode van twee jaar is te kort om structureel aanbod op te zetten.

De experts noemen als blinde vlekken van de Sportimpulsregeling dat bij de Sportimpuls niet is gekeken op welke plekken de inzet het meest nodig was. Daarnaast vinden zij het een gemiste kans dat de Sportimpulsregeling tussentijds niet is herijkt, beoordelen ze de verplichte keuze van alleen sport- en beweeginterventies als beperkend en vinden zij het jammer dat aan de Sportimpuls geen onderzoek is gekoppeld (Van Lindert & Van Stam, 2018).

In het borgingsonderzoek over de ronde 2014 (Ooms et al., 2018b) worden enkele elementen genoemd die de borging van activiteiten hebben belemmerd. Deze zijn veelal tegengesteld aan de werkzame elementen. Overigens ondervond 31 procent van de ondervraagde projecten uit ronde 2014 geen belemmerende elementen. De meest genoemde belemmerende elementen voor de borging zijn:

- Samenwerkingsverbanden die moeizaam verlopen en/of zijn gestopt;
- Gebrek aan financiële middelen voor het uitvoeren van de activiteiten na afloop van de subsidie;
- Geen of weinig draagvlak voor (voortzetting) van de sport- en beweegactiviteiten bij betrokkenen;
- Te weinig (inactieve) deelnemers aan de activiteiten;
- Gebrek aan professionele trainers en vrijwilligers;
- Afhankelijkheid van vrijwilligers, vooral bij sportverenigingen;
- Personele wisselingen binnen organisaties en/of het wegvallen van sleutelfiguren;
- Beperkte beschikbaarheid van en te grote afstand tot sportaccommodaties.

Gebrek aan deskundigheid en duurzaamheid bij trainers kwamen in eerder onderzoek (Nieuwenhuis-Leijenhof et al., 2017) al aan de orde als belemmerende elementen voor het slagen van een Sportimpulsproject (zie ook Van Lindert et al., 2017b).

Gemeentebestuurders sport benoemen de volgende knelpunten ten aanzien van Sportimpulsprojecten (Mulier Instituut, 2018a):

- Het bedrijfsleven is niet of nauwelijks aangehaakt bij het programma SBB (48%);
- De strenge eisen om een aanvraag in te dienen voor de Sportimpuls (43%);
- De borging van Sportimpulsprojecten is lastig (35%);
- De voorwaarde om te werken met erkende interventies (27%);
- Deelname aan de Sportimpuls vergt een verantwoording met veel administratieve lasten (25%).

Toekomst

Omdat de Sportimpulsregeling stopt na de laatste ronde die in 2018 is gestart, kunnen verbeterpunten niet meer direct worden toegepast op de Sportimpuls zelf. De projecten lopen echter nog door tot en met 2020, waardoor adviezen met betrekking tot de borging nog wel door deze projecten kunnen

worden meegenomen. Eind 2018 komt een afsluitend SBB-Magazine uit waarin een speciaal Sportimpulskatern is opgenomen met een overzicht van de geleerde lessen en goede voorbeelden. Dit kan bijdragen aan de voortzetting van het gedachtengoed achter de Sportimpulsregeling, zoals de geïnterviewde experts ook aanbevelen.

Om de lopende Sportimpulsprojecten of een toekomstig programma dat lijkt op de Sportimpuls in de toekomst succesvol te laten zijn, hebben de experts (Van Lindert & Van Stam, 2018) verschillende verbeterpunten genoemd:

- Verbeter en gebruik de buurtscan;
- Geef gemeenten een grotere rol;
- Verbeter de aanvraagprocedure;
- Zorg dat de schrijver en uitvoerder dezelfde partij zijn;
- Neem een interview af met aanvragers;
- Zet een nieuwe regeling minder massaal op en ondersteun de projecten intensiever;
- Betrek partijen uit zorg en welzijn beter en laat hen ook aanvrager zijn;
- Laat een onafhankelijke partij de middelen verdelen;
- Laat deelnemers een bijdrage betalen;
- Verleng de projectperiode;
- Verminder het aantal interventies op de Menukaart en laat buurtsportcoaches deze inzetten;
- Breng de werkzame elementen van interventies in kaart;
- Koppel onderzoek aan de interventies;
- Verbreed de Menukaart met interventies uit andere databases;
- Betrek de interventie-eigenaar beter;
- Breng de goede voorbeelden in kaart en communiceer deze;
- Koppel onderzoek beter aan projecten;
- Stimuleer kennisuitwisseling.

Uit eerder onderzoek (Nieuwenhuis-Leijenhof et al., 2017) werden het delen van *best practices* en projecten die niet goed gaan en het beter afstemmen van het contact tussen de interventie-eigenaar en de projectleiders als verbeterpunten genoemd (zie ook Van Lindert et al., 2017b).

4. Trends in sport- en beweegdeelname

Sport- en beweegdeelname

- 56 procent van de Nederlanders (12-79 jaar) voldoet aan de NNGB (2014-2017).
- 55 procent van de Nederlanders (12-79 jaar) doet wekelijks aan sport (2014-2017).
- 23 procent van de Nederlanders (12-79 jaar) is lid van een sportvereniging (2014-2017).
- 22 procent van de Nederlanders (12-79 jaar) heeft een abonnement op een sportaanbieder, zoals een fitnesscentrum of een zwembad (2014-2017).
- De sport- en beweegdeelname onder lage inkomensgroepen, mensen met een beperking en mensen met een niet-Nederlandse achtergrond zijn lager dan het landelijk gemiddelde.

Sport- en beweegaanbod in de buurt

- 64 procent van de Nederlanders is op de hoogte van sportieve activiteiten in hun buurt en 35 procent neemt hieraan deel.
- 13 procent van de Nederlanders weet dat één of meer speciale functionarissen in hun buurt sport- en beweegactiviteiten organiseren of stimuleren.
- Volwassenen sporten in hun buurt vooral in een park of natuurgebied en kinderen maken regelmatig gebruik van een zwembad.
- Veel volwassenen ervaren belemmeringen waardoor ze nu minder sporten en bewegen dan ze zouden willen. De grootste belemmeringen zijn tijdgebrek, beperkte motivatie of lichamelijke belemmeringen.
- 44 procent van de Nederlanders is tevreden over de sport- en beweegmogelijkheden in de buurt.

4.1 Inleiding

In de SBB Monitor 2017 (Van Lindert et al., 2017b) beschreven we uitgebreid de trends in de sport- en beweegdeelname van de Nederlandse bevolking (12-79 jaar) tussen 2001 en 2016. Hieronder gaan we kort in op deze cijfers voor de periode 2014-2017. Daarna staan we stil bij de sport- en beweegdeelname van specifieke groepen Nederlanders (paragraaf 4.2), omdat de inzet van buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten steeds meer gericht is op specifieke en vaak kwetsbare groepen. De preferente databron voor cijfers over de sport- en beweegdeelname is de Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor²⁸. In de laatste paragraaf zoomen we in op de bekendheid bij burgers met activiteiten die in de buurt worden georganiseerd (paragraaf 4.3).

56 procent van de bevolking (12-79 jaar) voldoet aan de oude beweegnorm²⁹ (2014-2017). Dat is gelijk aan de periode 2001-2004, maar iets lager dan de jaren daartussen. Ouderen voldoen vaker aan de beweegnorm dan andere leeftijdsgroepen en zijn in de afgelopen vijftien jaar ook meer gaan bewegen. De wekelijkse sportdeelname is tussen 2001 en 2017 licht gestegen. In de periode 2014-2017 deed 55 procent van de Nederlanders van 12-79 jaar wekelijks aan sport, ten opzichte van 52 procent in 2001-2004. Opvallend in de SBB Monitor 2017 was dat de sportdeelname van jongeren van 12-19 jaar tussen 2001-2004 en 2013-2016 is afgenomen (van 78% naar 71%). In de periode 2014-2017 is deze weer licht gestegen naar 73 procent.

Van de bevolking vanaf 12 jaar (12-79 jaar) is 23 procent (2014-2017) lid van een sportvereniging. Uit ander onderzoek (Vrijetijdsomnibus (VTO)), onder de bevolking vanaf 6 jaar, komt een percentage van 31 procent (2016). Daaruit blijkt dat kinderen onder de 12 jaar zorgen voor een hoger percentage leden van sportverenigingen. Het percentage van de bevolking dat lid is van een sportvereniging blijft min of meer stabiel in de tijd. Er zijn ruim twee keer zoveel mensen die sporten als dat er lidmaatschappen zijn (Korbee & Gerritsen, 2018), wat betekent dat er ook veel ongebonden sporters zijn. 22 procent van de Nederlanders (12-79 jaar; 2014-2017) heeft een abonnement op een sportaanbieder, zoals een fitnesscentrum of een zwembad. Ten opzichte van de rest van Europa doet Nederland het op het gebied van sporten en bewegen erg goed (Van Stam & Van den Dool, 2018). Zo ligt de wekelijkse sportdeelname in Nederland hoger dan het Europese gemiddelde (resp. 56% en 40%), maar ook de wekelijkse beweegdeelname aan onder andere fietsen, dansen en tuinieren ligt hoger in Nederland (resp. 80% en 44%).

²⁸ De Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor van het CBS i.s.m. het RIVM wordt jaarlijks uitgezet onder bijna 10.000 personen vanaf 4 jaar. Voor de leeftijd 12-79 jaar betreft dat 6.000-8.000 personen per meetjaar.

²⁹ De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) is in augustus 2017 herzien. In dit rapport wordt de oude definitie gehanteerd, zodat vergelijkingen over meerdere jaren mogelijk zijn. Volgens de oude beweegnorm moeten kinderen (4-18 jaar) dagelijks minstens één uur matig intensieve lichamelijke activiteit hebben, waarbij de activiteiten minimaal twee keer per week gericht moeten zijn op het verbeteren/handhaven van lichamelijke fitheid. Volwassenen (18-55 jaar) moeten minimaal vijf dagen per week minstens een half uur matig actieve lichamelijke activiteit hebben gedaan. Ouderen (55+ jaar) moeten minimaal vijf dagen per week matig intensieve lichamelijke activiteit hebben.

4.2 Sport- en beweegdeelname specifieke groepen

Voor specifieke groepen gelden vaak andere cijfers dan de Nederlandse gemiddelden. Hieronder beschrijven we in het kort en in bijlage 7 wat uitgebreider de sport- en beweegdeelname en het sportlidmaatschap van de groepen: kinderen en volwassenen in armoede, mensen met een beperking, mensen met een andere seksuele geaardheid, mensen met een andere culturele achtergrond en ouderen. Reden om deze groepen uit te lichten is dat een aantal van deze groepen in het huidige programma SBB meer aandacht heeft gekregen. Daarnaast wordt een aantal van deze groepen aangehaald bij de nieuwe Brede Regeling Combinatiefuncties, van waaruit buurtsportcoaches zich zullen inzetten op belemmeringen die deze groepen ervaren bij het sporten en bewegen.

Over het algemeen is te zien dat mensen met een laag inkomen minder wekelijks sporten, minder vaak voldoen aan de NNGB en minder lid zijn van een sportvereniging dan mensen met een hoog inkomen. Dat geldt zowel voor de leeftijdsgroep jongeren (12-17 jaar) als volwassenen (18-79 jaar; 2015 en 2017).

Voor volwassenen met een motorische, visuele en/of auditieve beperking (leeftijd 18-79 jaar) blijft de sportdeelname sterk achter in vergelijking met de bevolking als geheel (28% vs. 54%, 2015-2017). 7 procent van de volwassenen (18-79 jaar) met een beperking is lid van een sportvereniging (gehele bevolking 19%) en 12 procent heeft een abonnement bij een sportschool of een zwembad (gehele bevolking 23%, zie Van den Dool & Van Lindert, 2018). Van mensen met een licht of matige verstandelijke beperking of zwakbegaafdheid sport 35 procent wekelijks. Van de wekelijkse sporters is 35 procent lid van een sportvereniging. Van alle mensen met een verstandelijke beperking sport 15 procent bij een sportvereniging. Deze cijfers zijn gebaseerd op een peiling onder vertegenwoordigers (familieleden) van deze groep (Van Lindert, Brandsema, Dellas & De Jonge, 2018).

Mensen met een andere seksuele geaardheid sporten evenveel als de Nederlandse bevolking, maar homoseksuele mannen zijn minder vertegenwoordigd op de sportvereniging (19%, ten opzichte van 26% van de heteroseksuele mannen, 2014-2017). Homoseksuele mannen hebben echter vaker dan heteroseksuele mannen een abonnement bij een sportaanbieder voor bijvoorbeeld fitness of zwemmen (respectievelijk 31% en 21%, 2014-2017). Voor vrouwen geldt dit verschil niet.

Bij mensen met een andere culturele achtergrond is te zien dat zowel voor wekelijkse sportdeelname, voldoen aan de NNGB en lidmaatschap bij een sportvereniging mensen met een Nederlandse achtergrond het hoogste scoren, gevolgd door mensen met een westerse achtergrond. Mensen met een niet-westerse achtergrond scoren op alle onderdelen lager dan de andere twee groepen.

Ook ouderen sporten wekelijks minder dan jongere volwassenen, maar zij voldoen wel vaker aan de NNGB dan andere leeftijdsgroepen. Daarmee lijkt het of ouderen relatief veel bewegen, maar er moet wel opgemerkt worden dat de beweegnorm voor ouderen anders is dan die van volwassenen.

4.3 Sport- en beweegaanbod in buurt

Het doel van het SBB-programma is realiseren dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aanwezig is. Om te achterhalen of mensen bekend zijn met en deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten in de buurt, zijn hierover in 2014, 2016 en 2018 vragen

opgenomen in het Nationaal Sportonderzoek (NSO)³⁰ (Mulier Instituut, 2014; 2016b; 2018e). Door een herhaling van dit bevolkingsonderzoek kunnen we achterhalen of de bevolking in de loop der jaren meer sportieve activiteiten in de eigen buurt waarneemt.

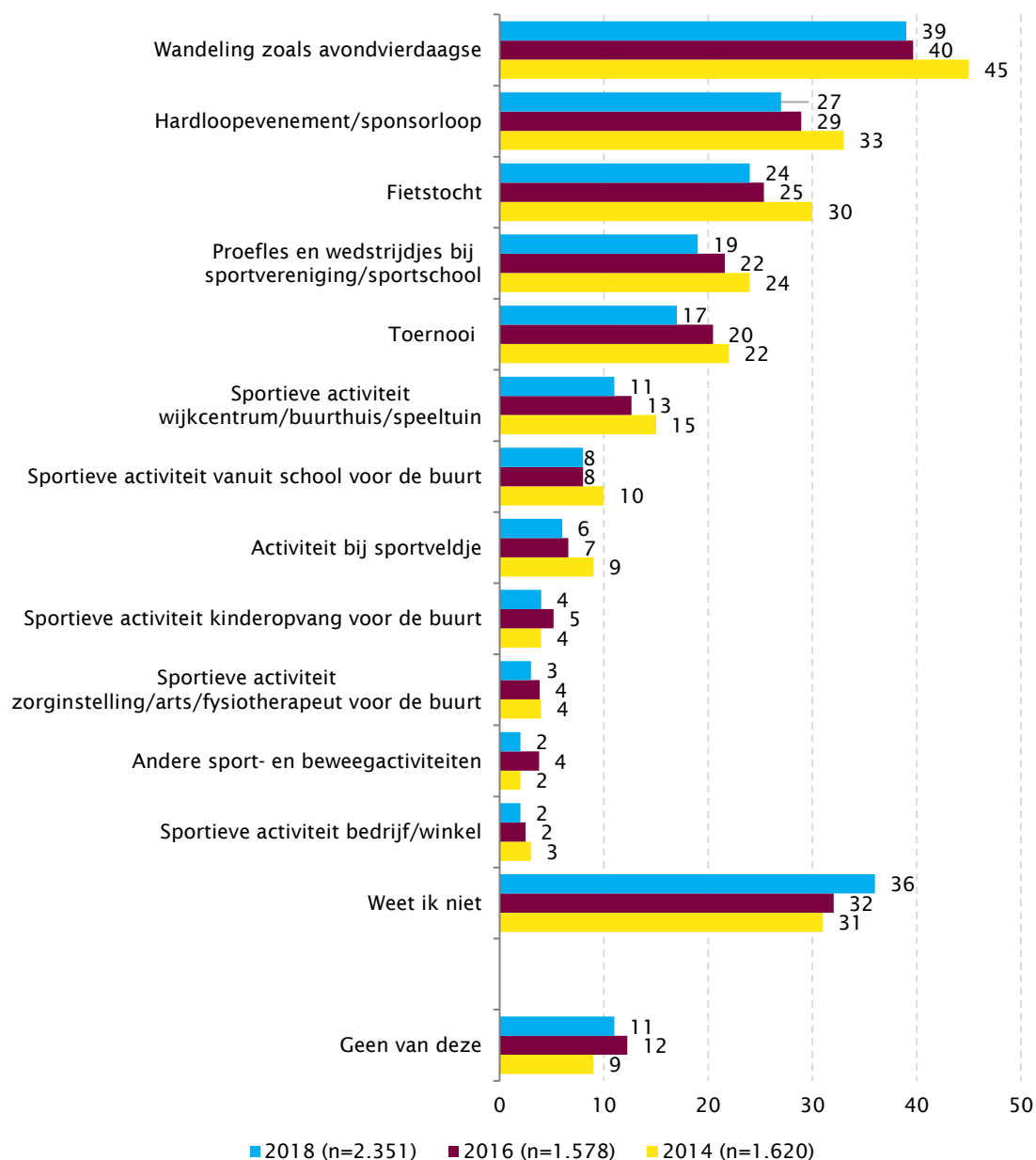
Over het algemeen laten de resultaten door de jaren heen een wisselend beeld zien. Toch weet nog altijd een behoorlijk deel van de buurtbewoners niet of het afgelopen jaar sport- en beweegactiviteiten in hun buurt zijn georganiseerd. De daadwerkelijke deelname aan de activiteiten is sinds 2016 niet veranderd. Het aanbod lijkt in de ogen van de buurtbewoners de afgelopen jaren niet toegenomen, maar zeker niet afgenomen. Minder mensen lijken tevreden met de mogelijkheden in de buurt om te sporten en bewegen.

Bekendheid met sportieve activiteiten in de buurt

Een aanzienlijk deel van de Nederlanders geeft in 2018 aan niet te weten of het afgelopen jaar sportieve activiteiten in hun buurt zijn georganiseerd (36%). Twee derde (64%) geeft aan wel op de hoogte te zijn van sportieve activiteiten in hun buurt, maar de algemene bekendheid met dit soort activiteiten is sinds 2014 licht afgenomen (68% in 2014). Dat geldt ook voor specifiek genoemde activiteiten. Wandelingen (39%), hardloopevenementen (27%) en fietstochten (24%) zijn net als in 2016 en 2014 het meest bekend onder buurtbewoners. Toernooien (17%) en proeflessen (19%) worden door minder buurtbewoners genoemd (figuur 4.1). De meeste buurtbewoners zijn via kranten, website of lokale televisie (55%) of via een aanplakbiljet, folder of brief (41%) op de hoogte gebracht. Ook familie, vrienden, bekenden en buurtgenoten spelen hierin een rol (niet in figuur).

³⁰ Het Nationaal Sportonderzoek is een initiatief van het Mulier Instituut. Het veldwerk vindt plaats via online panelonderzoek onder de Nederlandse bevolking.

Figuur 4.1 Bekendheid van sport- en beweegactiviteiten in of vanuit de buurt in de afgelopen twaalf maanden (bevolking 16-80 jaar; in procenten)

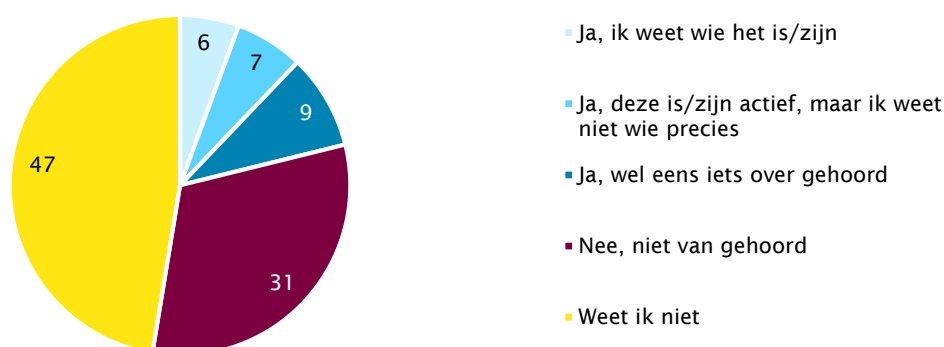
Bron: Mulier Instituut, 2014; 2016b; 2018e.

De sport- en beweegactiviteiten zijn volgens een groot deel van de buurtbewoners niet op een specifieke doelgroep gericht. Het percentage burgers dat dit antwoord geeft, is wel wat afgenomen ten opzichte van de eerdere metingen (63% in 2018; 71% in 2016; 77% in 2014). Ten opzichte van 2014 lijkt het aanbod volgens de buurtbewoners iets meer gericht op specifieke groepen, zoals kinderen (30% in 2018; 11% in 2014), ouderen (15% in 2018; 11% in 2014), mensen met een beperking (5% in 2018; 2% in 2014), mensen met een migratieachtergrond (4% in 2018; 1% in 2014) en mensen met (sociaal-financiële) achterstanden (5% in 2018; 3% in 2014). 11 procent weet niet op welke doelgroep het aanbod is gericht (niet in figuur).

Aan buurtbewoners die bekend zijn met de sportieve activiteiten in de buurt, is in de peiling van 2018 gevraagd wie volgens hen daarbij betrokken is. De meesten denken een sportvereniging (64%), gevolgd door een speciale stichting of organisatie (34%), de gemeente (33%) of een school (29%). Een speciale sport- of beweegfunctionaris wordt minder vaak genoemd. Een tiende (12%) denkt dat een sport- of beweegfunctionaris de activiteiten heeft opgezet (niet in figuur).

Op de vraag of burgers één of meer speciale functionarissen kennen die in hun buurt of dorp sport- en beweegactiviteiten organiseren of stimuleren, geeft ruim één op de tien (13%) aan zo iemand te kennen of te weten dat zo iemand actief is. Een tiende (9%) heeft weleens van deze functionarissen gehoord. Iets minder dan de helft weet het niet en een derde (31%) heeft hier nooit van gehoord (figuur 4.2).

Figuur 4.2 Bekendheid met één of meer speciale functionarissen die sport- en beweegactiviteiten organiseren of stimuleren in de buurt (bevolking 16-80 jaar; in procenten, n=1.912)

Bron: Mulier Instituut, 2018f.

Deelname aan sportieve activiteiten in de buurt

Aan de buurtbewoners die bekend zijn met de sport- en beweegactiviteiten is gevraagd aan welke activiteiten zij en hun kinderen hebben deelgenomen. Twee derde van de volwassenen (65%) zegt niet te hebben deelgenomen aan deze activiteiten, een derde (35%) neemt dus deel. Dat is een gelijk aandeel als in 2016, maar hoger dan in 2014 (30% nam deel). Kinderen nemen volgens hun ouders in 2018 vaker deel aan sport- en beweegactiviteiten in de buurt dan in 2016 en 2014 (respectievelijk 63%, 39% en 46%). Een verklaring voor dit verschil kan het moment zijn waarop de metingen hebben plaatsgevonden (april in 2014, maart in 2016 en mei in 2018). Rond de periode van mei doen veel kinderen mee aan wandelvierdaagsen en vinden aan het eind van het schooljaar diverse sportactiviteiten plaats.

Volwassenen en kinderen maken in 2018 gebruik van diverse voorzieningen om te sporten bewegen. Voor volwassenen zijn dat vooral een park of natuurgebied (voor hardlopen, wandelen, fietsen, voetballen, spelen, etc., 49%), een sportschool of fitnesscentrum (27%) en een zwembad (17%). Kinderen maken regelmatig gebruik van een zwembad (39%), een park of natuurgebied (34%) een sportveld (33%), sportveldje (27%), sporthal (25%).

Bij het organiseren van activiteiten voor specifieke groepen is het nuttig te weten welke belemmeringen mensen ervaren. Een vijfde (19%) van de volwassenen ervaart in 2018 geen belemmeringen waardoor ze nu minder zouden sporten en bewegen dan ze zouden willen. Dit percentage is over de jaren gelijk

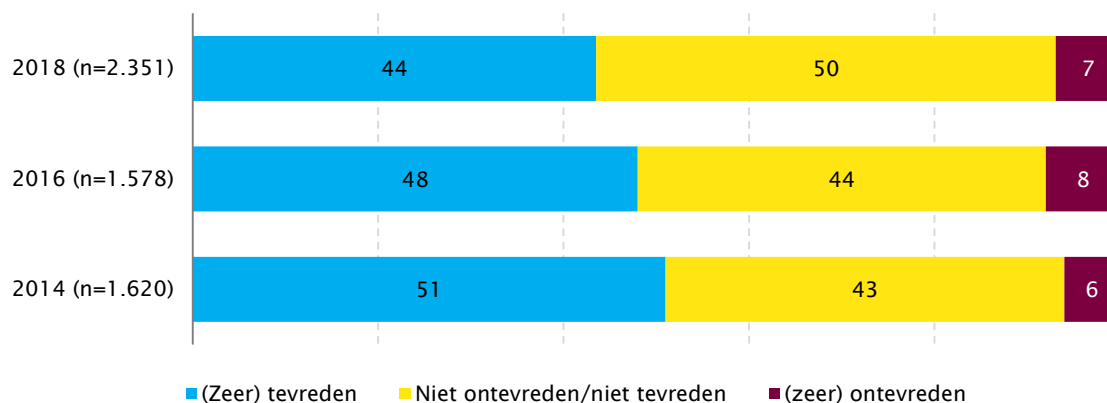
gebleven. 44 procent ervaart tijdgebrek (vanwege werk, studie of gezin) om meer te sporten en bewegen. Een kwart heeft een beperkte motivatie om te sporten en bewegen (25%, was 21% in 2014 en 2016; jongeren vaker dan ouderen). Een vijfde (22%) sport minder vanwege lichamelijke belemmeringen (was 27% in 2014 en 2016). Mensen vanaf 55 jaar ervaren deze belemmering vaker dan de jongere leeftijdsgroepen. 12 procent heeft geen mensen om mee te sporten (jongeren meer dan ouderen) en 10 procent vindt sporten te duur (jongeren meer dan ouderen), 13 procent sport minder door het weer.

Minder buurtbewoners verwachten in 2018 de komende jaren aan sport- en beweegactiviteiten in de buurt deel te nemen. In 2018 denkt een kwart (27%) dat te zullen doen ten opzichte van 33 procent in 2016 en 37 procent in 2014. Ruim een derde (36%) geeft aan niet deel te zullen nemen omdat de activiteiten hen niet aanspreken (was in 2014 en 2016 beide 28%). Daarnaast zegt 12 procent niet deel te nemen omdat de activiteiten niet voor hen maar voor andere doelgroepen bedoeld zijn. Een kwart zegt hiervoor andere redenen te hebben.

Tevredenheid met sportieve activiteiten in de buurt

44 procent van de buurtbewoners is tevreden over de mogelijkheden om aan sport- en beweegactiviteiten in de buurt deel te nemen (figuur 4.3). Dit is een afname ten opzichte van de meting in 2016 (48%) en 2014 (51%). Het aandeel dat hier neutraal tegenover staat, is in 2018 toegenomen. Het aandeel buurtbewoners dat ontevreden is over de mogelijkheden is gelijk gebleven (7% in 2018).

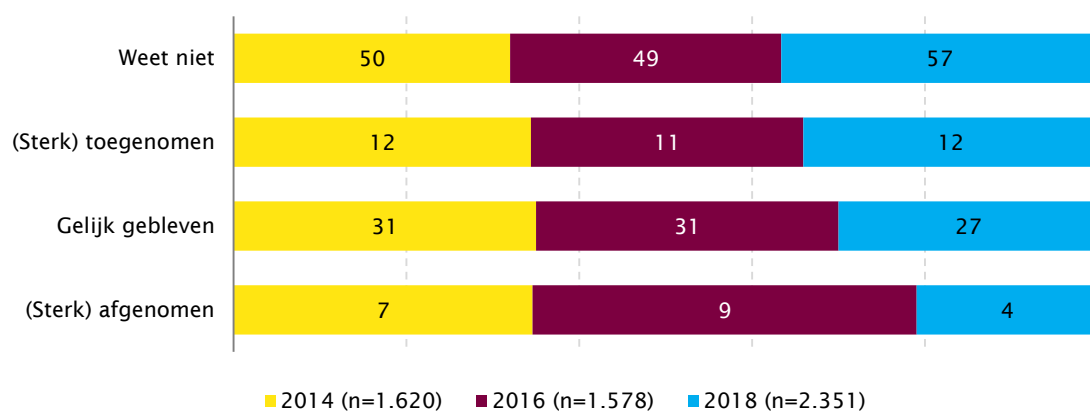
Figuur 4.3 Tevredenheid over de mogelijkheden om aan sport- en beweegactiviteiten in of vanuit de buurt deel te nemen (bevolking 16-80 jaar; in procenten)

Bron: Mulier Instituut, 2014; 2016b; 2018f.

Ruim de helft van de buurtbewoners (57%) geeft aan niet te weten hoe het aanbod van georganiseerde sport- en beweegactiviteiten zich in de afgelopen vier jaar heeft ontwikkeld (figuur 4.4). Ongeveer een kwart (27%) geeft aan dat het aanbod min of meer gelijk is gebleven. 12 procent van de buurtbewoners is van mening dat het aanbod (sterk) is toegenomen en 4 procent geeft aan dat het aanbod is afgenomen. Dit beeld komt min of meer overeen met de vorige metingen, al is het aandeel buurtbewoners dat aangeeft dat het aanbod is afgenomen iets gedaald (4% in 2018, 9% in 2016; 7% in 2014).

Figuur 4.4 Ontwikkeling sport- en beweegactiviteiten in of vanuit de buurt in de afgelopen vier jaar volgens buurtbewoners (16-80 jaar; in procenten)

Bron: Mulier Instituut, 2014; 2016b; 2018f.

5. Beschouwing

5.1 Inleiding

Dit rapport is het zesde SBB voortgangsverslag en tevens het laatste. Deze zes rapportages zijn door het Mulier Instituut opgesteld met ondersteuning van het Ministerie van VWS en de input van diverse organisaties, waaronder de SBB-partners. In hoofdstuk 2 (De buurtsportcoach) en hoofdstuk 3 (De Sportimpuls) is een overzicht geboden van de stand van zaken en voortgang van de verschillende onderdelen van het programma Sport en Bewegen in de Buurt (SBB). Als structuur van de rapportage is gebruik gemaakt van de in hoofdstuk 1 genoemde prestatie-indicatoren van het MAPE-model: Middelen, Activiteiten, Prestaties en Effecten. In hoofdstuk 4 zijn we ingegaan op de ontwikkelingen in de sport- en beweegdeelname van de Nederlandse bevolking en is aanvullend onderzoek beschreven naar de bekendheid van sport- en beweegactiviteiten in de buurt bij burgers. Ieder hoofdstuk start met een samenvattende factsheet van de belangrijkste bevindingen. Een managementsamenvatting is aan het begin van deze rapportage te vinden.

In dit laatste hoofdstuk van het laatste rapport in de reeks blikken we kort terug op het ontstaan van het programma en hoe het programma zich heeft ontwikkeld. Verder bespreken we de in hoofdstuk 1 geformuleerde onderzoeksvragen die betrekking hebben op de middelen, activiteiten, prestaties en effecten van het programma en op de doorgevoerde wijzigingen in het programma. We sluiten af met suggesties voor toekomstig beleid en de monitoring daarvan. Bij deze beschouwing is gebruikt gemaakt van de inhoud van voorgaande SBB Monitors (2013 tot en met 2017), de beleidsbrief van VWS waarin het programma SBB werd aangekondigd (Ministerie van VWS, 2011) en de interviews die in het kader van de SBB Monitor zijn gevoerd met 23 experts van het programma SBB (Van Lindert & Van Stam, 2018).

5.2 Ontwikkeling programma SBB

Het programma SBB is in 2012 gestart als overkoepelend beleidsprogramma voor het stimuleren van sport en bewegen voor de gehele Nederlandse bevolking, met een sterke verbinding met het gezondheids- en preventiebeleid van de overheid. Het programma was een reactie op zorgen over de achterstand in bewegen bij een groot deel van de Nederlandse bevolking, zowel bij kinderen als volwassenen, in combinatie met een toename van overgewicht en beperkte keuzemogelijkheden om te sporten en bewegen in de eigen buurt (Ministerie van VWS, 2011; Keulen, Chorus, & Verheijden, 2011). De inzet van middelen vanuit het Rijk werd noodzakelijk geacht om een omslag te maken naar een sportieve samenleving waarin iedereen kan kiezen voor een actieve en gezonde leefstijl. Daarom investeerde het kabinet samen met gemeenten en de sportsector in meer mogelijkheden om te sporten en te bewegen, om het voor mensen gemakkelijker te maken een gezonde keuze te maken. Dit moest bijdragen aan de toen gestelde Olympische ambitie om toe te werken naar een sportieve en vitale samenleving in 2016. Met de inzet wilde het kabinet daarnaast een bijdrage leveren aan sociale en educatieve doeleinden, zoals de ontwikkeling en weerbaarheid van kinderen, het leren over sportiviteit en respect, maatschappelijke participatie en het verbeteren van de leefbaarheid in de buurt (Ministerie van VWS, 2011).

Hiervoor werd een breed programma opgezet, in eerste instantie zonder specifiek doelgroepenbeleid. Het programma SBB moest lokaal kansen bieden voor meerdere doelgroepen (o.a. jong, oud, mensen met een beperking) om te profiteren van de regeling. De inzet was lokaal (meer) kansrijke verbindingen te laten ontstaan tussen sport- en beweegaanbieders en andere partijen, ruimte te geven aan lokaal

ondernemerschap en in te zetten op het wegnemen van belemmeringen en datgene toepassen wat werkt. De belangrijkste pijlers waarop het programma rustte waren de verbrede en extra inzet van de sinds 2007 bestaande combinatiefunctionarissen, omgedoopt tot buurtsportcoaches, en de Sportimpulsprojecten. De structurele rijksbijdrage voor de buurtsportcoaches was gericht op gemeenten en de rijksbijdrage voor de tweejarige Sportimpulsprojecten was bedoeld voor lokale sport- en beweegaanbieders, vertegenwoordigd door sportkoepel NOC*NSF. Beide impulsen moesten zorgen voor de noodzakelijke verbindingen tussen de sport- en beweegsector en andere lokale partijen, zoals scholen, zorginstellingen en de buurt, met als doel het realiseren van meer passend sport- en beweegaanbod voor eerst alle doelgroepen, en later de meer kwetsbare doelgroepen. De intermediaire rol van de buurtsportcoach werd als dé oplossing gezien voor de voorheen gebrekkige relatie tussen sport en bijvoorbeeld het onderwijs (zie ook Van Lindert et al., 2017a). Het pakket aan maatregelen bestond daarnaast uit de ontwikkeling van een tool voor het opstellen van een integraal actieplan (de buurtscan) waarmee gemeenten lokaal in beeld kunnen brengen wat in de buurt nodig is en welke partijen daarbij aan zet zijn. Ook vond het kabinet het belangrijk dat beschikbare ruimtes en accommodaties optimaal moesten worden benut. De regie daarop ligt in veel gevallen bij de gemeente. Sport- en beweegaanbieders moesten hierop kunnen aansluiten, door aanbod te verzorgen op incurante uren of op verschillende locaties. Via de Sportimpuls en met inzet van de buurtsportcoaches zouden vervolgens verbindingen kunnen worden gelegd tussen aanbod, locaties en doelgroepen. De maatregelen in het kader van het programma SBB bevatten ook de financiering van het programma bedrijfssport, met Sport & Zaken als de intermediair tussen de sport en het bedrijfsleven (namens VNO NCW en MKB Nederland). Om verdere versnippering in sport- en beweegconcepten tegen te gaan, moesten gemeenten, sportbuurtcoaches en sport- en beweegaanbieders worden ondersteund met kennis over bestaande kansrijke sport- en beweegconcepten (de latere erkende interventies). Nadere afspraken werden gemaakt met betrokken partijen over ondersteuning op landelijk en lokaal niveau (de landelijke programmaondersteuning). Ook werd een stuurgroep ingesteld (Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt) die een pakket aan maatregelen moest opstellen om belemmeringen, die worden veroorzaakt door regelgeving van de overheid, weg te nemen. Tot slot moest ervoor worden gezorgd dat met monitoring en evaluatie zowel een beeld zou ontstaan van in hoeverre de doelstellingen werden bereikt als wat de bijdrage hieraan was van de verschillende onderdelen van dit programma (Ministerie van VWS, 2011; zie ook De Jong et al., 2013).

Het programma liep oorspronkelijk tot en met 2016, maar werd verlengd tot eind 2018, met als doel het tot volle wasdom te laten komen (Ministerie van VWS, 2015a). Het programma is in de loop der tijd veranderd, waarbij de focus steeds meer kwam te liggen op de hoofdelementen Buurtsportcoach en Sportimpuls en andere elementen minder aandacht kregen. Zo besteden we de laatste jaren in de SBB Monitors dan ook de meeste aandacht aan deze programmaonderdelen. In de beginjaren van het programma SBB was veel aandacht voor het in kaart brengen van belemmeringen voor sportorganisaties om gebruik te maken van het programma SBB. Na analyse van de Taskforce Belemmeringen Sport en Bewegen in de Buurt bleken de belemmeringen die (direct) aan wet- en regelgeving gerelateerd waren wel mee te vallen, maar bleek de sportsector vooral belemmerd te worden door onbekendheid met of soms het ontbreken van relevante informatie en goede voorbeelden. De Taskforce stelde een actieplan op met elf oplossingsrichtingen om belemmeringen aan te pakken. Het toenmalige kabinet koos daaruit vijf belemmeringen waarop actief zou worden ingezet: sport- en beweegmogelijkheden voor speciale doelgroepen, stimuleren van een beweegvriendelijke omgeving, multifunctioneel gebruik van accommodaties, ruimte voor de buurtsportcoach en administratieve lasten sportsector (De Jong et al., 2013).

In de loop der jaren is in het programma SBB, in navolging op een van vijf gekozen oplossingsrichtingen van de Taskforce, steeds meer aandacht gekomen voor specifieke, meer kwetsbare doelgroepen, zowel bij de inzet van buurtsportcoaches als bij de Sportimpuls, omdat bij de uitvoering bleek dat deze lastig te bereiken zijn. Het uitgangspunt van een programma voor alle Nederlanders werd daarmee wat meer losgelaten.

Het optimaal benutten van accommodaties, ook een van de genoemde oplossingsrichtingen, is in de uitvoering van het programma SBB en daarmee in de SBB Monitors een onderbelicht thema geweest, mogelijk omdat de regie hiervoor meer bij de gemeenten zelf ligt. De buurtscan, waarmee gemeenten onder andere ook zicht kunnen krijgen op het huidige gebruik van ruimten en accommodaties, is wel steeds in de SBB Monitors ter sprake gekomen als onderdeel van de landelijke programmaondersteuning. Het instrument is door het programmabureau van SBB doorlopend onder de aandacht van de gemeenten gebracht en de mate waarin gemeenten het instrument gebruikten werd gemonitord, echter niet of gebruik van de tool bijdroeg aan het ontwikkelen van buurtgericht sport- en beweegaanbod.

De rol van het bedrijfsleven en het thema van publiek-private samenwerking binnen het programma SBB was weliswaar een terugkerend thema in de SBB Monitors, maar kreeg geen uitgebreide aandacht omdat in de programmaitvoering de verbinding met het bedrijfsleven niet hoog op de agenda stond. Ook experts geven aan dat de samenwerking met het bedrijfsleven niet goed uit de verf is gekomen (Van Lindert & Van Stam, 2018). Gedurende de hele programmaperiode is daarentegen veel aandacht geschonken aan het stimuleren van het gebruik van erkende sport- en beweeginterventies door de sportsector en het verbeteren van de kwaliteit door interventie-eigenaren, waardoor dit thema ook steeds in de SBB Monitors is besproken. Het thema heeft ook eigenstandige aandacht gehad binnen het programma Effectief Actief (2011-2014), waarvan de activiteiten met betrekking tot de erkenning van interventies later zijn voortgezet door Kenniscentrum Sport. De inzet van interventies in de vorm van gebruik maken van wat al bestaat en werkt is daarmee een belangrijk ondersteunend instrument geweest voor de uitvoering van het programma.

Monitoring heeft gedurende de gehele programmaperiode een belangrijke rol gespeeld om de voortgang van het beleid te kunnen volgen en op basis daarvan te kunnen bijsturen waar nodig. De SBB Monitors getuigen van de inspanningen die SBB partners en overige partijen daarvoor hebben verricht.

5.3 Buurtsportcoach

Kijken we specifiek naar de buurtsportcoach dan zien we een programmaonderdeel dat succesvol is verlopen. Nog steeds mag dit beleidsinstrument (blijven) rekenen op grote betrokkenheid van gemeenten en lokale partners. Bijna alle gemeenten doen mee (368, 97%) en hebben inmiddels voor gezamenlijk 2.972,43 fte formatieplaatsen gerealiseerd (peildatum 1-9-2018). De einddoelstelling van 2.900 fte is daarmee ruimschoots behaald. Gemeenten willen en kunnen niet meer zonder de lokale inzet van buurtsportcoaches en vinden bijna allemaal dat de inzet van de buurtsportcoach een impuls geeft aan hun lokale sport- en beweegbeleid. Buurtsportcoaches brengen verbinding tussen lokale organisaties en zorgen voor 'doekracht' zodat op lokaal niveau nieuw sport- en beweegaanbod tot stand komt of bestaand aanbod wordt verbeterd. Om het duurzame karakter van de rijksfinanciering te benadrukken verandert de naam van de impuls vanaf 2019 naar Brede regeling combinatiefuncties. Dit geeft gemeenten meer zekerheid voor de toekomst, zodat het draagvlak voor de eigen cofinanciering en dat van partners blijft behouden.

De rijksfinanciering voor de buurtsportcoach is gedurende de programmaperiode gestegen van 47 miljoen in 2012 naar bijna 57 miljoen in 2018. In 2008 is met de inzet van combinatiefunctionarissen

gestart met een budget van 17 miljoen. Door het programma SBB kon de inzet worden verbreed naar buurtsportcoaches en kon ook meer fte worden ingezet. De cofinanciering van het Rijk heeft letterlijk tot een multipliereffect geleid, tegenover iedere euro rijksgeld staat anderhalve euro afkomstig uit lokale middelen.

Nog steeds bekostigen de gemeenten het grootste deel de cofinanciering zelf. We zien wel dat niet (meer) alleen de sportafdeling van een gemeente bijdraagt, maar dat de personele lasten van de buurtsportcoach ook (enigszins) op de begroting van andere beleidsafdelingen drukt. Dit is een vorm van integrale beleidsvoering die in de toekomst wellicht intensiever zou mogen, aangezien buurtsportcoaches steeds meer worden ingezet op maatschappelijke doelen met sport als middel. Sport is met de cofinanciering van het Rijk en de maatschappelijke inzet van buurtsportcoaches een interessante gesprekspartner geworden of heeft in ieder geval iets te bieden aan andere beleidsvelden en lokale partijen in het sociaal domein. Toch lukt het nog niet goed (genoeg) om lokale partijen te stimuleren of verleiden om (een deel) te cofinancieren. Sommige gemeenten kiezen hier bewust voor, andere gemeenten zouden graag een bijdrage zien van lokale organisaties. Gemeenten zullen draagvlak moeten verwerven voor cofinanciering door partijen duidelijk te maken wat cofinanciering hen oplevert. Resultaten beter zichtbaar maken zal hieraan bijdragen, maar gemeenten vinden dit nog steeds lastig gezien hun behoefte aan ondersteuning op dit vlak. Ook blijkt de buurtsportcoach zelf slecht bekend te zijn bij burgers (een vijfde kent of heeft weleens van een buurtsportcoach gehoord) en wellicht ook bij potentiële cofinanciers uit diverse sectoren in de gemeenten.

Kenmerkend voor het werk van de buurtsportcoach is zijn of haar verbindende rol. Dat is ook precies de reden waarom deze functie is ontstaan. Het verbinden en samenwerking realiseren blijken onmisbare taken of randvoorwaarden te zijn in het werk van de buurtsportcoach, want via de verbinding met intermediairs en organisaties komt de buurtsportcoach in contact met zijn doelgroepen en kan hij zijn activiteiten opzetten. Waar voorheen de combinatiefunctionarissen een verbinding maakten tussen de sectoren sport, cultuur en onderwijs, mocht met de verbreding naar buurtsportcoaches vanaf 2012 een verbinding worden gemaakt met organisaties uit andere sectoren, zoals zorg, welzijn, kinderopvang en het bedrijfsleven. Hoewel de meeste inzet nog steeds op die oorspronkelijke sectoren zit (74%, was 85% in 2013), is de laatste jaren langzaam een verschuiving waargenomen naar de sectoren in het sociale domein. Dit geldt ook voor de doelgroepen. De meeste inzet vindt nog steeds plaats bij de jeugd, maar ook andere doelgroepen worden door de buurtsportcoaches steeds meer bediend. We zien dat gemeenten ouderen, mensen met een beperking en mensen met overgewicht belangrijke doelgroepen voor de buurtsportcoach vinden.

Verbindend zijn en samenwerken blijken ook een eigenschap respectievelijk vaardigheid te zijn die diep zijn geworteld in het universele DNA van de buurtsportcoach, zowel door henzelf als door de werkgevers aangeduid. We kunnen concluderen dat na ruim 10 jaar (sinds de inzet van combinatiefunctionarissen vanaf 2008) een nieuwe beroepsgroep van professionals is ontstaan die steeds meer volwassen is geworden. Ondanks grote verschillen in taken, rollen en doelgroepen, hebben buurtsportcoaches in de kern toch een aantal eigenschappen (verbindend, assertief, daadkrachtig, enthousiast, creatief, sociaal en communicatief) met elkaar gemeen. Zij beoefenen een specifieke functie op het snijvlak van beleid en praktijk, beschikken over lokale kennis en zetten op maat gesneden aanpakken in die ontstaan door eigen inzicht en ervaringen in de praktijk. Het is een goede zaak dat zij nu vertegenwoordigd worden door een beroepsvereniging, die door buurtsportcoaches zelf is opgezet. Buurtsportcoaches nemen zichzelf serieus in hun werk en willen graag ontwikkelen in taken, vaardigheden en kennis. Het is belangrijk hen daarin te blijven faciliteren op een laagdrempelige manier, dichtbij huis en aansluitend bij hun behoeften. Verdere doorontwikkeling van het beroepsprofiel van de buurtsportcoach is gewenst

en belangrijk, zodat zij specifiek voor hun doelgroep, taak of rol zijn toegerust en ook in staat zijn vakkundig te schipperen tussen de verschillende belangen die lokaal soms spelen. Niet alleen de buurtsportcoach zelf heeft overigens behoefte aan ondersteuning, ook werkgevers vragen deze zodat zij op hun beurt beter in staat zijn buurtsportcoaches in hun functie uitoefening en competentieontwikkeling te ondersteunen.

Door de jaren heen zijn betrokkenen steeds tevreden geweest met de inzet van de buurtsportcoach. Dat gevoel is niet minder geworden. Lokale partijen roemen de communicatieve vaardigheden van de buurtsportcoach, waarmee zoals boven geschetst vooral de eigenschappen en vaardigheden die met de persoon zelf te maken hebben een groot aandeel hebben in het succes van hun inzet. Werkzame elementen die partijen al jaren toekennen aan de decentralisatie-uitkering Buurtsportcoach zijn de mogelijkheid om als gemeente maatwerk te leveren en de vrijheid om de buurtsportcoach in te zetten passend bij de lokale situatie.

In het begin spraken partijen nog hun zorgen uit over de borging van de activiteiten van de buurtsportcoach. De vraag was of de activiteiten die de buurtsportcoach in een wijk of bij een organisatie had opgezet wel konden worden overgenomen door lokale partijen. Dit overdragen hangt af van de beschikbaarheid van vrijwilligers en professionals. Moest de buurtsportcoach zichzelf overbodig maken (eerst zelf aanbod organiseren en dan overdragen en elders opnieuw aanjagen) of meer verbinden zodat anderen in staat waren aanbod te creëren? De laatste jaren is duidelijk geworden dat juist ook de extra handen of de ‘doekracht’ van de buurtsportcoach op zichzelf als heel waardevol worden gezien, naast de verbindende rol die buurtsportcoaches vervullen. Een buurtsportcoach hoeft zichzelf niet altijd overbodig te maken en dit betekent dat lokaal verschillende typen buurtsportcoaches actief zijn die ieder hun eigen rol vervullen in het lokale veld.

Deze verschillende rol- en taakuitvoering maakt de huidige situatie afwijkend van de uitgangssituatie toen combinatiefunctionarissen nog werkzaam waren voor een overzichtelijk aantal sectoren (sport, cultuur en onderwijs) en doelgroepen (kinderen en jongeren). Gemeenten kunnen en mogen hun buurtsportcoaches op maat inzetten en voelen steeds meer de vrijheid dat te doen. Dat maakt dat in iedere gemeente andere keuzes (kunnen) worden gemaakt ten aanzien van de implementatiewijze (keuze lokale regierol, werkgeverschap en cofinanciering) en de inzet van de buurtsportcoach (keuze lokale doelen, doelgroepen en sectoren). Het biedt de gemeenten kansen de ‘zachte’ kant van het sportbeleid (sportstimulering) een impuls te geven en bij te dragen aan lokaal maatschappelijke vraagstukken. Buurtsportcoaches biedt het de kans zich in verschillende rollen of taken te specialiseren en een carrière op te bouwen. Tegelijkertijd zorgt deze realiteit voor meer complexiteit, zoals we de laatste jaren hebben gezien. Voor de beroepsontwikkeling roept het vragen op wat in de kern nu het beroep buurtsportcoach definieert en hoe de buurtsportcoach het beste kan worden ondersteund in zijn taakuitoefening en persoonlijke ontwikkeling, ondanks al die verschillen in taken en rollen. Voor de beleidsmaker roept het vragen op over de werkzaamheid van de buurtsportcoach. Welke soort inzet of welk type of welke typen buurtsportcoach(es) draagt of dragen het beste bij aan het bereiken van de landelijke en lokale doelen en hoe kunnen de opbrengsten worden gemonitord?

Het landelijk in beeld brengen van die (lokaal verschillende) opbrengsten is de afgelopen jaren lastig gebleken. Er blijkt niet één uitkomstmaat te zijn, zoals bijvoorbeeld een toename in de sportdeelname van burgers, maar verschillende. Overtuigend bewijs voor de relatie tussen de inzet van de buurtsportcoach in een wijk of gemeente en de sportdeelname van burgers in die wijk of gemeente is niet gevonden. Enerzijds komt dat door het ontbreken van goede data over de sportdeelname en de

specifieke inzet van buurtsportcoaches door de tijd heen. Anderzijds is het ingewikkeld om de effecten op het niveau van gedragsverandering bij burgers direct aan de inzet van buurtsportcoaches te linken, omdat in een wijk of gemeente tal van andere factoren een rol kunnen spelen die invloed hebben op de sportdeelname van burgers. De landelijke opbrengsten de regeling zijn daarom op een andere manier voor het voetlicht gebracht. In 2016 en 2017 is intensief onderzoek uitgevoerd in 34 casegemeenten, waarbij ook is gekeken naar de implementatiewijze van de regeling op het niveau van de gemeenten en naar verschillen tussen typen buurtsportcoaches en hun gehanteerde aanpakken en waarover in de SBB Monitor van 2017 is gerapporteerd. Hieruit bleek dat gemeenten de regeling als impuls ervaren voor hun lokale sportbeleid, door de cofinanciering van het Rijk de sportsector een interessante(re) partner is geworden voor andere gemeentelijke beleidsterreinen en op lokaal niveau daadwerkelijk mensen in beweging zijn gekomen en aanbod is ontwikkeld of uitgebreid. Het onderzoek heeft ook duidelijk gemaakt dat gemeenten leren van het beleid en de implementatiewijze tussentijds aanpassen wanneer de lokale situatie daarom vraagt (Van Lindert et al., 2017a; 2017b; Van Lindert & Brandsema (Reds.) 2017). Landelijk en lokaal blijft de behoefte aan inzicht in de opbrengsten van de buurtsportcoach onverminderd aanwezig. Monitoring wordt door Rijk, gemeenten en ook buurtsportcoaches zelf belangrijk gevonden, niet alleen ter verantwoording van het gevoerde beleid en de uitgevoerde activiteiten, maar ook tussentijds beleid en activiteiten te kunnen bijsturen.

5.4 Sportimpuls

De Sportimpuls is een succesvolle regeling geweest als we kijken naar de deelname. Het totaal rijksbudget over alle zeven rondes sinds 2012 bedroeg 77 miljoen euro, voor de laatste ronde was 11 miljoen beschikbaar. In totaal over de gehele periode 2012-2018 zijn 1.024 Sportimpulsprojecten gehonoreerd, waarvan 145 in de ronde van 2018. Sportimpulsprojecten zijn in alle provincies en in groot aantal gemeenten uitgevoerd. De top tien van gemeenten met de meeste projecten bestaat uit Amsterdam, Arnhem, Deventer, Rotterdam, Den Haag, Eindhoven, Zwolle, Utrecht, Enschede en Almere. De inschrijving overtrof in alle rondes het beschikbare budget, waardoor steeds aanvragen moesten worden afgewezen. Het laat zien dat de intentie om gebruik te maken van de mogelijkheid om lokaal een impuls te geven aan de ontwikkeling van vraaggericht aanbod voor specifieke groepen onverminderd aanwezig was.

Om een landelijke regeling met een lange looptijd (zeven rondes) en fors budget goed en eerlijk te organiseren en zoveel mogelijk partijen in het land de kans te bieden bij te dragen aan de landelijke doelstelling moest een robuust aanvraag-, beoordelings- en ondersteuningssysteem op poten worden gezet. Gedurende de looptijd is hiervoor veel aandacht geweest. De aanvraagprocedure is in de loop der jaren steeds verder aangescherpt om onduidelijkheden en misbruik van vrijheden in de regeling te voorkomen. De aanvraagprocedure was daardoor weliswaar helder, maar het schrijven van een aanvraag zelf nam veel tijd in beslag. Lokale aanvragers zochten daarom veelal ondersteuning bij externe adviseurs, ofwel aangeboden via de programmaondersteuning ofwel commercieel. Dit bleek succes te hebben, aangezien de aanvragen steeds beter werden in kwaliteit en ondersteunde aanvragen ook vaker werden goedgekeurd. Nadeel hiervan volgens de geïnterviewde experts is dat de schrijver meestal niet bij de uitvoering betrokken is en de kwaliteit van de aanvraag geen garantie biedt op een goede uitvoering. De omvang van de regeling zorgde volgens experts ook voor te weinig ruimte om individuele projectuitvoerders intensieve begeleiding te bieden bij de uitvoering en borging van het project en lokaal ervaringen op te halen over wat wel en niet werkt. Bij een kleinschaliger opzet met minder projecten per ronde was dit wellicht wel mogelijk geweest.

Sportimpulsprojecten moeten inspelen op problematiek in bepaalde buurten, gemeenten of regio's. Over het algemeen lijken Sportimpulsprojecten (deels) te worden uitgevoerd in aandachtswijken en -buurten, zo blijkt uit analyses waarover in de SBB Monitor van 2014 en 2017 is gerapporteerd (Van Lindert et al., 2014; Van Lindert et al., 2017b). Vooraf is echter niet gestuurd op de inzet van Sportimpulsprojecten op locaties waar de achterstanden het grootst zijn voor wat betreft sportdeelname van specifieke doelgroepen. De aanvragen moesten juist voortkomen uit lokale initiatieven. Daar waar de energie zit, zou de opbrengst het grootst zijn, zo was de gedachte. Dit betekent wellicht dat in bepaalde gebieden met achterstanden geen projecten zijn uitgevoerd, terwijl dat wel wenselijk zou zijn geweest. Achteraf vinden experts van het programma SBB dit een gemiste kans.

In de loop van de programma-uitvoering van de Sportimpuls zien we steeds meer de verbinding met de buurtsportcoach ontstaan. Zij zijn ofwel betrokken bij de aanvraag of hebben een rol in de uitvoering van het programma. Dit betekent dat buurtsportcoaches een helpende hand kunnen bieden bij de uitvoering van het Sportimpulsproject ofwel het project zelf kunnen benutten in hun eigen programma en dat van de gemeente bij het bereiken van specifieke doelgroepen. Dit laatste wordt door sommige experts van het programma SBB als mogelijk toekomstig model voor de inzet van buurtsportcoaches gezien.

Net als bij de buurtsportcoach zien we bij de Sportimpuls steeds meer een verschuiving in doelgroepen. In het begin bestond alleen de reguliere Sportimpuls. Later zijn daar JILIB en de KSG bijgekomen, welke respectievelijk zijn gericht op jeugd in lage inkomensbuurten en kinderen en jongeren met overgewicht. Ook bij de reguliere Sportimpuls zelf is de doelgroep steeds meer verschoven van jeugd naar volwassenen, ouderen en mensen met een beperking. De laatste ronde (2018) stond de reguliere Sportimpuls alleen open voor kwetsbare doelgroepen. Veel betrokkenen staan achter deze verschuiving naar de kwetsbare doelgroepen. Maar niet alle experts zijn hier enthousiast over, omdat zij liever zien dat iedereen in Nederland baat kan hebben bij de stimuleringsgelden. Beter uit een zo groot mogelijke vijver vissen, dan alle aandacht op een specifieke moeilijk bereikbaar groep richten, zo is de gedachte.

Het stimuleren van ondernemerschap en het verbinden van sport met andere sectoren stond bij de Sportimpuls centraal. Hierop is in de loop der jaren duidelijk resultaat geboekt. Sport- en beweegaanbieders zagen met de Sportimpuls kansen lokale initiatieven voor nieuwe doelgroepen op te zetten en zijn daarbij gaan samenwerken met andere partijen van buiten de sport. Uiteraard was dit een verplicht element, maar we zien dat bij projecteigenaren van afgeronde projecten de samenwerking (deels) wordt voortgezet en is geïntensiveerd. De samenwerking levert de sport- en beweegaanbieders ook verschillende opbrengsten, zoals de uitwisseling van kennis en expertise. Nog te bezien valt in hoeverre de ontstane verbindingen ook jaren na de Sportimpuls nog blijven bestaan.

Bij de Sportimpuls, als onderdeel van het programma SBB, staat de inzet van erkende interventies hoog in het vaandel en is dit zelfs verplicht voor projecteigenaren. Zij zijn verplicht te kiezen uit de Menukaart Sportimpuls of Menukaart Kinderen Sportief op Gewicht (KSG). In de loop der tijd is de kwaliteit van de menukaarten zelf verbeterd, doordat alleen nog minimaal goed beschreven interventies worden opgenomen. In de praktijk blijken (potentiële) gebruikers van erkende interventies zoals gemeenten, buurtsportcoaches en verenigingen deze te verwarren met effectieve interventies, wat alleen overeenkomt met het hoogste erkenningsniveau en waarvan maar enkele op de menukaarten staan. Belangrijk aandachtspunt is dat projecteigenaren van de Sportimpuls, maar ook gemeenten, buurtsportcoaches en verenigingen, erkende interventies graag willen aanpassen aan de lokale praktijk

of lokaal beleid, maar dat niet bekend is in hoeverre dit de werkzaamheid van de interventie aantast. Op dit moment besteden interventie-eigenaren nog niet veel aandacht aan monitoring van de lokale uitvoering van hun interventies en wat deze projecten opleveren, terwijl van sommige interventies wel tientallen lokale projecten zijn uitgevoerd in de loop der tijd. Monitoring is wel een onderdeel in de projectaanvraag van een lokale sport- en beweegaanbieder en de interventie-eigenaar moet de aanvraag mee ondertekenen, maar dit betekent niet dat interventie-eigenaren zelf veel budget of expertise hebben om de werking van hun eigen interventie lokaal te volgen. Om na te gaan wat de werking is van interventies in een specifieke context is het raadzaam onderzoek naar de effectiviteit van interventies te stimuleren of faciliteren.

De Sportimpuls stopt, in tegenstelling tot de Buurtsportcoachregeling, na de ronde van 2018. De regeling heeft volgens betrokkenen veel goede initiatieven opgeleverd. Tegelijkertijd uiten experts hun zorgen over de borging van de tweejarige projecten. Ook in de verschillende SBB Monitors kwam borging steeds als belangrijk aandachtspunt naar boven. Uit de verdiepingsonderzoeken naar de Sportimpuls bleek steeds dat projecteigenaren te laat nadachten over borging. Vanaf 2016 moeten projectaanvragers daarom al in de aanvraag aandacht schenken aan borging en vanaf 2017 is cofinanciering verplicht gesteld met het oog op een betere financiële borging van het project. Borging heeft onder andere te maken met de doorstroom van deelnemers naar structureel sport- en beweegaanbod. Objectieve gegevens over de relatie tussen uitgevoerde Sportimpulsprojecten en veranderingen in de sportdeelname van groepen burgers zijn niet voorhanden. Uit de verschillende verdiepings- en borgingsonderzoeken die de afgelopen jaren naar de Sportimpuls zijn uitgevoerd blijkt wel dat sportverenigingen die een Sportimpulsproject uitvoeren ledenwinst ervaren. Tevens rapporteren projecteigenaren in de borgingsonderzoeken over de ronde 2012, 2013 en 2014 en in de eindrapportages van ZonMw over de ronde 2012 en 2013 dat zij mensen in beweging hebben gebracht en dat tenminste een deel van de deelnemers is doorgestroomd naar structureel aanbod. Het bereiken van moeilijke doelgroepen en het realiseren van ouderbetrokkenheid blijven echter door alle rondes heen belangrijke knelpunten. Bij borging gaat het ook om een voortzetting van de opgezette activiteiten en samenwerking en borging van opgedane kennis. Bij projecten uit de rondes 2012, 2013 en 2014 zien we wel degelijk resultaten op dit vlak.

Na de ronde van 2018 is geen financiering meer beschikbaar voor het opzetten van lokale projecten. Experts zijn van mening dat het gedachtengoed achter de regeling wel moet worden voortgezet. Het gaat hierbij om het stimuleren van lokaal ondernemerschap, de inzet van erkende interventies, het delen van goede voorbeelden en leren van wat wel en niet werkt in het bereiken van specifieke doelgroepen.

5.5 Ondersteuning & implementatie programma

De laatste jaren is een intensief en stevig programma voor ondersteuning opgezet met een budget van ongeveer 4 miljoen euro aan rijksmiddelen. Dit heeft in het begin vooral tot doel gehad om de zichtbaarheid en het lokale gebruik van de regelingen te bevorderen en later de toepassing van de regelingen te verbeteren en te zorgen voor kwaliteit in de uitvoering. Door de jaren heen zijn veel bijeenkomsten georganiseerd gericht op kennisoverdracht en -deling en zijn diverse producten ontwikkeld. Dit heeft ongetwijfeld een positieve uitwerking gehad op de bekendheid, het gebruik en de resultaten van het programma SBB. De programma ondersteuning is niet in zijn totaliteit geëvalueerd, wel zijn afzonderlijke evaluaties uitgevoerd naar bijvoorbeeld de bijeenkomsten van de Lerende Netwerken of de Nationale Kennisdag SBB en is bijgehouden hoe vaak gebruik werd gemaakt van

producten. De tevredenheid over de losse programmaonderdelen is wisselend bij gebruikers zoals gemeenten, buurtsportcoaches en werkgevers. De website (www.sportindebuurt.nl) blijkt het hoogst te scoren in gebruik en waardering. Dit is ook het centrale informatiepunt voor de beide programmaonderdelen van SBB. Bij betrokkenen blijkt nog steeds veel behoefte te zijn aan ondersteuning, vooral op de thema's kennis van doelgroepen, borging, goede voorbeelden, landelijke trends, samenwerking en monitoring en evaluatie. Kennisdeling willen partijen graag meer regionaal of lokaal georganiseerd gericht op specifieke thema's.

Over het algemeen kunnen we stellen dat de samenwerking rondom het programma SBB en de ondersteuning tussen de verschillende partners op landelijke niveau goed op poten is gezet. De juiste partijen waren betrokken, zo vonden experts, hoewel inbreng van het sociale domein en vanuit de cultuursector werd gemist. Partijen raakten steeds meer op elkaar ingespeeld en hebben geleerd van elkaars werkwijze, waardoor zij als opbrengst van dit proces elkaar straks ook beter weten te vinden. Wel bevelen experts bij toekomstig beleid aan dat beoogde samenwerkingspartners elkaar goed leren kennen en dat belangen met elkaar worden afgestemd, zodat partners meteen bij de start van een nieuw uitvoeringsprogramma een gezamenlijk einddoel voor ogen hebben.

5.6 Monitoring

Vanaf de start van het programma SBB is monitoring een instrument geweest voor het ministerie van VWS om de ontwikkelingen in de voortgang van het programma te volgen. Diverse onderzoeken, monitors en registraties zijn daarbij benut, zoals de verdiepingsonderzoeken naar de lokale uitvoering van buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten, de voorstudie effectmeting buurtsportcoaches, het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches, de borgingsonderzoeken naar de Sportimpuls, de monitors van BMC Onderzoek, de panelonderzoeken, voortgangs- en evaluatieonderzoeken van het programma Effectief Actief, de managementrapportages van ZonMw en diverse andere losse onderzoeken en registraties van partners.

Dit heeft veel informatie opgeleverd over de inzet van middelen, de activiteiten en prestaties en in mindere mate de effecten van het programma. Dit laatste heeft enerzijds te maken met de focus op het monitoren c.q. het volgen van ontwikkelingen in het programma en anderzijds vanwege het feit dat voor het in beeld brengen van effecten specifiek onderzoek nodig is (met voor- en nametingen en interventie- en controlegroepen), dat doorgaans duur en tijdrovend is.

Bij de monitoring zijn ook zaken onderbelicht gebleven. Zo is weinig aandacht geweest voor de rol van de programmaondersteuning in het bereiken van de doelen van het programma SBB. Tevens is nauwelijks informatie bekend over de ervaringen met de inzet van buurtsportcoaches of Sportimpulsprojecten van partijen in andere beleidsdomeinen en sectoren en in hoeverre zij daarmee bekend waren. Denk aan partijen in het sociale domein, zowel op gemeentelijk beleidsniveau als in de lokale praktijk. Dit had nuttige informatie kunnen opleveren over hoe samenwerking met deze partijen verbeterd had kunnen worden.

Afstemming over de monitoring vond in het kader van de SBB Monitor jaarlijks plaats, zodat partners goed op de hoogte waren van elkaars activiteiten. In de praktijk bleek het lastig om in de uitvoering onderzoeken en registraties op elkaar af te stemmen of te vernieuwen. We kunnen wel concluderen dat de jaarlijkse monitoring en de inspanningen die SBB partners en externen hebben verricht om ontwikkelingen in het programma te volgen, hebben geleid tot aanpassingen in beleid en uitvoering van

de verschillende programmaonderdelen. Denk aan de bijgestelde bestuurlijke afspraken van het programma SBB, het verbeteren van de inhoud van bijeenkomsten zoals de Lerende Netwerken en Kennisdag SBB, wijzigingen in de aanvraag- en beoordelingsprocedure van de Sportimpuls en ondersteuning van Sportimpulsprojecten, de extra aandacht voor de kwaliteit van de buurtsportcoach en bijvoorbeeld de verschuiving naar kwetsbare doelgroepen.

Om lerend beleid te stimuleren is het bij toekomstig beleid aan te bevelen om de partners een overkoepelend monitorprogramma te laten opstellen, liefst als integraal onderdeel van een uitvoeringsprogramma, zodat beiden goed op elkaar zijn afgestemd en kunnen worden bijgesteld. Daarbij kunnen partners onderling afspreken wie een rol in de monitoring heeft. Ook betrokkenen in de uitvoering kunnen helpen, wat het lerend vermogen stimuleert. Verder is het van belang duidelijke indicatoren vast te stellen. Daarbij kan het maken van een onderscheid in doestellingen op het niveau van middelen, activiteiten, prestaties en effecten helderheid verschaffen. Ook het opstellen van logische modellen of redematies waarin deze indicatoren met elkaar verbonden zijn, zou nuttig zijn.

5.7 Suggesties voor de toekomst

Het is belangrijk dat de lessen die zijn geleerd uit het programma SBB een plek krijgen in toekomstig beleid.

De inzet van buurtsportcoaches wordt voortgezet onder de Brede regeling combinatiefuncties en in het Nationaal Sportakkoord krijgen buurtsportcoaches een belangrijke rol bij de uitwerking van diverse plannen. Zo zullen zij worden ingezet bij het bereiken van doelgroepen die belemmeringen ervaren, bij de professionalisering van sport-, beweeg- en cultuuraanbieders, het verbeteren van motorische vaardigheden van kinderen en jongeren en het tot stand brengen van lokale verbindingen tussen sport, cultuur en andere sectoren. Dit is een heel pakket aan wensen, dat waarschijnlijk zal worden aangevuld met diverse lokale doelen. Zoals we eerder al concludeerden dat dé buurtsportcoach niet bestaat, zo zullen ook in de toekomst verschillende typen buurtsportcoaches nodig zijn om uitvoering te geven aan de landelijke en vele lokale doelen. Om te bevorderen dat buurtsportcoaches zijn toegerust voor hun specifieke taak worden de volgende suggesties gedaan:

- Het is aan te bevelen voldoende aandacht te geven aan de beroepsontwikkeling en -opleiding van buurtsportcoaches.
- Belangrijk is de juiste persoon te koppelen aan de juiste taak of rol, zodat zij zich daarin kunnen ontwikkelen en kunnen uitblinken. Soms zal dat een specifieke doelgroep zijn, soms een specifieke rol, zoals coördineren of verbinden, soms een specifiek werkgebied zoals een wijk of een sportvereniging.
- Onderzoek op welke wijze de kennisdeling en -verspreiding kunnen worden verbeterd. Zorg bijvoorbeeld voor ontmoetingen op regionaal niveau en laat ook binnen gemeenten en tussen gemeenten en buurtsportcoaches onderling kennis uitwisselen over voor hen relevante zaken.
- Besteed in de opleidingen aandacht aan de rollen die buurtsportcoaches, ook buiten de sport, moeten of kunnen vervullen.

- Kijk naar mogelijkheden om onderscheid te maken in soorten functies en niveaus en flexibiliteit in beloning.
- Gezien de nog geringe bekendheid met (het werk van) de buurtsportcoach is het belangrijk om de communicatie over de functie van de buurtsportcoach te verbeteren, zodat deze door burgers en relevante partijen wordt herkend.
- Zowel op landelijk niveau (wat nu is vastgelegd via de Brede regeling combinatiefuncties) als op lokaal niveau is duidelijkheid over het structurele karakter van de buurtsportcoach belangrijk. Dit versterkt zijn positie in het veld en zorgt uiteindelijk voor meer draagvlak bij partijen die moeten of willen meefinancieren.
- Van groot belang is buurtsportcoaches zelf bij het beslisproces te betrekken. Zorg met andere woorden voor een goede afstemming tussen beleid en uitvoering. Zo kunnen buurtsportcoaches een actieve rol innemen in het inventariseren van de lokale vraagstukken en het samenbrengen van partijen om problemen op te lossen, zoals ze nu vaak al doen. Betrek hen ook bij monitoring, zodat buurtsportcoaches zelf kunnen profiteren van het lerende effect ervan.
- Het verbinden van partijen blijft belangrijk. Op lokaal niveau zetten buurtsportcoaches daarin goede stappen. Betrokkenen vragen de landelijke overheid ook zelf goede voorbeeld te geven door verbindingen aan te gaan met andere beleidsterreinen. Ook wordt aanbevolen te onderzoeken op welke wijze sport en cultuur meer van elkaar kunnen leren en kunnen samenwerken. Sport en cultuur zijn beiden onderdelen van de vrijetijdsbesteding van mensen en deelname draagt bij aan maatschappelijke participatie.
- Het is verstandig buurtsportcoaches goed te ondersteunen bij hun taak om sport- en beweegaanbieders te professionaliseren zodat zij zijn toegerust om nieuwe doelgroepen op te vangen en zo bij te dragen aan de doelstelling om meer mensen de mogelijkheid te bieden om te sporten en bewegen.
- Aanbevolen wordt goed na te denken over de financieringsstructuur. Dit gaat niet alleen over de cofinanciering van de regeling, maar ook over de mogelijkheid om buurtsportcoaches een activiteitenbudget te geven zodat zij interventies kunnen inzetten die hen ondersteunen in het bereiken van specifieke doelgroepen, buurtsportcoaches flexibel te belonen en zodat gemeenten met dezelfde middelen variatie kunnen aanbrengen in soorten inzet of om extra budget in te zetten voor een specifieke buurtsportcoach.
- Tot slot is het belangrijk met gemeenten goede afspraken te maken over toekomstige monitoring, zodat gevolgd kan (blijven) worden hoeveel fte aan buurtsportcoaches wordt ingezet en op welke doelen en doelgroepen. Ondersteun gemeenten en ook buurtsportcoaches bij het beter registreren en zichtbaar maken van hun inzet en opbrengsten en breng in beeld wat werkzame elementen zijn in het beleid en de uitgevoerde activiteiten. Dit levert hen informatie op die nuttig is voor (tussentijdse) herijking van het buurtsportcoachbeleid en lokale aanpakken en bij het realiseren van lokaal draagvlak. Maak van monitoring en evaluatie, zowel lokaal als landelijk, een integraal onderdeel van het implementatieproces van de buurtsportcoach en stimuleer daarmee het lerend vermogen van alle betrokkenen.

De Sportimpuls stopt na de ronde van 2018, maar de uitvoering van de lokale projecten werkt waarschijnlijk nog een lange tijd na. Wellicht is het mogelijk bepaalde elementen van de regeling te behouden en onder te brengen in nieuw beleid. De gedachte achter de regeling, het bieden van mogelijkheden om lokaal projecten op te zetten voor specifieke doelgroepen door gebruik te maken van bestaande aanpakken, kan ook buiten de Sportimpuls worden voortgezet. Er is veel energie gestoken in het opsporen, beschrijven en verbeteren van interventies binnen de sport- en beweegsector. Deze zijn nu voor iedereen te vinden in een online databank. Stimuleer bij gemeenten en buurtsportcoaches het gebruik van deze goede aanpakken, omdat zij de meest waarschijnlijke afnemers zijn van interventies buiten de Sportimpuls om. Zorg binnen de buurtsportcoachregeling eventueel voor een activiteitenbudget zodat gemeenten en buurtsportcoaches financiële armslag hebben om geschikte interventies lokaal in te zetten als ondersteuning bij hun werk. Tegelijkertijd is het van belang om na te gaan welke lessen uit de Sportimpulsperiode kunnen helpen bij toekomstige borging van lokale aanpakken en te onderzoeken wat nu de werkzame elementen zijn van veel gebruikte interventies en in hoeverre aanpassing aan de lokale context mogelijk is zonder de werkzaamheid van de interventie aan te tasten. De afgelopen Sportimpulsperiode biedt een schat aan kennis die nog verkend kan worden. Investeer eventueel in projecten uit de ronde van 2018 die nog van start gaan en begeleidt deze wat intensiever met het oog op het verzamelen van kennis over de werkzaamheid van de ingezette interventies en betrek daarbij ook de interventie-eigenaren zelf.

Lijst met afkortingen

ALO:	Academie voor Lichamelijke Opvoeding
Brc:	Brede Regeling Combinatiefuncties
Bic:	Brede impuls combinatiefuncties
CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek
CGL:	Centrum voor Gezond Leven
EVC:	Erkennen van Verworven Competenties
GE:	Gezondheidsenquête
GHOR:	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GIDS:	Gezond in de Stad
JILIB:	Jeugd in Lage InkomensBuurten
JOGG:	Jongeren Op Gezond Gewicht
KISS:	Kennis- en Informatiesysteem Sport
KSG:	Kinderen Sportief op Gewicht
KVLO:	Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding
LKCA:	Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst
MAPE:	Middelen, Activiteiten, Prestaties en Effecten
mbo:	Middelbaar Beroepsonderwijs
NNGB:	Nederlandse Norm Gezond Bewegen
NOC*NSF:	Nederlands Olympisch Comité*Nederlandse Sport Federatie
NPP:	Nationaal Programma Preventie
NSO:	Nationaal Sportonderzoek
OCW:	(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OOSI:	Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls
PPS:	Publiek-private samenwerking
RIVM:	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne
RVO:	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SBB:	Sport en Bewegen in de Buurt
SBIR:	<i>Small Business Innovation Research</i>
VBTB:	Van Beleidsbegroting Tot Beleidsverantwoording
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNO-NCW:	Verbond van Nederlandse Ondernemingen-Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
VSG:	Vereniging Sport en Gemeenten
VSK:	Veilig Sportklimaat
VWS:	(Ministerie van) Volksgezondheid, Welzijn en Sport
ZonMw:	Zorg Onderzoek Nederland Medische Wetenschappen

Referenties

Aalbers, M. (2018). Wijkteams werken meer samen, ook met sportorganisaties. Ede: Kenniscentrum Sport.

Andersson Elffers Felix (AEF) (2017). Beleidsdoorlichting Sport : begrotingsartikel 6 ministerie van VWS. Externe beoordeling beleidsdoorlichting. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

Arum, S. van & Enden, T. van den (2018). Sociale (wijk)teams opnieuw uitgelicht. Derde landelijke peiling onder gemeenten (zomer 2017). Utrecht: Movisie.

Beck, R. (2016). *Evaluatie Lerende Netwerken. Voorjaar 2016*. Ede: Kenniscentrum Sport.

Beck, R. & Meer, P. van der (2017). *Evaluatie lerende Netwerken. Voorjaar 2017*. Ede: Kenniscentrum Sport.

Boers, E., Schuttert, I. & Steenbergen, J. (2016). *Sportimpuls, meting 2016: verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering en opbrengsten van de Sportimpuls-projecten uit de rondes 2012, 2013, 2014 en 2015*. Ede: Kennispraktijk.

Bouckaert, G. (2005). *Powerpointpresentatie Eerste kwaliteitscongres voor lokale besturen (19 april 2005)*.

Bouckaert, G. & Auwers, T. (1999). *Prestaties meten in de overheid*. Brugge: die Keure.

Brussel-Visser, F. van (2017). *Voortgangsverslag kwaliteitsverbetering interventies juni 2017*. Ede: Kenniscentrum Sport.

CBS Statline (2017). *Gezondheid en zorggebruik; persoonskenmerken*. Geraadpleegd op 24 juli 2018, van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83005NED/table?ts=1532438780649>.

CBS Statline (2018). *Bevolking; generatie, geslacht, leeftijd en migratieachtergrond, 1 januari*. Geraadpleegd op 24-07-2018, van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37325/table?ts=1532440608131>

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2018a). Armoede en sociale uitsluiting 2018. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2018b). *Verskil tussen een westerse en niet westerse allochtoon*. Geraadpleegd op 14 oktober 2018, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/faq/specifiek/wat-is-het-verskil-tussen-een-westerse-en-niet-westerse-allochtoon->

Daalder, N. & Elfring, M. (2015). *Evaluatie Lerende Netwerken. Najaar 2015*. Ede: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB).

Deelen, I., Özgül, P. & Lagendijk, E. (2018). Wat beweegt kwetsbare groepen in Utrechtse wijken? Kwalitatief onderzoek naar motieven en belemmeringen om te sporten en bewegen. Amsterdam: DSP-groep BV.

Dellas, V. & Lindert, C. van (2018). *De buurtsportcoach en kinderen met overgewicht. Onderzoek naar de inzet, ervaring en ondersteuningsbehoeften van buurtsportcoaches*. Utrecht: Mulier Instituut.

Dool, R. van den & Lindert, C. van (2018). Ontwikkeling sport voor mensen met een beperking (websheet). Utrecht: Mulier Instituut.

Driel, R. van (2018). *Rapportage voortgang programma Grenzeloos Actief*. Arnhem: MEE NL, VSG, NOC*NSF, SK12 en Kenniscentrum Sport.

Elling, A., Brandsema, A. & Lindert, C. van (2018). De sociale diversiteit van sportverenigingen: wie kan, mag en wil meedoen in de club? In: J. Lucassen & J-W. van der Roest (Reds.): *Sportverenigingen in Nederland*. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Felten, H. & Boss, E.M. (2017). Handreiking lhbt-emanipatie. Feiten en cijfers op een rij. Utrecht: Movisie.

Gelinck, R. (2018). *Evaluatie Erkenning van Interventies*. Ede: Kenniscentrum Sport, RIVM Centrum Gezond Leven, Nederlands Jeugdinstituut, Trimbos-instituut, Vilans, Movisie, Nederlands Centrum Jeugdgezondheid.

Ginneken, Z.J.M.S. van & Lucassen, J.M.H. (2017). *Evaluatie EVC-traject buurtsportcoaches*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hoeijmakers, R. & Elling, A. (2018). LHBTI in de breedtesport (factsheet 2018/9). Utrecht: Mulier Instituut.

Hoying, J. & Hiemstra, A. (2018). Monitoring-en Evaluatie wijzer sport- & beweegbeleid. Ede: Kenniscentrum Sport.

Jong, M. de, Lindert, C. van & Poel, H. van der (2013). *Voortgangsrapportage monitor Sport en Bewegen in de Buurt, 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.

Kenniscentrum Sport (2017a). *Branchestandaard Erkenning Verworven Competenties, EVC buurtsportcoaches*. Ede: Kenniscentrum Sport.

Kenniscentrum Sport (2017b). Jeugd-armoede-sport (factsheet). Ede: Kenniscentrum Sport.

Kenniscentrum Sport (2018a). Tipsheet duurzame en integrale lokale inzet van de buurtsportcoach. Ede: Kenniscentrum Sport.

Kenniscentrum Sport (2018b). Whitepaper Jeugd en overgewicht. Ede: Kenniscentrum Sport.

- Keulen, H.M., van, Chorus, A.M.J. & Verheijden M.W, (2011). Monitor Convenant Gezond Gewicht Nulmeting (determinanten van) beweeg- en eetgedrag van kinderen (4-11 jaar), jongeren (12-17 jaar) en volwassenen (18+ jaar). Leiden: TNO.
- Knaap, P. van der (2001). Beleidsevaluatie en VBTB: een nieuwe aanpak voor de Rijksoverheid. *Openbare Uitgaven*, 33 (6), 252-264.
- Korbee, S. & Gerritsen, H. (2018). Lidmaatschappen en Sportdeelname NOC*NSF over 2017. Arnhem: Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF).
- Kuyper, L. (2016). *LHBT Monitor 2016. Opvattingen over en ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).
- Lagendijk, E., Deelen, I. & Duijvestijn, P. (2018). Van impuls naar duurzaamheid? Sociale professionals in de breedtesport. Amsterdam/Den Haag: DSP groep.
- Lindert, C. van, Bol, P. van den, Reijgersberg, N., Cevaal, A., Dool, R. van den & Poel, H. van der (2014). *Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de buurt 2014*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Lindert, C. van, Pulles, I. & Poel, H. van der (2016). *Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2016*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Lindert, C. van & Brandsema, A. (Reds.) (2017). Bijlagenrapport; Werkwijze naar type buurtsportcoach. De buurtsportcoach als nieuwe professie. Utrecht: Mulier Instituut.
- Lindert, C. van, Brandsema, A., Scholten, V. & Poel, H. van der (2017a). Evaluatie Buurtsportcoaches. De Brede impuls combinatiefuncties als werkend proces. Utrecht: Mulier Instituut.
- Lindert, C. van, Scholten, V. & brandsema, A. (2017b). Voortgangsrapportage monitor sport en bewegen in de buurt 2017. Utrecht: Mulier instituut.
- Lindert, C. van & Stam, W. van (2018). *Reflectie programma Sport en Bewegen in de Buurt*. Intern Rapport. Utrecht: Mulier Instituut.
- Lindert, C. van, Brandsema, A., Dellas, V. & Jonge, M. de (2018). Ontmoetingen tussen mensen met een zonder een verstandelijke beperking. Nulmeting #PlayUnified. Utrecht: Mulier Instituut.
- Meer, P. van der (2018a). *Evaluatie Lerende Netwerken - Najaar 2017*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Meer, P. van der (2018b). *Evaluatie Lerende Netwerken - Voorjaar 2018*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Meer, P. van der (2018c). *Evaluatie Nationale Kennisdag - 14 december 2017*. Ede: Kenniscentrum Sport.
- Ministerie van BZK (2008). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2008*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2009). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2009*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2010a). *Gemeentefonds. Junicirculaire 2010*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2010b). *Gemeentefonds. Septembercirculaire 2010*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2011). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2011*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2012). *Gemeentefonds. Junicirculaire 2012*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2013). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2013*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2014). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2014*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2015a). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2015*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2015b). *Gemeentefonds. Decembereirculaire 2015*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2016a). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2016*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2016b). *Gemeentefonds. Decembereirculaire 2016*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2017a). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2017*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2017b). *Gemeentefonds. Decembereirculaire 2017*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van BZK (2018). *Gemeentefonds. Meicirculaire 2018*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ministerie van Financiën (1999). *Nota Van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording. Kamerstuk 1998-1999, 26573, nr.2*. 19 mei 1999. Den Haag: Ministerie van Financiën.

Ministerie van OCW & Ministerie van VWS (2007). *Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ministerie van VWS (2011). *Programma sport en bewegen in de buurt (Aanbiedingsbrief)*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ministerie van VWS (2015a). *Voortgangsbrief Sport*. 17 november 2015. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ministerie van VWS. (2015b). *Kamerbrief over Gehandicaptensportbeleid*. 23 april 2015. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ministerie van VWS (2016a). *Bestuurlijke afspraken SBB tot en met 2018*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ministerie van VWS (2016b). *Kamerbrief Vervolg Nationaal Programma Preventie en Alles is Gezondheid....* 3 november 2016. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Ministerie van VWS (2018). *Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties (29-06-2018)*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Mulier Instituut (2014). *Peiling Nationaal Sport Onderzoek voorjaar 2014 (dataset)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2016a). *Landelijke enquête gemeenteambtenaren sport, buurtsportcoaches (dataset)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2016b). *Peiling Nationaal Sport Onderzoek voorjaar 2016 (dataset)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2017). *Lokale enquête buurtsportcoaches, uitgezet onder buurtsportcoaches werkzaam in 34 casegemeenten (dataset)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2018a). *Landelijke peiling gemeenteambtenaren sport 2018 (dataset)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2018b). *Eerste peiling buurtsportcoachpanel 2018 (dataset)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2018c). *Introductiepeiling buurtsportcoachpanel 2018 (dataset)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2018d). *Peiling werkgeverspanel 2018 (dataset)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut (2018e). *Peiling Verenigingspanel zomer 2018 (dataset)*. Utrecht: Mulier Instituut

Mulier Instituut (2018f). *Peiling Nationaal Sport Onderzoek voorjaar 2018 (dataset)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Nieuwenhuis-Leijenhorst, M., Steenberg, J., Ooms, L. & Scholten, V. (2017). *Sportimpuls, meting 2017: verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering en opbrengsten van de Sportimpuls-projecten*. Ede/Utrecht: Kennispraktijk/Mulier Instituut.

NISB (2013a). *Evaluatie Lerende Netwerken april 2013*. Ede: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen.

NISB (2013b). *Evaluatie Lerende Netwerken september 2013*. Ede: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen.

NISB (2014). *Evaluatie Lerende Netwerken maart 2014*. Ede: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen.

NISB (2015). *Evaluatierapport Lerende Netwerken voorjaar 2015*. Ede: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen.

Ooms, L., Scholten, V. & Lindert, C. van (2017). *Borging Sportimpulsprojecten rondes 2012 en 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.

Ooms, L., Dellas, V. & Lindert, C. van (2018a). *Bekendheid en inzet van erkende sport- en beweegininterventies. Een verdiepend onderzoek onder (potentiële) gebruikers*. Utrecht: Mulier Instituut.

Ooms, L., Dellas, V. & Lindert, C. van (2018b). *Borging Sportimpulsprojecten ronde 2014*. Utrecht: Mulier Instituut.

Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt (2012). *Sport & bewegen in de buurt. Brengt gezond leven dichterbij*. Den Haag: Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt.

Pulles, I., Leijenhorst, M., Reijgersberg, N., Hilhorst, J. & Lindert, C. van (2014). *Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014: verbreding en structurele samenwerking: verdiepingsonderzoek naar processen en ervaren opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches op lokaal niveau*. Utrecht: Mulier Instituut.

Pulles, I. & Lindert, C. van (2016). *Sport en bewegen in de buurt. Bekendheid en tevredenheid*. Utrecht: Mulier Instituut.

Pulles, I., Lindert, C. van & Poel, H. van der (2015). *Voortgangsrapportage Monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2015*. Utrecht: Mulier Instituut.

Ras, M., Verbeek-Oudijk, D. & Eggink, E. (2013). *Lasten onder de loep. De kostengroei van de zorg voor verstandelijk gehandicapten ontrafeld*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Reijgersberg, N., Lucassen, J., Beth, J. & Werff, H. van der (2014). *Nulmeting lichamelijke opvoeding in het voortgezet onderwijs : onderzoek naar de organisatie van lichamelijke opvoeding en sport in het voortgezet onderwijs*. Utrecht: Mulier Instituut.

Schie, T. van & Brussel, F. van (2017). *Dit moet een buurtsportcoach weten over aanpak overgewicht bij jeugd*. Ede: Kenniscentrum Sport.

Schie, T. van & Beck, R. (2018). *Voortgangsverslag Kwaliteitsverbetering interventies*. Ede: Kenniscentrum Sport.

Slot-Heijs, J.J., Lucassen, J.M.H. & Reijgersberg, N. (2017). *Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2017 - 1-meting*. Utrecht: Mulier Instituut.

Slot-Heijs, J.J. & Lindert, C. van (2018a). *Het beroep van de buurtsportcoach: profiel, taken en ontwikkeling*. Utrecht: Mulier Instituut.

Slot-Heijs, J.J. & Lindert, C. van (2018b). *Werkgevers van buurtsportcoaches: ondersteuning voor en door werkgevers*. Utrecht: Mulier Instituut.

Slot-Heijs, J.J. & Lucassen, J.M.H. (2018c). *Lichamelijke opvoeding en sport in het Voortgezet onderwijs. 1-meting*. Utrecht: Mulier Instituut.

Stam, W. van & Dool, R. van den (2018). *Sport en bewegen in Nederland en de Europese Unie (2009, 2013 en 2017)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Stam, W. van, Brandsema, A. & Lindert, C. van (2018). *Stappenplan voor het monitoren en evalueren van de inzet van buurtsportcoaches*. Utrecht: Mulier Instituut.

VNG (2017). *Ledenbrief stimulering cultuur en sport in school en samenleving (13 februari 2017)*. Den Haag: Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

VSG, NOC*NSF & NISB (2013). *Plan ondersteuning Sport en Bewegen in de Buurt 2013-2016* (gezamenlijke notitie opdrachtnemers: VSG, NOC*NSF, NISB; intern document). Den Haag: Vereniging Sport en Gemeenten.

Volksgezondheidszorg (2018). *Verstandelijke beperking, Cijfers & Context, Huidige situatie*. Geraadpleegd op 25 september 2018, van www.volksgezondheidszorg.info/onderwerp/verstandelijke-beperking/cijfers-context/huidige-situatie#bron--node-prevalentieschatting-verstandelijke-beperking-door-scp.

Wajer, S., Heuvel, A. van den, Salomé, L. & Kirchner, L. (2017). *Samenvatting Monitor Brede Impuls Combinatiefuncties 2017 (over 2017)*. Den Haag/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Wajer, S., Heuvel, A. van den & Boer, T. de. (2018). *Samenvatting Monitor Brede Impuls Combinatiefuncties 2018 (over 2018)*. Rijswijk/Amersfoort: BMC Onderzoek.

Werkgroep flankerend beleid buurtsportcoaches (2012). *'Aan de slag met de buurtsportcoach'*. Den Haag: Werkgroep flankerend beleid buurtsportcoaches.

Willemsen, N., Meer, P. van der & Brussel, F. van (2018). *Inzet erkende interventies buiten de Sportimpuls in 2016/2017*. Ede: Kenniscentrum Sport.

Woittiez, I., Putnam, L., Eggink, E. & Ras, M. (2014). *Zorg beter begrepen*. *Verklaringen voor de groeiende vraag naar zorg voor mensen met een verstandelijke beperking*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

ZonMw (2013a). *Managementrapport subsidieaanvragen Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht ronde 2013*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2013b). *Managementrapportage Sportimpuls subsidieaanvragen ronde 2013*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015a). *Managementrapport Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht, ronde 2014. April 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015b). *Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten 2014. Managementrapportage mei 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015c). *Sportimpuls 2014. Managementrapportage mei 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2015d). *Sportimpuls 2012. Managementrapportage augustus 2015*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2016a). *Sportimpuls 2015. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2016b). *Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten 2015. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2016c). *Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht 2015. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2017a). *Sportimpuls 2016. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2017b). *Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten 2016. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2017c). *Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht 2016. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2017d). *Sportimpuls 2013. Managementrapportage augustus 2017*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2018a). *Sportimpuls 2017. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2018b). *Sportimpuls Jeugd in lage inkomensbuurten 2017. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

ZonMw (2018c). *Sportimpuls Kinderen sportief op gewicht 2017. Managementrapportage*. Den Haag: ZonMw.

Bijlagen

Bijlage 1. Toelichting beleidsprogramma Grenzeloos Actief

Met het programma Grenzeloos actief (2015-2018) wordt uitvoering gegeven aan het gehandicaptensportbeleid van de Rijksoverheid. Het programma met de titel *Grenzeloos actief, maakt sporten en bewegen voor iedereen met een beperking mogelijk*, heeft tot doel dat na 2018 mensen met een beperking die willen sporten of bewegen passend en toegankelijk aanbod in de buurt kunnen vinden (Ministerie van VWS, 2015b).

Grenzeloos actief krijgt uitvoering op landelijk, regionaal en gemeentelijk niveau en bestaat uit vier pijlers: (1) regionale samenwerkingsverbanden, (2) kennisontwikkeling en -verspreiding, (3) verbinding met het programma Sport en Bewegen in de Buurt en (4) ontwikkelen en versterken van sport- en beweegaanbod. Door in te zetten op regionale structuur kan een duidelijke match ontstaan tussen de vraag naar sport- en beweegactiviteiten en het beschikbare aanbod voor mensen met een beperking. Van een match is sprake als mensen met een beperking dicht bij huis kunnen sporten en bewegen. Het doel is een landelijk dekkende structuur van regionale samenwerkingsverbanden dat in 2019 zelfstandig kan worden gecontinueerd. Binnen het programma Sport en Bewegen in de Buurt is het doel dat de aandacht voor mensen met een beperking toeneemt, door bijvoorbeeld specifieker in te zetten op het sporten en bewegen van mensen met een beperking via de Sportimpuls en de inzet van buurtsportcoaches.

In lijn met Grenzeloos actief wordt vanuit de ondersteuningsorganisatie van SBB meer ingezet op de doelgroep mensen met een beperking. Zo worden erkende interventies, gericht op of geschikt voor mensen met een beperking, beter onder de aandacht gebracht bij de aanvragers van de Sportimpuls. Ook kennis van de lokale Sportimpulsadviseurs over gehandicaptensport wordt versterkt zodat kansrijke initiatieven beter worden ondersteund. In de verschillende bijeenkomsten en communicatieproducten van het programma SBB is voor mensen met een beperking extra aandacht gekomen. Daarnaast informeren en stimuleren de partners gemeenten om al dan niet gezamenlijk buurtsportcoaches in te zetten ten behoeve van gehandicaptensport. Vanuit de Kwaliteitsimpuls, waarin VSG en Kenniscentrum Sport samenwerken (zie hoofdstuk 2) is een beroepsprofiel ontwikkeld voor buurtsportcoaches die zich inzetten voor mensen met een beperking. Hiermee is ingespeeld op de behoefte van buurtsportcoaches aan meer kennis over deze doelgroep.

Via NOC*NSF kunnen sport- en beweegaanbieders een stimuleringsbudget van Grenzeloos actief aanvragen om voor mensen met een beperking sport- en beweegaanbod te versterken, de doelgroep te bereiken en sportdeelname van mensen met een beperking te bevorderen. Instemming van een regiocoach/provinciale consulent en/of contactpersoon van een sportbond is een voorwaarde voor het aanvragen van het budget. Per organisatie kan maximaal € 950,- worden aangevraagd. In totaal zijn 333 aanvragen toegekend (peildatum 1 september 2018; volgens opgave NOC*NSF). Dat is ruim een verdubbeling van het jaar daarvoor.

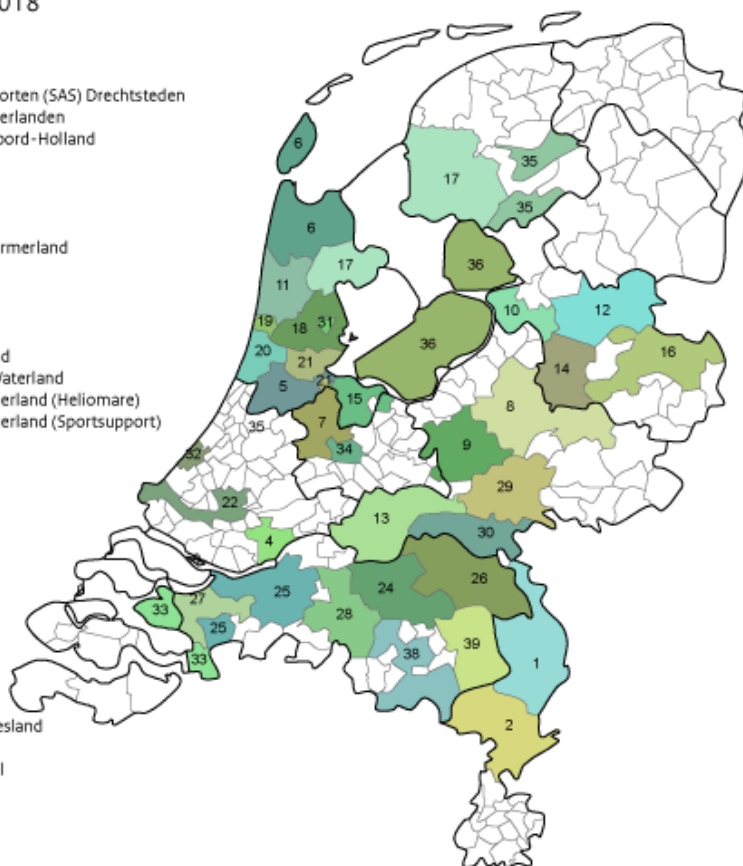
In de rapportage over de voortgang van Grenzeloos Actief (Van Driel, 2018) staat dat op de website van Grenzeloos actief verhalen en goede voorbeelden te vinden zijn, omdat ervoor gekozen is de aanpak en resultaten van het programma op die manier te verlevendigen. Deze verhalen worden actief gedeeld via sociale media. Van 43 regio's (voormalige Wmo-regio's) hebben 41 (Wmo-)regio's stimuleringsbudget ontvangen voor het opzetten, uitbreiden of versterken van regionale samenwerking. In september 2018

zijn 41 regionale samenwerkingsverbanden actief. In kaart B1.1 is een overzicht met alle regionale samenwerkingsverbanden, inclusief namen, te vinden (peildatum januari 2018, 39 samenwerkingsverbanden).

Kaart B1.1 Samenwerkingsverbanden Aangepast sporten in 2018 (peildatum januari 2018)

Samenwerkingsverbanden Aangepast Sporten per gemeente, peildatum januari 2018

- 1 Iedereen Kan Sport Noord-Limburg
- 2 Iedereen Kan Sporten Midden-Limburg
- 4 Regionaal Samenwerkingsverband Aangepast Sporten (SAS) Drechtsteden
- 5 Regionaal samenwerkingsverband Amstel- & Meerlanden
- 6 Regionaal samenwerkingsverband de Kop van Noord-Holland
- 7 Regionaal samenwerkingsverband Utrecht West
- 8 Uniek Sporten (stedendriehoek)
- 9 Regionaal samenwerkingsverband Food Valley
- 10 Regionaal samenwerkingsverband IJsselland
- 11 Regionaal samenwerkingsverband Noord-Kennemerland
- 13 Uniek Sporten (Rivierengebied)
- 14 Regionaal samenwerkingsverband Salland
- 15 Regionaal samenwerkingsverband 't Gooi
- 16 Regionaal samenwerkingsverband Twente
- 17 Regionaal samenwerkingsverband West-Friesland
- 18 Regionaal samenwerkingsverband Zaanstreek/Waterland
- 19 Regionaal samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland (Heliomare)
- 20 Regionaal samenwerkingsverband Zuid-Kennemerland (Sportsupport)
- 21 Samenwerkingsverband Amsterdam (DMO)
- 22 Sport op Maat Rotterdam
- 24 Sportloket Aangepast Sporten de Meijerij
- 25 Sportloket Aangepast Sporten West-Brabant
- 26 Sportloket Bijzonder Sportief Oss
- 27 Sportloket Onbeperkt sportief West
- 28 Steunpunt Aangepast Sporten Midden-Brabant
- 29 Uniek Sporten (Arnhem)
- 30 Uniek Sporten (Nijmegen)
- 31 Spurd Purmerend
- 32 Samenwerkingsverband sportsupport Den Haag
- 33 Sportloket Onbeperkt Sportief West
- 34 Sport op Maat Utrecht
- 35 Regionaal Samenwerkingsverband Zuid Oost Friesland
- 36 Regionaal samenwerkingsverband Flevoland
- 37 Regionaal samenwerkingsverband regio Vechtdal
- 38 Spor(t)light
- 39 Uniek Sporten de Peel

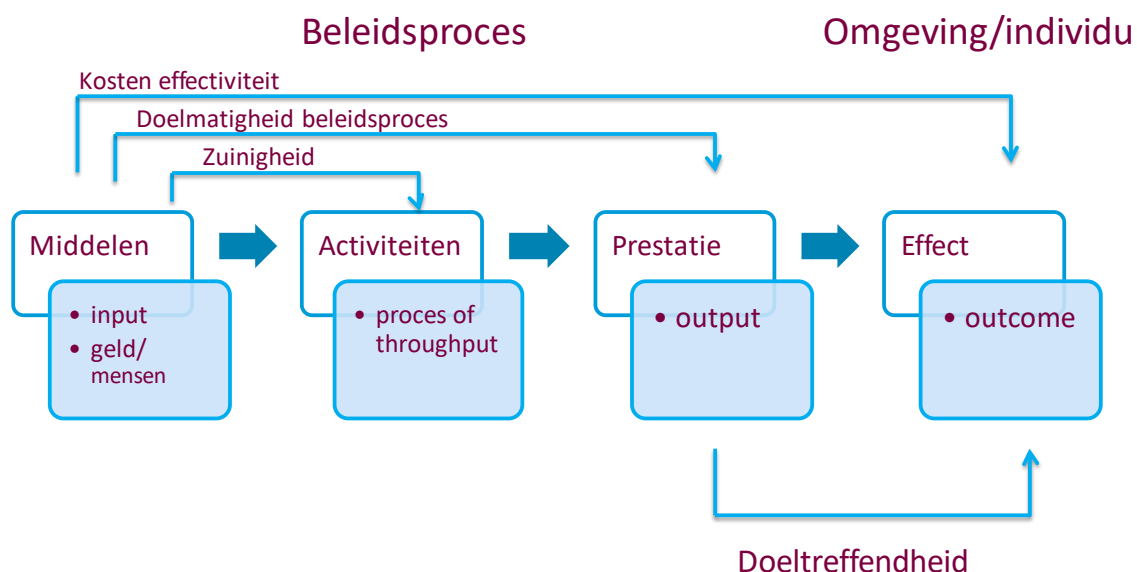

Bron: NOC*NSF. Bewerking: RIVM, www.volksgezondheidenzorg.info/sport/sportopdekaart.

In hoofdstuk 2 (Buurtsportcoach) en hoofdstuk 3 (Sportimpuls) is vermeld in hoeverre buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten zich richten op de doelgroep van mensen met een beperking. In hoofdstuk 4 (Trends in sport- en beweegdeelname) en bijlage 7 gaan we in op de beweegdeelname van mensen met een beperking.

Bijlage 2. Toelichting MAPE-model

Figuur B2.1 MAPE-/VBTB-model

Bij *input* gaat het om de *middelen* die nodig zijn voor het starten en uitvoeren van een proces of beleid, in dit geval het programma SBB en de verschillende onderdelen daarvan. Te denken valt aan de rijksbijdrage en inzet van menskracht ten behoeve van de landelijke ondersteuning van het programma SBB. In dit geval gaat het ook om het aantal gerealiseerde fte buurtsportcoaches op landelijk niveau dat als input dient voor het opzetten van lokale activiteiten.

Bij *proces of throughput* gaat het om de *activiteiten* die met de inzet van de middelen worden uitgevoerd om bepaalde prestaties te bereiken. Denk hierbij aan de activiteiten van het landelijke ondersteuningsteam om ervoor te zorgen dat lokale partijen optimaal gebruikmaken van de Brede impuls combinatiefuncties en Sportimpuls. Op lokaal niveau gaat het om activiteiten die buurtsportcoaches uitvoeren om lokaal gestelde doelen te behalen, zoals het (laten) organiseren van sportactiviteiten of het aangaan van gesprekken met organisaties om hen aan elkaar te verbinden. Bij proces gaat het om de wijze waarop dat gebeurt (denk aan de manier waarop buurtsportcoaches lokaal worden aangesteld, de besluitvorming daarover, de samenwerking en tevredenheid daarover).

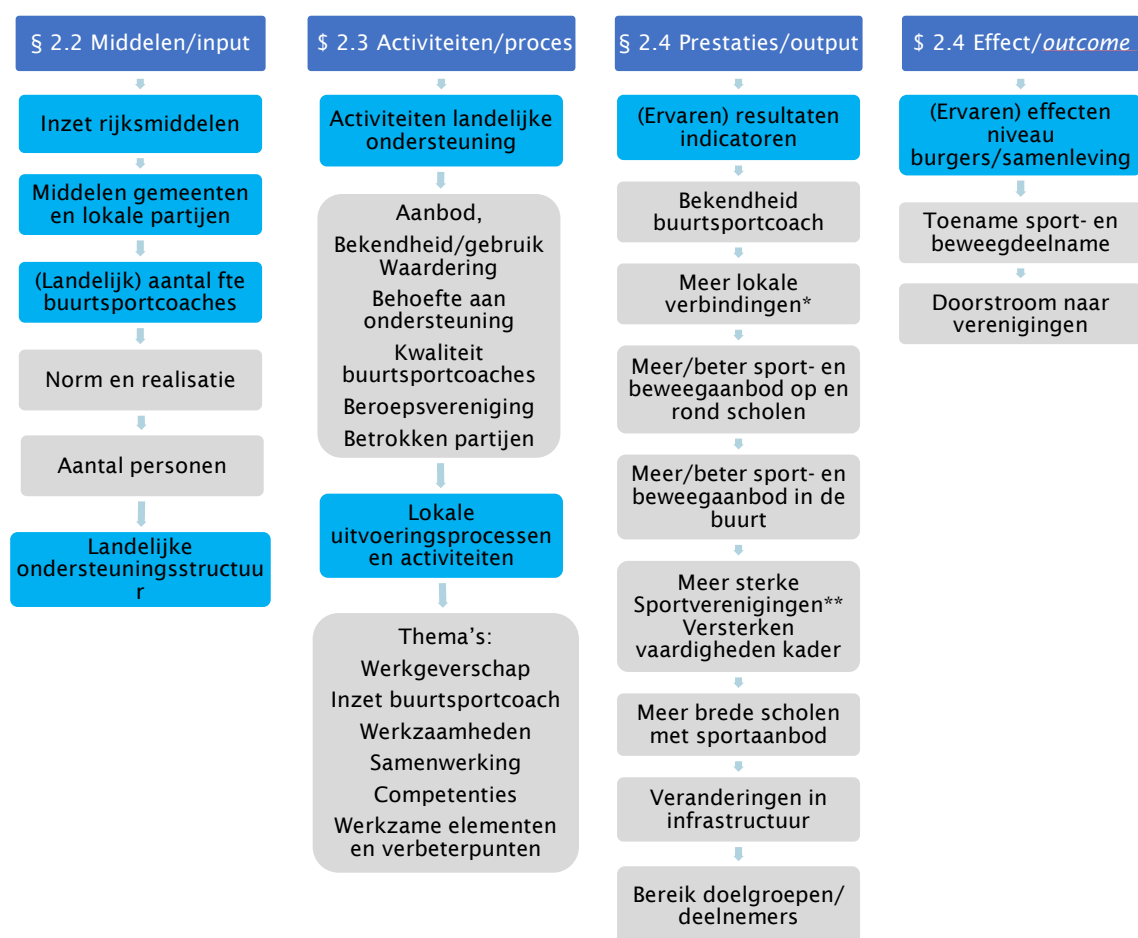
Bij *output* gaat het om de *prestaties* of producten en diensten die rechtstreeks het gevolg zijn van een activiteit. Te denken valt aan indicatoren als bereik, mate, hoeveelheid, et cetera (zoals het aantal geslaagde lokale verbindingen of de vergroting van het lokale sportaanbod). Prestaties worden geleverd om bepaalde effecten teweeg te brengen.

Bij *outcome* gaat het om deze *effecten* of gevolgen van de geleverde prestaties. Het doel is om veranderingen bij bepaalde doelgroepen, in de samenleving of in een bepaald beleidsveld, teweeg te brengen. Bij het programma SBB wil het kabinet een bijdrage leveren aan de lokale verantwoordelijkheid om een passend sport- en beweegaanbod te realiseren, zodat meer mensen kunnen sporten en bewegen. Het kabinet hoopt dat zij dit ook daadwerkelijk (gaan) doen. Het is echter lastig (gebleken) om een causaal verband te leggen tussen de inzet van buurtsportcoaches en Sportimpulsprojecten enerzijds en veranderingen in de (georganiseerde) sport- en beweegdeelname van burgers anderzijds (zie ook Voorstudie effectmeting buurtsportcoaches 2014, Van Lindert, Van den Dool,

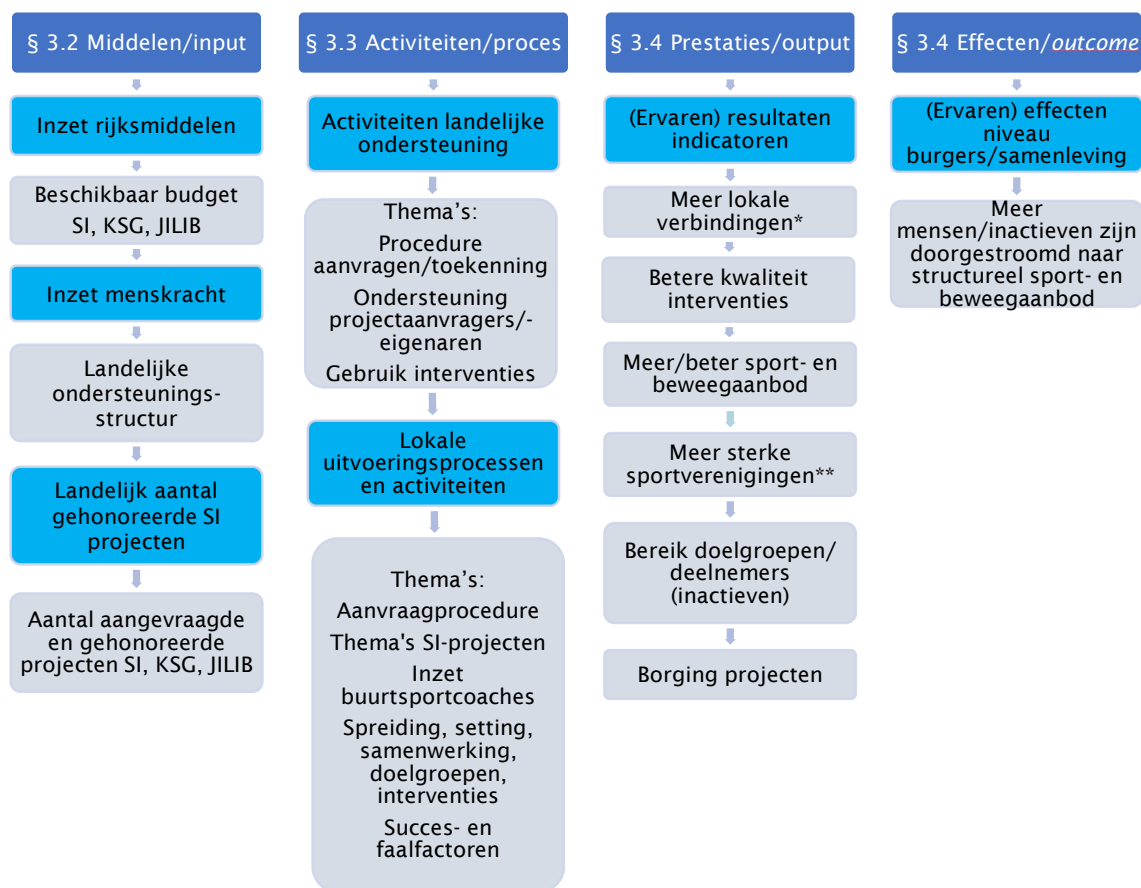
Leijenhorst, Pulles & Van der Poel, 2014b). Lokaal spelen immers vele andere projecten en externe factoren een (verstorende) rol. Goed om te realiseren is dat het programma SBB uitgaat van lokaal maatwerk en lokale verantwoordelijkheid. Dit betekent dat de effecten ook op lokaal niveau moeten worden gezien. Of en welke effecten lokaal worden bereikt of ervaren, hangt af van de doelen die aan lokale Sportimpulsprojecten of de lokale inzet van buurtsportcoaches zijn gekoppeld.

In figuur B2.2 en B2.3 hebben we een vertaalslag gemaakt van het MAPE-model en de indicatoren naar de impuls buurtsportcoach en Sportimpuls.

Figuur B2.2 Vertaalslag prestatie-indicatoren buurtsportcoach

Figuur B2.3 Vertaalslag prestatie-indicatoren Sportimpuls

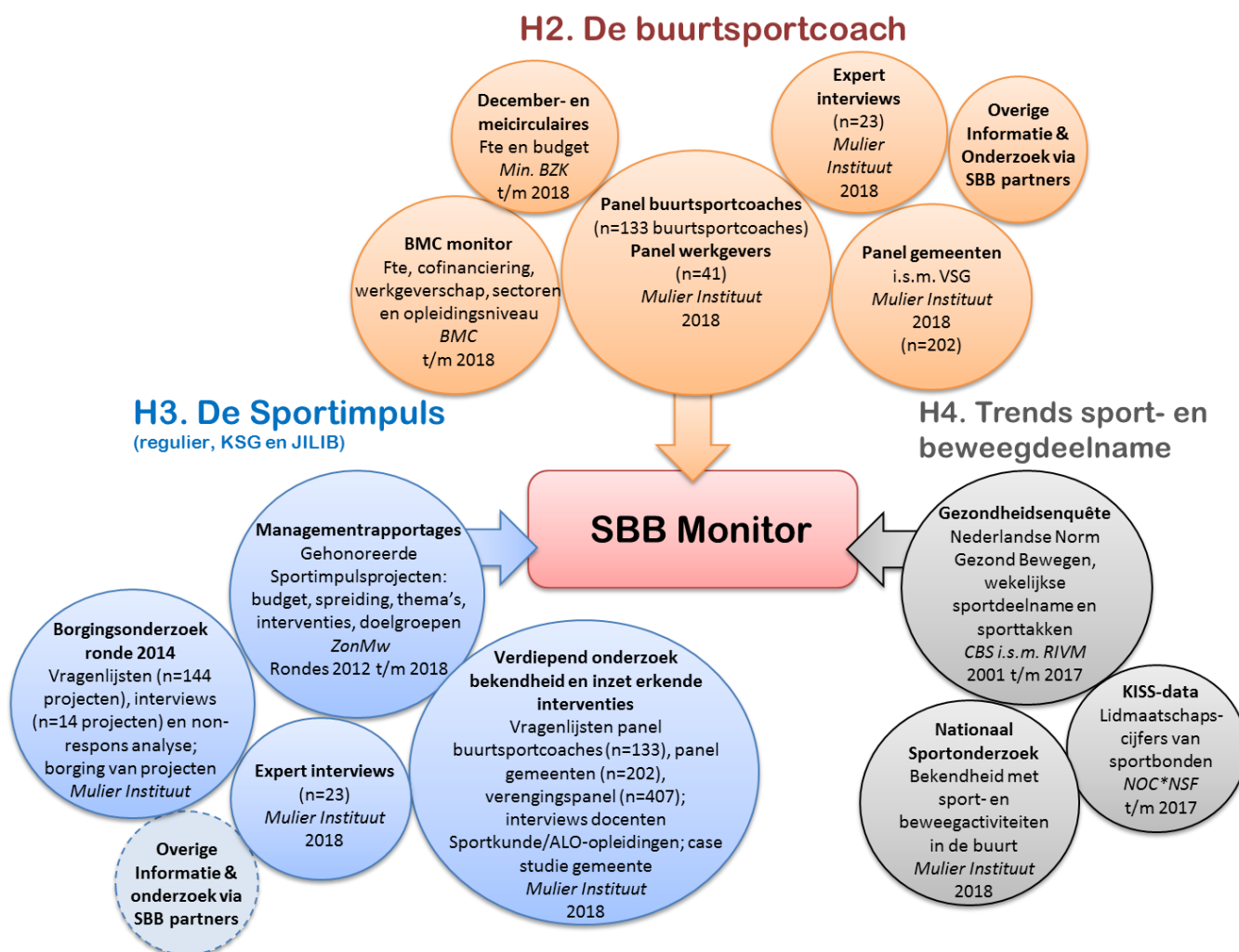
*In beide figuren is de indicator *meer lokale verbindingen* onder prestaties gezet. Deze indicator kan het resultaat zijn van de inspanningen of activiteiten van buurtsportcoaches of van projecteigenaren van Sportimpulsprojecten om organisaties met elkaar te laten samenwerken. Anderzijds kan deze indicator op zichzelf ook een belangrijke randvoorwaarde zijn voor het opzetten van *meer/beter sport- en beweegaanbod*. *Meer/beter sport- en beweegaanbod* zou in die zin dan ook bij effecten kunnen worden gezet, want dit moet ertoe leiden dat meer mensen kunnen sporten en bewegen. Het gaat hier om de mogelijkheden die mensen hebben of ervaren om te sporten en bewegen, waarbij in het midden blijft of zij dit ook daadwerkelijk (gaan) doen.

**De indicator *meer sterke sportverenigingen* is in beide figuren onder prestaties gezet, maar zou ook kunnen worden beschouwd als een effect van de prestaties die buurtsportcoaches leveren om sportverenigingen te ondersteunen bij het aangaan van samenwerkingsverbanden of het versterken van de vaardigheden van het kader. Er is voor gekozen om in dit model onder effecten alleen indicatoren te vermelden die te maken hebben met veranderingen op het niveau van individuen of burgers.

Bijlage 3. Overzicht van gebruikte bronnen

In figuur B3.1 zijn de belangrijkste bronnen opgenomen die voor deze SBB Monitor zijn gebruikt.

Figuur B3.1 Overzicht van de gebruikte bronnen naar hoofdstuk

Bijlage 4. Activiteiten landelijke SBB-programmaondersteuning

In deze bijlage komt aan de orde hoe partijen samenwerken in het kader van de landelijke (integrale) ondersteuning van het programma SBB en welke instrumenten daarvoor worden ingezet.

Doel en werkwijze programmaondersteuning

Op bestuurlijk niveau heeft het ministerie van VWS over de doelen en uitvoering van het programma SBB afspraken gemaakt met de bestuurlijke partners, VNG, NOC*NSF, VNO-NCW en MKB-Nederland (bestuurlijke afspraken, Ministerie van VWS, 2016a). Specifieke afspraken over de realisatie van buurtsportcoaches zijn opgenomen in een addendum voor de Bic. Ook voor de Sportimpuls is een addendum opgesteld. Vanaf 2019 zijn vernieuwde bestuurlijke afspraken van kracht.

Afspraken bestuurlijk niveau

Het ministerie van VWS fungeert, namens de Rijksoverheid, als opdrachtgever voor de uitvoering van het programma SBB en stelt daarvoor een rijksbijdrage ter beschikking:

- Voor het realiseren van buurtsportcoaches;
- Voor de Sportimpuls;
- Aan NOC*NSF voor het realiseren van het actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat';
- Voor de financiering van de basis voor kennisinfrastructuur (voor o.a. ontwikkeling landelijke database voor sport- en beweeginterventies en voor de verbinding van relevante kennis bij kennis- en onderzoeksinstituten over sport en bewegen en maatschappelijke thema's met de uitvoering van het programma);
- Voor een buurtscan die gemeenten kunnen inzetten;
- Voor de landelijke en lokale ondersteuning door NOC*NSF, VSG, Kenniscentrum Sport en ZonMw (zie hieronder kopje *Afspraken ondersteuning*);
- Voor de jaarlijkse monitoring van het programma SBB door het Mulier Instituut;
- Voor de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland om te experimenteren met projecten gericht op kwetsbare doelgroepen.

De VNG stimuleert namens de gemeenten:

- Gemeenten om een sport- en beweegbeleid te ontwikkelen waarmee vanuit de sport een koppeling wordt gemaakt met andere beleidsterreinen of doelstellingen;
- Dat gemeenten in kaart brengen waar kansen liggen om deze integrale beleidsvorming op te pakken;
- Dat gemeenten op basis van bovenstaande ook de samenwerking zoeken met sport- en beweegaanbieders. Hierbij wordt in de uitvoering ook aansluiting gezocht met de Sportimpuls (zie inzet NOC*NSF);
- Dat gemeenten, daar waar gewenst, gebruikmaken van de buurtscan die door VWS ter beschikking wordt gesteld;
- Gemeenten om, indien gewenst, ook gebruik te maken van de uitgebreide en bredere Inzet van de combinatiefuncties zoals verwoord in het addendum op bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen, sport en cultuur.

NOC*NSF speelt namens de sport in brede zin een belangrijke rol bij het realiseren van sport- en beweegaanbod. NOC*NSF heeft een adviserende rol bij het vaststellen van de kaders en het opstellen van de criteria voor de Sportimpuls en is daarnaast verantwoordelijk voor de ondersteuning aan lokale

sport- en beweegaanbieders ten aanzien van de Sportimpuls (zie verder onder kopje *Afspraken ondersteuning*).

NOC*NSF zorgt verder dat:

- Vanuit de sport een bijdrage wordt geleverd aan de kwaliteitsontwikkeling van de buurtsportcoaches;
- De voor haar beschikbare lokale informatie over sportparticipatie (KISS-gegevens) ter beschikking wordt gesteld aan lokale sport- en beweegaanbieders;
- Er een koppeling is met de sportagenda 2017+.

VNO-NCW en MKB-Nederland:

- Identificeren en informeren de relevante branches en regionale verenigingen van VNO-NCW en MKB-Nederland over dit programma;
- Verkennen waar zij kunnen fungeren als bruggenbouwer door VWS, gemeenten en de sport gericht in contact te brengen met die delen van het aangesloten bedrijfsleven waar sport en bewegen tot de kern van de bedrijfsactiviteiten behoort;
- Organiseren van bedrijfssport via het loket Sport & Zaken;
- Informeren van bedrijven over succesvolle voorbeelden van bedrijfssport via het loket Sport & Zaken.

Afspraken ondersteuning

De ondersteunende partijen van het uitvoeringsprogramma zijn NOC*NSF, Kenniscentrum Sport, VSG en ZonMw. Doel van de ondersteuning is om partijen zodanig te faciliteren dat de doelstellingen van het programma worden behaald. De partijen hebben in de bestuurlijke afspraken (Ministerie van VWS, 2016a) voor het programma SBB nadere afspraken gemaakt over welke ondersteuning nodig is, wie daarbij verantwoordelijk is, en over de financiering. De partners ontvangen daarvoor subsidie van het ministerie van VWS.

- NOC*NSF is primair verantwoordelijk om (lokale) sport- en beweegaanbieders, sectoren en andere partijen te stimuleren verbanden te leggen en te ondersteunen. NOC*NSF, de sportbonden en andere landelijke vertegenwoordigers van sport- en beweegaanbieders hebben een adviserende rol bij het vaststellen van de kaders en het opstellen van de criteria voor de Sportimpuls (inclusief KSG en JILIB). NOC*NSF is ook verantwoordelijk voor de ondersteuning aan lokale sport- en beweegaanbieders ten aanzien van de Sportimpuls.
- Kenniscentrum Sport draagt als kennisinstituut bij aan de ondersteuning. Hiertoe onderhoudt zij onder andere een databank met interventies en realiseert kwaliteitsbeoordelingen van interventies. Kenniscentrum Sport ondersteunt daarnaast door het aandragen en ontwikkelen van instrumenten, scholing in het gebruik van deze instrumenten en het aandragen en ontwikkelen van modellen die lokaal kunnen worden toegepast. Kenniscentrum Sport geeft advies vanuit haar rol als kennisinstituut over de kaders en criteria van de Sportimpuls.
- VSG is primair verantwoordelijk om gemeenten te stimuleren, informeren en te ondersteunen daar waar het gaat om de afspraken die VNG met VWS heeft gemaakt. VSG is daarnaast algemeen projectleider en eerste aanspreekpunt van het projectteam SBB (bestaande uit projectleiders van Kenniscentrum Sport, NOC*NSF, ZonMw en VSG) wat betreft communicatie, financiële planning, operationele planning en afstemming. VSG is derhalve een spin in het web namens de andere ondersteuningspartners. VSG rapporteert aan VWS over de voortgang van de werkzaamheden en geeft uitvoering aan een kwaliteitsplan voor buurtsportcoaches (vakmanschap).

- ZonMw is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Sportimpuls (zorgvuldige verdeling van middelen en bewaken voortgang en adequate besteding) en geeft advies over de kaders en criteria van de Sportimpuls.

Ondersteuning Sportimpuls

Voor de Sportimpuls is bij de bestuurlijke afspraken een apart addendum toegevoegd waarin de verschillende rollen, taken en verantwoordelijkheden van VWS, NOC*NSF, ZonMw en Kenniscentrum Sport staan vermeld. Voor de reguliere Sportimpuls en JILILB gelden de volgende rollen, taken en verantwoordelijkheden:

- Ministerie van VWS is verantwoordelijk voor het vaststellen of tussentijds wijzigen van de kaders van de Sportimpulsregeling. In deze kaders staan de uitgangspunten en randvoorwaarden van de regeling beschreven. NOC*NSF en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt van de regeling hebben een adviserende rol bij het vaststellen of wijzigen van de kaders van de Sportimpuls. De kaders vormen de basis voor de beoordelingscriteria;
- Ministerie van VWS is verantwoordelijk voor het vaststellen van de beoordelingscriteria voor iedere ronde van de Sportimpuls. ZonMw is verantwoordelijk voor het opstellen van deze beoordelingscriteria. De bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt van de regeling hebben een adviserende rol bij het vaststellen of wijzigen van beoordelingscriteria;
- NOC*NSF is verantwoordelijk voor de ondersteuning aan lokale sport- en beweegaanbieders in het kader van de Sportimpuls. Het ministerie van VWS stelt middelen hiervoor ter beschikking aan NOC*NSF. NOC*NSF stemt de inhoud, aard en omvang van het ondersteuningsaanbod af met zowel het ministerie van VWS (als opdrachtgever van het programma SBB) als de (overige) bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma SBB. De samenstelling van de Menukaart Sportimpuls wordt vormgegeven door Kenniscentrum Sport in nauwe samenwerking met NOC*NSF en ZonMw. De kaders van de Sportimpuls vormen de basis voor de samenstelling van de Menukaart. Kenniscentrum Sport integreert de Menukaart in de databank sport & bewegen nieuwe stijl;
- ZonMw is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Sportimpulsregeling, inclusief het opstellen van de call-tekst inclusief criteria (ofwel penvoerder) en de beoordeling van alle aanvragen. NOC*NSF en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt hebben een adviserende rol bij het samenstellen van de commissie(s) die de Sportimpulsaanvragen beoordelen. NOC*NSF en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt nemen zelf geen zitting in deze commissie(s), maar kunnen wel als toehoorder aanwezig zijn. Ook VWS, Kenniscentrum Sport en NOC*NSF kunnen als toehoorder aanwezig zijn bij bijeenkomsten van de beoordelingscommissie(s) met inachtneming van de code belangenverstrengeling;
- ZonMw is verantwoordelijk voor het beleggen van een sessie met de projectleiders (twee keer per jaar). Deze worden gekoppeld aan de Lerende Netwerken (1x) en de Nationale Kennisdag SBB, die door de VSG worden georganiseerd. In deze sessies wordt aandacht besteed aan de procedurele kant van de SI-regeling (verantwoordelijkheid ZonMw) en aan de inhoudelijke kant (verantwoordelijkheid NOC*NSF).

Voor de KSG gelden de volgende rollen, taken en verantwoordelijkheden:

- Ministerie van VWS is verantwoordelijk voor het vaststellen of wijzigen van de kaders van de Sportimpuls KSG-regeling. In deze kaders staan de uitgangspunten en randvoorwaarden van de

regeling beschreven. Kenniscentrum Sport en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt van de regeling hebben een adviserende rol bij het vaststellen of wijzigen van de kaders van de Sportimpuls. De kaders vormen de basis voor de beoordelingscriteria;

- Ministerie van VWS is verantwoordelijk voor het vaststellen van de beoordelingscriteria voor iedere ronde van de Sportimpuls KSG. ZonMw is verantwoordelijk voor het opstellen van deze beoordelingscriteria. Kenniscentrum Sport en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt van de regeling hebben een adviserende rol bij het vaststellen of wijzigen van beoordelingscriteria;
- Kenniscentrum Sport is verantwoordelijk voor het ondersteuningsaanbod aan lokale sport- en beweegaanbieders om te komen tot kansrijke aanvragen voor de Sportimpuls KSG. Hierbij werkt Kenniscentrum Sport samen met het ondersteuningsaanbod dat vanuit NOC*NSF beschikbaar is voor de reguliere Sportimpuls (OOSI's). Het ministerie van VWS stelt hiervoor middelen ter beschikking aan Kenniscentrum Sport. Kenniscentrum Sport stemt de inhoud, aard en omvang van het ondersteuningsaanbod af met zowel het ministerie van VWS (als opdrachtgever van het programma SBB) als de (overige) bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma SBB. De samenstelling van de Menukaart Sportimpuls KSG wordt vormgegeven door Kenniscentrum Sport in nauwe samenwerking met NOC*NSF en ZonMw. De kaders van de Sportimpuls vormen de basis voor de samenstelling van de Menukaart;
- ZonMw is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de Sportimpulsregeling, inclusief het opstellen van de call-tekst en de beoordeling van alle aanvragen. ZonMw is tevens verantwoordelijk voor het samenstellen van de beoordelingscommissie, waarbij Kenniscentrum Sport en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt een adviserende rol hebben bij het samenstellen van deze commissie(s) die de Sportimpulsaanvragen beoordelen. Kenniscentrum Sport en de overige bestuurlijke- en ondersteuningspartners van het programma Sport en Bewegen in de Buurt nemen zelf geen zitting in deze commissie(s) maar kunnen wel als toehoorder aanwezig zijn. Ook VWS, Kenniscentrum Sport en NOC*NSF kunnen als toehoorder aanwezig zijn bij bijeenkomsten van de beoordelingscommissie(s), met inachtneming van de code belangenverstrengeling;
- ZonMw is verantwoordelijk voor het beleggen van een sessie met de projectleiders (twee keer per jaar). Deze worden gekoppeld aan de Lerende Netwerken als het de lopende projecten betreft (1x) en voor de startende projecten wordt één sessie apart door ZonMw georganiseerd. In deze sessies wordt aandacht besteed aan de procedurele kant van de Sportimpulsregeling (verantwoordelijkheid ZonMw) en aan de inhoudelijke kant (verantwoordelijkheid Kenniscentrum Sport).

Met de bijgestelde bestuurlijke afspraken is de ondersteuning verlengd tot en met 2018 (Ministerie van VWS, 2016a).

In 2013 hebben VSG, NOC*NSF en KCS een gezamenlijk ondersteuningsplan opgesteld voor de periode 2013-2016 (VSG, NOC*NSF & NISB, 2013). Voor 2017 en 2018 zijn er alleen afzonderlijke ondersteuningsplannen.

Ondersteuningsinstrumenten

In de SBB Monitor 2017 (Van Lindert et al., 2017b) is een opsomming gegeven van de ondersteuningsinstrumenten die VSG, NOC*NSF en Kenniscentrum Sport (wilden) inzetten om de doelen

van het programma SBB te bereiken. In de voorliggende rapportage wordt vermeld welke activiteiten tussen najaar 2017 en najaar 2018 zijn uitgevoerd.

Activiteiten in 2017-2018

Tussen najaar 2017 en najaar 2018 waren de ondersteuningsactiviteiten vooral gericht op de volgende zaken:

- Elfde tranche buurtsportcoaches;
- Zevende ronde Sportimpuls regulier, zesde ronde Sportimpuls KSG en vijfde ronde Sportimpuls JILIB;
- Nieuwe rondes van regionale bijeenkomsten ('Lerende Netwerken') en de Nationale Kennisdag SBB;
- Uitvoering geven aan een kwaliteitsplan voor buurtsportcoaches (vakmanschap);
- Het informeren van stakeholders;
- Het uitbrengen van een magazine met goede voorbeelden;
- Doorkijk 2019 en verder.

Website en overige communicatie

De ondersteuningspartners communiceren met het werkveld via de centrale website www.sportindebuurt.nl. Via deze website worden *best practices*, formele stukken, programma's en achtergronden van bijeenkomsten, modellen, filmpjes, en dergelijke beschikbaar gesteld en andere relevante ervaringen en kennis ontsloten. De volgende acties zijn ondernomen:

- De website wordt continu uitgebreid met nieuws en praktijkvoorbeelden. Onder het kopje 'Onderzoek' zijn alle onderzoeken met betrekking tot het programma (algemeen), buurtsportcoaches en de Sportimpuls gebundeld;
- De [buurtsportcoachapp](#) is vernieuwd. Eenvoudiger, laagdrempeliger en gericht op 'het vinden van elkaar'. Op basis van profiel en/of expertise (op bepaalde doelgroepen of thema's) kunnen collega-buurtsportcoaches elkaar vinden en met elkaar sparren;
- Tijdens bijeenkomsten wordt gewerkt met de Sport en Bewegen in de Buurt-Congres App. In de app vinden gebruikers het programma, de deelnemers, workshopinformatie etc.;
- Eind 2017 is het BUURTSPORTCOACH.magazine Kwetsbare doelgroepen verschenen. Dit magazine laat het werk zien van de buurtsportcoaches en hoe zij de ontmoetingen met kwetsbare doelgroepen realiseren, met als doel zoveel mogelijk Nederlanders mee te laten doen in de maatschappij. Sport en bewegen wordt hiervoor als vliegwiel gebruikt;
- Er wordt gewerkt aan een nieuw magazine, waarin de opbrengsten van het totale Sport en Bewegen in de Buurt programma worden getoond. Dit magazine wordt in november 2018 verwacht;
- In de periode oktober 2017 tot en met juli 2018 zijn drie [digitale nieuwsbrieven](#) verschenen. 2.797 personen zijn op de nieuwsbrief geabonneerd;
- 2.947 personen volgen het Twitteraccount @Sportindebuurt van Sport en Bewegen in de Buurt (volgens opgave VSG, 02-08-2018);
- Sport en Bewegen in de Buurt heeft sinds maart 2016 een Facebookpagina, vooral gericht op combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches;
- In de periode oktober 2017 tot en met juli 2018 hebben 26.806 bezoekers de website van Sport en Bewegen in de Buurt bezocht. Van hen was 81 procent een nieuwe bezoeker. De overige 19 procent heeft de website meer dan één keer geraadpleegd. Het aantal bezoeken van de website komt op 40.251. In totaal hebben de bezoekers 88.622 pagina's op de website bezocht. Dit is een daling ten opzichte van vorig jaar. Dat kan worden verklaard doordat de

Buurtsportcoachdag (inclusief de verkiezing buurtsportcoach van het jaar waarbij via de website gestemd kan worden voor de Stimuleringsprijs) in 2018 is doorgeschoven naar december (slotbijeenkomst). Gemiddeld verbleven de bezoekers 1 minuut en 58 seconden op de website en bezochten zij 2,20 pagina's. De meest bezochte pagina's, op de homepage na, zijn de pagina met informatie over de reguliere Sportimpuls en de pagina met informatie over wat zijn buurtsportcoaches. De meeste bezoekers van de website zijn afkomstig uit Noord-Holland en Zuid-Holland, gevolgd door Gelderland;

- Op 6 december 2018 vindt de slotbijeenkomst Sport en Bewegen in de Buurt plaats. Op deze dag worden de opbrengsten van het programma gevierd, samen met alle betrokkenen. Naast een plenair deel kunnen de deelnemers workshops volgen, meedoen aan sportactiviteiten en een informatiemarkt bezoeken. De verschillende programmaonderdelen komen (in verschillende vormen) uitgebreid aan de orde: Buurtsportcoach, Sportimpuls, SBIR, Erkende interventies en Vakmanschap. Ook wordt de Stimuleringsprijs BSC/CF uitgereikt;

Regionaal Lerende Netwerken

De ondersteuningspartijen organiseren jaarlijks regionale (interactieve) bijeenkomsten, de zogeheten 'regionaal Lerende Netwerken'. De bijeenkomsten worden op zes locaties in het land gehouden, zowel in het voorjaar als in het najaar. De Lerende Netwerken zijn een interactieve manier van kennis halen en brengen. Een bijeenkomst bestaat uit workshops/vaardigheidstrainingen en tijdens de lunch worden vaak rondetafelgesprekken georganiseerd en/of vinden speeddates plaats. Het doel van deze bijeenkomsten is het samenbrengen van mensen en organisaties die zich bezighouden met Sport en Bewegen in de Buurt. Naast gemeenten worden onder andere organisaties van de sectoren zorg en welzijn, sportverenigingen, buitenschoolse opvang, bedrijfsleven en onderwijs uitgenodigd. Ook de combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches worden uitgenodigd. Door de ervaring en kennis vanuit diverse velden uit te wisselen, kan van elkaar worden geleerd. Bij de Lerende Netwerken is veel aandacht voor kwetsbare doelgroepen (mensen met een beperking, chronisch zieken, ouderen etc.).

In het najaar van 2017 zijn zes Lerende Netwerken georganiseerd, in het voorjaar van 2018 ook zes. Aan deze Lerende Netwerk-bijeenkomsten hebben respectievelijk 360 en 380 deelnemers deelgenomen (tabel B4.1). De Lerende Netwerken worden vooral bezocht door mensen uit de sport- en beweegsector (vooral buurtsportcoaches). Ook de sectoren onderwijs, welzijn en sport & zorg zijn vertegenwoordigd. In het najaar van 2018 staan weer zes Lerende Netwerk-bijeenkomsten gepland.

Tabel B4.1 Aantal Lerende Netwerken en deelnemers per jaar, voor de periode 2013-2018

	Aantal Lerende Netwerken	Aantal deelnemers
Voorjaar 2013	6	391
Najaar 2013	6	500
Voorjaar 2014	6	524
Najaar 2014	7	488
Voorjaar 2015	6	365
Najaar 2015	7	495
Voorjaar 2016	6	520
Najaar 2016	6	365
Voorjaar 2017	6	450
Najaar 2017	6	360
Voorjaar 2018	6	380

Bron: NISB (nu Kenniscentrum Sport), 2013a; 2013b; 2014; 2015; Daalder & Elfring, 2015; Beck, 2016; Beck & Van der Meer, 2017; Van der Meer, 2018a; Van der Meer, 2018b.

De bijeenkomsten worden door Kenniscentrum Sport geëvalueerd met behulp van een digitale enquête. De resultaten worden vervolgens gebruikt voor het bepalen van de onderwerpen voor de volgende bijeenkomsten.

104 van de in totaal 360 deelnemers aan de bijeenkomsten in het najaar van 2017 hebben de evaluatie ingevuld (Van der Meer, 2018a). De evaluatie van de bijeenkomsten in het voorjaar van 2018 is door 130 van de 380 deelnemers ingevuld (Van der Meer, 2018b). De belangrijkste redenen om de bijeenkomsten van de Lerende Netwerken te bezoeken waren netwerken, inspiratie en nieuwe ideeën opdoen en/of meer leren over de onderwerpen van de workshops.

De algemene indruk van de deelnemers aan de bijeenkomsten van de Lerende Netwerken (najaar 2017 en voorjaar 2018) was ruim voldoende tot goed (Van der Meer, 2018a en 2018b). Tijdens de bijeenkomsten in het najaar van 2017 was vooral veel interesse voor de workshops ‘Kansen en uitdagingen voor samenwerking met het sociale wijkteam’ (21%), ‘Samenwerken met en in de sport’ (15%) en ‘Hoe bereik je kwetsbare ouderen’ (15%). De deelnemers aan deze bijeenkomsten gaven aan dat zij meer zouden willen weten over het bereiken van (moeilijke) doelgroepen (30,3%), borging (28%), landelijke trends en ontwikkelingen (27%) en samenwerking met andere sectoren (22%). In het voorjaar van 2018 waren de workshops ‘Hoe borg je lopende sport- en beweegactiviteiten na afloop van de subsidieperiode?’ (23%), ‘Hoe krijg je als buurtsportcoach je resultaten inzichtelijk?’ (20%) en ‘Passend sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking’ (17%) populair onder de respondenten. De deelnemers aan deze bijeenkomsten gaven aan dat zij meer zouden willen weten over het bereiken van (moeilijke) doelgroepen (43%), landelijke trends en ontwikkelingen (28%), samenwerking met andere sectoren (28%) en ‘best practices’/goede voorbeelden (25%). Het inhoudelijke programma van najaar 2017 en voorjaar 2018 voldeed met rapportcijfers van 6,6 en 6,9 niet aan de verwachtingen van iedereen.

Overige bijeenkomsten

Op 14 december 2017 vond de Nationale Kennisdag SBB plaats met 150 bezoekers (Van der Meer, 2018c). Deze Kennisdag was vooral gericht op beleidsmedewerkers van alle organisaties die bij het programma Sport en Bewegen in de Buurt zijn betrokken. Het thema van de dag was de kracht van

samenwerking. Daar waar de Lerende Netwerken meer bedoeld zijn voor de uitvoerende professionals, is de Kennisdag gericht op beleidsmatige doelgroepen, zoals teamleiders, beleidsmedewerkers, coördinatoren van gemeenten, sportbonden, gezondheids-, welzijn-, cultuur-, onderwijs-, zorginstellingen, (provinciale) sportorganisaties of -stichtingen en coördinatoren buurtsportcoaches en/of combinatiefunctionarissen. Uit de evaluatie (Van der Meer, 2018c) blijkt dat de deelnemers de Kennisdag met gemiddeld een 6,9 beoordeeld hebben. Ter vergelijking: de Kennisdag van 2016 werd beoordeeld met een 7,1. De belangrijkste redenen voor deelnemers om zich in te schrijven voor de Kennisdag van 2017 waren inspiratie en nieuwe ideeën opdoen, de mogelijkheid om te netwerken en de (inhoud van de) workshops. De tip is om hier bij de invulling van het programma van de volgende Kennisdag aandacht aan te schenken.

Ondersteuningspartners organiseren daarnaast regelmatig themabijeenkomsten, zoveel mogelijk op locatie.

Menukaart Sportimpuls

De Menukaart Sportimpuls is een geselecteerd overzicht van succesvolle sport- en beweeginterventies dat de afgelopen jaren door sportbonden, beweegaanbieders, fitnessorganisaties en anderen is ontwikkeld. Sport- en beweegaanbieders kunnen alleen een beroep doen op middelen uit de Sportimpuls als de activiteiten zijn gebaseerd op het aanbod op deze Menukaart. In hoofdstuk 3 over de Sportimpuls is meer informatie over de Menukaart opgenomen.

Tipsheet duurzame en integrale lokale inzet van de buurtsportcoach

In januari 2018 is een tipsheet uitgebracht over de duurzame en integrale lokale inzet van de buurtsportcoach (Kenniscentrum Sport, 2018a). Deze tipsheet is primair bedoeld voor gemeenten en werkgevers van buurtsportcoaches. De tips zijn ook waardevol voor buurtsportcoaches zelf, met name als input voor een gesprek met hun gemeente of werkgever

Buurtactieplan en buurtscan

Om gemeenten die aan de slag willen met sport en bewegen in de buurt, te ondersteunen bij de analyse van een buurt of gebied, hebben VSG en Kenniscentrum Sport het buurtactieplan en de buurtscan ontwikkeld. Het doel van de buurtscan is gemeenten te helpen bij het ontwikkelen van een plan van aanpak voor een buurtgericht sport- en beweegaanbod dat aansluit op bestaand beleid (buurtactieplan). De buurtscan is een *toolbox* van instrumenten van onder andere sportraden, advies- en onderzoeksbureaus en van landelijke organisaties zoals Kenniscentrum Sport en Movisie. Kenniscentrum Sport is hierbij de ondersteunende partij. Het buurtactieplan en de buurtscan worden doorlopend onder de aandacht gebracht in de vorm van lezingen en workshops tijdens de Lerende Netwerken en de Kennisdagen.

Sinds het verschijnen van de vorige SBB Monitor (augustus 2017 t/m juli 2018, uitgezonderd 24 maart tot 16 juli 2018 omdat toen geen metingen hebben plaatsgevonden vanwege een breuk in de koppeling met Google Analytics) hebben 1.372 bezoekers de buurtscan bezocht (zie tabel B4.2). De gemiddelde bezoekduur schommelt tussen één en twee minuten en lag afgelopen jaar op 1:38.

Tabel B4.2 Aantal bezoekers en gemiddelde bezoekduur buurtscan via de website Sportindebuurt.nl in 2014 tot 2018

Periode	Aantal bezoekers	Gemiddelde bezoekduur (in minuten en seconden)
Augustus 2017 – juli 2018 (m.u.v. 24/3-16/7)	1.372	01:38
Augustus 2016 – juli 2017	1.525	01:31
Augustus 2015 – juli 2016	2.224	01:07
Augustus 2014 – juli 2015	2.465	01:37
April 2014 (start) – juli 2014	536	02:15

Regionale en lokale ondersteuning Sportimpuls

Projectaanvragers en -eigenaren kunnen wanneer zij daar behoefte aan hebben, worden ondersteund bij de aanvraag, uitvoering of afronding van Sportimpulsprojecten. De decentrale Ondersteuningsorganisatie Sportimpuls (OOSI) is sinds 1 januari 2017 vervangen door een centraal aanspreek- en verdeelpunt georganiseerd door NOC*NSF. In hoofdstuk 3 over de Sportimpuls zijn de werkwijze van en de ervaringen met het aanspreekpunt toegelicht.

Publiek-private samenwerking

Om op meer plekken in Nederland nieuwe sport- en beweegprojecten uit te voeren, moeten de krachten van meerdere organisaties worden gebundeld. Publiek-private samenwerking (PPS) is een middel om organisaties uit het publieke en het private domein samen op te laten trekken om een bepaald doel te bereiken. De gedachte daarachter is dat zowel publiek als privaat, door hun samenwerking meer (in kwaliteit, kwantiteit en geld) kunnen bereiken voor de samenleving.

Zelfscan Sportimpuls

De zelfscan Sportimpuls is bedoeld voor sport- en beweegaanbieders die bezig zijn met het opstellen van een reguliere Sportimpulsaanvraag. Tussen augustus 2017 en 4 oktober 2017 (daarna is geen informatie meer beschikbaar omdat de website www.effectiefactief.nl kwam te vervallen) is de zelfscan 92 keer uitgevoerd. Meer informatie over de zelfscan is te lezen in hoofdstuk 3.

Kwaliteitsimpuls buurtsportcoaches

Investeren in kwaliteit en kennisdeling tussen buurtsportcoaches is van belang om de kwaliteit en continuïteit van de werkzaamheden van buurtsportcoaches te waarborgen. De opbrengsten uit de Kwaliteitsimpuls Buurtsportcoaches, waaronder functieprofielen en een opleidingsoverzicht, worden geborgd en verder verspreid (onder buurtsportcoaches én werkgevers). Zie ook paragraaf 2.2.

Vakmanschap

Om de inzet van buurtsportcoaches op kwetsbare groepen verder te professionaliseren, wordt ingezet op de nieuwe vakmanschapslijn (zie ook paragraaf 2.2).

Monitoring en evaluatie

Omdat uit onderzoek blijkt dat monitoring en evaluatie lastig is en daarbij ondersteuning gewenst is (o.a. Mulier Instituut, 2018a), zijn verschillende producten ontwikkeld en is op verschillende manieren informatie verspreid om gemeenten en buurtsportcoaches daarbij te ondersteunen. Op de website www.allesoversport.nl staat veel achtergrondinformatie en praktische tips over monitoring en evaluatie. Daarbij is het ook mogelijk een vraag te stellen aan Kenniscentrum Sport. Verder zijn bij de Lerende Netwerken in het voorjaar van 2018 zes workshops gegeven door Kenniscentrum Sport en het Mulier

Instituut over monitoren en evalueren (workshop ‘Hoe krijg je als buurtsportcoach je resultaten inzichtelijk?’). Tevens hebben Kenniscentrum Sport en Mulier Instituut een helpdesk ingericht voor gemeenten die vragen hebben over monitoring en evaluatie. Wanneer gemeenten zelf aan de slag gaan kunnen ze gebruikmaken van het ‘Stappenplan voor het monitoren en evalueren van de inzet van buurtsportcoaches’, waarin met behulp van 8 stappen het proces wordt doorlopen om tot een goede monitoring en evaluatie te komen van de werkzaamheden van de buurtsportcoach (Van Stam, Brandsema & Van Lindert, 2018).

Database managementinformatie

In het kader van de Impuls brede scholen, sport en cultuur (nu Bic) heeft VSG een database aangelegd met management- en projectinformatie over de lokale situatie. Op basis van input vanuit onder andere (regionale) ondersteuners, projectleiders en gemeenten kunnen tussenrapportages worden gemaakt die behulpzaam zijn bij de sturing van het project. Informatie in het kader van SBB is toegevoegd.

Bijlage 5. Brede impuls combinatiefuncties

Achtergrond en doelen

Sinds 2008 kunnen gemeenten met cofinanciering van het Rijk (ministeries VWS en OCW) hun lokale sport- en beweegbeleid een impuls geven door combinatiefunctionarissen aan te stellen. Tot 2012 hadden de combinatiefunctionarissen (zoals ze destijds werden genoemd) vooral het doel om de sectoren onderwijs, sport en/of cultuur te verbinden. De doelgroep betrof jongeren tot 18 jaar. Begin 2012 is de decentralisatie-uitkering uitgebreid naar buurtsportcoaches en kwam deze onder het programma Sport en Bewegen in de Buurt te vallen. Zij kregen als specifieke opdracht om passend sport- en beweegaanbod in de buurt te organiseren en een verbinding te maken tussen sport- en beweegaanbieders en organisaties uit andere sectoren zoals zorg, welzijn, kinderopvang en het bedrijfsleven. Buurtsportcoaches kunnen worden ingezet voor alle inwoners van een gemeente. Ze zijn dus breder inzetbaar, waardoor de naam van de impuls veranderde van 'Impuls brede scholen, sport en cultuur' in 'Brede impuls combinatiefuncties'. Met de uitbreiding van het werkveld van buurtsportcoaches werden ook de doelstellingen van de inzet van buurtsportcoaches verruimd, zie tabel B5.1. In figuur B5.1 en tabel B5.2 zijn de belangrijkste ijkpunten en veranderingen van de Bic door de jaren heen opgenomen.

Tabel B5.1 Overzicht van landelijke doelstellingen verbonden aan de inzet van buurtsportcoaches

Doelstellingen Impuls brede scholen, sport en cultuur, 2008:

1. Uitbreiding aantal brede scholen met sport- en cultuuraanbod in zowel het primair als voortgezet onderwijs, om te beginnen in de veertig krachtwijken.
2. Versterking van circa 10 procent van de sportverenigingen met het oog op hun maatschappelijke functie en de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk.
3. Stimuleren van een dagelijks sport- en beweegaanbod op en rond scholen voor alle leerlingen.
4. Bevorderen dat de jeugd tot 18 jaar vertrouwd raakt met één of meer kunst- en cultuurvormen en stimuleren van actieve kunstbeoefening onder jongeren.

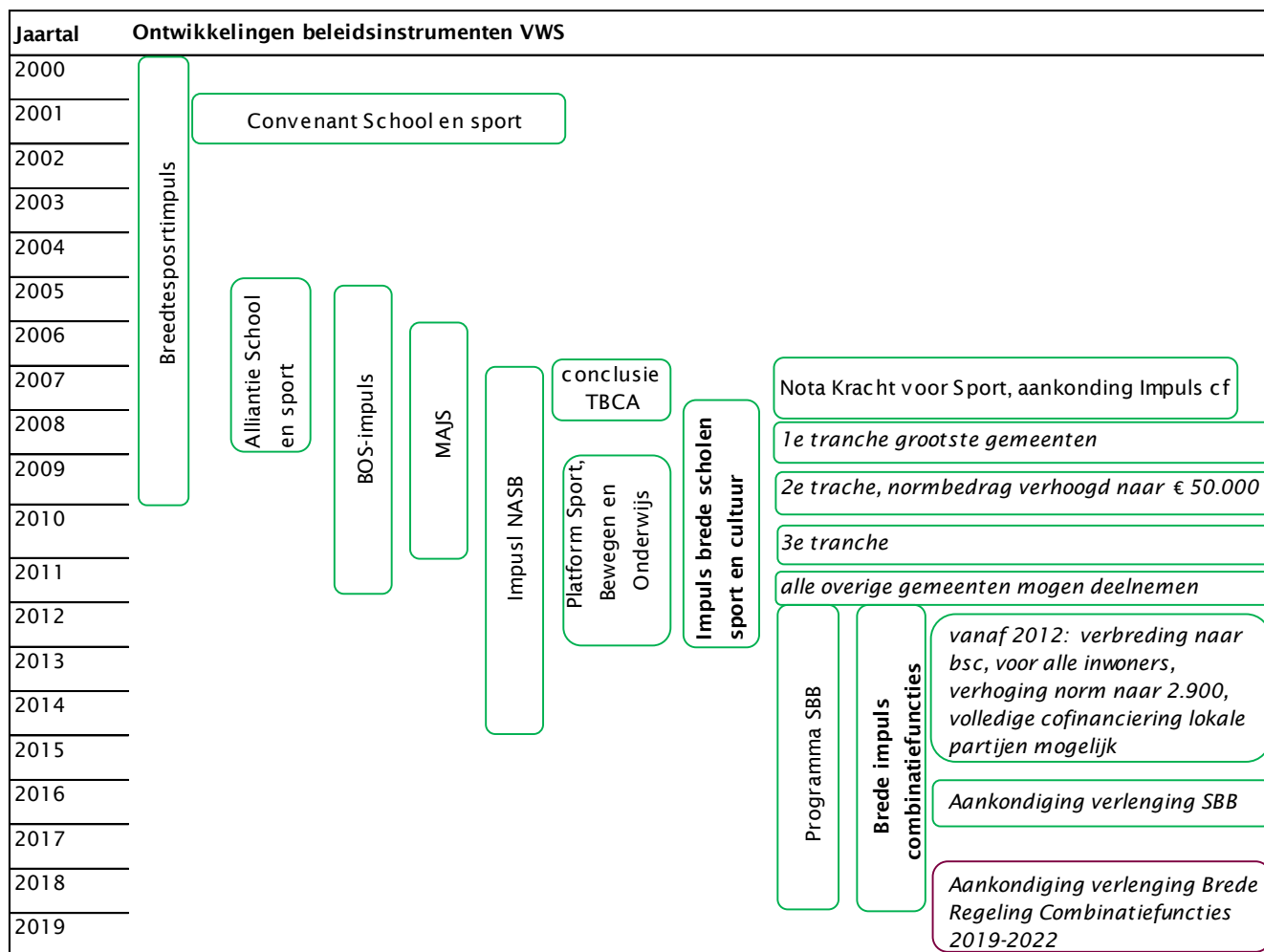
Aanvullende doelstellingen Brede impuls combinatiefuncties, vanaf 2012:

1. Meer mensen kunnen sporten en bewegen in de buurt.
2. Sportverenigingen worden versterkt.
3. Er wordt een verbinding gelegd tussen sport en andere sectoren zoals onderwijs, welzijn, kinderopvang en bedrijfsleven.

Bron: Ministerie van OCW & Ministerie van VWS, 2007; Ministerie van VWS, 2011. Bewerking: Mulier Instituut.

De decentralisatie-uitkering Brede Impuls Combinatiefuncties maakt deel uit van het programma SBB. Aangezien dit programma eind december 2018 afloopt en de Impuls een structurele regeling is waar bestuurlijke afspraken aan ten grondslag liggen, zijn de bestuurlijke afspraken eind juni 2018 geactualiseerd voor de periode 2019-2022. De naam van de impuls verandert naar Brede Regeling Combinatiefuncties en heeft een sterke koppeling met het Sportakkoord dat het ministerie van VWS met maatschappelijk partners heeft afgesproken voor de periode 2019-2021.

Figuur B5.1 Tijdlijn van belangrijkste ijkpunten Bic en voorlopers door de jaren heen

Bronnen: Ministerie van BZK (circulaires gemeentefonds 2008-2018).

Ook de doelstellingen zijn over de jaren heen niet veel veranderd. Wel zijn in overleg met de partners binnen de Bic enkele verbeterpunten aangebracht. Het betrekken van specifieke doelgroepen, zoals chronisch zieken, mensen met een beperking en ouderen, krijgt meer aandacht, evenals de scholing van buurtsportcoaches. Meer informatie over de achtergrond van de Bic is te vinden op de [website van sport in de buurt](#).

Tabel B5.2 Overzicht van belangrijkste ijkpunten Bic door de jaren heen

Jaartal	Algemene ontwikkelingen sportbeleid	Ontwikkelingen Brede impulscombinatiefuncties
2007	Aankondiging Impuls brede scholen, sport en cultuur in kamerbrief en Nota Kracht voor Sport	
2008	Start Impuls brede scholen, sport en cultuur	Eerste tranche gestart (30 grootste gemeenten). Gemeenten ontvangen 1e jaar van deelname volledige financiering van het Rijk. Verdeling aantal fte op basis van inwonertal tot 18 jaar.
2009		Norm van 2.500 naar 2.250 fte verlaagd, normbedrag van 45.000 naar 50.000 euro verhoogd. Tweede tranche gestart (99 gemeenten). 60% cofinanciering verwacht vanaf 2e jaar van deelname.
2010		Gemeenten kunnen lokale partijen voor maximaal 20% van cofinanciering laten mee betalen. Derde tranche gestart (89 gemeenten).
2011		Aankondiging programma SBB in Beleidsbrief Sport en Bewegen in Olympisch perspectief, als onderdeel daarvan de inzet van buurtsportcoaches. Vierde tranche gestart (130 gemeenten). Alle overige gemeenten komen in aanmerking voor deelname. Gemeenten kunnen lokale partijen voor maximaal een derde van de cofinanciering laten mee betalen.
2012	Start programma SBB (tot 2018) Start Brede impuls combinatiefuncties (Bic)	Extra middelen van VWS beschikbaar voor de inzet van combinatiefuncties, verbreding naar buurtsportcoaches. Inzet fte geldt voor alle inwoners, van jong tot oud. Norm wordt verhoogd naar 2.900 fte in 2016. Gemeenten kunnen voor 60, 80, 100, 120 of 140 van het voor hen geldende aantal formatieplaatsen deelnemen. Vanwege uitputting budget in 2012 maximaal 120% uitgekeerd van aantal te realiseren fte's aan gemeenten. Gemeenten krijgen de vrijheid om de cofinanciering (volledig) te organiseren in samenwerking met lokale partijen. 373 gemeenten doen mee aan de Bic.
2013		Aankondiging komende jaren kwaliteitsbevordering bij bsc's centraal. 377 gemeenten doen mee aan de Bic.
2014		Monitoring over realisatie fte's en de 60% cofinanciering die gemeenten moeten organiseren. Vanwege diversiteit in achtergrond bsc, wil het Rijk meer verbinding en kennisdeling tot stand brengen. 371 gemeenten doen mee aan de Bic.
2015		371 gemeenten doen mee aan de Bic.
2016	Bekendmaking verlenging programma SBB tot 2018	Vanwege uitputting budget vanaf 2016 maximaal 138% i.p.v. 140% deelnamepercentage van gemeente (percentage te realiseren fte's). 373 gemeenten doen mee aan de Bic.
2017		Deelnamepercentage van gemeente verlaagd naar 136%. 371 gemeenten doen mee aan de Bic.
2018	Bekendmaking Brede regeling combinatiefuncties 2019-2022	Deelnamepercentage van gemeente verlaagd naar 135%. 368 gemeenten doen mee aan de Bic

Bron: Ministerie van BZK (circulaires gemeentefonds 2008-2018).

Bijlage 6. Sportimpuls

Achtergrond en doelen

Tot en met 2018 konden lokale sport- en beweegaanbieders tweejarige ondersteuning ontvangen via de Sportimpuls. Met deze subsidieregeling worden zij in staat gesteld lokaal vraaggericht sport- en beweegaanbod op te zetten met als doel om een hogere en vooral duurzame sport- en beweegdeelname te bereiken. De belangrijkste wijziging voor de aanvragen in 2018 waren dat de projecten van de reguliere Sportimpuls zich specifiek moesten richten op de kwetsbare doelgroepen mensen met een beperking, chronisch zieken en ouderen (zie kader B6.1 voor alle wijzigingen door de jaren heen).

Om in aanmerking te komen voor de subsidie dienen lokale sport- en beweegaanbieders gebruik te maken van de ‘Menukaart Sportimpuls’ of ‘Menukaart Kinderen Sportief op Gewicht’. Dit betreft een overzicht van succesvolle sport- en beweeginterventies die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld. Om vraaggericht te kunnen werken, is samenwerking tussen sport- en beweegaanbieder(s) en verschillende partijen (zoals gemeenten, organisaties in de sectoren onderwijs, welzijn, zorg en het bedrijfsleven) essentieel. Binnen de Sportimpuls spelen de gemeenten en interventie-eigenaren³¹ een belangrijke rol. Voor een aanvraag is draagvlak vanuit de gemeente en onderbouwing met behulp van een buurtactieplan gewenst. De aanvragen voor de Sportimpuls worden op kwaliteit en relevantie beoordeeld alvorens te worden gehonoreerd of afgewezen.

Binnen de Sportimpuls hebben sport- en beweegaanbieders drie mogelijkheden om een aanvraag in te dienen: de reguliere Sportimpuls, de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG) en de Sportimpuls Jeugd In Lage InkomensBuurten (JILIB). Van 8 januari tot 22 februari 2018 konden aanvragen voor de Sportimpulsronde 2018 worden ingediend. In 2018 kon de subsidie voor de laatste keer worden aangevraagd.

Beoordelingscriteria

Aan de hand van een prioriteringsschema worden alle projecten gerangschikt. Een project dat met ‘zeer relevant’ en ‘zeer goed’ is beoordeeld, wordt bijvoorbeeld in de categorie 1 geplaatst. Op basis van het beschikbare budget wordt bepaald welke projecten voor subsidie in aanmerking komen. In 2012 moesten aanvragen minimaal ‘zeer relevant en voldoende’ zijn om te worden gehonoreerd. In 2013 zijn alleen projecten die minimaal ‘relevant en goed’ scoren, gehonoreerd en in 2014 zijn projecten die minimaal ‘relevant en voldoende’ scoren gehonoreerd. Door de hoeveelheid beschikbare middelen verschilt het aantal te honoreren projecten per type Sportimpuls, waardoor in 2015, 2016 en 2017 ook verschillende prioriteringen bij het honoreren zijn gehandhaafd. Bij JILIB zijn bijvoorbeeld projecten met minimaal ‘relevant en voldoende’ gehonoreerd terwijl de grens voor de reguliere Sportimpuls bij ‘relevant en goed’ ligt (in verband met minder beschikbare middelen).

SBIR kwetsbare doelgroepen

In 2017 is voor bedrijven een nieuwe stimuleringsregeling in het leven geroepen om te experimenteren met projecten gericht op kwetsbare doelgroepen: Small Business Innovation Research (SBIR). Daarmee werd extra ruimte gecreëerd om het aantal succesvolle Sportimpulsprojecten te kunnen vergroten en te

³¹Er bestaat een verschil tussen een interventie-eigenaar en een projectaanvrager of -eigenaar. Een interventie-eigenaar beheert een erkende interventie die binnen een Sportimpulsproject kan worden aangevraagd. Een projectaanvrager of -eigenaar is degene die de leiding heeft over een lokaal Sportimpulsproject en dient gebruik te maken van erkende interventies.

kunnen experimenteren met de Sportimpuls om op toekomstige vraagstukken en uitdagingen in te kunnen spelen. Met behulp van deze regeling ontwikkelde FitteBedrijven bijvoorbeeld een interactieve beweegstok om mensen aan het bewegen te krijgen.

Kader B6.1 Wijzigingen in procedure Sportimpuls door de tijd

Achtergrond

De regeling is in 2012 gestart met de Sportimpuls, die we de reguliere Sportimpuls noemen. Vanaf 2013 kunnen sport- en beweegaanbieders, samen met partijen uit de (jeugd)gezondheidszorg, ook een aanvraag indienen via de regeling Kinderen Sportief op Gewicht (KSG). Deze regeling is ontstaan uit het Lenteakkoord van 2012 en is bedoeld om overgewicht bij kinderen te voorkomen (ZonMw, 2013a). Projecten zijn gericht op het ontwikkelen van sport- en beweegaanbod voor kinderen in de leeftijd van 0 tot 4 jaar en/of jongeren van 12 tot 18 jaar met (risico op) overgewicht of obesitas (Projectbureau Sport en Bewegen in de Buurt, 2012). Vanaf de ronde van 2017 is daar de doelgroep 4 tot 12 jaar bijgekomen, zodat de leeftijdsgrens loopt van 0 tot en met 18 jaar. De Menukaart KSG is met interventies voor deze doelgroep uitgebreid. Vanaf 2014 is de Sportimpuls Jeugd In Lage InkomensBuurten (JILIB) erbij gekomen. Deze regeling is gericht op de doelgroep jeugd (0-21 jaar) in lage inkomensbuurten.¹ De definitie van een laag inkomen die veel wordt gehanteerd, is een besteedbaar inkomen dat onder de norm van 120 procent van het sociale minimum ligt. Per gemeente kan de norm om in aanmerking te komen voor bepaalde regelingen verschillen tussen 110 procent en 130 procent. Meer informatie over de Sportimpuls is te vinden op www.sportindebuurt.nl.

Vanaf 2012:

- Criteria zijn aangescherpt. Het onderscheid tussen de items(criteria) die scoren voor relevantie en kwaliteit is veel duidelijker geworden. Er is vrijwel geen overlap in de criteria meer.
- De beoordelaarspoule is veranderd van samenstelling en de beoordelaars kennen de regeling nu allemaal goed. Doordat de beoordelaars veel meer toelichting moeten geven bij de criteria, is het beoordelingsproces transparanter geworden en tevens aangescherpt.
- De Sportimpulsaanvraag moet gaan over sport als lichamelijke beweging; denksporten e.d. zonder fysieke component vallen buiten de regeling. In 2012 was dit nog geen verplichting.
- Eén van de aangescherpte criteria betreft het vraaggericht werken; dit is erg belangrijk geworden voor een goede score. In 2012 waren er nog vrij veel aanbodgerichte voorstellen.
- De samenwerking met de buurtsportcoach is een belangrijk aandachtspunt geworden en veel beter uitgewerkt in aanvragen van latere datum. Sinds 2014 wordt expliciet gevraagd naar de beschrijving van de rol van de buurtsportcoach in het project.
- Het maximaal aan te vragen bedrag is verlaagd van 150.000 naar 100.000 euro.
- Er zijn meerdere regelingen ontstaan binnen de Sportimpuls (Kinderen Sportief op Gewicht en Jeugd in Lage Inkomensbuurten). In de ronde van 2012 richtten veel aanvragen zich op jeugd. Door de komst van de andere regelingen moet een aanvraag voor jeugd extra goed worden onderbouwd.
- De samenwerking met gemeente en interventie-eigenaar is sinds 2013 verplicht gesteld. Beide partijen dienen een advies over de subsidieaanvraag te verstrekken.
- Er is een intentieverklaring toegevoegd waarin de samenwerking moet worden bekrachtigd.
- In 2012 moesten alleen de grote (€ 90.000-plus) projecten een voortgangsverslag indienen. Nu moet ieder project dat.
- Op de website van ZonMw waar de aanvragen moeten worden ingediend, is een handleiding geïntroduceerd met afbeeldingen voor het invullen en indienen van een aanvraag.

Vervolg kader B6.1

- De hoofdaanvrager en bestuurlijk verantwoordelijke zijn in de aanvragen sinds 2014 dezelfde persoon. Vanaf 2014 mogen sport- en beweegaanbieders slechts bij één lopend project binnen de reguliere Sportimpuls, Sportimpuls JILIB of Sportimpuls KSG als hoofdaanvragende organisatie betrokken zijn. Zij mogen wel meer dan één subsidieaanvraag indienen, maar per aanvragende organisatie wordt maximaal één Sportimpulsaanvraag gehonoreerd.

Wijzigingen 2015 t.o.v. 2014:

- In de procedure van 2015 dienen projecteigenaren de activiteiten in hun project te monitoren en evalueren. Hiervoor kunnen zij maximaal 15 procent van het totale budget reserveren.
- Projectleiders dienen gedurende het project gegevens over onder andere het bereik van de doelgroep te registreren en hun leerervaringen te beschrijven. In 2012 was pas laat bekend hoe projecten moesten worden geregistreerd en verantwoord. Na een jaar werd pas geregistreerd.
- Het registratiesysteem dat is gebruikt voor projecten uit 2012 en 2013 is vervangen door een registratiesysteem dat ruimte geeft voor de projectleiders om meer informatie kwijt te kunnen en dat meer betrouwbare gegevens op zal leveren.
- De definitie van lokale sport- en beweegaanbieder is aangepast (sportaanbieder moet o.a. in gemeente van uitvoering gevestigd zijn).
- Een handtekening van de interventie-eigenaar en de gemeente is verplicht (anders was aanvraag niet ontvankelijk).
- Maximaal aan te vragen bedrag is lager (max. € 100.000,- i.p.v. € 125.000,- m.u.v. KSG).

Wijzigingen 2016 t.o.v. 2015:

- Meer aandacht voor financiële borging en cofinanciering.
- Specifieke toelichting voor doelgroep gehandicaptensport of mensen met een beperking.
- Voor de aanvragen gericht op jeugd en jongeren geldt dat bij Jeugd In Lage InkomensBuurten meer moet worden aangesloten bij het gemeentelijk armoedebeleid.
- Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie moet nog beter worden uitgewerkt.

Wijzigingen 2017 t.o.v. 2016:

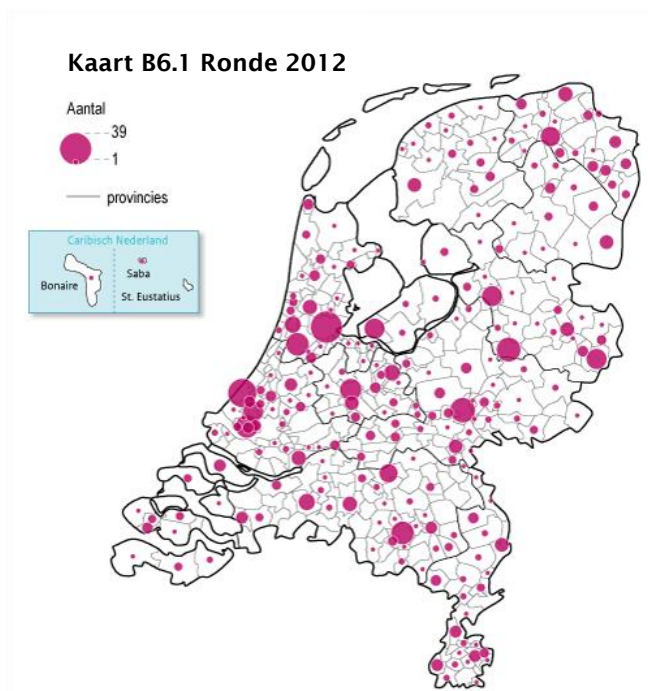
- Het maximaal aan te vragen bedrag per project is verlaagd naar 80.000 euro.
- Cofinanciering is verplicht gesteld: minimaal 15% van het aangevraagde bedrag.
- De doelgroep 4-12-jarigen met overgewicht wordt toegevoegd bij KSG.
- De Menukaart KSG wordt uitgebreid met aanbod voor de leeftijdscategorie 4-12-jarigen.
- De mogelijkheid om 25.000 euro extra per KSG-project aan te vragen voor doorontwikkeling vervalt.
- Bij Jeugd In Lage InkomensBuurten moet nog beter worden aangesloten bij het gemeentelijk armoedebeleid.

Wijzigingen 2018 t.o.v. 2017:

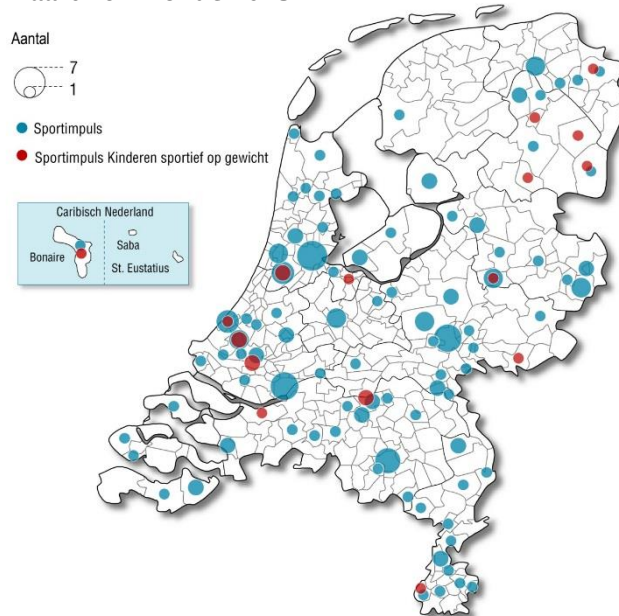
- De reguliere Sportimpuls wordt alleen nog maar opengesteld voor de kwetsbare doelgroepen chronisch zieken, ouderen en mensen met een beperking.
- Cofinanciering is verplicht. In 2018 was dit minimaal 15%.
- De gehonoreerde projecten starten uiterlijk 1 september 2018.

Bron: ZonMw

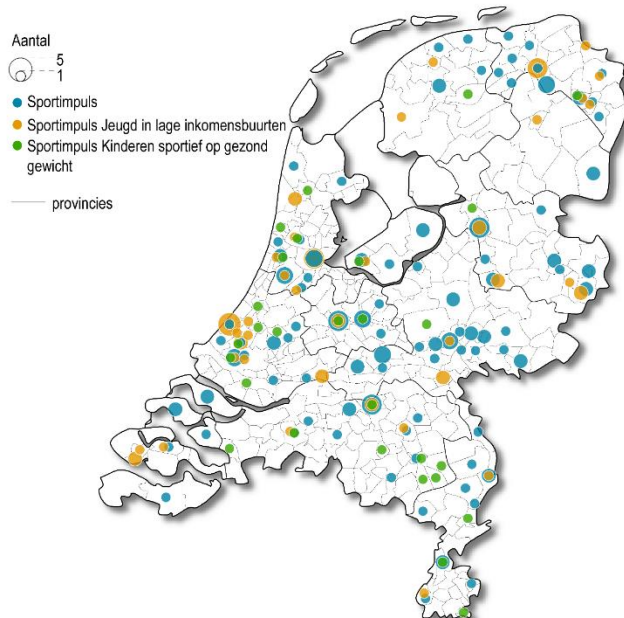
Kaart B61- B6.6 Overzicht aantal Sportimpulsprojecten per gemeente, ronde 2012-2017

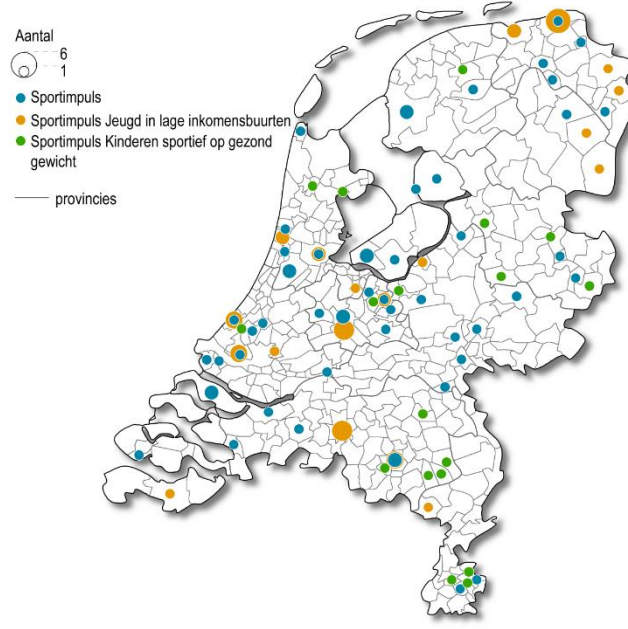
Kaart B6.2 Ronde 2013

Kaart B6.3 Ronde 2014

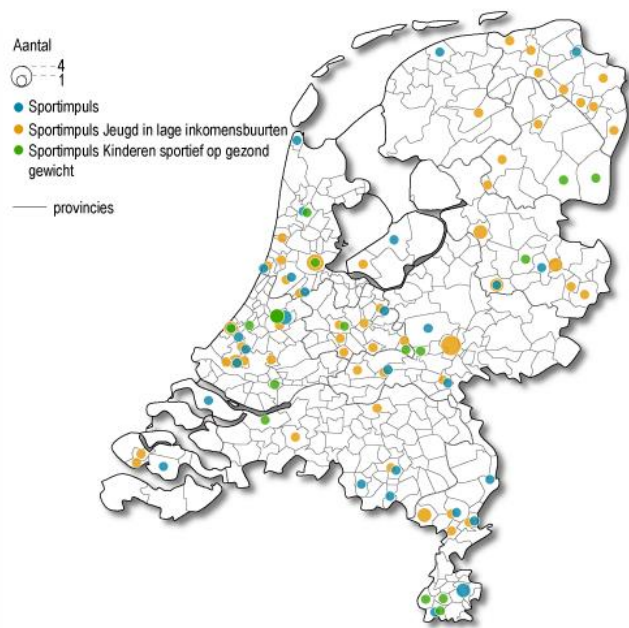

Kaart B6.4 Ronde 2015

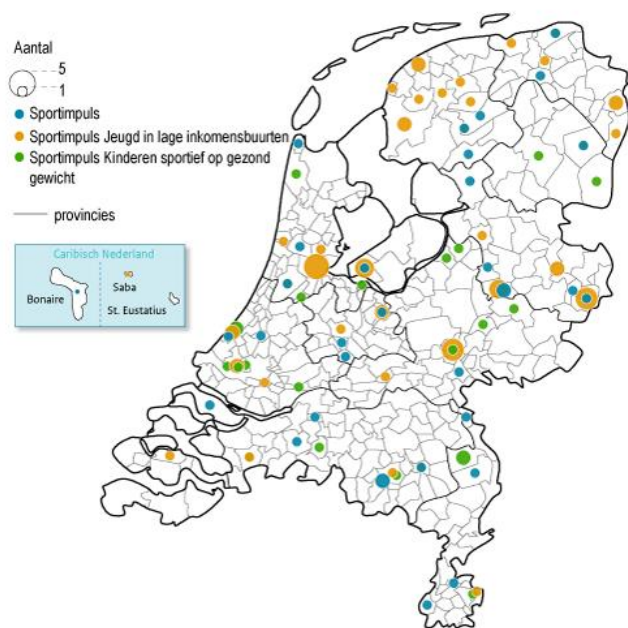

Bron: ZonMw. Bewerking: RIVM

Kaart B6.5 Ronde 2016

Kaart B6.6 Ronde 2017

Bron: ZonMw. Bewerking: RIVM

De kaart van Ronde 2018 is te vinden in Hoofdstuk 3.

Kaart B6.7 Overzicht Sportimpulsprojecten per gemeente, regulier, KSG en JILIB, ronde 2012 tot en met 2018

Bron: ZonMw. Bewerking: RIVM

Bijlage 7. Sport- en beweegdeelname van specifieke groepen

Mensen worden vanwege bepaalde achtergrondkenmerken in verschillende groepen ingedeeld. Zo hebben ouderen vaker één of meer beperkingen en/of chronische aandoeningen (CBS Statline, 2017) en leven volwassenen en kinderen uit eenoudergezinnen en/of met een niet-westerse culturele achtergrond vaker in armoede (CBS, 2018a). Vooral mensen die op basis van meerdere aspecten tot een 'kwetsbare' groep behoren of met 'multi-problematiek' te maken hebben, zijn minder vaak lid van een sportvereniging. Dat geldt bijvoorbeeld voor meisjes en vrouwen met een niet-westerse culturele achtergrond en ouderen met een beperking (Elling, Brandsema & Van Lindert, 2018). In deze bijlage staan we stil bij de kenmerken van een aantal specifieke groepen en hun sport- en beweegdeelname, gebaseerd op de cijfers uit de Gezondheidsenquête (periode 2014-2017) en de Leefstijlmonitor (periode 2015 en 2017). Deze groepen zijn: mensen in armoede, mensen met een beperking, mensen met een andere seksuele geaardheid, mensen met een andere culturele achtergrond en ouderen.

Mensen in armoede

Gemiddeld moest in 2016 6,8 procent van de bevolking (bijna 1,1 miljoen mensen) rondkomen van een laag inkomen (CBS, 2018a). De verwachting is dat dit aandeel in 2017 en 2018 gering is afgenomen. Alleenstaande vrouwen (met of zonder kinderen) hebben een hogere kans op een laag inkomen dan alleenstaande mannen. Ook volwassenen met een (niet-)westerse afkomst hebben relatief vaak een laag inkomen. Ongeveer één op de tien kinderen groeit op in armoede (CBS, 2018a). Een kwart (26%) van de kinderen uit eenoudergezinnen groeit op in een gezin met een laag inkomen. Voor kinderen met een niet-westerse achtergrond geldt dat zij meer kans hebben (26%) om op te groeien in armoede dan kinderen van westerse afkomst (10%) of Nederlandse afkomst (6%). Bij niet-westerse huishoudens houdt het lage inkomen bovendien vaker langdurig aan (CBS, 2018a; Kenniscentrum Sport, 2017b).

Over het algemeen is te zien dat mensen met een laag inkomen minder wekelijks sporten, minder vaak voldoen aan de NNGB en minder lid zijn van een sportvereniging dan mensen met een hoog inkomen. Dat geldt zowel voor de leeftijdsgroep jongeren (12-17 jaar) als volwassenen (18-79 jaar; 2015 en 2017). Opvallend is dat er meer jongeren zijn uit een gezin met een laag inkomen die alleen (dus zonder ook een verenigingslidmaatschap te hebben) een abonnement hebben op een sportaanbieder zoals een fitnesscentrum of een zwembad dan jongeren uit een gezin met een hoog inkomen.

Mensen met een beperking

Lichamelijke beperking

Bij lichamelijke beperkingen onderscheiden we doorgaans motorische (bewegen), visuele (zien) en auditieve (horen) beperkingen. In Nederland heeft 11 procent van de volwassenen tot 80 jaar één of meer matige of ernstige lichamelijke beperkingen (Gezondheidsenquête 2014-2017). De meeste mensen hebben een motorische beperking (8%), gevolgd door een visuele (3%) en auditieve beperking (3%). Daarnaast gaan chronische beperkingen ook vaak gepaard met lichamelijke klachten.

Voor volwassenen met een matige of ernstige motorische, visuele en/of auditieve beperking (18-79 jaar) blijft de sportdeelname achter in vergelijking met de bevolking als geheel (respectievelijk 28% en 54%, 2014-2017; Van den Dool & Van Lindert, 2018). Van de mensen met een chronische beperking sport 47 procent wekelijks. Door de groei van de sportdeelname onder de algehele bevolking neemt het verschil in sportdeelname tussen mensen met en zonder een lichamelijke beperking toe. Jongvolwassenen (18-40 jaar) zonder een beperking beoefenen twee keer zo vaak wekelijks een sport dan jongvolwassenen met een beperking (respectievelijk 63% en 36%). Dit verschil geldt ook voor volwassenen tussen de 41 en 60

jaar (respectievelijk 52% en 26%). Voor 60- tot 80-jarigen is het verschil ook aanwezig maar kleiner: 27 versus 44 procent. Wanneer mensen met een lichamelijke beperking ook een hulpmiddel gebruiken bij het bewegen, sporten zij nog minder vaak. 22 procent van deze groep sport wekelijks. Ook mensen met een lichte beperking die een beweeghulpmiddel gebruiken doen minder aan sport (29%). Fitness is de meest genoemde sportactiviteit voor mensen met een lichamelijke beperking. Voor mensen met een visuele of auditieve beperking zijn ook duursporten zoals wandelen, hardlopen en fietsen belangrijk. Meer traditionele vormen van sport die doorgaans op een sportveld of in een sporthal worden beoefend, zien we minder bij deze groepen. 7 procent van de volwassenen (18-79 jaar) met een beperking is lid van een sportvereniging (gehele bevolking 19%) en 12 procent heeft een abonnement bij een sportschool of een zwembad (gehele bevolking 23%).

Verstandelijke beperking

Iemand heeft een verstandelijke beperking wanneer deze persoon een achterstand heeft in zowel intelligentie (IQ < 70) als aanpassingsgedrag. Ongeveer 1 procent van de Nederlandse bevolking heeft een verstandelijke beperking (licht, matig of ernstig). Dat is inclusief mensen die zwakbegaafd zijn (IQ 75-85) en door hun bijkomende problemen ondersteuning ontvangen vanuit de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Dit zijn ongeveer 166.000 mensen (Woittiez, Putnam, Eggink & Ras, 2014; Ras, Verbeek-Oudijk & Eggink, 2013; Volksgezondheidszorg (2018)).

Mensen met een verstandelijke beperking zijn vaak niet vertegenwoordigd in 'reguliere' onderzoeken, aangezien zij een vragenlijst meestal niet zelf kunnen invullen. Uit onderzoek onder vertegenwoordigers van mensen met een lichte tot matige verstandelijke beperking of zwakbegaafdheid komt naar voren dat een derde (35%) wekelijks of vaker sport (Van Lindert, Brandsema, Dellas & De Jonge, 2018). Voor mensen met een zwaardere verstandelijke beperking is de sportdeelname niet bekend. Van de groep zwakbegaafden en mensen met een licht of matig verstandelijke beperking sporten kinderen (4-11 jaar) en jongvolwassenen (12-25 jaar) het vaakst (resp. 46% en 41%). Volwassenen (26-65 jaar) en ouderen (65 jaar en ouder) sporten beduidend minder vaak wekelijks (respectievelijk 30% en 20%). Functioneel bewegen (fietsen/lopen naar werk of naar winkels, etc.) doen mensen met een verstandelijke beperking het vaakst. Fitness, voetbal en zwemmen zijn de meest genoemde sportactiviteiten voor mensen met een verstandelijke beperking. Een zesde (15%) van deze groep is lid van een sportvereniging. Van de wekelijkse sporters met een verstandelijke beperking is 37 procent lid van een sportvereniging. Wanneer zij lid zijn van een sportvereniging, sport de helft (46%) bij een speciale club voor mensen met een verstandelijke beperking. Als de groep sport bij een reguliere sportvereniging, dan sporten ze vaak mee met het normale aanbod (81%).

Mensen met een andere seksuele geaardheid

In beleidstermen wordt tegenwoordig gesproken over een bredere groep mensen die tot de minderheid behoren als het gaat om seksuele voorkeur en genderidentiteit. Deze groep wordt geduid met de afkorting LHBTI, dat staat voor: Lesbisch, Homoseksueel, Biseksueel, Transgender en Interseksueel. In onderzoeken worden transgenders of interseksuelen vaak niet meegenomen, omdat het een relatief kleine groep betreft waardoor het lastig is om uitspraken te doen. Het aantal mensen met een andere seksuele geaardheid is niet eenduidig vast te stellen, maar is afhankelijk van de definitie. Bij LHBTI gaat het om drie aspecten: gevoel, gedrag en identiteit (Kuyper, 2016). 4 tot 7 procent van de volwassenen voelt zich aangetrokken tot iemand van hetzelfde geslacht. Dit betekent volgens Kuyper dat ongeveer 1 op de 15 volwassenen LHB is. Deze aantallen verschillen wanneer je kijkt naar alleen gedrag of wanneer iemand zich ook moet identificeren met LHB (zie ook Felten & Boss, 2017).

Uit de Gezondheidsenquête komt naar voren dat seksuele voorkeur niet veel invloed heeft op de wekelijkse sportdeelname. 58 procent van de homoseksuele mannen en eenzelfde percentage van de homoseksuele vrouwen sport wekelijks (2014-2017). Dat is nagenoeg gelijk aan heteroseksuelen (mannen 56%, vrouwen 54%). Het lidmaatschap bij een sportvereniging verschilt wel sterk naar seksuele voorkeur bij mannen. Heteroseksuele mannen sporten vaker bij een sportclub dan homoseksuele mannen (respectievelijk 26% en 19%, 2014-2017). Homoseksuele mannen hebben echter vaker dan heteroseksuele mannen een abonnement bij een sportaanbieder voor bijvoorbeeld fitness of zwemmen (respectievelijk 31% en 21%, 2014-2017). Bij vrouwen gaan deze verschillen niet op: homoseksuele vrouwen sporten even vaak bij een sportclub dan heteroseksuele vrouwen (beide 17%, 2014-2017) en nagenoeg gelijk met een abonnement bij een sportaanbieder (respectievelijk 25% en 26%, 2014-2017). We zien dat in mannelijke teamsporten (zoals voetbal) de LHBT-inclusiviteit of homo-vriendelijkheid in vergelijking met andere groepen sporters lager ligt. Bijna de helft van de voetbalverenigingen geeft aan dat homo-negativiteit weleens of af en toe in hun vereniging voorkomt (Hoeijmakers & Elling, 2018). Dit is bijna vier keer zoveel als bij andere verenigingen. Dit kan een verklaring zijn voor het verschil in lidmaatschap tussen homoseksuele mannen en vrouwen.

Mensen met een andere culturele achtergrond

Culturele achtergronden worden in onderzoek vaak ingedeeld in Nederlandse herkomst, westerse herkomst en niet-westerse herkomst. Volgens het CBS (2018b) heeft iemand met een westerse herkomst veelal een migratieachtergrond vanuit een Europees land (excl. Turkije) of Noord-Amerika, Oceanië, Indonesië en Japan. Niet-westers is een persoon met als migratieachtergrond een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (excl. Indonesië en Japan) of Turkije.

Mensen met een Nederlandse herkomst bewegen en sporten vaker dan mensen met een andere culturele herkomst. De wekelijkse sportdeelname voor mensen met een Nederlandse herkomst, westerse herkomst en niet-westerse herkomst is respectievelijk 57, 52 en 45 procent. Ook voldoen mensen met een Nederlandse herkomst vaker aan de beweegnorm (58%) dan mensen met een niet-westerse afkomst (39%). Mensen met een westerse afkomst (56%) komen wel in de buurt van mensen met een Nederlandse afkomst. Ditzelfde verschil zien we terug in lidmaatschap bij de sportvereniging. Mensen met een Nederlandse herkomst zijn vaker lid van een sportclub dan mensen met een westerse herkomst en die zijn weer vaker lid dan mensen met een niet-westerse herkomst (respectievelijk 24%, 19% en 15%).

Ouderen

Het aandeel ouderen van 65 jaar en ouder neemt de afgelopen jaren fors toe (CBS Statline, 2018). Ouderen hebben over het algemeen vaker last van één of meerdere beperkingen en/of chronische aandoeningen. Wie precies als 'oudere' wordt gezien, verschilt per onderzoek. In veel onderzoeken wordt de leeftijdsgrens van 65 jaar gehanteerd, afkomstig van de voormalige pensioenleeftijd. Vaak zien we vanaf 55 jaar al een toename van ervaren beperkingen in het bewegen en een afname in sport- en beweegdeelname (Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor; CBS Statline, 2017). Voor een volledig beeld is het daarom belangrijk om zowel 'ouderen' (boven 65 jaar) als 'toekomstige ouderen' (55-65 jaar) in onderzoek mee te nemen.

Zowel ouderen (76%) als toekomstige ouderen (76%) voldoen vaker aan de NNGB dan volwassenen onder de 55 jaar (50%; 2014-2017). Hun sportdeelname loopt wel achter op andere leeftijdsgroepen, dus blijkbaar bewegen ouderen meer dan jongere volwassenen. Twee vijfde (43%) van de ouderen boven de 65 jaar en bijna de helft (48%) van de mensen tussen de 55 en 65 jaar sport wekelijks, ten opzichte van

58 procent van de jongere volwassenen (2014-2017). De sportdeelname van ouderen boven de 65 jaar is de afgelopen jaren wel toegenomen (29% in 2001-2005 tot 43% in 2014-2017).

